

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΠΕΠ ΔΕΠΠΝ 2007-2013
Περιφέρεια Πελοποννήσου

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ (ACTION PLAN) ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ (RIS3) ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

(με βάση τις απαιτήσεις της λίστας ελέγχου της DG REGIO)

Ανάδοχος

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1. ΑΝΑΛΥΣΗ	4
1.1. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ.....	4
1.2. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT.....	9
1.3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.....	12
1.3.1. <i>Επιτελικό Επίπεδο</i>	12
1.3.2. <i>Εκτελεστικό Επίπεδο</i>	14
1.3.3. <i>Θεσμικές δυσκολίες - λοιπά προβλήματα</i>	19
2. ΣΤΟΧΟΘΕΤΗΣΗ RIS3	21
2.1. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ, ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ, ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ – ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ RIS3 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	21
2.2. ΤΟΜΕΑΚΗ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ.....	38
2.3. ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	40
2.3.1. <i>Αξιοποίηση μηχανισμών για την μεγιστοποίηση της εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα</i> 41	
2.4. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	46
2.4.1. <i>Σύνοψη Ευρημάτων/Συμπερασμάτων Κλαδικών Συναντήσεων</i>	46
2.4.2. <i>Επιχειρηματική ανακάλυψη στον Τομέα της Μεταποίησης / Βιομηχανίας</i>	54
2.4.3. <i>Προτεραιότητες και στρατηγικές ανά τομέα</i>	55
2.5. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ.....	62
2.6. ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ RIS3 ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	69
3. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ RIS3	81
3.1. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ, ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	81
3.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΓΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	98
3.3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ RIS3.....	100
4. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	101
4.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	102
4.1.1. <i>Ανάλυση βάσει στατιστικών δεδομένων (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)</i>	102
4.1.2. <i>Ανάλυση βάσει έρευνας πεδίου στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου</i>	124
4.2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	136
4.2.1. <i>Εξωτερικό εμπόριο – εξαγωγές</i>	136
4.2.2. <i>Μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού</i>	141

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	144
5.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΓΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΣΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ	145
6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	151
6.1. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ.....	152
6.2. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ – ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΗ & ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ	153
6.2.1. Παραγωγή και νέα προϊόντα στην αγροδιατροφή	153
6.2.2. Ανάδειξη της Πελοποννησιακής γαστρονομίας	156
6.2.3. Στρατηγικές Δράσεις.....	158
6.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.....	163
6.3.1. Διαφοροποίηση του Τουριστικού Προϊόντος	163
6.3.2. Στρατηγικές Δράσεις για τη διεύρυνση της αλυσίδας αξίας	166
6.3.3. Συσχέτιση τουρισμού και δημιουργικής βιομηχανίας.....	171

0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν παραδοτέο συνοψίζονται και διατάσσονται τα συμπεράσματα και το Σχέδιο Δράσης της Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου με βάση τις απαιτήσεις της λίστας ελέγχου του Περιφερειακού Σχεδιασμού Έξυπνης Εξειδίκευσης της DG REGIO.

Το παραδοτέο διαρθρώνεται σε επιμέρους Κεφάλαια σύμφωνα με την δομή της λίστας ελέγχου της DG REGIO ανάλογα με τις απαιτήσεις του ανά στάδιο στρατηγικού σχεδιασμού της RIS3.

Στο **Κεφάλαιο 1** συνοψίζονται τα ευρήματα-συμπεράσματα της Μελέτης Έξυπνης Εξειδίκευσης από το στάδιο της Στρατηγικής Ανάλυσης και περιλαμβάνουν την αποτύπωση του παραγωγικού περιβάλλοντος και το σύστημα καινοτομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, την ανάλυση SWOT που εκπονήθηκε, το σύστημα διακυβέρνησης και την περιφερειακή δομή λήψης αποφάσεων.

Στο **Κεφάλαιο 2** παρουσιάζεται το περιεχόμενο της RIS3 της Περιφέρειας σε ότι αφορά:

- Την αναγνώριση και ιεράρχηση των τομέων παρέμβασης
- Την διαδικασία διαβούλευσης επί των τομέων προτεραιότητας
- Την διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης που προτείνεται ανά τομέα προτεραιότητας
- Την συσχέτιση των αντικειμενικών στόχων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης με τις επενδυτικές προτεραιότητες της επόμενης προγραμματικής περιόδου
- Το σύστημα δεικτών της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Πελοποννήσου

Στο **Κεφάλαιο 3** παρατίθεται το Σχέδιο Δράσης της RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου και ειδικότερα:

- Η συνολική εκτίμηση προϋπολογισμού του Σχεδίου Δράσης
- Κατάλογος ενδεικτικών δράσεων της RIS και κατανομή τους σε Επιχειρησιακά Προγράμματα
- Η λογική παρεμβάσεων και η διάρθρωση του μίγματος πολιτικής της RIS3 (Κριτήρια Επιλογής Πράξεων)

Στην Ενότητα 3.3 παρουσιάζεται το πλάνο εφαρμογής, παρακολούθησης και αναθεώρησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

1. ΑΝΑΛΥΣΗ

1.1. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Σε ότι αφορά την ανάλυση ως προς την κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων, τις εξαγωγικές επιδόσεις και το εξαγωγικό δυναμικό καθώς και τις αναδυόμενες τεχνολογίες για την RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου σημειώνονται τα ακόλουθα:

Στο Κεφάλαιο 1 της Μελέτης Έξυπνης Εξειδίκευσης γίνεται λεπτομερής στατιστική ανάλυση της τομεακής διάρθρωσης της Παραγωγής (ανά τομέα, κλάδο παραγωγής και προϊόν) σε όρους Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας βάσει στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ όσο και σε βάθος ανάλυση του Εξαγωγικού Δυναμικού σε όρους αξίας προϊόντων ανά κατηγορία προϊόντων και χώρα προορισμού (σχετικές Ενότητες 1.1.2 και 1.1.3 της Μελέτης RIS3).

Το εύρος προϊόντων ανά προορισμό είναι πολύ στενό και στοχευμένο ανά αγορά, πράγμα το οποίο υποδηλώνει πως υπάρχουν σημαντικά περιθώρια εμπλουτισμού των αγορών με ευρύτερο μίγμα των προϊόντων της Περιφέρειας.

Η Μελέτη συνοδεύεται από αναλυτικά στοιχεία σε Πίνακες και Διαγράμματα για την διαχρονική εξέλιξη των μεγεθών.

Η κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων και οι δυναμικοί τομείς προσδιορίζονται από αναλυτικά οικονομικά στοιχεία δείγματος επιχειρήσεων (οικονομικές καταστάσεις – ισολογισμοί) το οποίο ο Σύμβουλος προμηθεύτηκε μέσω της HellasStat (580 επιχειρήσεις). Στα στοιχεία αυτά διενεργήθηκαν ειδικές στατιστικές αναλύσεις για τον εντοπισμό των δυναμικών κλάδων σε όρους κύκλου εργασιών, κερδοφορίας και βιωσιμότητας.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση αυτή επιγραμματικά:

- Οι κλάδοι που αφορούν σε πρωτογενή παραγωγή και μεταποίηση αγροδιατροφικών προϊόντων εμφανίζουν δυναμικότητα σε όλους τους τομείς (πρωτογενή-δευτερογενή-τριτογενή).
- Ο τουριστικός κλάδος εμφανίζει (όπως προκύπτει από τα αναλυτικά στοιχεία οικονομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων) σημαντική κάμψη κύκλου εργασιών και κερδοφορίας (συνεχής μείωση της αρνητικής καθαρής θέσης του κλάδου).

- Ο μεταποιητικός-παραγωγικός τομέας (ειδικότερα στους κλάδους τροφίμων και ποτών) παρουσιάζει ισχυρές αντιστάσεις στην επιδεινούμενη κρίση εμφανίζοντας σημαντικές ενδείξεις ισχυρής προστιθέμενης αξίας.

Με βάση την ανάλυση ανά προϊόν τα συμπεράσματα είναι τα ακόλουθα:

- Στον πρωτογενή τομέα διακρίνεται στην ζωική παραγωγή ο κλάδος εκτροφής πουλερικών ενώ σημαντική είναι και η παρουσία της αιγοπροβατοτροφίας ενώ στην φυτική παραγωγή η ελαιοκομία, η άμπελος, τα κηπευτικά, τα εσπεριδοειδή και τα οπωρολαχανικά.
- Στο δευτερογενή τομέα αναδεικνύονται οι κλάδοι που σχετίζονται κυρίως με την επεξεργασία και μεταποίηση αγροτικών (οπωροκηπευτικά, φρούτα, λαχανικά, λάδι, κρασί) και κτηνοτροφικών προϊόντων (κρέας, τυροκομικά προϊόντα, γαλακτοκομικά) και άλλων ειδών διατροφής (αναψυκτικά, ποτά). Επίσης, διακρίνεται ο κλάδος παραγωγής πλαστικών ειδών συσκευασίας (που εξυπηρετεί τον τομέα μεταποίησης τροφίμων και τομέα παραγωγής ποτών, αναψυκτικών) και περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους κατασκευής μηχανημάτων και οργάνων. Ο κλάδος του καπνού θεωρείται ότι δεν συνεισφέρει στην προσδιοριζόμενη αλυσίδα αξίας προϊόντων διότι αφορά αποκλειστικά σε μια πολύ μεγάλη καπνοβιομηχανία.
- Στον τριτογενή τομέα, στους κλάδους του χονδρικού εμπορίου επίσης αναδεικνύονται οι τομείς που συσχετίζονται με προϊόντα διατροφής και φαρμακευτικά προϊόντα.
- Στον τομέα του λιανικού εμπορίου διακρίνεται σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών, με μια σημαντική όμως διαφοροποίηση: η αύξηση προέρχεται από μεγάλα καταστήματα γενικών πωλήσεων, στα οποία υπερισχύουν τα τρόφιμα (συμπεριλαμβανομένων των κρεοπωλείων) και τα ποτά ενώ όλοι οι άλλοι υποκλάδοι λιανικού εμπορίου (έπιπλα, υπολογιστές, ενδύματα, υποδήματα, καλλυντικά, τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός κ.ο.κ) παρουσιάζουν σημαντική πτώση του κύκλου εργασιών (και ως εκ τούτου δεν εμφανίζονται στον παραπάνω Πίνακα).

Στο Παράρτημα 1 παρατίθενται αυτούσιες οι σχετικές ενότητες της Μελέτης Έξυπνης Εξειδίκευσης που αναλύουν διεξοδικά τα ανωτέρω.

Στην Ενότητα 1.3 της Μελέτης γίνεται ανάλυση της δυνατότητας των ΤΠΕ για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη καινοτομίας με χρήση αυτών. Από την ανάλυση αυτή προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Ανισότητες / Μειονεκτήματα

Τόσο κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, όσο και κατά την τρέχουσα, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχουν υλοποιηθεί ή / και υλοποιούνται έργα ανάπτυξης ευρυζωνικών δικτύων, καθώς και έργα αξιοποίησης της κοινωνίας της πληροφορίας από την εκπαιδευτική και μαθητική κοινότητα, καθώς και έργα ψηφιακών υπηρεσιών για τον πολίτη και για την βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις ΤΠΕ. Ο ρυθμός και το εύρος υλοποίησής τους όμως, είναι σε χαμηλά επίπεδα και καλύπτουν ένα σχετικά μικρό μέρος του χώρου / έκτασης και των δραστηριοτήτων των πολιτών, της διοίκησης και των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Παράλληλα, η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ στην Πελοπόννησο είναι πολύ μικρή, τόσο από τις επιχειρήσεις, όσο και από τους πολίτες, οφειλόμενη, κυρίως, στην έλλειψη «ψηφιακών» δεξιοτήτων, αλλά και στη μικρού βαθμού διαθεσιμότητα εισοδημάτων. Η χρήση υπολογιστή και διαδικτύου είναι από τις χαμηλότερες στην Ελλάδα και πολύ χαμηλότερη από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπάρχει μικρός αριθμός επιχειρήσεων ΤΠΕ στην Πελοπόννησο με κατεύθυνση δραστηριοτήτων στην ολοκλήρωση, συντήρηση και υποστήριξη λογισμικού για τις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και για άλλες τοπικές ιδιωτικές επιχειρήσεις, με μικρό εύρος δραστηριοτήτων.

Εμπειρικά παρατηρείται σημαντική διαρροή επαγγελματιών ΤΠΕ, με δεδομένο ότι οι αντίστοιχες θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες.

Σε γενικές γραμμές, τόσο η ανάπτυξη ΤΠΕ, όσο και η χρήση της από όλο το φάσμα των κοινωνικών, διοικητικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ανάγκες

Εκ του γεγονότος ότι έχουν υλοποιηθεί στο παρελθόν έργα ανάπτυξης ευρυζωνικών δικτύων, καθώς επίσης περιλαμβάνονται, ως προγραμματισμός, αντίστοιχα έργα στα Επιχειρησιακά Προγράμματα της περιόδου 2007-2013, με πολύ αργούς ρυθμούς υλοποίησης και με ενδεχόμενη μη υλοποίησή τους, απαιτείται ο ακριβής προσδιορισμός των ελλείψεων σε υποδομές και λειτουργία μητροπολιτικών δικτύων και άλλων υποδομών ευρυζωνικότητας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, λαμβάνοντας υπόψη ότι σήμερα υπάρχει χαμηλός βαθμός κάλυψης της Περιφέρειας σε ευρυζωνικές υποδομές, σε δίκτυα υψηλών ταχυτήτων και αντίστοιχων υπηρεσιών.

Δεδομένη είναι επίσης η έλλειψη ευρυζωνικών Ftt – ready στη βιομηχανική περιοχή της Τρίπολης για χρήση τους από τις εγκατεστημένες ή προς εγκατάσταση

επιχειρήσεις, καθώς επίσης αντίστοιχες ελλείψεις υπάρχουν σε χώρους συγκέντρωσης της εγκατάστασης επιχειρήσεων και εκτός ΒΙΠΕ.

Πέραν αυτών των αναγκών, σε σχέση με τις επιχειρήσεις, απαιτείται η διεύρυνση της πρόσβασης των πολιτών και των επιχειρήσεων σε διοικητικές, κοινωνικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες με χρήση των ΤΠΕ, ενώ είναι αναγκαία και η ενίσχυση της συμμετοχής του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα σε δραστηριότητες ΤΠΕ, με ανάπτυξη επιχειρηματικών μοντέλων για βελτίωση της αποδοτικότητας της κοινοτικής χρηματοδότησης, αλλά κυρίως για την βιωσιμότητα των προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ. Για την επίτευξη κάλυψης των προαναφερόμενων αναγκών απαιτείται, μεταξύ των άλλων, σχετική ενημέρωση των πολιτών και ενίσχυση της πληροφορικής κουλτούρας των πολιτών, των στελεχών της διοίκησης και των επιχειρηματιών της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Σε κάθε περίπτωση δε, απαιτείται η αξιολόγηση των αναγκών της Περιφέρειας Πελοποννήσου για ενισχυόμενη δημιουργία ικανοτήτων ΤΠΕ, ενώ θα πρέπει να καλλιεργηθεί η μεταφορά γνώσης και η καινοτομία στη γεωργία, τη δασοκομία και στις αγροτικές περιοχές εν γένει.

Δυνατότητες

Αν και χαμηλό το επίπεδο ανάπτυξης και χρήσης προϊόντων ΤΠΕ στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες και προοπτικές προώθησής τους στις επιχειρήσεις και στη δημόσια διοίκηση, με δεδομένη την ελκυστικότητά τους λόγω των νέων δυνατοτήτων που προσφέρονται για χρήση ανοικτών δεδομένων cloud, για ανοιχτά δεδομένα και αξιοποίηση των τεχνολογιών διαδικτύου. Επίσης, η Περιφέρεια παράγει ένα σημαντικό μέρος της εθνικής ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας και φιλοξενεί μεγάλες μονάδες διύλισης πετρελαιοειδών. Αυτή η ιδιαίτερα μεγάλη βιομηχανία παρέχει τις δυνατότητες βάσει των αναγκών της για ευρεία χρήση ΤΠΕ, αν και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι μονάδες αυτές διοικούνται από την Αθήνα. Σε κάθε περίπτωση, οι δυνατότητες πρόσβασης και χρήσης ΤΠΕ εστιάζονται κυρίως στους εξής τομείς της Περιφέρειας, λόγω της ύπαρξης αντίστοιχων δραστηριοτήτων σε ικανοποιητικό επίπεδο:

- ✓ Στον πρωτογενή τομέα, για την βελτίωση ελέγχου της ποιότητας, για την εμπορία, τη σήμανση, την ιχνηλάτηση και για την ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης και τέλος την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- ✓ Στη μεταποίηση, για την εφαρμογή αυτοματισμών, ελέγχου και παρακολούθησης, μείωση του κόστους, αυτοματισμούς διασφάλισης ποιότητας, καθώς και με την αξιοποίηση social media για σχεδιασμό, προώθηση προϊόντων, ανακάλυψη νέων αγορών κλπ.

- ✓ Στο τουρισμό / πολιτισμό, για την προβολή πολιτιστικών τουριστικών προορισμών, με νέα ψηφιακά μέσα, ελαχιστοποίηση του κόστους διαχείρισης και δαπάνης διαφήμισης.
- ✓ Στις μεταφορές, για σύγχρονες έξυπνες προσεγγίσεις μεταφοράς, με στόχο την ελαχιστοποίηση του χρόνου και του κόστους ταξιδιού / μεταφοράς.
- ✓ Όλες οι παραπάνω κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μπορούν να βελτιώσουν τα περιθώρια κέρδους τους και να αυξήσουν τις πωλήσεις τους, με καλύτερο branding και διαφήμιση, τη χρήση νέας γενιάς ERP και CRM εργαλεία, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες πλατφόρμες e-commerce και δημόσιες συμβάσεις.
- ✓ Στη διακυβέρνηση, με εφαρμογή του e – government, για αύξηση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και εξασφάλιση της διαφάνειας.
- ✓ Στην παροχή υπηρεσιών υγείας , εκπαίδευσης, ενημέρωσης προς τους κατοίκους των ορεινών αγροτικών περιοχών

Η παρουσία των δύο Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και το υπό σύσταση νέο ερευνητικό κέντρο στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, με σχετική εξειδίκευση σε ανάπτυξη και χρήση ΤΠΕ, είναι μια σημαντική παράμετρος δυνατοτήτων βελτίωσης αυτού του τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στις ενδεικτικά προαναφερόμενες δραστηριότητες.

Η ενότητα 1.3 της Μελέτης RIS3 (ανάλυση της δυνατότητας των ΤΠΕ στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη καινοτομίας με χρήση αυτών) επισυνάπτεται στο Παράρτημα 2 του παρόντος Παραδοτέου.

1.2. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου οδηγεί σε βασικά συμπεράσματα σχετικά με την οικονομία της περιοχής αλλά και τις επιδόσεις στον χώρο της έρευνας και καινοτομίας.

Είναι προφανές πως οι κλάδοι οι οποίοι στηρίζουν τόσο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα είναι ο αγροδιατροφικός τομέας (πρωτογενής παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων) και ο τουρισμός – πολιτισμός.

Ο βαθμός καινοτομικότητας της Περιφέρειας είναι χαμηλός. Αυτό σημαίνει πως ελάχιστες επενδύσεις γίνονται σε έρευνα και τεχνολογία από τον ιδιωτικό τομέα και ελάχιστοι εργαζόμενοι απασχολούνται στο χώρο αυτό. Όπως και στο σύνολο της χώρας έτσι και στην περίπτωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η συσχέτιση ανάμεσα στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και την παραγωγή είναι αμελητέα, με αποτέλεσμα η γνώση να μην διαχέεται στην αγορά.

Το σύνολο των παραπάνω σημείων και παρατηρήσεων αποτελεί τις γενικές γραμμές τις SWOT ανάλυσης της Περιφέρειας, η οποία και παρουσιάζεται σχηματικά στο παρακάτω Σχήμα.

Σχήμα 1: Ανάλυση SWOT Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> □ Εγγύτητα σε Απτική □ Ολοκλήρωση βασικών υποδομών □ Σημαντική παραγωγή υψηλής ποιότητας πιστοποιημένων γεωργικών προϊόντων □ Σημαντική ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας □ Εξωστρεφείς υπο-κλάδοι του πρωτογενή τομέα □ Υψηλής ποιότητας φυσικό περιβάλλον □ Ιστορική και πολιτισμική παράδοση – ισχυρά πολιτισμικά στοιχεία □ Περιοχές φυσικού κάλλους (Natura) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Γήρανση του πληθυσμού □ Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο □ Χαμηλός βαθμός διάχυσης ΤΠΕ □ Χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας □ Ελλείψεις σε ευρυζωνικές υποδομές □ Σημαντική υστέρηση σε δαπάνες για E-T-K □ Μικρό μέγεθος επιχειρήσεων και Έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας □ Απουσία σημαντικών ερευνητικών κέντρων, μηχανισμών μεταφοράς τεχνογνωσίας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> □ Τα νέα διατροφικά πρότυπα □ Η συνεχιζόμενη αύξηση της ζήτησης για τρόφιμα σε διεθνές επίπεδο □ Η αξιοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης □ Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική □ Η στρατηγική ΕΕ – 2020 □ Η σημασία που αποδίδει η Περιφέρεια στην προώθηση της συνεργασίας με ερευνητικά ιδρύματα 	<ul style="list-style-type: none"> □ Η μη προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών στον πρωτογενή τομέα □ Η συνέχιση της δημογραφικής αποδυνάμωσης □ Ο ανταγωνισμός από τις αναπτυσσόμενες χώρες στην παραγωγή παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων □ Η μη αξιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων □ Η διατήρηση σε πολύ χαμηλά επίπεδα της δαπάνης για E-T-K □ Η απουσία δικτύωσης και συνεργασιών μεταξύ τομέων και κλάδων □ Δυσμενές οικονομικό περιβάλλον εξαιτίας της κρίσης

1.3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΟΜΗ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Για την διακυβέρνηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αποφασίσθηκε η δημιουργία δύο επιπέδων με διακριτά καθήκοντα και αρμοδιότητες που είναι:

- A) **Το Επιτελικό Επίπεδο:** Αφορά τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων.
- B) **Το Εκτελεστικό Επίπεδο:** Αφορά την τεκμηρίωση, το συντονισμό και την εφαρμογή της διαμορφωθείσας πολιτικής.

Κάθε επίπεδο στελεχώνεται από τους κάτωθι φορείς / όργανα:

1.3.1. Επιτελικό Επίπεδο

Στο επίπεδο αυτό περιλαμβάνονται τα όργανα διοίκησης της Περιφέρειας τα οποία είναι αρμόδια για την χάραξη πολιτικής για την έρευνα και καινοτομία στην Περιφέρεια, καθώς και την λήψη / επικύρωση αποφάσεων στους τομείς αυτούς. Αυτά είναι ο Περιφερειάρχης και το Περιφερειακό Συμβούλιο οι οποίοι λαμβάνουν αποφάσεις στη βάση εισηγήσεων που υποβάλλονται από το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου.

Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου

Το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου συγκροτήθηκε με την υπ' αριθμ. απόφαση Α.Π.: 18387/6687 4/2/2015. του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου και έχει γνωμοδοτικό χαρακτήρα σε θέματα προώθησης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια με βαθύτερη στόχευση την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας καθώς και της απασχόλησης στην περιοχή. Θα προωθεί τον συντονισμό των δράσεων έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας μεταξύ ακαδημαϊκών, ερευνητικών και παραγωγικών φορέων, προτείνοντας τις αναγκαίες δράσεις προς υλοποίηση από φορείς και συμπράξεις, προβαίνοντας στην αναθεώρησή τους στις περιπτώσεις που αυτές δεν επιφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, στα πλαίσια ενός συνεχώς ανατροφοδοτούμενου συμπλέγματος γνώσης και πληροφορίας.

Το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου είναι δεκαπενταμελές και σε αυτό συμμετέχουν οι εκπρόσωποι των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Περιφέρειας αλλά και δύο Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων εκτός Περιφέρειας (Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμιο

Πειραιώς), εκπρόσωπος της Ακαδημίας Αθηνών, εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Έρευνας Τεχνολογίας, εκπρόσωπος των Επιμελητηρίων της Περιφέρειας, εκπρόσωπος των Τουριστικών Επιχειρήσεων της Περιφέρειας, δύο μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου, ενώ μετέχουν επίσης εκπρόσωπος του Τεχνικού Επιμελητηρίου, εκπρόσωπος του Κέντρου Μεταφοράς Καινοτομίας Επιχειρηματικότητας, ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας για θέματα Καινοτομίας και τέλος εκπρόσωπος της Διαχειριστικής Αρχής. Στο Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας μετέχουν χωρίς δικαίωμα ψήφου στελέχη της Εθνικής Αρχής Συντονισμού και των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης των ΕΠ ΕΠΑΝΕΚ, ΠΑΑ 2014-2020 ενώ μπορεί να μετέχουν και εκπρόσωποι/εμπειρογνώμονες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το **Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας** (ΠΣΚΕ) αποτελεί τον επιτελικό φορέα Παρακολούθησης του συνόλου των δράσεων Έρευνας – Τεχνολογίας – Καινοτομίας που υλοποιούνται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανεξαρτήτως πηγής χρηματοδότησης, εποπτεύει την εφαρμογή της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και εισηγείται τυχόν τροποποιήσεις της στη βάση των εκθέσεων αξιολόγησης της, ενώ συμμετέχει μέσω ορισμένου μέλους του στο σύνολο των Δικτύων (Εθνικών - Ευρωπαϊκών) Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Το ΠΣΚΕ γνωμοδοτεί ιεραρχώντας την αναγκαιότητα αλλά και την σχετική ωριμότητα των δράσεων για την προώθηση της Έξυπνης Εξειδίκευσης αναφορικά με την :

- Την προώθηση της δικτύωσης των επιχειρήσεων μέσω συστάδων (clusters, technology clusters κοκ) ανά τομέα-κλάδο οικονομικής δραστηριότητας
- Την κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα της Περιφέρειας (μεμονωμένων επιχειρήσεων και συλλογικών φορέων) του για την επιχειρηματική ανακάλυψη (entrepreneurial discovery),
- Την δημιουργία δομών /μηχανισμών για την ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικότητας, την δημιουργία δικτύου εμπειρών επιχειρηματιών που θα λειτουργούν ως καθοδηγητές (mentors) στους νέους επιχειρηματίες μέσω και των υφιστάμενων φορέων (σύνδεσμοι, επιμελητήρια κλπ),
- Την ανάδειξη βέλτιστων πρακτικών επιχειρηματικής δράσης (best practices) προς υιοθέτηση ή/και ενίσχυση,
- Την παρακολούθηση της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η παρακολούθηση της έξυπνης Εξειδίκευσης γίνεται στη βάση της εξέλιξης των Δεικτών

Παρακολούθησης που περιλαμβάνονται στην Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και ως εκ τούτου το ΠΣΚΕ είναι αρμόδιο για την παροχή κατευθύνσεων /οδηγιών προς τους εκτελεστικούς φορείς της ΠΣΕΕ για την καταγραφή, επεξεργασία δεδομένων, παραγωγή δεικτών και αξιόπιστων στοιχείων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου, με στόχο την ενίσχυση των εργαλείων υποστήριξης της καινοτομίας.

- Την ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας μέσω της δικτύωσης με επιχειρηματίες/ερευνητές καταγόμενους από την περιοχή που έχουν δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά σε άλλες χώρες καθώς και την υποστήριξη μετακίνησης νέων επιχειρηματιών στο εξωτερικό προς απόκτηση εμπειριών και δικτύωσης.

Το ΠΣΚΕ εκπροσωπεί την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε άλλες περιφερειακές, εθνικές ή ευρωπαϊκές αρχές (όμορες ή γειτονικές περιφέρειες, Υπουργεία, Ευρωπαϊκή Επιτροπή) στα θέματα καινοτομίας και Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Η διάρκεια της θητείας των μελών του Συμβουλίου Καινοτομίας είναι πενταετής ενώ θα ορίζεται με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του η συγκρότηση ad hoc Θεματικών Ομάδων Εργασίας (ΘΟΕ) που δημιουργούνται κατά περίπτωση, με στόχο την επεξεργασία και εισήγηση επί ειδικών θεμάτων, με βάση τις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το ΠΣΚΕ συνεδριάζει κατ' ελάχιστον δύο φορές το χρόνο στην έδρα της Περιφέρειας, οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά πλειοψηφία των παρισταμένων μελών, ενώ παρέχεται και η δυνατότητα συνεδριάσεων μέσω τηλεδιάσκεψης.

Το ΠΣΚΕ παρέχει υποστήριξη μέσω εισηγήσεων τόσο ως προς τον Περιφερειάρχη αλλά και προς άλλους αρμόδιους Εθνικούς Φορείς όπως την ΓΓΕΤ, τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΕΠ Πελοποννήσου, την Εθνική Αρχή Συντονισμού με τη σύμφωνη γνώμη του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου. Η γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη του ΠΣΚΕ παρέχονται αρχικά από την Διαχειριστική Αρχή του ΠΕΠ Πελοποννήσου μέχρι την επιχειρησιακή λειτουργία του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου .

1.3.2. Εκτελεστικό Επίπεδο

Στο επίπεδο αυτό εντάσσονται οι φορείς που έχουν την ευθύνη της εφαρμογής της περιφερειακής RIS3, καθώς και οι τελικοί δικαιούχοι των σχετικών δράσεων.

Ο βασικός φορέας εφαρμογής της ΠΣΕΕ Πελοποννήσου είναι **το Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου (ΚΜΤΚ-Π)**. Το Κέντρο θα λειτουργεί ως μία και μοναδική πύλη επιχειρηματικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας στο περιφερειακό επίπεδο και αποτελεί τον εκτελεστικό φορέα των εισηγήσεων του ΠΣΚΕ.

Ειδικότερα οι σκοποί του ΚΜΤΚ-Π είναι, οι ακόλουθοι:

α) Υλοποίηση των κατευθύνσεων του ΠΣΚΕ για τη διασύνδεση του παραγωγικού και κοινωνικού χώρου με τον ερευνητικό και τεχνολογικό ιστό μέσω λειτουργικών και συνεργατικών δεσμών (clustering) με ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα στους τομείς που έχει αναδείξει η ΠΣΕΕ,

β) Ολοκλήρωση/υποστήριξη καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών, προϊόντων, υπηρεσιών, διαδικασιών, προώθηση της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας και προώθηση της ίδρυσης ή ανάπτυξης επιχειρήσεων τεχνολογικού προσανατολισμού ή/και υψηλής τεχνολογίας,

γ) Προώθηση και η εξεύρεση οικονομικών πόρων (ιδιωτικών, ευρωπαϊκών, εθνικών) για την υποστήριξη επενδυτικών και επιχειρηματικών σχεδίων εκμετάλλευσης,

δ) Προσέλκυση για εγκατάσταση, επιχειρήσεων ή τμημάτων μεγαλύτερων επιχειρήσεων ή κλαδικών οργάνων επιχειρήσεων, οργανισμών ή φορέων με οποιαδήποτε νομική μορφή, που ασχολούνται με μεταφορά έρευνας ή τεχνολογίας που άπτεται των ενδιαφερόντων των συμμετεχόντων στην εταιρεία φορέων (νομικών προσώπων),

ε) Ενημέρωση – αφύπνιση των επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε θέματα επίτευξης καινοτομίας, συνεργατικής έρευνας, μεταφοράς και διάχυσης της τεχνολογίας, της προστασίας, αξιοποίησης και εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και τεχνογνωσίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο,

στ) Διασύνδεση και συνεργασία μέσω εθνικών και διεθνών δικτύων καινοτομίας με αντίστοιχους φορείς.

η) Λειτουργία του μηχανισμού παρακολούθησης της πορείας εφαρμογής της ΠΣΕΕ, την σύνταξη των ετησίων εκθέσεων υλοποίησης, την αξιολόγηση της και την υποβολή προτάσεων αναθεώρησης της

Το πλαίσιο λειτουργίας/αρμοδιοτήτων του ΚΜΤΚ-Π οριοθετείται ως ακολούθως:

1. Ενισχύει τη ζήτηση προϊόντων έρευνας και τον σχεδιασμό νέων προϊόντων τεχνολογικής αιχμής, προωθεί δραστηριότητες που αποσκοπούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη υπηρεσιών με διεθνείς ανταγωνιστικούς όρους, αποτελεί συνδετικό κρίκο

- μεταξύ έρευνας και παραγωγής και συμβάλλει στην δημιουργία νέων εταιρειών που ασχολούνται με την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών και προϊόντων προηγμένης τεχνολογίας.
2. Προωθεί την ανάπτυξη και μεταφορά τεχνολογίας στις επιχειρήσεις και επιταχύνει την μεταφορά της από την Ελλάδα στο εξωτερικό και αντίστροφα.
 3. Εκπονεί μελέτες, έρευνες, εμπειρογνομοσύνες, παράγει εργαλεία (υπηρεσίες ή προϊόντα) και μεριμνά για την διαχείριση αξιοποίηση και εκμετάλλευση των ερευνητικών και τεχνολογικών πληροφοριών και αποτελεσμάτων, καθώς και για την μεταφορά αυτών σε οικείους τομείς εφαρμογών της παραγωγής (της Περιφέρειας),
 4. Συμμετέχει σε εθνικά και διεθνή δίκτυα συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών φορέων ή σε Τεχνολογικές Πλατφόρμες για την τόνωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στην έρευνα
 5. Παρέχει υπηρεσίες επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων, με την επιδίωξη ανάληψης πρωτεύοντος ρόλους στην ενίσχυση των δεσμών Ερευνητικών Κέντρων και ΑΕΙ με επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο
 6. Επιδιώκει την προσέλκυση φυσικών και νομικών προσώπων στο ΚΜΤΚ-Π μέσω:
 - i. παροχής πρόσβασης σε συνεργαζόμενες ερευνητικές υποδομές,
 - ii. διευκόλυνσης διεξαγωγής αναλύσεων της αγοράς σχετικά με νέες τεχνολογίες,
 - iii. υποστήριξης, οργάνωσης και παροχής υπηρεσιών για την διευκόλυνση οικονομικών διαπραγματεύσεων και προώθησης των συμφερόντων των επιχειρήσεων
 - iv. διοργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων, εκθέσεων, εκδηλώσεων, έκδοση ενημερωτικού υλικού (έντυπο-ψηφιακό) και ενεργειών δημοσιότητας
 7. Προωθεί τη συνεργασία με οποιαδήποτε νομική μορφή και μεταξύ άλλων, με ερευνητικά κέντρα ή συναφή ιδρύματα, ΑΕΙ, φυσικά και νομικά πρόσωπα (συμβούλους επιχειρήσεων) και με την ΓΓΕΤ, το Ελληνικό Δημόσιο, την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με διεθνείς οργανισμούς, κρατικά ή ιδιωτικά τεχνολογικά πάρκα και τη διεθνή ένωση τεχνολογικών πάρκων
 8. Επιδιώκει την δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των φορέων Έρευνας και τον συντονισμό της συνεργασίας και χρηματοδότησης από ελληνικούς και ξένους τραπεζικούς φορείς, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και

- άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς και εν γένει την αξιοποίηση Εθνικών και Κοινοτικών Πλαισίων Χρηματοδότησης Επενδύσεων
9. Συνάπτει τις απαιτούμενες συμβάσεις για την μεταφορά τεχνολογίας και αναπτύσσει κάθε απαραίτητη νομική δραστηριότητα για την πραγματοποίηση των σκοπών της
 10. Λειτουργεί ως Τεχνικός Σύμβουλος του ΠΣΚΕ για την προώθηση, υλοποίηση και παρακολούθηση της πολιτικής καινοτομίας στα πλαίσια των προβλεπόμενων στην RIS3
 11. Διερευνά την δυνατότητα σε συνεργασία με Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και χρηματοπιστωτικούς φορείς για την δημιουργία θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων
 12. Η συλλογή των απαιτούμενων στοιχείων τεκμηρίωσης για τις δράσεις της RIS3 και η τροφοδότηση με στοιχεία του συστήματος δεικτών της περιφερειακής RIS3.
 13. Υποστηρίζει (εφόσον ζητηθεί) την ΕΔΑ Πελοποννήσου κατά το στάδιο προκήρυξης των παρεμβάσεων (πχ. υποστήριξη στην εξειδίκευση των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση, λειτουργία ως help desk για τους ενδιαφερόμενους φορείς, υποστήριξη των Επιτροπών Αξιολόγησης των προτάσεων κλπ.)

Μέχρι την πλήρη λειτουργία του **Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου** προβλέπεται η πρόσληψη Τεχνικού Συμβούλου για την υποστήριξη της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2014-2020 της Περιφέρειας. Το αντικείμενο και τα καθήκοντα του Τεχνικού Συμβούλου παρουσιάζονται ακολούθως:

1. **Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας και διαδικτυακού τόπου (site) για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.** Η ηλεκτρονική πλατφόρμα αποτελείται από τμήματα. Το πρώτο είναι «κλειστό» και σε αυτό έχουν πρόσβαση τα μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας για την υποβολή κειμένων, προτάσεων, σχολίων κλπ, τα αρμόδια στελέχη της ΕΔΑ Πελοποννήσου όπως επίσης και τα στελέχη των συναρμόδιων Υπουργείων (Υπουργείο Οικονομίας, Εθνική Αρχή Συντονισμού, Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, ΓΓΕΤ, οι εμπειρογνώμονες και τα στελέχη της Διαχειριστικής Αρχής). Στο ανοιχτό τμήμα της πλατφόρμας αναρτώνται τα κείμενα της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ), τα συμπεράσματα των συναντήσεων εργασίας που διενεργούνται στο πλαίσιο της διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης, το σύνολο των οδηγιών, εγκυκλίων, εγγράφων εργασίας που

εκδίδονται από τις Ελληνικές Αρχές και τις Γενικές Διευθύνσεις της Ε.Ε , χρήσιμοι σύνδεσμοι κλπ. Στην πλατφόρμα υπάρχει η δυνατότητα υποβολής ερωτήσεων και απαντήσεων, η υποβολή προτάσεων και ο σχολιασμός του συνόλου των κειμένων που αφορούν την Έξυπνη Εξειδίκευση. Επίσης παρέχει την δυνατότητα δημιουργίας «group» για την διενέργεια τηλεδιασκέψεων.

2. **Δράσεις ευαισθητοποίησης** που κατά προτεραιότητα αφορούν τη διενέργεια συναντήσεων εργασίας (workshop) χωρικών και θεματικών με την συμμετοχή εμπειρογνομώνων, επιχειρηματιών, συλλογικών οργανώσεων των επιχειρήσεων, μελών της ακαδημαϊκής και ερευνητικής κοινότητας. Προβλέπεται η διενέργεια τουλάχιστον δέκα αντίστοιχων ημερίδων συναντήσεων. Στόχος είναι η κινητοποίηση των οικονομικών φορέων για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, η ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες που μπορούν να προέλθουν από την υιοθέτηση/παραγωγή καινοτόμων λύσεων (τεχνολογικών, οργανωτικών κλπ) μέσω της δημιουργίας συνεργατικών σχηματισμών και την δικτύωση. Οι ημερίδες εργασίας (workshop) αφορούν κατά προτεραιότητα τους τομείς που έχουν προσδιορισθεί στην ΠΣΕΕ Πελοποννήσου. Η διενέργεια των ημερίδων αποσκοπεί στην «επιχειρηματική ανακάλυψη» με στόχο την περαιτέρω εξειδίκευση δράσεων που μπορούν να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της ΠΣΕΕ.
3. **Υποβοήθηση της Διαχειριστικής Αρχής στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αφορούν την έναρξη υλοποίησης των σχετικών δράσεων**, όπως είναι η συγγραφή των προσκλήσεων για την υποβολή προτάσεων στους Άξονες Προτεραιότητας/Θεματικούς Στόχους 1,2,3 του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 -2020, ο προσδιορισμός κριτηρίων επιλογής πράξεων κλπ.
4. **Παρακολούθηση του βαθμού εξειδίκευσης, δημοσίευσης προσκλήσεων – προκηρύξεων για δράσεις καινοτομίας** μέσω των τομεακών Προγραμμάτων 2014-2020 και ειδικότερα των ΕΠΑΝΕΚ/ΠΑΑ.
5. **Παρουσίαση των δυνατοτήτων που παρέχει το Πρόγραμμα HORIZON 2020** αλλά και τα λοιπά οριζόντια προγράμματα της Ε.Ε που σχετίζονται με την Έρευνα - Τεχνολογία – Καινοτομία.
6. **Την ανάπτυξη μιας στενής συνεργασίας** με τους εκπροσώπους των συλλογικών επιχειρηματικών οργανώσεων της Περιφέρειας (Επιμελητήρια, Συνεταιρισμοί, κλπ) για να εμπλακούν ενεργά στην διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης.
7. **Διοικητική και τεχνική υποστήριξη** για την εύρυθμη λειτουργία του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας.

Η χρονική διάρκεια του έργου του Τεχνικού Συμβούλου μέχρι την πλήρη λειτουργία και ανάληψη των Δράσεων από το Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας εκτιμάται σε οκτώ (8) μήνες.

Λοιποί Φορείς διαχείρισης

Πρόκειται για «εξωτερικούς φορείς» που συμμετέχουν στο σύστημα διακυβέρνησης της ΠΣΕΕ – Πελοποννήσου, οι οποίοι έχουν την αρμοδιότητα της διαχείρισης των δράσεων της που χρηματοδοτούνται από τα τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ –ΣΕΣ. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Οι Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης (ή/ και Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης) των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία 2014-2020, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 -2020, ΕΠ Αλιείας κλπ.) .
- Τα αρμόδια όργανα της ΕΕ που είναι επιφορτισμένα με τις οριζόντιες πρωτοβουλίες όπως HORIZON 2020, COSME LIFE κλπ).

Φορείς υλοποίησης

Το σύνολο των δικαιούχων¹ των δράσεων (δικαιούχοι για τα έργα κρατικών ενισχύσεων, ανάδοχοι για την παροχή υπηρεσιών, κλπ). Πρόκειται, για εξωτερικούς φορείς που συμμετέχουν στο σύστημα διακυβέρνησης της ΠΣΕΕ και είναι αυτοί που θα υλοποιήσουν τις δράσεις (Δικαιούχοι, Ανάδοχοι κλπ.).

1.3.3. Θεσμικές δυσκολίες - λοιπά προβλήματα

Για την εφαρμογή της ΠΣΕΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου υφίστανται προβλήματα που αφορούν :

- Την απουσία «τελικών δικαιούχων» ιδιαίτερα για την υλοποίηση «άυλων (soft) ενεργειών» που απαιτούν την εθελοντική συμμετοχή μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων. Στην ενότητα αυτή εντάσσονται οι δράσεις που αφορούν τα τοπικά σύμφωνα ποιότητας, την γαστρονομία και την συνεργασία επιχειρήσεων του επισιτιστικού τομέα και των καταλυμάτων με τους παραγωγούς των γεωργικών προϊόντων, την προώθηση του βιωματικού τουρισμού/τουρισμού εμπειρίας που αποτελεί προϋπόθεση για την παροχή ενός σύνθετου τουριστικού προϊόντος, τη δημιουργία δικτυακών εφαρμογών όπως το σύστημα Διαχείρισης Προορισμού (DMS) αλλά και την συνεχή ενημέρωσή του, που προϋποθέτει την ύπαρξη ενός φορέα που θα

¹ Όπως προσδιορίζονται στους κανονισμούς των ΕΔΕΤ της περιόδου 2014-2020 στο άρθρο «ορισμοί»

συντονίζει τις δράσεις τουριστικής προβολής, την προώθηση και το marketing στις διεθνείς αγορές του τουριστικού προορισμού Πελοπόννησος αναδεικνύοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κλπ. Αντίστοιχος συλλογικός φορέας με τη συμμετοχή των εμπλεκομένων επιχειρήσεων που καλύπτουν το σύνολο των «τουριστικών επιχειρήσεων» δεν υφίσταται σήμερα σε επίπεδο Περιφέρειας και θα πρέπει να αναζητηθεί η βέλτιστη λύση για την κάλυψη του συγκεκριμένου κενού.

- Η αναμόρφωση και ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αξιοποίηση της πλούσιας ιστορίας της Περιφέρειας που απαρτίζεται από πληθώρα αρχαιολογικών χώρων και μνημείων. Το σύνολο των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων, μουσείων κλπ λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού χωρίς να υπάρχει η όσμωση και η συνεργασία με την Περιφέρεια και πολύ περισσότερο με τις επιχειρήσεις.
- Η προώθηση της ηλεκτρονικής κράτησης και των εισιτηρίων για τους αρχαιολογικούς χώρους/μουσεία το ωράριο λειτουργίας, η ψηφιακή περιήγηση, οι εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας και μια πληθώρα άλλων δράσεων που σχετίζονται με την ενσωμάτωση του πολιτισμού στο τουριστικό προϊόν προϋποθέτουν τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και μια διαφορετική αντίληψη για την υπέρβαση αγκυλώσεων και θεσμικών δυσκολιών.
- Τέλος, το γενικότερο πρόβλημα της έλλειψης «κουλτούρας συνεργασίας», της απουσίας συλλογικών οργανώσεων του ιδιωτικού τομέα σε περιφερειακό επίπεδο με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον αγροδιατροφικό τομέα, τη μεταποίηση, τον Τουρισμό αλλά και η «παραδοσιακή λειτουργία» των Επιμελητηρίων που μέχρι σήμερα τουλάχιστον απέχουν από την διαδικασία της Έξυπνης Εξειδίκευσης δημιουργεί αυξημένες υποχρεώσεις και ανάγκες για την ενημέρωσή τους και την ευαισθητοποίησή τους, αναδεικνύοντας ως πρωτεύον το θέμα της επικοινωνίας της ΠΣΕΕ.

2. ΣΤΟΧΟΘΕΤΗΣΗ RIS3

2.1. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ, ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ, ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ – ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ RIS3 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Το **αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας για την περίοδο 2014 -2020**, όπως αυτό εκφράζεται στο ΠΕΠ Πελοποννήσου, είναι «Πελοπόννησος πρότυπο αιεφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα και στην Ευρώπη με την μεγιστοποίηση της αξιοποίησης του ανθρώπινου και τεχνολογικού κεφαλαίου». Αυτό το αναπτυξιακό όραμα υιοθετήθηκε κατά τη διαβούλευση που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα, με τους τοπικούς κοινωνικούς, οικονομικούς και αυτοδιοικητικούς φορείς και σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Αναπτυξιακού Συνεδρίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το όραμα αυτό προσδιορίζει και τον Στρατηγικό Στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014 – 2020, ο οποίος είναι: «Καινοτόμος και αιεφόρος αυτοτροφοδοτούμενη εξωστρεφής ανάπτυξη, με διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής». Η εξυπηρέτηση του αναπτυξιακού οράματος της Περιφέρειας μπορεί να εξυπηρετηθεί μέσω του ριζικού εκσυγχρονισμού των βασικών κλάδων της οικονομίας της Περιφέρειας μέσω της αναβάθμισης του τεχνολογικού εξοπλισμού και την εισαγωγή της καινοτομίας, μέσω της βελτίωσης της παραγωγικότητας και της αύξησης της προστιθέμενης αξίας σε επίπεδο τομέων παραγωγής καθώς και της δημιουργίας ισχυρών οριζόντιων και κάθετων διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων αλυσίδων αξίας με διασφάλιση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβαλλοντικού και πολιτιστικού αποθέματος. Η υλοποίηση του οράματος αυτού μπορεί να δημιουργήσει τις απολύτως απαραίτητες νέες θέσεις εργασίας που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αντιστροφή της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης. Ένα από τα πλέον ουσιαστικά μέσα για την επίτευξη του οράματος αυτού είναι και η Περιφερειακή Έξυπνης Εξειδίκευσης..

Οι γενικοί στόχοι και οι βασικοί άξονες των παρεμβάσεων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης όπως διαμορφώθηκαν κατόπιν των διαβουλεύσεων με τους τοπικούς επιχειρηματικούς φορείς και τους τοπικούς/υπερτοπικούς ερευνητικούς φορείς αναλύονται στην παρούσα ενότητα και λαμβάνοντας υπόψη :

- i. Την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που ολοκληρώθηκε κατά την προηγούμενη φάση της μελέτης (κατάρτιση της Περιφερειακής

Στρατηγικής) και την ανάδειξη δύο βασικών οικονομικών κλάδων (αγροδιατροφικός τομέας, τουρισμός-πολιτισμός) στους οποίους η Περιφέρεια εδράζει την Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης. Η επιλογή των τομέων/κλάδων αυτών έγινε με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, την ύπαρξη κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων και τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργειών.

Όπως εκτενώς αναλύθηκε στην πρώτη φάση της μελέτης υπάρχουν και άλλοι οικονομικοί κλάδοι με ισχυρή παρουσία σε όρους αριθμού απασχολουμένων, αξίας παραγωγής και εξαγωγών, όπως η εξόρυξη άνθρακα /παραγωγή ενέργειας, η χημική βιομηχανία (διύλιση πετρελαίου), η παραγωγή τσιγάρων. Κοινό χαρακτηριστικό αυτών των κλάδων είναι η δραστηριοποίηση μόνο μιας επιχείρησης, η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση και η απουσία διασυνδέσεων με άλλους τομείς και κλάδους της περιφερειακής οικονομίας. Η βαρύνουσα σημασία των επιχειρήσεων αυτών σε εθνικό επίπεδο, λόγω του μεγέθους αλλά και των αναγκών τους, μπορούν να αντιμετωπισθούν στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

- ii. Την εκτεταμένη διαβούλευση , τα θεματικά εργαστήρια , την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκαν κατ την εκπόνηση της πρώτης φάσης της μελέτης αλλά και τις τοποθετήσεις των μελών του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας στην πρώτη του συνεδρίαση.

Η κατάρτιση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι μια συνεχής διαδικασία που δεν εξαντλείται στην εκπόνηση μίας μελέτης. Προσ απαιτεί την ενεργή συμμετοχή και κινητοποίηση του τοπικού δυναμικού που δεν κατέστη δυνατή στον απαιτούμενο βαθμό, σηματοδοτώντας την ανάγκη για την συνέχιση της προσπάθειας ιδιαίτερα από πλευράς Περιφέρειας.

Το εγχείρημα για τη δρομολόγηση μιας νέας προσέγγισης στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό όπως είναι η κατάρτιση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ήταν εξ' αρχής ιδιαίτερα δύσκολο λόγω:

- Των πιεστικών αναγκών και προβλημάτων που έχει δημιουργήσει η μακροχρόνια ύφεση στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων (κάλυψη ληξιπρόθεσμων οφειλών, έλλειψη εγγυήσεων, αδυναμία πρόσβασης σε τραπεζικό δανεισμό), όπως προκύπτει από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων,

- Της έλλειψης εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων σε αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται από το Δημόσιο και της χαμηλής συμμετοχή τους σε συγχρηματοδοτούμενα έργα,
- Του πολύ μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων και της υστέρησης που παρουσιάζει η Περιφέρεια σε θέματα καινοτομίας (κατατάσσεται στις χαμηλότερες θέσεις στις σχετικές ιεραρχήσεις-κατατάξεις),
- Της απουσίας κουλτούρας αλλά και εμπειρίας συνεργασιών (ένθεν και ένθεν) μεταξύ επιχειρήσεων – ακαδημαϊκών –ερευνητικών κέντρων αλλά και την απουσία ενός φορέα/μηχανισμού/σχήματος που θα μπορούσε να δράσει καταλυτικά για την προώθηση αντίστοιχων θεμάτων,
- Της απροθυμίας των συλλογικών φορέων των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των Επιμελητηρίων και των αγροτικών συνεταιρισμών να μετέχουν ενεργά και να αναλάβουν πρωτοβουλίες,
- Της ουσιαστικής ενεργοποίησης μόνο δύο ακαδημαϊκών φορέων (ΤΕΙ Πελοποννήσου – Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών),
- Της μη ύπαρξης ορατού αποτελέσματος για την ενίσχυση της καινοτομίας και της παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις από σχετικά έργα που είχαν συγχρηματοδοτηθεί κατά το παρελθόν.

Η υπέρβαση των δυσκολιών αυτών απαιτεί βάθος χρόνου και συνεχή προσπάθεια ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης η οποία δεν μπορεί να είναι αντικείμενο αποκλειστικά της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Πελοποννήσου (όπως έχει γίνει μέχρι σήμερα), ενώ προϋποθέτει και την ενεργότερη συμμετοχή των συλλογικών φορέων των επιχειρήσεων. Για την αποτελεσματική υποστήριξη των επιχειρήσεων στην αξιοποίηση και εφαρμογή καινοτομιών, κατά κύριο λόγο θα πρέπει οι αρμόδιοι φορείς υποστήριξης να προσεγγίζουν τις επιχειρήσεις αντί οι επιχειρήσεις να προσεγγίζουν τους φορείς.

Ο αγροδιατροφικός τομέας αλλά και ο τουρισμός στην Περιφέρεια παρουσιάζει ομοειδή χαρακτηριστικά (σχεδόν ταυτόσημα) με τους αντίστοιχους κλάδους της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Θα πρέπει να διερευνηθούν και να αξιοποιηθούν οι πολλαπλές συνέργειες που μπορούν να υπάρξουν, ως προς τους δύο παραπάνω τομείς, μεταξύ των δύο Περιφερειών.

Η παραγωγή ενέργειας αποτελεί επίσης έναν τομέα με ισχυρή παρουσία στην Περιφέρεια, χωρικά επικεντρωμένο στην περιοχή της Μεγαλόπολης. Η παραγωγή ενέργειας από λιγνίτη βαίνει φθίνουσα. Η εξέλιξη του ηλεκτροπαραγωγικού κέντρου της Μεγαλόπολης υπερβαίνει το περιφερειακό επίπεδο λήψης αποφάσεων. Παράλληλα, η αξιοποίηση των ΑΠΕ στην Περιφέρεια προϋποθέτει τη διενέργεια σημαντικού ύψους επενδύσεων για την αναβάθμιση-επέκταση των δικτύων μεταφοράς/διανομής, που επίσης υπερβαίνει την Περιφέρεια. Για το λόγο αυτό η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Πελοποννήσου δεν επεκτάθηκε στον τομέα αυτό.

Με βάση τα ανωτέρω οι προσδιορίστηκαν οι ακόλουθες τρεις **γενικοί στόχοι - στρατηγικές κατευθύνσεις** για την RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου που είναι :

- Ανανέωση παραδοσιακών κλάδων με τον προσανατολισμό σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και νέες market niches,
- Εκσυγχρονισμός με την υιοθέτηση και τη διάδοση νέων τεχνολογιών,
- Διαφοροποίηση από υφιστάμενες εξειδικεύσεις με συναφή πεδία.

Δεν υφίστανται, τουλάχιστον με τα υφιστάμενα δεδομένα, δυνατότητες για την προώθηση των ακόλουθων δύο κατευθύνσεων για τις οποίες θα πρέπει να διερευνηθεί η εφικτότητα και η «επιχειρησιακή τους ωριμότητα» σε απώτερο χρόνο που είναι:

- Ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω ριζικής τεχνολογικής ανανέωσης και ανατρεπτικής καινοτομίας, και
- Αξιοποίηση νέων μορφών καινοτομίας, όπως ανοικτή καινοτομία, καινοτομία από χρήστες, κοινωνική καινοτομία, καινοτομία στις υπηρεσίες.

Η «μέτρηση» της επίτευξης των τριών αυτών γενικών στόχων επιχειρείται μέσω των δεικτών επιπτώσεων που ουσιαστικά αποτελούν και τους δείκτες πλαισίου της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης οι οποίοι είναι :

A) Η αύξηση της συνολικής αλλά και της ιδιωτικής δαπάνης για "Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη από το 0,46% στο 0,75% (2020) εκφρασμένης σαν ποσοστό του Περιφερειακού ΑΕΠ,

B) Η αύξηση του αριθμού των Απασχολούμενων Ερευνητών σε Ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης από 968 σε 1028 (2020),

Γ) Η αύξηση της χρήσης των ΤΠΕ και ιδιαίτερα η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου από τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας όπως αποτυπώνεται στο ποσοστό των επιχειρήσεων που έγιναν αποδέκτες ηλεκτρονικών παραγγελιών για προϊόντα / υπηρεσίες μέσω του ιστοτόπου τους σε 8% (2020),

Δ) Η αύξηση του ποσοστού των απασχολούμενων στην βιομηχανία και τις υπηρεσίες που ενσωματώνουν υψηλή τεχνολογία και χαρακτηρίζονται ως έντασης γνώσης και η διαμόρφωση του στο 6,7% του συνόλου των απασχολούμενων .

Αναλυτικά οι δείκτες επιπτώσεων και οι πηγές άντλησης στοιχείων παρουσιάζονται στο επόμενο κεφάλαιο.

Για την επιχειρησιακή εξειδίκευση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και την συσχέτιση της με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (Τομεακά και Περιφερειακά) του ΕΣΠΑ 2014-2020 που θα αποτελέσουν την κύρια πηγή χρηματοδότησης των παρεμβάσεων ακολουθήθηκαν οι ακόλουθες βασικές αρχές :

- Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης να προσδιορίζεται σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας,
- Να προωθεί τη διαδικασία της «επιχειρηματικής ανακάλυψης» για την έξυπνη εξειδίκευση,
- Να εξασφαλίσει κρίσιμη μάζα στις δραστηριότητες παραγωγής και καινοτομίας,
- Να έχει εξαγωγικό προσανατολισμό (outward – looking),
- Να συνεκτιμά τις εξελίξεις στο άμεσο μέλλον (future – oriented).

Και η επιλογή των κατηγοριών παρεμβάσεων να γίνεται με τα ακόλουθα κριτήρια :

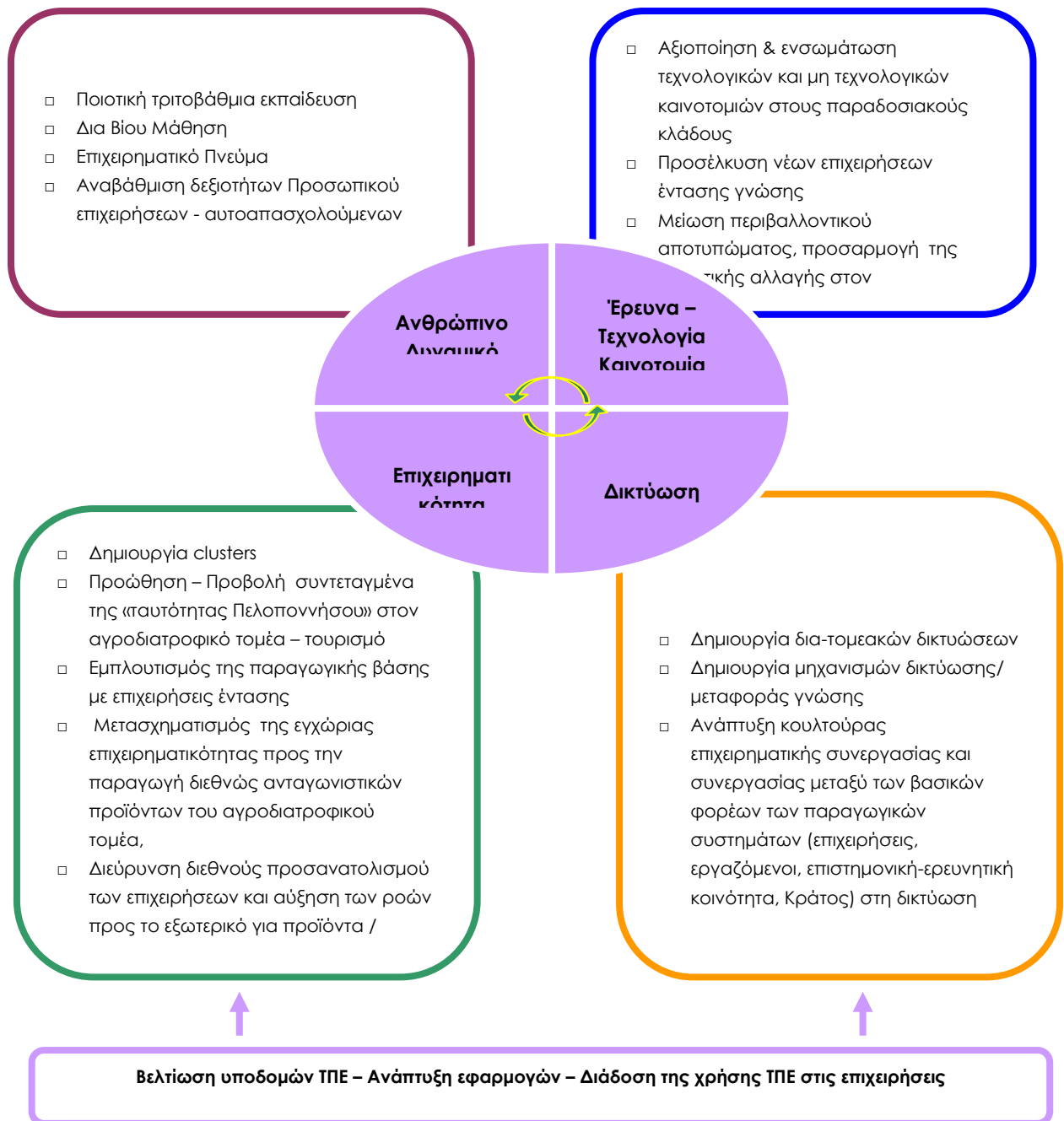
- Οικονομική βιωσιμότητα,
- Αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού,
- Παροχή ολοκληρωμένων λύσεων στην τεχνολογία-παραγωγή-αγορά-χρηματοδότηση, και να πληρούν τρία υπο-κριτήρια επιδόσεων που είναι : (i) επίπεδο μόχλευσης του ιδιωτικού τομέα, (ii) μεγάλος αριθμός δικαιούχων, και (iii) συμβολή στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της δημιουργίας πλούτου και θέσεων απασχόλησης.

Η εξειδίκευση και τα μέτρα / παρεμβάσεις σε επίπεδο υποκλάδου στηρίζεται στην ανάλυση των τοπικών αναγκών των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τις δυνατότητες χρηματοδότησης από το Περιφερειακό και τα Τομεακά Προγράμματα της νέας προγραμματικής περιόδου, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται δύο οριζόντια θέματα/ προϋποθέσεις που είναι η βελτίωση των υποδομών ευρυζωνικότητας στην Περιφέρεια και η μη ύπαρξη μηχανισμών για την προώθηση της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Το θέμα των μηχανισμών παρακολούθησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης καθίσταται κυρίαρχο και βασικό προαπαιτούμενο, με δεδομένη δε την αρνητική εμπειρία από την εφαρμογή αντίστοιχων εγχειρημάτων κατά το παρελθόν η διασφάλιση της οικονομικής αυτόαρκειας του μηχανισμού είναι μείζονος σημασίας εγχείρημα.

Σε επίπεδο στόχων κοινή συνισταμένη του συνόλου των απόψεων που κατεγράφησαν είναι η αναγκαιότητα διασύνδεσης αγροδιατροφικού τομέα και τουρισμού - πολιτισμού και η δημιουργία ενός συνολικού ονόματος “brand name” για τα προϊόντα της Πελοποννήσου και ειδικότερα η ενίσχυση του brand name “Μυθική Πελοπόννησος» και η σύνδεση του με τα αγροτικά προϊόντα της Περιφέρειας.

Οι τρεις Γενικοί Στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης εξυπηρετούνται από τέσσερις ενότητες παρεμβάσεων και μια οριζόντια που αφορά τη βελτίωση των υποδομών ευρυζωνικότητας και την αύξηση της χρήσης ΤΠΕ από επιχειρήσεις και αποτυπώνονται στο κατωτέρω Διάγραμμα.

Διάγραμμα: Στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Με βάση τις απαντήσεις των επιχειρήσεων αλλά και τα συμπεράσματα των θεματικών εργαστηρίων και με στόχο τη διασφάλιση της ομαλής ενσωμάτωσης

της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020 εκτιμήθηκε ως αναγκαία η συνένωση δύο ενοτήτων παρεμβάσεων και συγκεκριμένα της «Επιχειρηματικότητας» και της «Δικτύωσης» σε μία ενότητα. Παράλληλα, έγινε προσπάθεια να εξειδικευτεί και να κατανεμηθεί στις τρεις ενότητες παρεμβάσεων η οριζόντια ενότητα «Βελτίωση υποδομών ΤΠΕ –Ανάπτυξη εφαρμογών – Διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στις επιχειρήσεις».

Οι ενότητες παρεμβάσεων και οι επιμέρους **Ειδικοί Στόχοι** αυτών είναι:

Ανθρώπινοι πόροι

(i) Αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Από τη διερεύνηση των αναγκών των επιχειρήσεων αλλά και την εξειδίκευση των προτεραιοτήτων προκύπτουν συγκεκριμένες «επαγγελματικές» ομάδες-στόχοι, οι ανάγκες των οποίων κατά προτεραιότητα θα πρέπει να καλυφθούν, όπως οι αυτοαπασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα, οι απασχολούμενοι στις τουριστικές επιχειρήσεις (τουριστικά καταλύματα) και στις υπηρεσίες εστίασης. Παράλληλα, όμως, διαπιστώνεται και ένα γενικότερο έλλειμμα που αφορά στην υστέρηση στη χρήση ΤΠΕ λόγω ψηφιακού αναλφαριθμητισμού, που θα μπορούσε να καλυφθεί μέσω δράσεων δια βίου μάθησης με αποδέκτη τον γενικό πληθυσμό και στόχο την εξοικείωση του με τις ΤΠΕ και ιδιαίτερα αυτές που αφορούν στη χρήση του Διαδικτύου.

(ii) Βαθμιαία μεταβολή της σύνθεσης της απασχόλησης και δημιουργία ποιοτικότερων θέσεων εργασίας

Η υστέρηση που παρουσιάζεται στο ποσοστό απασχολούμενων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο των απασχολούμενων αντανακλά την «παραδοσιακή διάρθρωση» της τοπικής οικονομίας και την απουσία κλάδων «έντασης γνώσης». Η πρόοδος στην εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αλλά και του Εθνικού Στόχου για την προώθηση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου αναμένεται να δημιουργήσουν το κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον για την αύξηση της ζήτησης ανθρώπινου δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Διακριτή στόχευση απαιτείται για την αύξηση του αριθμού των ερευνητών που απασχολούνται στην Περιφέρεια κατά προτεραιότητα σε επιχειρήσεις (ιδεατό σενάριο) και στα Περιφερειακά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα - Ερευνητικά κέντρα. Για να καταστεί αυτό εφικτό απαιτείται η αναδιάρθρωση της

τοπικής οικονομίας μέσω και της προσέλκυσης/ εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων.

Στην επίτευξη των ανωτέρω δύο στόχων θα συμβάλλουν οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 -2020 αλλά και των τομεακών Προγραμμάτων με την μόχλευση πόρων από τα ΕΔΕΤ (ΕΤΠΑ –ΕΚΤ- ΕΓΤΑΑ).

Έρευνα – Τεχνολογία – Καινοτομία

(i) Αξιοποίηση και ενσωμάτωση τεχνολογικών και μη τεχνολογικών καινοτομιών στον αγροδιατροφικό τομέα και στον τουρισμό

Η μη τεχνολογική καινοτομία αφορά κυρίως στα θέματα της οργάνωσης της εμπορίας- προώθησης των «επώνυμων» αγροτικών προϊόντων (ελαιόλαδο, τυροκομικά προϊόντα), την εισαγωγή πρακτικών ορθής διαχείρισης βοσκοτόπων και τη δημιουργία τεχνητών λιμνώνων. Η τεχνολογική καινοτομία αφορά στην ευρεία υιοθέτηση των ΤΠΕ στην πρωτογενή παραγωγή (Γεωργία Ακριβείας) και τον τουρισμό και στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις θερμοκηπιακές καλλιέργειες.

(ii) Η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την προώθηση της Έρευνας – Τεχνολογίας και Καινοτομίας στην περιφερειακή οικονομία

Η δημιουργία ενός μηχανισμού δικτύωσης μεταφοράς τεχνολογίας – προώθησης της καινοτομίας και παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση για την υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Η λειτουργία του στοχεύει στη διευκόλυνση της δικτύωσης των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με Εκπαιδευτικά Ιδρύματα- Ερευνητικά Κέντρα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, στη διάγνωση των αναγκών των επιχειρήσεων – παραγωγικών τομέων, στην υποβοήθηση κυρίως των νέων μέσω mentoring - coaching στην ίδρυση επιχειρήσεων και την αξιοποίηση καινοτόμων ιδεών. Με δεδομένη την υφιστάμενη κατάσταση των επιχειρήσεων η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη μεταφορά –προσαρμογή τεχνολογίας στις επικρατούσες συνθήκες.

(iii) Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος και προσαρμογή του αγροδιατροφικού τομέα στην κλιματική αλλαγή

Ο αγροδιατροφικός τομέας, όπως έχει ήδη αναφερθεί, αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα της περιφερειακής οικονομίας και παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του. Παράλληλα, ο αγροδιατροφικός τομέας αντιμετωπίζει τους σημαντικότερους κινδύνους από την κλιματική αλλαγή, ενώ αποτελεί και τον μεγαλύτερο χρήστη φυσικών πόρων. Η μη ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών πόρων και ιδιαίτερα του νερού έχει ήδη δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα υφαλμύρωσης των υπόγειων υδροφορέων, σημειακές υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών, ενώ σοβαρές είναι και οι οχλήσεις που δημιουργούν στο περιβάλλον τα παραπροϊόντα της πρώτης μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων (τυροκομεία, ελαιοτριβεία). Τέλος, δεν έχει λυθεί και το σοβαρό πρόβλημα της χωροθέτησης των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (στάβλοι εντός οικισμών).

Η επίλυση των προβλημάτων αυτών απαιτεί την υιοθέτηση τόσο τεχνολογικών όσο και μη τεχνολογικών καινοτομιών όπως την εισαγωγή συστημάτων τηλεμετρίας στη χρήση αρδευτικού νερού, την αξιοποίηση των παραπροϊόντων της παραγωγικής διαδικασίας (ελαιοτριβεία, τυροκομεία), τη δημιουργία οργανωμένων χώρων για την εγκατάσταση των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων. Η αναζήτηση λύσεων στα προβλήματα αυτά δημιουργεί θετικές επιπτώσεις τόσο σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος όσο και με την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, αφού μπορεί να προκύψει εξοικονόμηση πόρων και κόστους αλλά και να δοθεί ώθηση στην ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στην επίτευξη των ανωτέρω τριών ειδικών στόχων θα συμβάλλουν οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 -2020 αλλά και των τομεακών Προγραμμάτων με την μόχλευση πόρων από το ΕΠΠΑ – ΕΓΤΑΑ.

Επιχειρηματικότητα – Δικτύωση

Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων της Περιφέρειας δεν επιτρέπει τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας, ενώ δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες σε θέματα πρόσβασης σε τραπεζική χρηματοδότηση, κόστους προμήθειας πρώτων υλών, πρόσβασης σε έρευνα και τεχνολογία, διαφήμισης και προώθησης/προβολής που είναι απαραίτητες ενέργειες για την εξωστρέφεια.

Για το λόγο αυτό η δικτύωση είναι άμεσα συνυφασμένη με την επιχειρηματικότητα, τουλάχιστον σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Βασικές προϋποθέσεις για το μετασχηματισμό της παραγωγικής διάρθρωσης της Περιφέρειας, όπως είναι η

ύπαρξη σημαντικών Ερευνητικών κέντρων και Εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που συνήθως λειτουργούν σαν εκκολαπτήρια/θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων, δεν υπάρχουν, όπως επίσης δεν υπάρχουν και εξειδικευμένα χρηματοδοτικά εργαλεία (venture capital, seed capital) (γενικώς δεν υπάρχουν ή είναι πολύ περιορισμένη η συμβολή τους σε εθνικό επίπεδο, πολύ περισσότερο δε στην Περιφέρεια Πελοποννήσου) ενώ όπως τονίσθηκε και στις απαντήσεις των ερωτηματολογίων δεν υφίστανται στην Περιφέρεια μηχανισμοί υποστήριξης της επιχειρηματικότητας.

Κατά συνέπεια, οι στόχοι της συγκεκριμένης ενότητας παρεμβάσεων, λαμβανομένου υπόψη των χαρακτηριστικών της Περιφερειακής οικονομίας, είναι:

(i) Η διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση του συνόλου των επιχειρήσεων

Η πρόσβαση σε τραπεζική χρηματοδότηση είναι ιδιαίτερα δύσκολη ακόμα και για υφιστάμενες επιχειρήσεις. Το πρόβλημα της χρηματοδοτικής ρευστότητας αναδείχθηκε ως το σημαντικότερο από την έρευνα πεδίου στις επιχειρήσεις, ενώ είναι αδύνατη η χρηματοδότηση της σύστασης επιχειρήσεων. Η απουσία χρηματοδοτικών εργαλείων αλλά και μηχανισμών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας και ιδίως των νέων που θέλουν να αξιοποιήσουν επιχειρηματικά τις ιδέες τους, καθιστά αλυσιτελή τη στόχευση της δημιουργίας νέων καινοτόμων επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς έντασης γνώσης και δεν διαθέτουν πάγια κεφάλαια ή εγκαταστάσεις. Η δημιουργία του χρηματοδοτικού εργαλείου που θα λειτουργεί συμπληρωματικά με τον μηχανισμό/δομή υποστήριξης της καινοτομίας και της δικτύωσης αποτελούν δύο ουσιώδη προαπαιτούμενα για να καταστεί επιχειρησιακά εφαρμόσιμη η Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης.

(ii) Δημιουργία ενιαίου ονόματος – ταυτότητας για την προώθηση στις αγορές του εξωτερικού των προϊόντων/υπηρεσιών των δίπολων Τουρισμός – Πολιτισμός και Τουρισμός – Αγροδιατροφή

Η Περιφέρεια πρέπει να αξιοποιήσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, που είναι η παραγωγή υψηλής ποιότητας επώνυμων αγροτικών προϊόντων (λάδι, κρασί, τυροκομικά) που παράγονται σε μικρές σχετικά ποσότητες (σε όρους παγκόσμιου εμπορίου) αλλά μπορούν να εξασφαλίσουν υψηλή μοναδιαία αξία κατευθυνόμενα σε επιλεγμένες αγορές (niche markets). Παράλληλα, η πλούσια ιστορική κληρονομιά, το μοναδικό φυσικό περιβάλλον, η εγγύτητα στη μεγάλη αγορά της Αττικής δεν έχουν αξιοποιηθεί σημαντικά. Η Περιφέρεια διατηρεί αναλλοίωτο το φυσικό της περιβάλλον, αφού ουδέποτε εντάχθηκε στις περιοχές – προορισμούς

μαζικού τουρισμού. Η δημιουργία ενιαίας εικόνας στο εξωτερικό και η συνολική προώθηση / προβολή μπορεί να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά και επ' ωφελεία συνολικά της Περιφερειακής οικονομίας.

(iii) Μετασχηματισμός της περιφερειακής επιχειρηματικότητας προς την παραγωγή διεθνώς ανταγωνιστικών προϊόντων του αγροδιατροφικού τομέα και την παροχή τουριστικών υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξία.

Η Περιφέρεια και σήμερα παράγει και εξάγει σημαντικές ποσότητες γεωργικών προϊόντων, χωρίς όμως να μεγιστοποιείται και να δημιουργείται προστιθέμενη αξία όταν σημαντικές ποσότητες εξάγονται χυδην με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το ελαιόλαδο. Η αύξηση του βαθμού τυποποίησης/σήμανσης, η διασφάλιση αξιοπιστίας και σταθερής ποιότητας και όγκου παραγωγής είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διάθεση των προϊόντων στον τελικό καταναλωτή μέσω των μεγάλων αλυσίδων τροφίμων. Παράλληλα, η ιχνηλασιμότητα σε όλα τα στάδια της παραγωγής αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την είσοδο στις ξένες αγορές. Το σημαντικό πλεονέκτημα της ύπαρξης μεγάλου αριθμού αγροτικών προϊόντων ΠΟΠ –ΠΓΕ δεν έχει αξιοποιηθεί μέχρι σήμερα. Απαιτείται καλύτερη οργάνωση των δομών εμπορίας, συνεργασίες και δικτυώσεις, παράλληλα με τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων. Η προώθηση της συμβολαιακής γεωργίας, η διασφάλιση πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού για τις τοπικές ποικιλίες – φυλές, η τήρηση των προτύπων σε συνδυασμό με την εντατικοποίηση των ελέγχων για την αποφυγή της νοθείας/παραπλάνησης του καταναλωτή αποτελούν σημαντικές παρεμβάσεις που εξυπηρετούν τον ανωτέρω στόχο. Ο ειδικός στόχος βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με τον πρώτο ειδικό στόχο «Αξιοποίηση και ενσωμάτωση τεχνολογικών και μη τεχνολογικών καινοτομιών στον αγροδιατροφικό τομέα και στον τουρισμό» της ενότητας Έρευνα – Τεχνολογία.

(iv) Ανάπτυξη κουλτούρας συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων, ακαδημαϊκής - ερευνητικής κοινότητας, Δημόσιας Διοίκησης (κεντρικής και περιφερειακής)

Η έλλειψη πνεύματος συνεργασίας και η απουσία διασυνδέσεων μεταξύ ερευνητικής κοινότητας και επιχειρήσεων έχει αναγνωριστεί από το ΕΣΠΑ 2014-2020 σαν μια βασική διαρθρωτική αδυναμία της ελληνικής οικονομίας. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το πρόβλημα είναι οξύτερο, αφενός λόγω της ισχνής παρουσίας ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων αλλά και λόγω του πολύ μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων. Μέχρι σήμερα οι δύο χώροι (επιχειρήσεις-ερευνητική κοινότητα) δεν έχουν ικανοποιητική επικοινωνία μεταξύ τους, ενώ δεν υπάρχουν και θεσμοθετημένοι δίαυλοι επικοινωνίας. Το κενό αυτό θα

επιχειρηθεί να καλυφθεί μέσα από την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και την θεσμοθέτηση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, ενώ στο Σχέδιο Νόμου για την Έρευνα και Τεχνολογία προβλέπεται η σύσταση σε κάθε Περιφέρεια ενός Περιφερειακού Επιστημονικού Συμβουλίου.

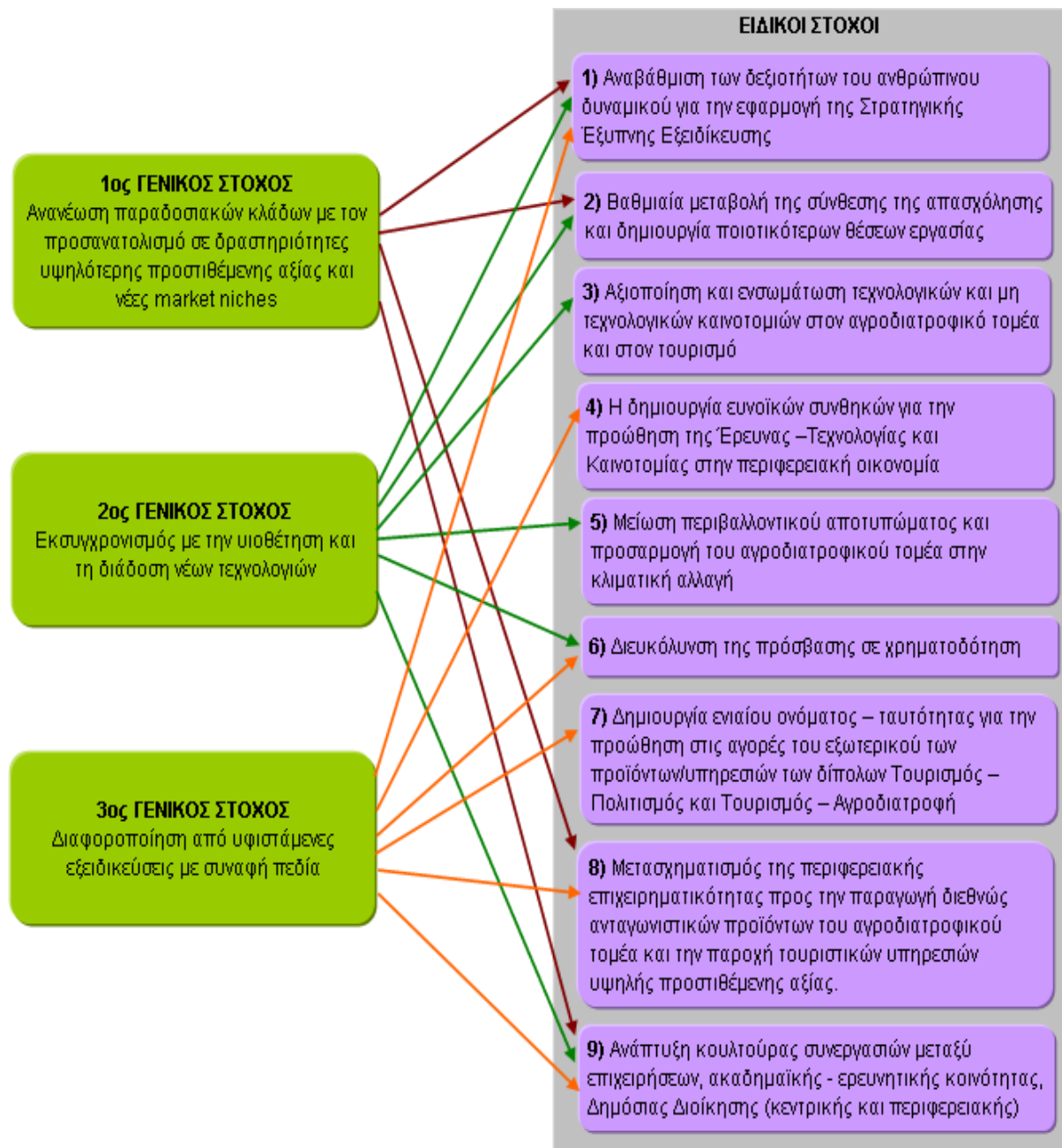
Η σύσταση και λειτουργία των δύο αυτών οργάνων εκτιμάται ότι θα καλύψει το υφιστάμενο κενό (επισημαίνεται η ανάγκη της ύπαρξης διακριτών ρόλων μεταξύ των δύο οργάνων και η αναζήτηση συμπληρωματικότητας στη λειτουργία τους).

Στην επίτευξη των ανωτέρω τριών Ειδικών Στόχων θα συμβάλλουν οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 -2020 αλλά και των τομεακών Προγραμμάτων (ΕΠΑΝΕΚ - ΠΑΑ) με την μόχλευση πόρων από το ΕΤΠΑ και ΕΓΤΑΑ αντίστοιχα.

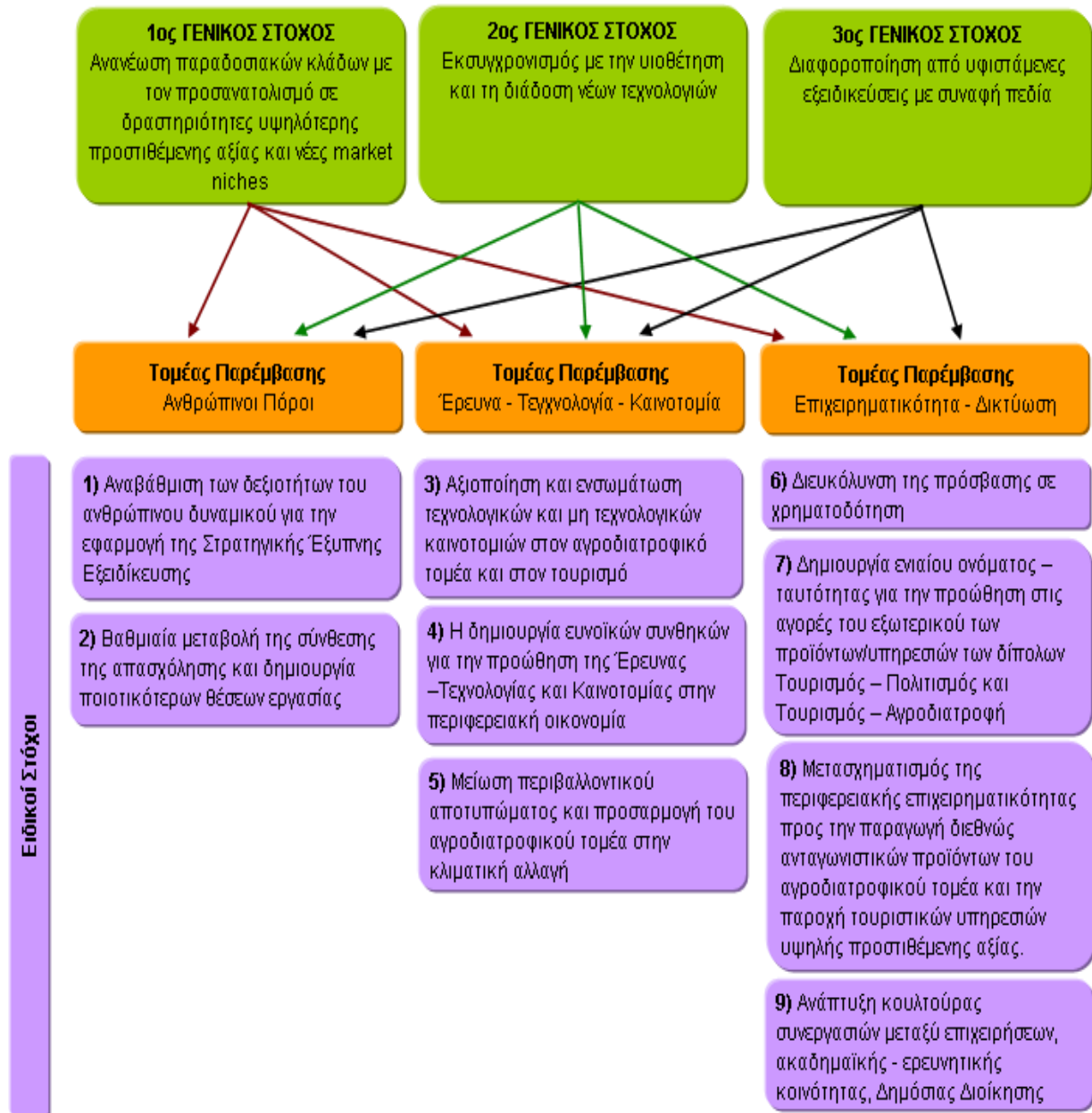
Η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης εναρμονίζεται με την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και είναι απόλυτα συμβατή με τις εθνικές προτεραιότητες για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Σε επόμενη ενότητα του παρόντος Παραδοτέου παρουσιάζεται η εξειδίκευση των προτεραιοτήτων / δράσεων ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και Ταμείο των ΕΔΕΤ λαμβάνοντας υπόψη και το περιεχόμενο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Έρευνα και Καινοτομία 2014 -2020 που πρόσφατα τέθηκε σε διαβούλευση.

Στα Στοχογράμματα που ακολουθούν παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ γενικών στόχων.

Στοχόγραμμα 1: Συσχέτιση των Γενικών Στόχων της RIS 3 με τους Ειδικούς Στόχους

Στοχόγραμμα 2: Συσχέτιση Γενικών Στόχων της RIS 3 με τους τομείς παρέμβασης και τους Ειδικούς Στόχους

2.2. ΤΟΜΕΑΚΗ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ

Από την συνδυαστική αξιοποίηση βιβλιογραφικών δεδομένων, ερευνών πεδίου και διαβούλευσης προέκυψαν οι τομείς και οι κλάδοι που εστιάζεται η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου:

- Αγροδιατροφικός Τομέας
- Τουρισμός – Πολιτισμός & Δημιουργική Βιομηχανία
- Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς (παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών, μαρμάρου)
- Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)

Η επιλογή των τομέων/κλάδων αυτών έγινε με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, την ύπαρξη κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων και τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργειών.

Θα πρέπει να επισημανθεί η ιδιαιτερότητα του δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου που χαρακτηρίζεται από την ετεροβαρή παρουσία του τομέα της ενέργειας –ορυχείων που αφορούν όμως αποκλειστικά την περιοχή της Μεγαλόπολης και την εκεί δραστηριότητα της ΔΕΗ (εξόρυξη λιγνίτη, θερμοηλεκτρικές μονάδες), την λειτουργία της μονάδας διύλισης πετρελαίου στην Π.Ε Κορινθίας στα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας Πελοποννήσου με την Περιφέρεια Αττικής, αλλά και την ύπαρξη βιομηχανίας παραγωγής σιγαρέτων στην Καλαμάτα. Κοινό χαρακτηριστικό των μονάδων αυτών η πολύ σημαντική τους συμβολή στην απασχόληση, στο Περιφερειακό ΑΕΠ και στις εξαγωγές (προϊόντα διύλισης πετρελαίου, σιγαρέτα) αλλά και η απουσία διακλαδικών – διατομεακών σχέσεων με τους λοιπούς τομείς και κλάδους της Περιφερειακής οικονομίας.

Η ενίσχυση της ισχνης μεταποιητικής βάσης της Περιφέρειας που όπως εκτενώς παρουσιάζεται στις ενότητες 2.3 – 2.5 της ΠΣΕΕ Πελοποννήσου λόγω της απουσίας κλαδικών συγκεντρώσεων μπορεί να επιχειρηθεί μέσω οριζόντιων παρεμβάσεων και την εντατικοποίηση της διαδικασίας Επιχειρηματικής ανακάλυψης για την διάγνωση των αναγκών τους. Σημείο εκκίνησης μπορεί να αποτελέσει η

διερεύνηση των αναγκών των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στις περιοχές βιομηχανικής συγκέντρωσης αναφορικά με την δυνατότητα ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην οργάνωση της παραγωγής, στην οργάνωση της παραγωγής, την προώθηση των πωλήσεων, την αναζήτηση συνεργασιών με ομοειδείς επιχειρήσεις, την ένταξη τους σε αλυσίδες αξίας, την μεταφορά τεχνολογίας, την πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης και την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων, κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, την διευκόλυνση της επικοινωνίας τους σε πρώτη φάση με ανώτατα τεχνολογικά ιδρύματα- ερευνητικά κέντρα και την αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Οι οργανωμένοι χώροι εγκατάστασης και οι ευρισκόμενες σε αυτές επιχειρήσεις (ΒΙΠΕ – ΒΙΟΠΑ) αλλά και η ευρύτερη περιοχή της Κορίνθου πρέπει να αποτελέσουν σε πρώτη φάση τις περιοχές στόχου της επιχειρηματικής ανακάλυψης.

Οι αντικειμενικοί στόχοι και οι βασικοί άξονες παρεμβάσεων παρουσιάζονται στην ενότητα 2.3 της μελέτης ΠΣΕΕ-Π, ενώ στις ενότητες 2.4 και 2.5 γίνεται εκτενής παρουσίαση του μίγματος δυνητικών παρεμβάσεων για τον αγροδιατροφικό τομέα και τον τομέα του τουρισμού-πολιτισμού αντίστοιχα.

Οι ενότητες 2.3-2.5 της Μελέτης επισυνάπτονται στο Παράρτημα 3.

2.3. ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Για την εκπόνηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για την κινητοποίηση του περιφερειακού επιχειρηματικού και ερευνητικού δυναμικού, χωρίς όμως να καταστεί πλήρως εφικτή η επίτευξη του στόχου. Ειδικότερα, για την ενημέρωση /καταγραφή των απόψεων των φορέων της αυτοδιοίκησης, των Επιμελητηρίων, των επιχειρήσεων, των εκπαιδευτικών κέντρων και των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων η Περιφέρεια διοργάνωσε σε χρονικό διάστημα ενός έτους:

- ✓ Τρεις ανοιχτές ημερίδες,
- ✓ Έξι (6) εργαστήρια (Workshop) με εκπροσώπους επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων ακαδημαϊκών φορέων. Τα εργαστήρια που διοργανώθηκαν αφορούσαν τους υποκλάδους του οίνου, εσπεριδοειδών, ελαιολάδου, τουρισμού, θερμοκηπιακών καλλιεργειών, κτηνοτροφίας,
- ✓ Παράλληλα, υπήρξε συνεχής διαβούλευση με τις αρμόδιες Εθνικές Αρχές (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας – ΕΥΣΣΑΠ, Γενική Γραμματεία Έρευνας Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ), Υπουργείο Εργασίας και συμμετοχή στο Δίκτυο για την Έξυπνη Εξειδίκευση,
- ✓ Αποστολή 1.000 ερωτηματολογίων σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας (δόθηκαν 27 απαντήσεις),
- ✓ Διενέργεια είκοσι (20) προσωπικών συνεντεύξεων με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Η μη ανταπόκριση των επιχειρήσεων του Αγροδιατροφικού τομέα στην έρευνα Γνώμης σε συνδυασμό με την ισχνή παρουσία των συλλογικών εκπροσώπων των επιχειρήσεων (επιμελητήρια, συνεταιρισμοί) αντιμετωπίσθηκε μέσω της διενέργειας συνεντεύξεων.

Συνολικά, έγιναν είκοσι συνεντεύξεις στη βάση δομημένου ερωτηματολογίου με εκπροσώπους επιχειρήσεων (η επιλογή των επιχειρήσεων έγινε με βάση τον κύκλο εργασιών τους), με επιμελητήρια και Γεωργικούς Συνεταιρισμούς (Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών και κλαδικούς Συνεταιρισμούς).

Αναλυτικότερα, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με εκπροσώπους των Επιμελητηρίων Αργολίδος και Μεσσηνίας, τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών Μεσσηνίας, Λακωνίας, Αρκαδίας, Κιάτου, δύο κλαδικούς συνεταιρισμούς (εσπεριδοειδή, σύκα), ένδεκα επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, μεταποίηση, τυποποίηση οίνου, ελαιολάδου, τυροκομικών προϊόντων

και προϊόντων κρέατος (συμβατικών και βιολογικών) και τέλος με το μοναδικό «τυπικό δίκτυο συνεργασίας Επιχειρήσεων-ΑΕΙ-ΤΕΙ-Αυτοδιοίκησης».

Υπάρχει σχεδόν πλήρης ταύτιση απόψεων των ερωτώμενων σε πολλά θέματα που καθιστά εφικτή την εξαγωγή συμπερασμάτων.

- Οι δυναμικοί τομείς της οικονομίας της Περιφέρειας είναι ο αγροδιατροφικός τομέας και ο Τουρισμός, οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντική εξωστρέφεια, ενώ στους τομείς αυτούς συγκεντρώνονται και καινοτόμες επιχειρήσεις. Κοινή διαπίστωση επίσης είναι ότι ο ανταγωνισμός εντείνεται και απαιτείται σημαντική προσπάθεια για να διατηρηθούν τα μερίδια εξαγωγών.
- Ο βαθμός συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων είναι χαμηλός, όπως περιορισμένη είναι και η συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα που γίνεται πάντα σε επίπεδο μεμονωμένης επιχείρησης. Αναγνωρίζεται η ανάγκη εισαγωγής νέας τεχνολογίας για τη μείωση του κόστους παραγωγής ιδιαίτερα σε σχέση με το κόστος ενέργειας, την αξιοποίηση των παραπροϊόντων, την διεύρυνση της γκάμας των παραγόμενων προϊόντων, την συσκευασία τυποποίηση των προϊόντων, τις μεθόδους φυτοπροστασίας.
- Θεωρούν ότι υπάρχει διάθεση συνεργασίας και ανάληψη κοινών δράσεων για την προώθηση της καινοτομίας, αλλά απαιτείται σε βάθος ενημέρωση των επιχειρήσεων για τα οφέλη που θα προκύψουν και ένταση της προσπάθειας για την διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικής κοινότητας με στόχο την δυνατότητα συγχρηματοδότησης κοινά υποβαλλόμενων έργων εφαρμοσμένης έρευνας.
- Κοινή διαπίστωση, επίσης, είναι ότι υπάρχει αναγκαιότητα καλύτερου συντονισμού στην εξαγωγική προσπάθεια, η έλλειψη χρηματοδοτικής ρευστότητας αποτελεί σημαντικό πρόβλημα όπως επίσης και το μη φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον (αλλαγές στη φορολογία, γραφειοκρατία).

2.3.1. Αξιοποίηση μηχανισμών για την μεγιστοποίηση της εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται προτάσεις για την αξιοποίηση υφιστάμενων μέσων/δομών/μηχανισμών για την μεγιστοποίηση της εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα στην προσπάθεια ενίσχυσης των επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία

Η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα αποτελεί μέχρι σήμερα το αδύνατο σημείο της κατάρτισης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Στο πλαίσιο των ημερίδων και των συναντήσεων εργασίας κατά την εκπόνηση της μελέτης στρατηγικής RIS3 η συμμετοχή των εκπροσώπων των συλλογικών φορέων των επιχειρήσεων της Πελοποννήσου ήταν πολύ περιορισμένη, ενώ και η ανταπόκριση στα ερωτηματολόγια που στάλθηκαν στις μεμονωμένες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε ήταν επίσης περιορισμένη.

Για την υπέρβαση του προβλήματος αυτού θα πρέπει να εξετασθούν οι υφιστάμενοι θεσμοί/φορείς και ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητάς τους, ώστε να αναδειχθεί το κατά πόσον οι φορείς αυτοί μπορούν να αποτελέσουν ένα δίαυλο επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης των επιχειρήσεων, να επισημανθούν ενδεχόμενα κενά δηλαδή η πλήρης απουσία οργανωμένων συλλογικών φορέων που δρομολογεί την ανάγκη δημιουργίας νέων φορέων και τέλος την αναζήτηση «συλλογικών οργανώσεων» που λειτουργούν σήμερα στην Περιφέρεια έχουν δημιουργηθεί σε εθελοντική βάση και θα μπορούσαν να έχουν μεγαλύτερη εμπλοκή και να καλύψουν τα υφιστάμενα κενά.

Υφιστάμενα σχήματα και φορείς/οργανώσεις που μπορεί θεσμικά να εκπροσωπούν τις επιχειρήσεις, όπως για παράδειγμα τα Επιμελητήρια, δεν έχουν την δυνατότητα- επάρκεια για να καλύψουν τις απαιτήσεις της διαδικασίας της «επιχειρηματικής ανακάλυψης», να διαγνώσουν προβλήματα και να αναζητήσουν τις βέλτιστες λύσεις ενώ ανασταλτικό παράγοντα αποτελεί ο «γεωγραφικός» περιορισμός (περιφερειακή ενότητα –νομός), η μη εκπροσώπηση του πρωτογενή τομέα και η περιορισμένη εκπροσώπηση του συνόλου των επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα. Στα πλεονεκτήματά τους είναι η θεσμοθετημένη λειτουργία τους, η υποχρεωτικότητα της εγγραφής των επιχειρήσεων, η διαθεσιμότητα ίδιων πόρων και η δραστηριοποίηση ορισμένων τουλάχιστον, σε δράσεις προώθησης και προβολής προϊόντων και η συμμετοχή σε εκθέσεις, η διενέργεια προγραμμάτων κατάρτισης για εργαζομένους και ανέργους, η συνεχής - λόγω της τήρησης του ΓΕΜΗ - πρόσβαση σε δεδομένα των επιχειρήσεων που με την κατάλληλη επεξεργασία θα μπορούσαν να παρέχουν μια έγκυρη και χρονικά επίκαιρη εικόνα της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια. Τα Επιμελητήρια μπορεί να αποτελέσουν ικανά σημεία πληροφόρησης προς τις επιχειρήσεις και να συμβάλλουν ενεργά σε δράσεις δημοσιότητας.

Το πρόβλημα της γεωγραφικής εκπροσώπησης θα μπορούσε να επιλυθεί εάν υπήρχε σε εθελοντική βάση συνεργασία τους και η δημιουργία ενός «άτυπου» Περιφερειακού Επιμελητηρίου Πελοποννήσου.

Σε πρώτη φάση προτείνεται η διενέργεια μιας κοινής σύσκεψης για την σε βάθος ενημέρωση των Προέδρων των Επιμελητηρίων ή των Διευθυντικών Στελεχών τους για να ενημερωθούν για το περιεχόμενο της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, τη δημιουργία του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας αλλά και τον ρόλο και την αποστολή του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας.

Η Περιφέρεια δεν μπορεί να υποχρεώσει τα Επιμελητήρια ούτε να προσδιορίσει τον τρόπο εμπλοκής τους, κατά συνέπεια επαφίεται στις διοικήσεις τους να βρουν το βέλτιστο δίαυλο επικοινωνίας με την Περιφέρεια αλλά και να προτείνουν τρόπους για την εμπλοκή τους στην διαδικασία της ευαισθητοποίησης, αλλά και ενδεχομένως τις κατηγορίες «soft» πράξεων που θα μπορούσαν να αναλάβουν ως δικαιούχοι.

Οι δύο τομείς Προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, δηλαδή ο αγροδιατροφικός τομέας και ο Τουρισμός, στερούνται θεσμοθετημένων και αντιπροσωπευτικών φορέων σε περιφερειακό επίπεδο.

Στον πρωτογενή τομέα δραστηριοποιούνται οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και οι Ομάδες Παραγωγών. Το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των Συνεταιρισμών τελεί υπό διαμόρφωση τα τελευταία τέσσερα χρόνια και δεν είναι σαφής ο βαθμός εναρμόνισης του συνόλου των Συνεταιρισμών και ο νέος Συνεταιριστικός Χάρτης της Περιφέρειας. Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί παρουσιάζουν διαφορετικό βαθμό οργάνωσης και δυναμισμού, παράλληλα υπάρχουν και σημαντικές συνεταιριστικές μεταποιητικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε βασικά εξαγωγικά προϊόντα (λάδι, κρασί, σταφίδα, σύκα). Όπως και στην περίπτωση των Επιμελητηρίων δεν υπάρχει περιφερειακή εκπροσώπηση» αν και για τα αγροδιατροφικά προϊόντα ίσως δεν είναι και δυνατή «ενιαία εκπροσώπηση» λόγω των ιδιοτεροτήτων που παρουσιάζει η «αλυσίδα αξίας» κάθε προϊόντος. Ένα επίσης ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των προϊόντων του αγροδιατροφικού τομέα είναι οι σχέσεις ανταγωνισμού μεταξύ συνεταιριστικών μεταποιητικών επιχειρήσεων και ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Στο τμήμα της διεπαφής μεταξύ αγροδιατροφής και τουρισμού δεν εμπλέκονται και δεν δραστηριοποιούνται οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί.

Όπως και στην περίπτωση των Επιμελητηρίων η Περιφέρεια Πελοποννήσου δεν μπορεί να υποχρεώσει τους Συνεταιρισμούς ούτε να προσδιορίσει τον τρόπο εμπλοκής τους, επαφίεται στις διοικήσεις τους να βρουν το βέλτιστο δίαυλο επικοινωνίας με την Περιφέρεια αλλά και να προτείνουν τρόπους για την εμπλοκή τους στην διαδικασία της ευαισθητοποίησης, αλλά και ενδεχομένως ως δικαιούχοι και ενεργά μέλη στις κατηγορίες «soft» πράξεων που θα μπορούσαν να αναλάβουν ως δικαιούχοι. Ιδιαίτερα σημαντική θα μπορούσε να αποδειχθεί η ενεργοποίηση τους για την δημιουργία «Επιχειρησιακών ομάδων» για την αξιοποίηση του Μέτρου 16 «Συνεργασία» που χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ.

Ισχυρή δυναμική ως συνεργατικά σχήματα των γεωργών παρουσιάζουν οι Ομάδες Παραγωγών ο ρόλος των οποίων κρίνεται ως σημαντικός για την υπέρβαση των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής γεωργίας όπως είναι το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η αδυναμία δημιουργίας οικονομικών κλίμακας. Ο κανονισμός ΕΕ 1305/2013 για την αγροτική ανάπτυξη την νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 παρέχει σημαντικά κίνητρα για την δημιουργία Ομάδων Παραγωγών. Σε πρώτη φάση θα πρέπει να υπάρξει μια καταγραφή των αναγνωρισμένων Οργανώσεων Παραγωγών από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και να υπάρξει μια ενδελεχής ενημέρωσή τους. Ο ρόλος των Διευθύνσεων Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας θα πρέπει να ενισχυθεί και να υπάρξει μεγαλύτερη κινητοποίηση τους για την υλοποίηση της ΠΣΕΕ.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει αναλάβει την πρωτοβουλία και έχει δημιουργήσει πρόσφατα ένα νέο συλλογικό φορέα που είναι η «Αγροδιατροφική Σύμπραξη Πελοποννήσου» ο ρόλος και η αποστολή της οποίας βρίσκονται σε απόλυτη συνάφεια με τους στόχους αλλά και το περιεχόμενο των δράσεων της ΠΣΕΕ για τον αγροδιατροφικό τομέα.

Με βάση το καταστατικό της και τους στόχους της η «Αγροδιατροφική Σύμπραξη Πελοποννήσου» μπορεί και πρέπει να αποτελέσει τον βασικό μηχανισμό για την κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα για την υλοποίηση της ΠΣΕΕ ιδιαίτερα για τις δράσεις που έχουν περιγραφεί στην ενότητα της προώθησης και προβολής των γεωργικών προϊόντων, την προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού, την πιστοποίηση των προϊόντων και την σύζευξη της αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό. Στη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης που βρίσκεται σε εξέλιξη θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη ενεργοποίηση της «Αγροδιατροφικής Σύμπραξης Πελοποννήσου».

Ο τουρισμός αποτελεί τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας που παρουσιάζει τις μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης. Ο τουρισμός χαρακτηρίζεται από την πληθώρα των επιχειρήσεων που πρέπει να συνεργήσουν για την δημιουργία ενός ελκυστικού τουριστικού προϊόντος με την ενεργή στήριξη της αυτοδιοίκησης. Ενδεικτικά αναφέρονται οι κλάδοι των μεταφορών, των ξενοδοχείων και των καταλυμάτων, των επισιτιστικών επαγγελμάτων, τουριστικών πρακτορείων και γραφείων.

Για ένα ανταγωνιστικό τουριστικό προϊόν κρίσιμο ρόλο όμως διαδραματίζουν οι υποδομές (αεροδρόμια, λιμάνια), το φυσικό περιβάλλον, η πρόσβαση στους αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία οι προσφερόμενες υπηρεσίες, το οικιστικό περιβάλλον κλπ.

Η ΠΣΕΕ περιγράφει αναλυτικά τους όρους και τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του Τουρισμού στην Περιφέρεια. Για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος περιγράφεται μια σειρά δράσεων που απαιτούν τη συνεργασία και τη δικτύωση του συνόλου των εμπλεκόμενων «επαγγελματιών». Δυστυχώς δεν υπάρχει σε Περιφερειακό επίπεδο οργανωμένος συλλογικός φορέας που να εκπροσωπεί το σύνολο των εμπλεκόμενων, παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί μέχρι σήμερα. Το κενό αυτό δεν φαίνεται να μπορεί να καλυφθεί από κάποιον υφιστάμενο φορέα. Υπάρχει πληθώρα οργανώσεων που λειτουργούν είτε με βάση γεωγραφικά κριτήρια (περιφερειακή ενότητα ή και Δήμος) είτε με αμιγώς στενά επαγγελματικά (Σύλλογοι Ξενοδόχων, Σύλλογοι ιδιοκτητών τουριστικών κατοικιών και καταλυμάτων κλπ) .

Η ΠΣΕΕ κρίνει ως απολύτως αναγκαία τη δημιουργία ενός Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού (DMO) που θα αποτελέσει και τον βασικό φορέα/μηχανισμό δικτύωσης του συνόλου των εμπλεκόμενων. Υφιστάμενοι φορείς που μπορούν εν μέρει να διαδραματίσουν ένα ρόλο προς την κινητοποίηση αποτελούν η Πελοπόννησος Α.Ε, η Αγροδιατροφική Σύμπραξη Πελοποννήσου και ενδεχομένως σε υπο-περιφερειακό επίπεδο οι Αναπτυξιακές Εταιρείες/Ομάδες Τοπικής Δράσης που υλοποιούν την προσέγγιση Leader.

Εάν δεν υπάρξει καμία δυνατότητα αυτενέργειας και εθελοντικής σύμπραξης των εμπλεκόμενων στον τουρισμό θα πρέπει να εξετασθεί σε πρώτη φάση θεσμικά η δυνατότητα μεταφοράς σε Περιφερειακό επίπεδο μηχανισμών/φορέων που λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα ο ΣΕΤΕ, με τις κατάλληλα πάντα προσαρμογές.

Τέλος, σε αρχική φάση λειτουργίας βρίσκεται ο Σύνδεσμος Εξαγωγέων Πελοποννήσου αλλά δεν είναι σαφής η αντιπροσωπευτικότητα, του ενώ επίσης δεν είναι σαφής η αντιπροσωπευτικότητα και η δυνατότητα θεσμικής εκπροσώπησης των επιχειρήσεων της Πελοποννήσου από το Σύνδεσμο Βιομηχάνων Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδος.

2.4. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Στα πλαίσια της έρευνας πεδίου στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου διοργανώθηκαν 6 εργαστήρια – κλαδικές συναντήσεις (workshops) με εκπροσώπους επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων ακαδημαϊκών φορέων. Τα εργαστήρια που διοργανώθηκαν αφορούσαν τους υποκλάδους του οίνου, εσπεριδοειδών, ελαιολάδου, τουρισμού, θερμοκηπιακών καλλιεργειών, κτηνοτροφίας.

Τα πρακτικά και συμπεράσματα των workshops αυτών που έλαβαν χώρα στην πρώτη φάση της Μελέτης Έξυπνης Εξειδίκευσης παρατίθενται ακολούθως:

2.4.1. Σύνοψη Ευρημάτων/Συμπερασμάτων Κλαδικών Συναντήσεων

Κλάδος Οινοποιίας:

- Ο οινοποιητικός κλάδος εμφανίζει σημαντικά χαρακτηριστικά εξωστρέφειας και έχει αναπτύξει με πρωτοβουλία της Ένωσης Οινοπαραγωγών Πελοποννήσου Μεσοπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο για την προβολή των προϊόντων στο εξωτερικό.
- Εκ μέρους της Ένωσης θεωρείται σημαντική η ενίσχυση του Στρατηγικού Σχεδίου Προβολής με σκοπό την προώθηση των προϊόντων σε τρίτες χώρες με στόχο την δημιουργία ισχυρού brand name οίνων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου συνολικότερα.
- Η συνεργασία του κλάδου με ερευνητικά κέντρα της Περιφέρειας και της Ελλάδος γενικότερα περιορίζεται σε μελέτες μικρής κλίμακας, δεδομένου ότι ιδιωτικά δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί βασική και μακροχρόνια έρευνα.
- Η ανάγκη για βασική έρευνα εντοπίζεται στα ακόλουθα πεδία:
 - ο Μελέτη κλώνων, ποικιλιών και δημιουργία πρωτοκόλλου κλωνικής επιλογής (στο πεδίο) για την διάσωση/ανάδειξη των τοπικών ποικιλιών της Πελοποννήσου (ferroir).

- ο Συνεχής έλεγχος-πιστοποίηση γενετικού υλικού για προϊόντα/ποικιλίες ΠΟΠ και ΠΓΕ και έρευνες ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας προσαρμοσμένες στο μικροκλίμα κάθε περιοχής.
- Η βασική αυτή έρευνα μπορεί να υποστηριχθεί από τα τοπικά ερευνητικά κέντρα (ΤΕΙ Καλαμάτας) και από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών σε συνεργασία με ένα cluster φυτωριούχων, αμπελοπααραγωγών-οινοποιών.
- Η συνέργεια με τον τουριστικό κλάδο, καίτοι αναδεικνύεται ως πρώτης προτεραιότητας για την ενίσχυση της προβολής των προϊόντων του κλάδου, δεν έχει ευδοκιμήσει σε επίπεδο συνεργασίας με τους οικονομικούς φορείς του Τουρισμού (Ξενοδοχεία, Καταλύματα, Εστιατόρια κ.ο.κ.).
- Συνέργειες στον τομέα της προβολής μπορούν να προκύψουν μέσω διαδρομών κρασιού και άλλων πολιτιστικών δράσεων, δεδομένου ότι πληθώρα οινοποιείων πληρούν τις προδιαγραφές επισκεψιμότητας.
- Τέλος, παράγοντες που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα του κλάδου αφορούν συνδυαστικά σε: μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων, υψηλή γραφειοκρατία και κόστος ασφάλισης εργαζομένων κατά τις περιόδους συγκομιδής, χαμηλές επενδύσεις εκμηχάνισης του τρύγου και υψηλά ποσοστά και έμμεσης φορολογίας στα προϊόντα οίνου.

Κλάδος Ελαιοπαραγωγής

- Ο ελαιοπαραγωγικός κλάδος δεν εμφανίζει δυνατά σημεία σε επίπεδο συνεργασίας για την προβολή/προώθηση των προϊόντων στο εξωτερικό δεδομένου ότι απαρτίζεται από τρεις επιμέρους υποκλάδους (παραγωγή, ελαιοτριβεία, τυποποίηση) και κατακερματισμό των επιχειρήσεων/παραγωγών με μεγάλη διαφοροποίηση στο μέγεθος που ασχολούνται με την πρωτογενή παραγωγή/συλλογή των καρπών, την παραγωγή του ελαιολάδου (ελαιοτριβεία) και τέλος με την τυποποίηση συσκευασία. Ο μεγαλύτερος όγκος παραγωγής πωλείται «χύμα», ενώ το 80% των εξαγωγών προορίζονται στην Ιταλία η οποία μαζί με την Ισπανία ελέγχουν την διεθνή αγορά τυποποιημένου ελαιολάδου.
- Η μη ύπαρξη συνεργασίας μεταξύ πρωτογενή-δευτερογενή και τριτογενή τομέα έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση μιας μη οργανωμένης αγοράς που αδυνατεί να αναδείξει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των προϊόντων, με συνέπεια τη μείωση της προστιθέμενης αξίας στην συνολική αλυσίδα αξίας της ελιάς και του ελαιολάδου.
- Απαιτείται ανάπτυξη ολοκληρωμένου προγράμματος εφαρμοσμένης έρευνας για την δημιουργία ενός γευσιγνωστικού χάρτη των ελαιολάδων της Περιφέρειας και αξιολόγηση των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών καθώς επίσης και ανάγκη για ανάπτυξη πετυχημένων blends γεύσεων και ποιοτήτων ελαιολάδου με ειδικό προσανατολισμό σε συγκεκριμένες αγορές του εξωτερικού βάσει των απαιτήσεων των καταναλωτών σε αυτές τις αγορές.
- Το Εργαστήριο Γευσιγνωσίας του ΤΕΙ Καλαμάτας (νυν Πελοποννήσου) έχει αναπτύξει σε συνεργασία με το Τμήμα Γευσιγνωσίας της Ζυρίχης μέθοδο αποτίμησης των γευστικών χαρακτηριστικών του ελαιολάδου και αναπτύσσει και αντίστοιχη μέθοδο για την βρώσιμη ελιά και δύναται να συνεισφέρει μέσω της ανάπτυξης Panel Tests στην ανωτέρω προσπάθεια.
- Αναδεικνύεται η ανάγκη δημιουργίας cluster εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα, με συνεργασία ερευνητικών εργαστηρίων, παραγωγών και τυποποιητών ελαιολάδου για την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των προϊόντων με στόχο την εξειδικευμένη προβολή τους και την επιδίωξη υψηλότερης προστιθέμενης αξίας συνολικά σε επίπεδο Περιφέρειας.
- Παράλληλα με βάση τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά του ελαιολάδου αλλά και της βρώσιμης ελιάς να αναπτυχθούν νέα διατροφικά προϊόντα που θα συνδυάζουν και άλλα τοπικά «γεωργικά» προϊόντα .
- Διακριτή «ερευνητική» ενότητα μπορεί επίσης να αποτελέσει η δυνατότητα αξιοποίησης παραπροϊόντων του κύκλου παραγωγής με στόχο είτε την

- παραγωγή ζωοτροφών, είτε την αξιοποίηση τους για την παραγωγή ενέργειας.
- Σε ότι αφορά την συνέργεια με τον Τουριστικό κλάδο, είναι αυτονόητη η διασύνδεση με προγράμματα τοπικής/περιφερειακής προβολής των προϊόντων στα πλαίσια εξειδικευμένων ενεργειών προώθησης του τουρισμού και της γαστρονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Τουριστικός Τομέας

- Ο τουριστικός τομέας και οι υπο-κλάδοι του στην Περιφέρεια Πελοποννήσου επηρεάζονται αρνητικά από την έλλειψη υποδομών (αεροδρόμιο Τρίπολης, τοπικό οδικό δίκτυο), το ολοένα αυξανόμενο κόστος πρόσβασης στην Περιφέρεια από άλλες περιοχές της Ελλάδος (υπερβολικό κόστος διοδίων και καυσίμων) που μειώνει το συγκριτικό πλεονέκτημα που είχε η Πελοπόννησος λόγω χαμηλότερου κόστους προσβασιμότητας σε σχέση με τα νησιά ή και το εξωτερικό, τα χαμηλά επίπεδα ποιότητας υπηρεσιών από δραστηριοποίηση μη νόμιμων καταλυμάτων, και την έλλειψη συντονισμού προώθησης ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής με τον Τομέα Πολιτισμού (πρόγραμμα επίσκεψης μουσείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών υποδομών ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς).
- Επιπρόσθετα σε επίπεδο Κυβερνητικής πολιτικής προβλέπεται στο νέο σχέδιο για τον Τουρισμό κλείσιμο της Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού του ΕΟΤ, γεγονός που θα δημιουργήσει σημαντικό έλλειμμα συντονισμού μεταξύ Περιφέρειας και κέντρου.
- Σε επίπεδο περιφερειακής διοίκησης έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες με αποστολές στο εξωτερικό τα τελευταία 3 χρόνια, με στόχο την ενδυνάμωση της εικόνας της Πελοποννήσου ως τουριστικού προορισμού με εξειδικευμένη στόχευση ανά περιοχή προώθησης.
- Οι τουριστικές υποδομές της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με το φυσικό και πολιτισμικό πλούτο της περιοχής επιτρέπουν την ανάπτυξη και προσφορά προϊόντων εναλλακτικού θεματικού τουρισμού (συνεδριακός, αθλητικός, πολιτιστικός, αγροτουρισμός, γαστρονομικός, οικολογικός-φυσιολατρικός) αλλά απαιτείται ολοκληρωμένο πρόγραμμα προώθησης/προβολής για την διασύνδεση/συνεργασία των επιμέρους κλάδων (τουρισμός (ξενοδοχεία-εστιατόρια), πολιτισμός, μεταποίηση-εμπορία τοπικών προϊόντων – σε συνέργεια με τοπικά σύμφωνα ποιότητας προϊόντων).
- Η ανάγκη για δημιουργία ενός διατομεακού cluster (πρωτογενή-δευτερογενή-τριτογενή τομέα) για τη δημιουργία ενός Οργανισμού

Διαχείρισης Προορισμού (DMO: Destination Management Organization) είναι εμφανής και θα προσέφερε πολύπλευρα στους ακόλουθους άξονες:

- Εξειδικευμένη και ολοκληρωμένη προώθηση/προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας,
- Αύξηση προστιθέμενης αξίας παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω δημιουργίας συνεργειών διαχείρισης απαιτήσεων επισκεπτών και αύξηση του χρόνου παραμονής – διεύρυνση της τουριστικής περιόδου,
- Δυνατότητα διακλαδικής συνεργασίας με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη θεματικού τουρισμού στην βάση της συμμετοχής επιχειρήσεων σε ολοκληρωμένα προγράμματα,
- Δυνατότητα ανάπτυξης και διαχείρισης custom τουριστικών πακέτων από την πλευρά του πελάτη,
- Λειτουργία Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Τουρισμού (στην υποδομή του DMO) με στόχο την παρακολούθηση της αποδοτικότητας της τουριστικής προβολής, την διασφάλιση ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, και την υποστήριξη στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων για την ικανότητα ανάπτυξης και διαφοροποίησης του τομέα συνολικότερα.

Κλάδος Παραγωγής Χυμών - Φρούτων

- Ο μεταποιητικός κλάδος παραγωγής χυμών - φρούτων (κυρίως πορτοκάλι) εμφανίζει τις ακόλουθες ιδιαιτερότητες σε σχέση με το κόστος παραγωγής και τις δυνατότητες προώθησης των προϊόντων στην εγχώρια αγορά και στο εξωτερικό:
 - Το 70% της παραγωγής χυμού ελέγχεται από την Βραζιλία και το προϊόν είναι commodity με καθορισμένη τιμή στην διεθνή αγορά,
 - Η προστιθέμενη αξία της πρώτης ύλης επηρεάζονται σημαντικά από την ποιότητα και τιμή του βρώσιμου φρούτου,
 - Η πιστοποίηση της ποιότητας του προϊόντος (χυμός) γίνεται από τις ίδιες τις εταιρείες – αγοραστές,
 - Οι δυνατότητες καινοτομίας στην διαφοροποίηση του προϊόντος του κλάδου (συμπυκνωμένος φυσικό χυμός) είναι από πολύ περιορισμένες έως μηδενικές, αλλά σε ότι αφορά την πρώτη ύλη (παραγωγή καρπού) υπάρχει ανάγκη για βασική έρευνα για την καταπολέμηση ασθενειών των καλλιεργειών,

- ο Προσπάθειες διεύρυνσης της γκάμας προϊόντων των βιομηχανιών παραγωγής χυμού περιορίζονται σε εμπορικές συμφωνίες με παραγωγούς άλλων φρούτων (ρόδι, φράουλα, ακτινίδιο, goji berry).
 - ο Η προώθηση των προϊόντων στη διεθνή αγορά (εκ μέρους των βιομηχανιών) περιορίζεται στο επίπεδο συμμετοχής σε διεθνείς εκθέσεις με στόχο την σύναψη εμπορικών συμφωνιών για εξαγωγή των προϊόντων. Στην παρούσα φάση δεν υπάρχει πρόβλημα διάθεσης μιας και το σύνολο της παραγωγής πωλείται,
 - ο Το υψηλό κόστος συγκομιδής (μη αυτοματοποιημένη) είναι η σημαντικότερη παράμετρος σε συνδυασμό με το κόστος ασφάλισης εργαζομένων και τις γραφειοκρατικές στρεβλώσεις του συστήματος ασφάλισης που δημιουργούν προβλήματα τόσο στην πρωτογενή παραγωγή όσο και στον μεταποιητικό κλάδο και πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα.
- Η βιωσιμότητα της πρωτογενούς παραγωγής επηρεάζεται αρνητικά από το κόστος συγκομιδής, από τα μικρά και κατακερματισμένα μεγέθη εκμεταλλεύσεων και τα καθεστώτα επιδοτήσεων βάσει μεγέθους εκμετάλλευσης και όχι πραγματικού όγκου παραγωγής, αλλά μπορεί να βελτιωθεί μέσω:
- ο Διεύρυνσης της περιόδου παραγωγής και συγκομιδής των καρπών – αύξηση του όγκου παραγωγής
 - ο Αύξηση της ποιότητας του βρώσιμου φρούτου με στόχο την επίτευξη υψηλότερης δυνατής τιμής κατά την πώληση του καρπού και διεύρυνση των αγορών προορισμού μέσω στοχευμένης προώθησης σε συγκεκριμένες Ευρωπαϊκές αγορές
 - ο Με βάση τα ανωτέρω αύξηση του όγκου φρούτων 2^{ης} διαλογής που προορίζονται για την χυμοποιία με χαμηλότερη τιμή πώλησης

Δυνατότητες συνεργασίας των κλάδων παραγωγής και μεταποίησης μπορούν να επιτευχθούν μέσω ανάπτυξη συνεργασιών και προγραμμάτων συμβολαιακής γεωργίας τόσο στον τομέα των εσπεριδοειδών όσο και άλλων φρούτων με στόχο την διεύρυνση της γκάμας προϊόντων.

Επιπροσθέτως σημαντικά είναι τα περιθώρια για την εισαγωγή καινοτομιών στον τομέα της συσκευασίας.

Κλάδος Οπωροκηπευτικών/Λαχανικών

Οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες οπωρολαχανικών και κηπευτικών αποτελούν ένα πολύ δυναμικό κλάδο της γεωργίας στην Πελοπόννησο. Η επαρχία Τριφυλίας

συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό θερμοκηπιακών καλλιεργειών στην Περιφέρεια αποτελώντας τη δεύτερη σε σημαντικότητα μετά την Κρήτη περιοχή της χώρας σε όρους όγκου παραγωγής αλλά και καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Υπάρχουν πολλά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης, αφού η περιοχή συγκεντρώνει σημαντικά πλεονεκτήματα, αλλά απαιτείται η μεταστροφή από τα παραδοσιακής μορφής θερμοκήπια σε νέα που αξιοποιούν νέες τεχνολογίες (υδροπονία, αεροπονία). Τόσο το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών όσο και το ΤΕΙ Πελοποννήσου ανέφεραν ότι υπάρχουν μελέτες και έρευνες που δείχνουν ότι μπορεί να αξιοποιηθεί η Γεωργία Ακριβείας αλλά και η μετατροπή των παραδοσιακών θερμοκηπίων σε υδροπονικά με σχετικά χαμηλό κόστος.

Επίσης, υπάρχουν οργανωμένα σύνολα παραγωγών (ομάδες παραγωγών) που ενδιαφέρονται για την προώθηση σχετικών ερευνών, ενώ μεγάλο ενδιαφέρον υπάρχει και από την τοπική Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης.

Με τις κατάλληλες παρεμβάσεις θα μπορούσε να επιτευχθεί σημαντική αύξηση εξαγωγών.

Το επιστημονικό αντικείμενο της έρευνας μπορεί να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη πρωτοκόλλων για την υδροπονική καλλιέργεια νέων προϊόντων ιδιαίτερα δε εγχώριων ποικιλιών (π.χ ντοματάκι Σαντορίνης) που είναι καλύτερα προσαρμοσμένα στο ελληνικό περιβάλλον και τις κλιματικές συνθήκες, στην ανάπτυξη ΤΠΕ μέσω εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας για την εφαρμογή γεωργίας ακριβείας, στην προτυποποίηση εγκαταστάσεων και παραμέτρων λειτουργίας των θερμοκηπιακών μονάδων. Οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες αντισταθμίζουν το μειονέκτημα του μεγέθους (σε σύγκριση με αντίστοιχες μονάδες που λειτουργούν στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ολλανδία) διασφαλίζοντας υψηλές οικονομικές επιδόσεις. Εκτός της αναγκαίας επιστημονικής έρευνας θα απαιτηθεί και ένα πλέγμα δράσεων ενημέρωσης που θα απευθύνεται σε παραγωγούς αλλά και σε καταναλωτές.

Συμπερασματικά, επισημάνθηκε ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις δημιουργίας ενός Cluster στην περιοχή της Τριφυλίας, αλλά και η σύσταση Επιχειρησιακής Ομάδας του Μέτρου Συνεργασίας του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020.

Κλάδος κτηνοτροφίας - μεταποίησης προϊόντων ζωικής παραγωγής

Ο κλάδος της κτηνοτροφίας και ιδιαίτερα η αιγοπροβατοτροφία, που αποτελεί τον δυναμικό κλάδο της Περιφέρειας, χαρακτηρίζεται από την παντελή έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των κτηνοτρόφων/τυροκόμων, την απουσία συντονισμένων δράσεων προώθησης των ΠΟΠ –ΠΓΕ προϊόντων (εκτός φέτας), ενώ επισημαίνονται και πλημμελείς έλεγχοι από πλευράς Πολιτείας ιδιαίτερα στη φέτα όπου παρατηρούνται περιπτώσεις καταστρατήγησης βασικών χαρακτηριστικών του προϊόντος (προέλευση και σύνθεση γάλακτος, χρόνος ωρίμανσης κλπ).

Σημαντικά προβλήματα αποτελούν, επίσης, η αλλοίωση του ζωικού κεφαλαίου (εισαγωγή φυλών προβάτων από το εξωτερικό), ο μη εκσυγχρονισμός πληθώρας κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και η μη τήρηση των κανόνων υγιεινής, η δυσμενής δημογραφική σύνθεση των κατόχων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, η απουσία οργανωμένων χώρων βόσκησης και κτηνοτροφικών πάρκων που θα άμβλυναν ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική κτηνοτροφία που είναι το κόστος των ζωοτροφών.

Από το σύνολο των εργαστηρίων προέκυψε επίσης η ανάγκη για :

Τη δημιουργία κοινού ονόματος (brand)- Πελοπόννησος και αντίστοιχα η σήμανση των προϊόντων, η αναζήτηση συνεργειών μεταξύ τουρισμού και αγροδιατροφής (όπως έδειξε το πετυχημένο παράδειγμα μεγάλης ξενοδοχειακής μονάδας που προωθεί τα τοπικά προϊόντα), η ενημέρωση του καταναλωτή στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για τα πλεονεκτήματα των προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ και βιολογικών, η υιοθέτηση εθελοντικών συμφώνων ποιότητας μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων, η προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου και η εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων marketing, η δημιουργία περιφερειακού φορέα (μικρού και ευέλικτου για την διευκόλυνση της επικοινωνίας επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων, η δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων κατάλληλα προσαρμοσμένων στις ανάγκες των επιχειρήσεων αποτελούν ορισμένες από τις προτάσεις των ερωτώμενων.

Τέλος, ο ιδιαίτερα δυναμικός κλάδος των πουλερικών πρέπει να αποτελέσει μια βασική προτεραιότητα στη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης καθότι μέχρι σήμερα δεν έχει συμμετάσχει στην διαμόρφωση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

2.4.2. Επιχειρηματική ανακάλυψη στον Τομέα της Μεταποίησης / Βιομηχανίας

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η ενίσχυση της ισχνής μεταποιητικής βάσης της Περιφέρειας λόγω της απουσίας κλαδικών συγκεντρώσεων μπορεί να επιχειρηθεί μέσω οριζόντιων παρεμβάσεων και την εντατικοποίηση της διαδικασίας Επιχειρηματικής ανακάλυψης για την διάγνωση των αναγκών τους.

Ενδεικτικά (αλλά μη περιοριστικά) οι δυνητικοί δικαιούχοι των παρεμβάσεων εντοπίζονται στους ακόλουθους υποκλάδους (όπως έχει διαφανεί από την ανάλυση της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας):

- Ορυχεία και λατομεία
- Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)
- Υλικά συσκευασίας
- Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού (ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών) και γεωργικού εξοπλισμού
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας, οπτικών και μετρητικών οργάνων
- Διαχείριση λυμάτων και απορριμμάτων (σε συνδυασμό με τον ενεργειακό κλάδο)
- Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
- Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής
- Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά

Πέραν των σημείων διεπαφής τους με τους βασικούς Τομείς της RIS (Αγροδιατροφικό Τομέα και Τομέα-Τουρισμού Πολιτισμού) που υποχρεωτικά θα διερευνηθούν από την ανάλυση της αλυσίδας αξίας των προϊόντων των κύριων τομέων, η κάλυψη των αναγκών των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στις περιοχές βιομηχανικής συγκέντρωσης θα πρέπει να επικεντρώνεται στα ακόλουθα σημεία:

- Ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην οργάνωση της παραγωγής, στην οργάνωση της παραγωγής
- Προώθηση πωλήσεων - αναζήτηση συνεργασιών με ομοειδείς επιχειρήσεις,

- Ένταξη τους σε αλυσίδες αξίας, την μεταφορά τεχνολογίας, την πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης και την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων,
- Κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού,
- Διευκόλυνση της επικοινωνίας τους με ανώτατα τεχνολογικά ιδρύματα-ερευνητικά κέντρα και την αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν
- Εισαγωγή εφαρμοσμένων μεθόδων και τεχνολογιών για μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος (ανακύκλωση – διαχείριση αποβλήτων), μείωση του λειτουργικού και ενεργειακού κόστους

2.4.3. Προτεραιότητες και στρατηγικές ανά τομέα

A. Πρωτογενής Τομέας – Αγροδιατροφή και Γαστρονομία

Προτεραιότητες :

- Παραγωγή νέων αγροδιατροφικών προϊόντων/πιστοποίηση ποιότητας υφιστάμενων,
- Ποιότητα, πιστοποίηση και εξωστρέφεια,
- Ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού,
- Χρήση των ΤΠΕ για την αγροδιατροφή και το Περιβάλλον,
- Ανάδειξη της Πελοποννησιακής γαστρονομίας

Στρατηγικές Δράσεις:

- Συντονισμός της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού μέσω ενός κεντρικού φορέα σε επίπεδο Περιφέρειας,
- Δημιουργία Τοπικού Σήματος Ποιότητας,
- Καταγραφή και Ανάπτυξη του Γαστρονομικού Τουριστικού Χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου,
- Προβολή και Επικοινωνία,
- Έρευνα και Ανάπτυξη,
- Κατάρτιση,
- Τοπικές Διασυνεργασίες και Δικτύωση (Clusters)

Σε ότι αφορά τον αγροδιατροφικό τομέα εκτός των ενεργειών ως πλέον ώριμες δράσεις προς άμεση εφαρμογή κατά την πρώτη περίοδο υλοποίησης της RIS3 έχουν αναδειχθεί οι ακόλουθες:

1. Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας στον κλάδο του οίνου με έμφαση στην παραγωγή και πιστοποίηση γενετικού πολλαπλασιαστικού υλικού των τοπικών ποικιλιών
2. Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας για τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες, έμφαση στην προσαρμογή των παραδοσιακών θερμοκηπίων λαχανικών σε νέες τεχνολογίες και τεχνικές (υδροπονία, αεροπονία), επέκταση σε νέα είδη,
3. Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας για την εφαρμογή Γεωργίας Ακριβείας σε επιλεγμένες καλλιέργειες.

Οι ανωτέρω (3) παρεμβάσεις παρουσιάζουν σημαντική ωριμότητα όπως αναδείχθηκε από τα θεματικά εργαστήρια.

Επιπρόσθετα δυναμικοί Τομείς για την αγροτική οικονομία της Περιφέρειας είναι το Ελαιόλαδο, και η Κτηνοτροφία χωρίς όμως μέχρι σήμερα να έχει αναδειχθεί διάθεση δημιουργίας επιχειρησιακών ομάδων αλλά και προσδιορισμού δράσεων. Συνεπώς απαιτείται περαιτέρω κινητοποίηση, ιδιαίτερα συλλογικών οργανώσεων όπως: συνεταιρισμοί, ενώσεις παραγωγών, διεπαγγελματικές οργανώσεις.

Τέλος, στα πλαίσια της συνεχιζόμενης διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης προτείνεται εστίαση στην περεταίρω εξειδίκευση δράσεων στο πλαίσιο των προϊόντων που περιλαμβάνονται στο καλάθι προϊόντων της Περιφέρειας.

B. Τουρισμός-Πολιτισμός και Δημιουργική Βιομηχανία

Προτεραιότητες:

- Διεύρυνση της αλυσίδας αξίας,
- Διαφοροποίηση/αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος
- Συσχέτιση τουρισμού και δημιουργικής βιομηχανίας

Στρατηγικές Δράσεις:

- Δημιουργία τοπικού σήματος ποιότητας καταλυμάτων και τουριστικών υπηρεσιών,
- Αναβάθμιση των καταλυμάτων σε ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών: Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την αναβάθμιση των καταλυμάτων και την συμμόρφωση με τις ανάγκες του σήματος ποιότητας (παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκπαίδευση προσωπικού, ενισχύσεις επενδύσεων),

- Ανακαίνιση και τουριστική αξιοποίηση από επιχειρήσεις μεταποίησης, παραδοσιακών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας,
- Χρήση ΤΠΕ και καθαρών τεχνολογιών,
- Χρηματοδότηση νέων επιχειρήσεων (start-ups),
- Υποστήριξη της δημιουργίας cluster με τον γαστρονομικό τομέα,
- Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς,
- Διασύνδεση του τουρισμού με τον Πολιτισμό και αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς,
- Ανάπτυξη συνδυασμών εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- Δημιουργία e-υπηρεσιών και e-περιεχομένου για την υποστήριξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- Ευαισθητοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων για τις δυνατότητες που προσφέρει η διαφοροποίηση,
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις για την είσοδο τους σε συγκεκριμένες αγορές εναλλακτικού τουρισμού,
- Ενέργειες διάδοσης της Πελοποννησιακής κουζίνας και απονομή σήματος,
- Ανάπτυξη του τουρισμού σε αρμονία με το περιβάλλον (δράσεις ενίσχυσης πράσινου τουρισμού)

Ως ωριμότερη πρόταση στην πρώτη φάση της κατάρτισης της RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου για τον τομέα Τουρισμού-Πολιτισμού αναδείχθηκε η δημιουργία και λειτουργία ενός περιφερειακού συστήματος διαχείρισης προορισμού (Destination Management System) υπό την εποπτεία και ευθύνη ενός Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού (Destination Management Organization) για την επίτευξη των ακόλουθων στρατηγικών στόχων:

1. Οργάνωση – σύσταση - λειτουργία παρατηρητηρίου τουρισμού Περιφέρειας
2. Οργανωμένη προβολή τουριστικού – πολιτιστικού αποθέματος
3. Συνεργατική καινοτομία και διασύνδεση του τομέα με τον πολιτισμό, την παράδοση και την ιστορία, της περιφέρειας

Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του τελευταίου θα επιχειρηθεί περαιτέρω εμβάθυνση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης στον τομέα για την δημιουργία clusters στην διεπαφή των υποτομέων τουρισμού και πολιτισμού.

Η επιχειρηματική ανακάλυψη θα αποτελέσει συνεχιζόμενη διαδικασία κατά την εφαρμογή της Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου και περιλαμβάνεται στα καθήκοντα του Τεχνικού Συμβούλου Καινοτομίας και του υπό ενεργοποίηση Περιφερειακού Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας.

Επιπρόσθετα μετά από την πρώτη συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας στην Περιφέρεια (Φεβρουάριος 2015) και ανταλλαγή προτάσεων μεταξύ μελών του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και του Συμβούλου, εξειδικεύθηκαν και ιεραρχήθηκαν περαιτέρω υποψήφιες δράσεις διασύνδεσης των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα με πολιτιστικούς φορείς και οργανισμούς για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού κατάλληλων για το πολιτιστικό και περιβαλλοντικό υπόβαθρο της Πελοποννήσου. Οι δράσεις αυτές είναι εν δυνάμει καινοτόμες διότι δεν εστιάζονται στη κλασική προσέγγιση ποσοτικών επενδύσεων-ενισχύσεων για την δημιουργία-αναβάθμιση καταλυμάτων και προώθησης αυτών αλλά αφορούν κυρίως σε soft ενέργειες διαφοροποίησης του τουριστικού-πολιτιστικού Περιφερειακού Προϊόντος.

Ειδικότερα προτείνεται:

1. Η ενεργοποίηση και συμμετοχή στον Οργανισμό Διαχείρισης Προορισμού και το αντίστοιχο Σύστημα (DMS) κρίσιμου αριθμού πολιτιστικών φορέων ή/και επιχειρήσεων προβολής/προώθησης του πολιτιστικού αποθέματος στοχευμένα ανά περιοχή ώστε να εμπλουτιστεί το τουριστικό προϊόν και οι παρεχόμενες υπηρεσίες με προσωποποιημένης φύσεως πολιτιστικές διαδρομές μέσω:
 - Ενσωμάτωσης στο DMS των πολιτιστικών διαδρομών ανά περιοχή και περίοδο σε συνδυασμό με τα σημεία εισόδου των τουριστών στην Πελοπόννησο (σύνδεση διαδρομών με τις πύλες εισόδου)
 - Λειτουργία και προώθηση ολοκληρωμένου ημερολογίου (καλεντάρι) πολιτιστικών εκδηλώσεων
 - Συντονισμός δράσεων προβολής πολιτιστικών εκδηλώσεων (φεστιβάλ χορού – τραγουδιού, αθλητικές διοργανώσεις) και διεθνοποίηση αυτών μέσω χρήσης ΤΠΕ
2. Η προσέγγιση και ευαισθητοποίηση κρατικών φορέων διαχείρισης πολιτιστικών χώρων (μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, θρησκευτικοί χώροι (μονές-μοναστήρια), επιτροπές τουρισμού σε επίπεδο δήμων, εφορείες αρχαιοτήτων) για την δημιουργία των προϋποθέσεων υπέρβασης θεσμικών δυσχερειών και στοχευμένων δράσεων περαιτέρω τουριστικής εκμετάλλευσης των χώρων όπως:
 - Διεύρυνση των ωραρίων λειτουργίας αρχαιολογικών χώρων, μουσείων
 - Δυνατότητα έκδοσης καρτών πολλαπλών επισκέψεων (για τουριστικά group, οικογένειες ή ταξιδιωτικά γραφεία)

- Κατάλληλη αναβάθμιση και διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας – εκμετάλλευση των χώρων υποδοχής και παροχής υπηρεσιών βραχείας φιλοξενίας (καφέ, σημεία πώλησης ενθυμίων, τοπικών προϊόντων κ.ο.κ.)
 - Ανάπτυξη εφαρμογών ψηφιακής περιήγησης και augmented reality για την ποιοτική αναβάθμιση της εμπειρίας των επισκεπτών σε ομάδες χώρων (αρχαιολογικοί χώροι – μουσεία) και περαιτέρω ανάδειξη της ιστορικής κληρονομιάς όπου είναι απαραίτητο λόγω περιορισμένου αρχαιολογικού αποθέματος (π.χ. πολιτισμός της αρχαίας Σπάρτης).
3. Μέσω της λειτουργίας του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας διερεύνηση προοπτικών συνεργασίας και clustering του τουριστικού-αγροδιατροφικού τομέα μέσω της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης:
- Προώθηση συμφώνων ποιότητας για την διασύνδεση των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα με την τοπική παραγωγή (πρωτογενή-δευτερογενή) με δράσεις όπως η προώθηση του Πελοποννησιακού πρωινού
 - Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για την διεύρυνση της τουριστικής περιόδου – παροχή κινήτρων σε επιχειρηματίες:
 - Αθλητικός τουρισμός
 - Αγροτουρισμός
 - Διατροφολογία/Τουρισμός Υγείας
 - Θρησκευτικός Τουρισμός

Στα πλαίσια των ανωτέρω στόχων έχουν κατ' αρχήν οριοθετηθεί οι ακόλουθες δράσεις προς άμεση υλοποίηση:

- Κινητοποίηση επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών θεματικού τουριστικού προϊόντος
- Ολοκληρωμένη Προβολή – Διασύνδεση μέσω του συστήματος DMS
- Δημιουργία συνδυαστικών τουριστικών πακέτων / υπηρεσιών (διεύρυνση τουριστικής περιόδου), ενδεικτικά: Βυζαντινές Διαδρομές, Τουριστική Γαστρονομία, Οικοτουρισμός, Αθλητικός Τουρισμός

Ισχυρές προϋποθέσεις για την επιτυχή μεγιστοποίηση της συμμετοχής ιδιωτικών φορέων στα προωθούμενα συνεργατικά σχήματα και την μόχλευση ιδιωτικών πόρων για την επίτευξη μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δράσεων μετά το πέρας χρηματοδότησης είναι:

- Η κινητοποίηση επιχειρήσεων με σκοπό την κατ' αρχήν ενημέρωση για τα αναμενόμενα οφέλη συνεργασίας,
- Η προώθηση / υποστήριξη Συνεργατικών σχηματισμών (clusters), ενίσχυση δράσεων επιχειρηματικής ανακάλυψης μέσω της κινητοποίησης των

- προβλεπόμενων στην RIS3 μηχανισμών μέσω χρηματοδότησης των απαραίτητων μελετών σκοπιμότητας σε διεπαφές τομέων που υπάρχει η κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων αλλά δυσκολία προσέγγισης ιδιωτικών πόρων,
- Η δημιουργία ισχυρά ανταποδοτικών υπηρεσιών (εκτός δημόσιας χρηματοδότησης) από το Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας και του Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού ώστε να διασφαλίζεται η υψηλή συμμετοχή των επιχειρήσεων στα προωθούμενα προγράμματα,
 - Η άμεση προώθηση και τεχνική/διαχειριστική υποστήριξη ώριμων προτάσεων προς έγκριση από τους αρμόδιους διαχειριστικούς φορείς.

Οι προαναφερθέντες κλάδοι τομείς προτεραιότητας παρουσιάζουν όπως προαναφέρθηκε εξωστρέφεια και κρίσιμη μάζα συγκέντρωσης επιχειρήσεων. Στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της Περιφέρειας προσδιορίστηκαν και άλλοι κλάδοι όπως ο τομέας της παραγωγής υλικών συσκευασίας, η κατασκευή μηχανημάτων και γεωργικού εξοπλισμού, ενώ υπάρχουν και χωρικές συγκεντρώσεις επιχειρήσεων π.χ στη ΒΙΠΕ Τρίπολης. Στην διαδικασία της επιχειρησιακής ανακάλυψης και ευαισθητοποίησης θα καταβληθεί προσπάθεια και μέσω των Επιμελητηρίων να προσεγγισθούν οι επιχειρήσεις αυτές και να ενημερωθούν τόσο για την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης αλλά και για την Εθνική Στρατηγική και τους εννέα στρατηγικούς τομείς που αυτή περιλαμβάνει τα αποτελέσματα και τις κατευθύνσεις που περιλαμβάνουν οι αντίστοιχες πλατφόρμες ώστε να επιτευχθεί η δικτύωση τους και να αναζητηθούν οι πιθανές πηγές χρηματοδότησης μέσω των οριζόντιων μέτρων.

Γ. Οριζόντιες δράσεις για μεταποίηση-βιομηχανία

Οι δράσεις οριζόντιου χαρακτήρα για τον μεταποιητικό-βιομηχανικό τομέα θα πρέπει να είναι συμβατές με τους ακόλουθους στρατηγικούς στόχους για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο μέσω του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού και υιοθέτησης καινοτόμων οργανωτικών και λειτουργικών διαδικασιών
- Διεύρυνση της πρόσβασης σε niche παγκόσμιες αγορές με νέα καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες
- Επανακυκλοφορία των πόρων στην εσωτερική αγορά (μεγιστοποίηση του ποσοστού της εγχώριας προστιθέμενης αξίας)

- Εισαγωγή τεχνολογιών παραγωγής χαμηλού περιβαλλοντικού και ενεργειακού αποτυπώματος - χαμηλή επιβάρυνση του περιβάλλοντος/αξιοποίηση δευτερογενών πρώτων υλών/ Διαχείριση αποβλήτων-ανακύκλωση-ελαχιστοποίηση παραγωγής/Μέθοδοι ανάκτησης-εξοικονόμησης ενέργειας
- Εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης παραγωγής με χρήση ΤΠΕ
- Ανάπτυξη επιχειρηματικών μοντέλων ολοκλήρωσης της αλυσίδας αξίας και επίτευξης συνεργειών και οικονομιών (προώθηση διακλαδικής συνεργασίας με στόχο την ενδυνάμωση της τεχνολογικής έρευνας)
- Προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας (Premium brands)
- Παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού της εφοδιαστικής αλυσίδας των επιχειρήσεων με στόχο την μείωση του κόστους και την ανάπτυξη συνεργασιών-συνεργειών και οικονομιών κλίμακας μέσω έξυπνων συστάδων.

2.5. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

Η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου γίνεται στην βάση ενός πλέγματος δεικτών εκροών η πλειονότητα των οποίων ταυτίζεται με τους κοινούς δείκτες εκροών των ΕΔΕΤ, (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ), τους δείκτες αποτελέσματος και τους δείκτες αντίκτυπου.

Οι δείκτες αντίκτυπου αποτελούν τους δείκτες πλαισίου και αποτυπώνουν την συνολική εξέλιξη τριών βασικών μεγεθών που είναι :

Α) Εξέλιξη Δαπάνης για Έρευνα / Τεχνολογία

Προβλέψεις για τους δείκτες ΑΕΔΕΤΑ² και ΔΕΠΕΤΑ³ κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 (πηγές: ΕΥΣΣΑΠ, ΓΓΕΤ)

ΕΤΟΣ	ΑΕΠ εκατ. €	ΑΕΔΕΤΑ εκατ. €	ΑΕΔΕΤΑ ως ποσοστό στο ΑΕΠ	ΔΕΠΕΤΑ εκατ. €	ΔΕΠΕΤΑ ως ποσοστό στο ΑΕΠ
2014	8.085	37,4	0,46	7,8	0,1
2015	8.318	42,5	0,51	8,6	0,1
2016	8.626	43,5	0,5	9,6	0,11
2017	8.930	50,2	0,56	10,6	0,12
2018	9.224	58,6	0,64	11,6	0,13
2019	9.558	65,2	0,68	12,8	0,13
2020	9.820	73,8	0,75	13,9	0,14

Οι ανωτέρω προβλέψεις έχουν προέλθει από την ΓΓΕΤ,(Δ/ση Σχεδιασμού & Προγραμματισμού Πολιτικών και Δράσεων Έρευνας & Καινοτομίας, για την ΑΕΔΕΤΑ και τη ΔΕΠΕΤΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου από το 2014 έως το 2020 βασίζονται:

α) στις προβλέψεις της Eurostat για το συνολικό ετήσιο ΑΕΠ της χώρας μεταξύ 2014-2020,

β) στις προβλέψεις της Ειδικής Υπηρεσίας Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΕΥΣΣΑΠ) για το περιφερειακό ΑΕΠ της χώρας μεταξύ 2014 και 2020 (Πίνακας 1, στήλη 2),

β) στις προβλέψεις της ΓΓΕΤ για τη συνολική ετήσια ΑΕΔΕΤΑ της χώρας, οι οποίες ενσωματώθηκαν στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ),

² ΑΕΔΕΤΑ : Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

³ ΔΕΠΕΤΑ : Δαπάνη Επιχειρήσεων για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

γ) στις προβλέψεις της ΓΓΕΤ για τη συνολική ετήσια ΔΕΠΕΤΑ της χώρας, οι οποίες ενσωματώθηκαν στο ΕΠΜ.

Το Τμήμα Αποτίμησης και Στατιστικής Επεξεργασίας Πολιτικής Έρευνας & Καινοτομίας της παραπάνω Δ/σης της ΓΓΕΤ έκανε τις εξής υποθέσεις:

α) η ποσοστιαία κατανομή της ΑΕΔΕΤΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε σχέση με την ΑΕΔΕΤΑ της χώρας θα είναι σταθερή τα έτη 2014-2020 και ίση μ' αυτή του 2011, δηλ 2,7%.

β) η ποσοστιαία κατανομή της ΔΕΠΕΤΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε σχέση με τη ΔΕΠΕΤΑ της χώρας θα είναι σταθερή τα έτη 2014-2020 και ίση μ' αυτή του 2011, δηλ 1,63%.

Ο Στόχος της συνολικής αύξησης της ΑΔΕΤΑ θα πρέπει να συνοδευτεί και από την μεταβολή στην σύνθεση της δαπάνης ανά κατηγορία φορέα. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παρατηρείται ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή του κυβερνητικού τομέα (60% της συνολικής δαπάνης, έναντι μόνο του 20% των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και των Επιχειρήσεων).

Ο ποσοτικός στόχος για το 2023 θα είναι η πλέον ισόρροπη κατανομή της δαπάνης για E-T ώστε το άθροισμα των δαπανών Επιχειρήσεων και Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων να αποτελεί το 60% και αντίστοιχα τον περιορισμό του Κυβερνητικού τομέα στο 40% της συνολικής ΑΔΕΤΑ.

Αναλυτικά η κατανομή της δαπάνης εκφρασμένη σε Ευρώ ανά κάτοικο αλλά και ως ποσοστό στο ΑΕΠ ανά φορέα παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί. Τα στοιχεία του πίνακα έχουν αντληθεί από την EUROSTAT Αρχείο Total intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance and NUTS 2 regions [rd_e_gerdreg]

SECTPERF/GEO	Euro ανά κάτοικο 2011		Ποσοστό στο ΑΕΠ, 2011	
	Πελοπόννησος (NUTS 2010)	Ελλάδα	Πελοπόννησος (NUTS 2010)	Ελλάδα
All sectors	63,7	125,1	0,42	0,67
Business enterprise sector	13,4	43,7	0,09	0,23
Government sector	38,6	29,8	0,25	0,16
Higher education sector	11,6	50,3	0,08	0,27
Private non-profit	0,2	1,3	0	0,01

sector				
--------	--	--	--	--

Β) Ανθρώπινο Δυναμικό σε Έρευνα - Τεχνολογία

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται αναλυτικά η κατανομή των απασχολουμένων (σύνολο προσωπικού και ερευνητές) εκφρασμένο σαν σύνολο ατόμων και σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης που είναι και το πλέον αντιπροσωπευτικό μέγεθος. Τα στοιχεία του πίνακα έχουν αντληθεί από την EUROSTAT Αρχείο Total R&D personnel and researchers by sectors of performance, sex and NUTS 2 regions [rd_p_persreg] με έτος αναφοράς το 2011 και ταυτίζονται με τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στην έκδοση του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης «Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό το 2011 στην Ελλάδα».

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	Σύνολο R&D Προσωπικού		Ερευνητές	
	Πελοπόννησος (NUTS 2010)	Ελλάδα	Πελοπόννησος (NUTS 2010)	Ελλάδα
All sectors (Head Count)	1660	70229	865	45239
Business enterprise sector (Head Count)	219	9984	114	5858
Government sector (Head Count)	825	13260	298	6094
Higher education sector (Head Count)	614	46348	451	32842
Private non-profit sector (Head Count)	2	637	2	445
All sectors (Full-time equivalent (FTE))	986	36913	491	24674
Business enterprise sector (Full-time equivalent (FTE))	140	6324	79	4021
Government sector (Full-time equivalent (FTE))	601	9620	223	4370
Higher education sector (Full-time equivalent (FTE))	243	20640	186	16068
Private non-profit sector (Full-time equivalent)	2	331	2	216

(FTE)				
-------	--	--	--	--

Αριθμός Απασχολούμενων Ερευνητών σε Ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης :

Έτος βάσης 2011 : Τιμή Βάσης: 968

Έτος Στόχος 2020 : Τιμή Στόχος 2020: 1028

Γ) Διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στις επιχειρήσεις

Για την διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στις Επιχειρήσεις χρησιμοποιείται ο δείκτης ποσοστό %επιχειρήσεων που έγιναν αποδέκτες ηλεκτρονικών παραγγελιών για προϊόντα ή/και υπηρεσίες μέσω ενός ιστοτόπου (ιστότοπος που χρησιμοποιεί η εταιρία γι' αυτό τον σκοπό - web sales)

Τιμή βάσης 2012 : 5,50%

Τιμή Στόχος 2020 : 8%

Πηγή Έρευνα "Νέες Τεχνολογίες στις Επιχειρήσεις" - ΚΤΠ Α.Ε.

Δ) Διαρθρωτική μεταβολή παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας

Η διαρθρωτική μεταβολή της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας αποτυπώνεται στην μεταβολή των δεικτών που είναι το ποσοστό απασχολούμενων σε κλάδους της βιομηχανίας και των υπηρεσιών που χαρακτηρίζονται ως κλάδοι έντασης τεχνολογίας και γνώσης και παρουσιάζονται στον κατωτέρω πίνακα

Απασχόληση σε κλάδους έντασης τεχνολογίας και γνώσης σε επίπεδο Περιφέρειας

NACE_R2/GEO	Πελοπόννησος (NUTS 2010)	Ελλάδα	Στόχος ΠΣΕΕ 2023
High-technology sectors (high-technology manufacturing and knowledge-intensive high-technology services)	0,8	2,5	0,95
Total knowledge-intensive services	26,5	36,7	30
Knowledge-intensive high-technology services	0,7	2	0,8
Knowledge-intensive market services (except financial intermediation and high-technology services)	4,2	6,9	5

Other knowledge-intensive services	20,1	24,8	23
------------------------------------	------	------	----

Πηγή Eurostat Rev. 2) Πίνακας [htec_emp_reg2] 2013)

Μονάδα μέτρησης : Ποσοστό στο σύνολο των απασχολουμένων

Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει η υστέρηση της οικονομίας της Περιφέρειας από το μέσο όρο της χώρας ενώ ως τιμή στόχος τίθεται η αύξηση κατά 15% των απασχολούμενων στους συγκεκριμένους κλάδους.

Έρευνα – Τεχνολογία

Δείκτες εκκροών

Αριθμός νέων ερευνητών σε φορείς που λαμβάνουν ενίσχυση, Τιμή στόχος (2023): 6

Αριθμός ερευνητικών υποδομών που ενισχύονται, Τιμή στόχος (2023): 1

Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη Τιμή στόχος (2023): 456

Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις Τιμή στόχος (2023): 49

Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων, (πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία Τιμή στόχος (2023): 7

Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν μη οικονομική στήριξη, Τιμή στόχος (2023): 400

Έρευνα, καινοτομία : Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα Τιμή στόχος (2023): 62

Αριθμός Επιχειρησιακών ομάδων που δημιουργούνται (ΕΓΤΑΑ) 10

Δείκτες Αποτελεσμάτων

Ερευνητικές Υποδομές που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Τιμή στόχος (2023): 8

Δαπάνη E&A των επιχειρήσεων σε ποσοστό του ΑΕΠ (ποσοστό), Τιμή στόχος (2023): 0,14

Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών

Δείκτες εκκροών

Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη Τιμή στόχος (2023): 126

Αριθμός Εφαρμογών ΤΠΕ στον πολιτισμό: 4

Αριθμός Εφαρμογών ΤΠΕ στον Τουρισμό: 1

Χρήστες υπηρεσιών ΤΠΕ που παρέχονται από δημόσιους φορείς, Τιμή στόχος (2023): 70.000]

Δείκτες Αποτελεσμάτων

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ΤΠΕ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου - Τιμή στόχος (2023): 186, Εκατομμύρια ευρώ

Κατηγορίες παρεχόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ από δημόσιους φορείς της Περιφέρειας, Τιμή στόχος (2023): 3

Οι δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την επέκταση των ευρυζωνικών υποδομών και την αύξηση του ποσοστού των συνδέσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων θα προσδιορισθούν μετά την Ολοκλήρωση της Εθνικής Στρατηγικής.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Δείκτες εκροών

Επιχειρήσεις που ενισχύονται, Τιμή στόχος (2023): 884

Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις, Τιμή στόχος (2023): 260

Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων, (πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία Τιμή στόχος (2023): 178

Επιχειρήσεις που λαμβάνουν μη οικονομική στήριξη, Τιμή στόχος (2023): 300

Νέες επιχειρήσεις που ενισχύονται Τιμή στόχος (2023): 84

Αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που ενισχύονται Τιμή στόχος (2023): 279

Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν ενίσχυση για να εισάγουν νέα προϊόντα στην εταιρεία, Τιμή στόχος (2023): 62

Γεωργικές εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται για την ενσωμάτωση καινοτομιών: 100

Επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης γεωργικών προϊόντων που ενισχύονται για την ενσωμάτωση καινοτομιών: 65

Δείκτες Αποτελεσμάτων

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στους κλάδους υψηλής Προστιθέμενης Αξίας, Τιμή στόχος (2023): 3.160, Εκατομμύρια Ευρώ

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, Τιμή στόχος (2023): 8.900, Εκατομμύρια Ευρώ

Αξία εξαγωγών Τιμή στόχος (2023): 4.780.000 Εκατομμύρια Ευρώ

Τουρισμός – Πολιτισμός

Δείκτες εκροών

Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών, Τιμή στόχος (2023): 30.000

Επιφάνεια οικοτόπων που λαμβάνουν ενίσχυση για να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς διατήρησης, Τιμή στόχος (2023): 57.000, Εκτάρια

Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αναπλάθονται σε αστικές περιοχές, Τιμή στόχος (2023): 25.000, Τετραγωνικά μέτρα.

Δείκτες Αποτελεσμάτων

Επισκέψεις σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, Τιμή στόχος (2023): 250.000 επισκέπτες

Ποσοστό προστατευόμενων περιοχών (σύνολο περιοχών Natura 2000) με εργαλεία διαχείρισης, [Τιμή βάσης (2014): 13 - Τιμή στόχος (2023): 100]

Περιοχές που αναβαθμίζονται σε αστικά οικιστικά κέντρα, [Τιμή βάσης (2014): 150 - Τιμή στόχος (2023): 500], Τετ. χλμ.

Ανθρώπινοι πόροι

Δείκτες εκροών

Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, αυτοαπασχολούμενοι που μετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης, ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, αυτοαποσχόλησης Τιμή στόχος (2023): 140

Αριθμός υποστηριζόμενων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων Τιμή στόχος (2023): 364

Απασχολούμενοι συμπεριλαμβανομένων και των αυτοαπασχολούμενων Τιμή στόχος (2023): 2.024

Δείκτες Αποτελεσμάτων

Συμμετέχοντες που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι (6) μηνών από τη λήξη της συμμετοχής τους, Τιμή στόχος: 126

Συμμετέχοντες με βελτιωμένη κατάσταση στην αγορά εργασίας εντός έξι (6) μηνών από τη λήξη της συμμετοχής τους [Τιμή στόχος (2023): 901]

2.6. ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ RIS3 ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Στον Πίνακα 2.1 που ακολουθεί παρουσιάζεται ανά δράση της ΠΣΕΕ της Πελοποννήσου το περιληπτικό προφίλ των δράσεων ανά Τομέα/Κλάδο και επενδυτική προτεραιότητα.

Συγκεκριμένα παρατίθενται:

- Το περιεχόμενο ενδεικτικών παρεμβάσεων κάθε τύπου δράσης (περιγραφή)
- Οι δείκτες εκροών
- Οι δείκτες αποτελέσματος
- Οι δικαιούχοι των δράσεων και οι δυνητικά ωφελούμενοι
- Σύνοψη των πηγών χρηματοδότησης

Το πλαίσιο ανάλυσης θα αποτελέσει την βάση για την εφαρμογή (ενεργοποίηση δράσεων) και παρακολούθηση της υλοποίησής τους σε περιφερειακό επίπεδο υπό το πρίσμα της αναθεώρησης/προσαρμογής της βάσει της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης.

Πίνακας 2.1. Περιληπτικό Προφίλ Δράσεων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Πελοποννήσου (RIS3 Summary Profile per action)

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS3	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ: ΕΡΕΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ						
1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (E&K) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας	Υποστήριξη ερευνητικής υποδομής των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Περιφέρειας, δημιουργία ερευνητικών υποδομών με την συνεργασία ερευνητικών κέντρων του εξωτερικού	Ενίσχυση της αναβάθμισης, συμπλήρωσης ή / και επέκτασης ή και δημιουργίας ερευνητικών υποδομών στη Πελοπόννησο, κυρίως για την εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών στόχων της Περιφέρειας. Συγκρότηση Δικτύου Ανάπτυξης Καινοτομίας που θα οργανώσει και θα ενισχύσει τη συνεργασία των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους έλληνες ερευνητές και την πρόσβαση τους στις ερευνητικές υποδομές της χώρας.	- Αριθμός νέων ερευνητών σε φορείς που λαμβάνουν ενίσχυση, [Τιμή στόχος (2023): 6] - Αριθμός ερευνητικών υποδομών που ενισχύονται [Τιμή στόχος (2023): 1	- Ερευνητικές υποδομές που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια , [Τιμή βάσης (2014): 7- Τιμή στόχος (2023): 8]	Δικαιούχοι: Ερευνητικά Κέντρα, Εργαστήρια ΑΕΙ/ΤΕΙ Περιφέρειας Ωφελούμενοι: Απασχολούμενοι Ερευνητές, Συνεργαζόμενες Επιχειρήσεις	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 1.500.000 € ΕΠΑΝΕΚ: 5.000.000 € HORIZON (Δράση 1): 8.000.000 €
1β) προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην E&K, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής	Σύσταση και υποστήριξη της λειτουργίας με φθίνουσα επιδότηση κατ' έτος του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου. Πρόσληψη Τεχνικού Συμβούλου για την μεταβατική περίοδο μέχρι την ενεργοποίηση και λειτουργία του Κέντρου. - Κουπόνια καινοτομίας προς τις επιχειρήσεις και μηχανικούς – επιστήμονες για τους υποστηρικτικούς τομείς, με σκοπό την προμήθεια τεχνολογίας ανάπτυξης των κύριων τομέων, -Χρηματοδότηση και εγγυοδοτικά σχήματα για την ανάληψη επιχειρηματικού- καινοτομικού κινδύνου,	Δημιουργία και λειτουργία υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσω για ίδρυση ή / και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων (μεταφορά γνώσης και κινητοποίηση των επιχειρήσεων για συμμετοχή στα προγράμματα καινοτομίας με απώτερο στόχο την ενσωμάτωση αποτελεσμάτων τεχνολογικής και μη τεχνολογικής καινοτομίας για τη βιωσιμότητα και ανάπτυξή τους, σε σύνδεση και με τους ερευνητικούς φορείς της Περιφέρειας) Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, ή / και της χρήσης των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας, στην παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα, υφιστάμενων και νέων ΜΜΕ. (Οι ενέργειες που προβλέπονται στη συγκεκριμένη δράση έχουν το χαρακτήρα του κουπονιού για εφαρμογή καινοτομιών στις επιχειρήσεις, προκειμένου να ενσωματωθεί στις επιχειρήσεις η καινοτομία που επιλέγουν σε ότι τις αφορά ή /και η εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων) Ενίσχυση Συμπράξεων (συνεργασιών) επιχειρήσεων με ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα στο πλαίσιο κοινοπραξιών μεσοπρόθεσμης διάρκειας Ενίσχυση των βραχυπρόθεσμων συνεργασιών επιχειρήσεων με εργαστήρια ΑΕΙ και ερευνητικών ιδρυμάτων	- Αριθμός Μηχανισμών Μεταφοράς Έρευνας- Τεχνολογίας-Καινοτομίας [Τιμή στόχος (2023): 1 Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη Τιμή στόχος (2023): 456 Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις Τιμή στόχος (2023): 49 Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων, (πρόσβαση	- Αριθμός Μηχανισμών Μεταφοράς Έρευνας- Τεχνολογίας-Καινοτομίας [Τιμή στόχος (2023): 1 Δαπάνη E&A των επιχειρήσεων σε ποσοστό του ΑΕΠ (ποσοστό), [Τιμή βάσης (2011): 0,06 - Τιμή στόχος (2023): 0,14]	Δικαιούχοι: Περίφρεια Πελοποννήσου, Περιφερειακό Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Ωφελούμενοι: Συνεργαζόμενες Επιχειρήσεις Δικαιούχοι: Περίφρεια Πελοποννήσου, Περιφερειακό Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας, Επιμελητήρια, ΜΜΕ, Επιχειρήσεις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Απασχολούμενοι, Ερευνητές	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 1.000.000 € ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 2.300.000 € ΠΑΑ (Μέτρο 16- Συνεργασία): 7.000.000 € ΕΠΑΝΕΚ: 15.000.000 € HORIZON (Δράση 2): 2.000.000 €

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS3	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	<p>Προώθηση συμπράξεων:</p> <p>Αγροδιατροφικός Τομέας:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Clustering - Δικτύωσεις επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα με ερευνητικά ιδρύματα της χώρας - Βράβευση καινοτομικών ιδεών για τον αγροδιατροφικό τομέα, - Ενίσχυση συνεργασίας του πρωτογενούς τομέα με την μεταποίηση (συμβολαϊκή γεωργία, ολοκληρωμένη γεωργία, Γεωργία Ακριβείας, οργανική γεωργία, και βιολογική γεωργία) - Συνεργατική καινοτομία και διασύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα με τον τουρισμό και πολιτισμό, την παράδοση και την ιστορία. - Υποστήριξη ώριμων ερευνητικών δράσεων: (Πιστοποίηση προέλευσης προϊόντων, Βελτίωση και διατήρηση πολλαπλασιαστικού υλικού, αύξηση παραγωγικότητας και ποιότητας φυτικού και ζωικού κεφαλαίου και Πιστοποίηση γευστικών χαρακτηριστικών προϊόντων – ανάδειξη διατροφικών πλεονεκτημάτων) <p>Τουρισμός-Πολιτισμός:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Διασύνδεση του τουρισμού με τον Πολιτισμό και αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς με την αξιοποίηση των ΤΠΕ - Ανάπτυξη clusters με τον αγροδιατροφικό τομέα, τον πολιτισμό, τον τομέα της υγείας και την λοιπή τοπική παραγωγή (βιοτεχνία) 	<p>Ενίσχυση των συμφωνητικών συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων έρευνας και καινοτομίας για ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της έρευνας / τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγική και λειτουργική διαδικασία των επιχειρήσεων. (Αναφέρεται σε δράσεις διάχυσης αποτελεσμάτων έρευνας στην Περιφέρεια, στοχεύοντας κατά κύριο λόγο στις επιχειρήσεις, προκειμένου να ενημερώνονται για τις δυνατότητες που υπάρχουν ή/και έχουν εφαρμοστεί ήδη, ώστε να ενεργοποιηθούν προς στην κατεύθυνση αυτή)</p> <p>Ερευνητικά προγράμματα για την ανάδειξη των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών βασικών αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας με στόχο την παραγωγή τροφίμων που απευθύνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες καταναλωτών :</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ερευνητικά προγράμματα για την αξιοποίηση παραπροϊόντων της πρώτης μεταποίησης (απόβλητα ελαιολιπιδίων, τυροκομικών) -Ερευνητικά προγράμματα για την δημιουργία πολλαπλασιαστικού υλικού προσαρμοσμένου στις ξηροθερμικές συνθήκες της Περιφέρειας - Ερευνητικά προγράμματα για την αντιμετώπιση της διάβρωσης του εδάφους - Ερευνητικά Προγράμματα για την ανάπτυξη νέων προϊόντων για ειδικές ομάδες καταναλωτών και για ειδικές χρήσεις" -Υποστήριξη της κατοχύρωσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων και γενικότερα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στα κυριότερα γραφεία στον κόσμο - Επιχειρησιακές ομάδες για την γενετική πιστοποίηση παραδοσιακών ποικιλιών αμπέλου - Επιχειρησιακές ομάδες για την μετατροπή παραδοσιακών θερμοκηπίων οπωρολαχανικών σε υδροπονικά -αεροπονικά - Επιχειρησιακές ομάδες για την εφαρμογή γεωργίας ακριβείας σε επιλεγμένες καλλιέργειες - Επιχειρησιακή ομάδα για την βελτίωση της βοσκοϊκανότητας των βοσκοτόπων με την εφαρμογή καλλιεργητικών πρακτικών και την προώθηση νέων φυτών - Επιχειρησιακή ομάδα για την δημιουργία πρότυπων κτηνοτροφικών πάρκων - Επιχειρησιακή ομάδα για την σήμανση του ελαιολάδου (γευστικά χαρακτηριστικά) - Επιχειρησιακή ομάδα για την εφαρμογή της συμβολαϊκής γεωργίας 	<p>σε χρηματοδοτικά εργαλεία Τιμή στόχος (2023): 7</p> <p>Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν μη οικονομική στήριξη, Τιμή στόχος (2023): 400</p> <p>Έρευνα, καινοτομία : Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα Τιμή στόχος (2023): 62</p> <p>Αριθμός Επιχειρησιακών ομάδων που δημιουργούνται (ΕΓΤΑΑ) 10</p>			

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ: ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ						
2 α) Επέκταση της ανάπτυξης των ευρυζωνικών υπηρεσιών και των δικτύων υψηλών ταχυτήτων και στήριξη της υιοθέτησης των αναδυόμενων τεχνολογιών και δικτύων στον χώρο της ψηφιακής οικονομίας	Επενδύσεις-Παρεμβάσεις για την βελτίωση των υποδομών ΤΠΕ της Περιφέρειας	Γεφύρωση Ψηφιακού Χάσματος & ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών νέας γενιάς (NGA) Ενίσχυση Υποδομών Νέφους Ευρυζωνικές Υποδομές σε αγροτικές Περιοχές	<p>Ποσοστό των σταθερών ευρυζωνικών συνδέσεων με ταχύτητα ≥ 100 Mbps, [Τιμή βάσης (2013): 0,10 - Τιμή στόχος (2023): 50]</p> <p>Ποσοστό των ευρυζωνικών συνδέσεων επόμενης γενιάς, [Τιμή βάσης (2013): 27- Τιμή στόχος (2023): 100]</p> <p>Οι δείκτες εκρών και αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την επέκταση των ευρυζωνικών υποδομών και την αύξηση του ποσοστού των συνδέσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων για την περιφέρεια θα προσδιορισθούν μετά την Ολοκλήρωση της Εθνικής Στρατηγικής.</p>	<p>Πρόσθετα νοικοκυριά με πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα με ταχύτητες τουλάχιστον 30 Mbps, [Τιμή στόχος (2023): 444.500]</p> <p>Πρόσθετες επιχειρήσεις με πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα με ταχύτητες τουλάχιστον 30 Mbps, [Τιμή στόχος (2023): 8.890]</p> <p>Οι δείκτες εκρών και αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την επέκταση των ευρυζωνικών υποδομών και την αύξηση του ποσοστού των συνδέσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων για την περιφέρεια θα προσδιορισθούν μετά την Ολοκλήρωση της Εθνικής Στρατηγικής.</p>	<p>Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Δήμοι, Δημόσιες Υπηρεσίες</p> <p>Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Πολίτες</p>	<p>ΠΑΑ 5.000.000 €</p> <p>ΕΠΑΝΕΚ: 5.800.000 €</p>
2 β) ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	- Προώθηση/Υποστήριξη δράσεων ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce) και e-marketing / e-branding), - Ανάπτυξη εργαλείων ΤΠΕ, λογισμικό και εφαρμογών τόσο για βιομηχανική χρήση, αυτοματισμών και ανάπτυξη τεχνολογιών στην παραγωγή προϊόντων όσο και για την παροχή ποιοτικών και εξειδικευμένων – καινοτομικών υπηρεσιών,	Ενίσχυση επενδύσεων για ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου (όπως, ηλεκτρονικό επιχειρείν ή / και digital Marketing). (Αναφέρεται για τη πλήρη μηχανογράφηση των εμπορικών τους δραστηριοτήτων, τόσο στο μέρος των πωλήσεων, όσο και στο μέρος των προμηθειών τους και αξιοποίηση εφαρμογών, στο μεγαλύτερο εύρος των, εμπορικών τους δραστηριοτήτων). Ανάπτυξη & προσαρμογή ολοκληρωμένων λύσεων λογισμικού & ψηφιακού περιεχομένου Εστίαση σε γρήγορα αναπτυσσόμενες περιοχές ΤΠΕ, υποστηριζόμενες από τεχνολογική ανάπτυξη Ανάπτυξη ψηφιακής επιχειρηματικότητας που αξιοποιούν ανοιχτά δεδομένα και big data (πχ. Δημοσίου) Βελτίωση της εξωστρέφειας και υποστήριξη της	<p>Παραγωγικές επενδύσεις: Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη [Τιμή στόχος (2023): 126]</p>	<p>Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ΤΠΕ, [Τιμή βάσης (2011): 177 - Τιμή στόχος (2023): 186], Εκατομμύρια ευρώ</p>	<p>Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Δήμοι, Δημόσιες Υπηρεσίες</p> <p>Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Πολίτες</p>	<p>ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 1.500.000 €</p> <p>ΕΠΑΝΕΚ: 6.200.000 €</p>

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
		επιχειρηματικότητα μέσω αναβάθμισης των πληροφοριακών υποδομών της Δημόσιας Διοίκησης Ανάπτυξη υποδομών και ψηφιακών υπηρεσιών καταγραφής και διαχείρισης ακίνητης περιουσίας – Κτηματολόγιο				
	Ενίσχυση υφιστάμενων ή νέων επιχειρήσεων, για ανάπτυξη ή / και χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ, στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες (ειδικές εφαρμογές ΤΠΕ για εκσυγχρονισμό / αναβάθμιση των παραγωγικών, λειτουργικών και διοικητικών τους διαδικασιών)	Ανάπτυξη εξειδικευμένων συστημάτων για τη βελτιστοποίηση των μεταφορών, της αποθήκευσης, της εφοδιαστικής αλυσίδας (optimization) με τελικό στόχο τη βελτιστοποίησης αλυσίδας αξίας (value chain), - Ανάπτυξη συστημάτων μέτρησης και βελτίωσης ποιότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες (life-cycle assessment), - Ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος,			Δικαιούχοι: Περιφέρεια Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Επιτηδευματίες	
2 γ) ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία	Ενίσχυση των φορέων πολιτισμού και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφέρειας, για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής προβολής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. (Η δράση αυτή περιλαμβάνει ενέργειες για ψηφιοποίηση πολιτιστικών πόρων και ιστορικών γεγονότων της Περιφέρειας, για προβολή και τουριστική αξιοποίηση)	Ανάπτυξη και λειτουργία συστήματος διαχείρισης προορισμού σε περιφερειακό Επίπεδο (Destination Management System) Εφαρμογές augmented reality σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία της Περιφέρειας, με στόχο την βελτίωση της προβολής του πολιτιστικού αποθέματος και την αύξηση της επισκεψιμότητας	Αριθμός Εφαρμογών ΤΠΕ για τον Πολιτισμό: 4 Αριθμός Εφαρμογών ΤΠΕ για τον Τουρισμό: 1 Χρήστες υπηρεσιών ΤΠΕ που παρέχονται από δημόσιους φορείς, [Τιμή στόχος (2023): 70.000]	Κατηγορίες παρεχόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ από δημόσιους φορείς της Περιφέρειας, [Τιμή βάσης (2014): 2 - Τιμή στόχος (2023): 3]	Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Μουσεία, Αρχαιολογικοί Χώροι Ωφελούμενοι: Πολίτες, επισκέπτες χώρων	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 1.000.000 €

ΤΟΜΕΑΣ: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
3 α) προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	<p>- Νέα επιχειρηματικότητα στον αγροδιατροφικό τομέα (υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων) - Υποστήριξη ανάπτυξης start-ups,</p> <p>- Νέα επιχειρηματικότητα στον τουριστικό κλάδο και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και υποστηρικτικών δομών,</p> <p>- Νέα επιχειρηματικότητα και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων & Υποστήριξη ανάπτυξης τεχνολογικών start-up των σημαντικών υποστηρικτικών κλάδων,</p> <p>- Υποδομές και πιλοτικές μονάδες για την παροχή τεχνολογικών υπηρεσιών προς τον αγροδιατροφικό τομέα (σχεδιασμός νέων προϊόντων, συσκευασία, κ.λπ.)</p> <p>- Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς,</p>	<p>- Ενίσχυση επιχειρήσεων για την αξιοποίηση καινοτομιών και προϊόντων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης για την βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή / και για την ανάπτυξη νέων προϊόντων. (Αφορά δράσεις εκσυγχρονισμού υφιστάμενων επιχειρήσεων μέσω τεχνολογικής και μη τεχνολογικής αναβάθμισης, με αξιοποίηση υποστηρικτικών τεχνολογιών για τη βελτίωση της παραγωγικότητας ή της ποιότητας και καινοτομίας σε επίπεδο επιχείρησης)</p> <p>- Ενίσχυση / υποστήριξη της ίδρυσης καινοτόμων επιχειρήσεων, με προτεραιότητα για την αξιοποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων δεύτερης μεταποίησης και μέσω υποστηρικτικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.</p> <p>- Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών ιδεών, διερεύνηση δυνατοτήτων αξιοποίησης τους και εφαρμογή τους μέσω νέων προϊόντων και υπηρεσιών</p> <p>Υποδομές εκκόλαψης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων έντασης γνώσης και θερμοκοιτίδες</p> <p>Δημιουργία θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων σε συνεργασία με τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Περιφέρειας</p> <p>ΠΑΑ 2014-2020: Δράση 6.1 : Ενίσχυση εκκίνησης επιχείρησης για νέους γεωργούς. Δράση 6.2 : Ενίσχυση εκκίνησης επιχείρησης για μη γεωργικές δραστηριότητες σε γεωργικές περιοχές. Δράση 6.3 : Ενίσχυση εκκίνησης επιχείρησης για την ανάπτυξη μικρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων</p>	<p>CO01 Επιχειρήσεις που ενισχύονται, [Τιμή στόχος (2023): 634]</p> <p>CO02 Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις, [Τιμή στόχος (2023): 185]</p> <p>CO03 - Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων, [Τιμή στόχος (2023): 48]</p> <p>CO04 Επιχειρήσεις που λαμβάνουν μη οικονομική στήριξη, [Τιμή στόχος (2023): 300]</p> <p>CO05 Νέες επιχειρήσεις που ενισχύονται [Τιμή στόχος (2023): 69]</p> <p>CO29 Επιχειρήσεις που ενισχύονται για να εισάγουν προϊόντα νέα στην εταιρεία, [Τιμή στόχος (2023): 32]</p> <p>CO08 Αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που ενισχύονται [Τιμή στόχος (2023): 215]</p>	<p>Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στους κλάδους υψηλής Προστιθέμενης Αξίας, [Τιμή βάσης (2011): 2.752 - Τιμή στόχος (2023): 3.160], Εκατομμύρια Ευρώ</p>	<p>Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Ενδιάμεσοι Φορείς</p> <p>Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Πολίτες</p>	<p>ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 9.000.000 € ΠΑΑ: 10.000.000 € ΕΠΑΝΕΚ: 25.000.000 €</p>
	<p>- Ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, δημόσιων και ακαδημαϊκών φορέων με συναφές αντικείμενο (τουριστικές επιχειρήσεις, Υπουργείο Τουρισμού, ΕΟΤ, Πανεπιστήμια ή σχολές με αντίστοιχα τμήματα),</p>	<p>- Ενίσχυση της λειτουργίας υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσων για ίδρυση, ανάπτυξη των εργασιών καινοτόμων επιχειρήσεων και προαγωγή της επιχειρηματικότητας, κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με τη RIS, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου</p> <p>- Η χρηματοδοτική ενίσχυση των επιχειρηματικών επενδύσεων</p>	<p>Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις που ενισχύονται για ενσωμάτωση καινοτομιών: 100</p>			<p>ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 1.000.000 €</p>

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΦΡΩΝ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
<p>3 γ) στήριξη της δημιουργίας και επέκταση προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών</p>	<p>- Τυποποίηση και αναβάθμιση προστιθέμενης αξίας τοπικών αγροτικών προϊόντων και μεταποιημένων προϊόντων, αξιοποίηση και ανάδειξη των ιδιαίτερων οργανοληπτικών χαρακτηριστικών συγκεκριμένων ελληνικών προϊόντων (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης □ ΠΟΠ ή Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης □ ΠΓΕ) .</p>	<p>- Ενίσχυση της εκπόνησης και εφαρμογής επιχειρηματικών σχεδίων υφιστάμενων επιχειρήσεων για ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, κατά προτεραιότητα με τη χρήση καινοτομιών. (Τεχνική υποστήριξη και χρηματοδοτική ενίσχυση των ΜΜΕ για εκπόνηση και υλοποίηση business plan αναδιοργάνωσης των παραγωγικών, διοικητικών και λειτουργικών τους διαδικασιών)</p> <p>- Απλοποίηση/ αυτοματοποίηση λειτουργικών δραστηριοτήτων μέσω της εισαγωγής ή/και αύξηση της χρήσης ΤΠΕ στις ΜΜΕ</p> <p>- Πιστοποίηση λειτουργιών και προϊόντων των επιχειρήσεων</p> <p>- Υποστήριξη διαπιστευμένων αναλυτικών εργαστηρίων για ελέγχους ποιότητας και πιστοποιήσεις αγροδιατροφικών προϊόντων "</p> <p>- Υποστήριξη δράσεων απόκτησης τεχνογνωσίας για νέα προϊόντα και υπηρεσίες</p>	<p>CO01 Επιχειρήσεις που ενισχύονται, [Τιμή στόχος (2023): 130]</p> <p>CO02 Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις, [Τιμή στόχος (2023): 10]</p>			
	<p>Αγροδιατροφικός Τομέας (Πρωτογενής-Δευτερογενής):</p> <p>- Υποστηρικτικά έργα τεχνοοικονομικής βελτίωσης (εξοικονόμηση ενέργειας, μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος, εισαγωγή ΤΠΕ και αυτοματισμών στην παραγωγική αλυσίδα, Μείωση κόστους συγκομιδής, μεταφοράς) και έργα οργανωσιακής καινοτομίας (βελτίωση ποιότητας προϊόντων, δράσεις marketing/branding, υποστήριξη κτηνοτροφικών πάρκων και τεχνητών λειμώνων),</p> <p>Τουρισμός:</p> <p>- Αναβάθμιση των καταλυμάτων σε ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών: Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την αναβάθμιση των καταλυμάτων και την συμμόρφωση με τις ανάγκες του σήματος ποιότητας,</p> <p>- Ανακαίνιση και τουριστική αξιοποίηση από επιχειρήσεις μεταποίησης, παραδοσιακών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και κτιρίων ιδιαίτερης</p>	<p>- Ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων για αναδιοργάνωση των παραγωγικών, εμπορικών και διοικητικών λειτουργιών για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών</p> <p>- Στήριξη ρευστότητας</p> <p>- Αναβάθμιση υποδομών για την εγκατάσταση και λειτουργία σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων</p> <p>- Ανάπτυξη εργαστηριακών υποδομών προτυποποίησης και πιστοποίησης προϊόντων και υπηρεσιών</p> <p>ΠΑΑ 2014-2020: Δράση 4.1 : Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις</p> <p>Χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούν τα αποτελέσματα του Μέτρου 16 Συνεργασία</p> <p>Δράση 4.3 Δημιουργία κτηνοτροφικών Πάρκων</p>	<p>CO03 - Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων, [Τιμή στόχος (2023): 90]</p> <p>CO08 Αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που ενισχύονται [Τιμή στόχος (2023): 19]</p> <p>CO29 Επιχειρήσεις που ενισχύονται για να εισάγουν προϊόντα νέα στην εταιρεία, [Τιμή στόχος (2023): 30]</p>	<p>T2409 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, [Τιμή βάσης (2011): 7.885 - Τιμή στόχος (2023): 8.900], Εκατομμύρια Ευρώ</p>	<p>Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Ενδιάμεσοι Φορείς</p> <p>Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Πολίτες</p>	<p>ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 3.000.000 €</p> <p>ΠΑΑ: 20.000.000 €</p> <p>ΕΠΑΝΕΚ: 10.500.000 €</p>

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	<p>αρχιτεκτονικής αξίας,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Επενδύσεις για την αναβάθμιση υφιστάμενων τουριστικών υποδομών (αναβάθμιση κατηγορίας) και υποστήριξης πρόσβασης σε ΑΜΕΑ. - Υποστήριξη δράσεων πιστοποίησης για την λήψη σημάτων/πιστοποιητικών ποιότητας, - Επενδύσεις/Εφαρμοσμένη καινοτομία για την μείωση του λειτουργικού κόστους επιχειρήσεων (εξοικονόμηση ενέργειας, ύδατος, μείωση κόστους περιβαλλοντικής διαχείρισης), -Ανάπτυξη του τουρισμού σε αρμονία με το περιβάλλον (δράσεις ενίσχυσης πράσινου τουρισμού) 					

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
<p>3 δ) στήριξης της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας</p>	<p>- Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για ανάπτυξη Έρευνας / Τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με τοπική προέλευση των ενδιάμεσων ή / και πρώτων υλών. - Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για την προώθηση στο εξωτερικό των μεταποιημένων προϊόντων τοπικής προέλευσης με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας που ανέπτυξαν οι ίδιες - Υποστήριξη των διασυνδεδεμένων φορέων με το Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου (συνεργατικά περιφερειακά σχήματα ανάδειξης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών). - Ανάπτυξη/Εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων προώθησης, marketing, πωλήσεων και διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, προώθηση νέων επιχειρηματικών μοντέλων και παρακολούθησης των αναγκών των πελατών και της αγοράς (περιλαμβάνει και δράσεις εκπαίδευσης στελεχών του τουριστικού τομέα), Ενίσχυση υποδομών λειτουργίας Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού σε ότι αφορά την ανάπτυξη Οργανωσιακής καινοτομίας (μέτρηση και βελτίωση παραγωγικής διαδικασίας, branding, marketing, κ.ά.) στους τομείς τουρισμού-πολιτισμού – Προμήθεια/δημιουργία τεχνολογικών υποδομών και συστημάτων ανάλυσης της</p>	<p>- Ενίσχυση / υποστήριξη των Επιχειρήσεων για ανάπτυξη Έρευνας / Τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με τοπικής προέλευσης των ενδιάμεσων ή / και πρώτων υλών (Συνεργασία με ερευνητικούς φορείς για ανάπτυξη νέων προϊόντων. Εκσυγχρονισμός / επέκταση του εξοπλισμού τους. Συμβολαιακές συνεργασίες με άλλες τοπικές επιχειρήσεις Προωθητικές ενέργειες των νέων προϊόντων.) - Ενίσχυση / υποστήριξη των Επιχειρήσεων για την προώθηση στο εξωτερικό των μεταποιημένων προϊόντων τοπικής προέλευσης με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας και χρήση καινοτομιών (Αναζήτηση ευκαιριών σε νέες αγορές του εξωτερικού. Ενδυνάμωση της θέσης τους σε υφιστάμενες αγορές. Προβολή αναβάθμισης εικόνας των τοπικών προϊόντων) - Ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων για τον αναπροσδιορισμό του επιχειρηματικού τους μοντέλου, με εξαγωγικό προσανατολισμό των παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων τους. - Υποστήριξη επιχειρήσεων για αναζήτηση ευκαιριών σε νέες αγορές του εξωτερικού - Βελτίωση ικανότητας εξυπηρέτησης υφιστάμενων αγορών - Αναβάθμιση της εικόνας των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό - Συνεργασίες, συμπράξεις ή / και ανάπτυξη δικτύων επιχειρήσεων που είναι ομοειδείς, συμπληρωματικές ή ανήκουν στην ίδια αλυσίδα αξίας - Στήριξη ρευστότητας - ΠΑΑ: Δράση 4.2: Μεταποίηση και εμπορεία γεωργικών προϊόντων. Χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούν τα αποτελέσματα του Μέτρου 16 Συνεργασία</p>	<p>CO01 Επιχειρήσεις που ενισχύονται [Τιμή στόχος (2023): 120] CO02 Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις [Τιμή στόχος (2023): 65] CO05 Νέες επιχειρήσεις που ενισχύονται [Τιμή στόχος (2023): 15] CO03 - Αριθμός Επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων, [Τιμή στόχος (2023):40] CO08 Αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που ενισχύονται [Τιμή στόχος (2023): 45]</p>	<p>T2407 Αξία εξαγωγών, [Τιμή βάσης (2011): 4.343.140 - Τιμή στόχος (2023): 4.780.000] Εκατομμύρια Ευρώ</p>	<p>Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Ενδιάμεσοι Φορείς Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Πολίτες</p>	<p>ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 3.000.000 € ΠΑΑ: 10.000.000 € ΕΠΑΝΕΚ: 5.000.000 €</p>

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	<p>ζήτησης και υποστήριξης της λήψης αποφάσεων σε στρατηγικό επίπεδο.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς, - Συμμετοχή σε διαπεριφερειακούς και εθνικούς οργανισμούς για προώθηση του θεματικού τουρισμού, 					

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ						
6 γ) Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Δικτύωση πολιτιστικών φορέων μέσω του Συστήματος Διαχείρισης Προορισμού (DMS)	- Ενίσχυση της ελκυστικότητας των χώρων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς. (δράσεις δικτύωσης και σύνδεσής τους με τον τουρισμό, δράσεις προβολής των πόρων συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης ΤΠΕ, παρατηρητήρια, πράσινες υποδομές, δράσεις δικτύωσης πολιτιστικών φορέων στο πλαίσιο ενιαίας προβολής πλούτου, τουριστική προβολή, καταφύγια & αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών κ.α.) [Οι πόροι βαρύνουν την επενδυτική προτεραιότητα 3α]	Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών, [Τιμή στόχος (2023): 30.000]	T2421 Επισκέψεις σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, [Τιμή βάσης (2013): 180.000 - Τιμή στόχος (2023): 250.000]		ΕΠΑΝΕΚ, ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: Οι πόροι βαρύνουν τις Επενδυτικές Προτεραιότητες 3α & 3β
6 δ) Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών	Ανάδειξη περιβαλλοντικών δράσεων και προορισμών μέσω του συστήματος διαχείρισης προορισμού (DMS)	- Δράσεις προστασίας και ανάδειξης περιοχών NATURA (ενδεικτικές δράσεις προβλέπονται εργαλεία διαχείρισης, δράσεις ερμηνείας περιβάλλοντος, παρατηρητήρια, οικολογικές διαδρομές, κέντρα πληροφόρησης, υποδομές περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, δράσεις και εξοπλισμός φύλαξης (οργάνωση εισόδων, σύστημα παρακολούθησης επισκεπτών), δράσεις προβολής – προσέλκυσης, δικτύωσης, κ.α. [Οι πόροι βαρύνουν την επενδυτική προτεραιότητα 3β]	Επιφάνεια οικοτόπων που λαμβάνουν ενίσχυση για να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς επιτήρησης 57.000 Ha	T2462 Ποσοστό προστατευόμενων περιοχών (σύνολο περιοχών Natura 2000) με εργαλεία διαχείρισης, [Τιμή βάσης (2014): 13 - Τιμή στόχος (2023): 100]	Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Φορείς Διαχείρισης, Δήμοι Ωφελούμενοι: Επισκέπτες, Πολίτες	
6ε) Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπτυξη των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	- Δράσεις αναβάθμισης αστικού φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (Ενδεικτικά περιλαμβάνονται αναπλάσεις αστικών περιοχών, ενεργειακής αναβάθμισης δημόσιας υποδομής, ποδηλατόδρομοι σε πόλεις ή πέριξ αυτών, μονοπάτια σε περιστατικό φυσικό περιβάλλον, διαμόρφωση χώρων πράσινου σε οικισμούς, εκπόνηση / επικαιροποίηση επιχειρησιακών σχεδίων καθώς και δράσεις υλοποίησής τους για την ποιότητα της ατμόσφαιρας σε αστικά κέντρα, μελέτες και δράσεις χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού κ.α.	- Αναβάθμιση της εισόδου των πόλεων - Αναβάθμιση αστικού περιβάλλοντος στις σημαντικότερες πύλες εισόδου (λιμάνια, αεροδρόμια)	CO38 Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αναπλάσσονται σε αστικές περιοχές, [Τιμή στόχος (2023): 25.000], Τετραγωνικά μέτρα	T2422 Περιοχές που αναβαθμίζονται σε αστικά οικιστικά κέντρα, [Τιμή βάσης (2014): 150 - Τιμή στόχος (2023): 500], Τετ. χλμ.		ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 250.000 €
ΤΟΜΕΑΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ						

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ RIS	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΣΗ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ/ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	
8 iii) αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων, πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> - Δράσεις κατάρτισης ανέργων κυρίως αυξημένων εκπαιδευτικών προσόντων - Παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης για ειδικό τουριστικό προϊόν (περιηγητικός τουρισμός, τουρισμός υγείας, αθλητικός τουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός - τοπική κουζίνα κλπ), - Ευαισθητοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων για τις δυνατότητες που προσφέρει η διαφοροποίηση, 	<ul style="list-style-type: none"> - Συμβουλευτική Υποστήριξη ανέργων για ίδρυση επιχειρήσεων (Οι ενέργειες που προβλέπονται σ' αυτό το είδος της δράσης, αναφέρονται στην επιχορήγηση ανέργων, για εκπόνηση Business Plan των επιχειρήσεων που θέλουν να ιδρύσουν, προκαταρκτική συμβουλευτική περί ίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεων) - Ενίσχυση της ίδρυσης επιχειρήσεων / αυτοαπασχόληση για ανέργους (Στη δράση αυτή προβλέπεται ενίσχυση / χρηματοδότηση για έναν χρόνο συμβουλευτικής υποστήριξης των νέων επαγγελματιών / επιχειρηματιών σε θέματα επιχειρηματικής πρακτικής, όπως marketing, διοίκησης επιχειρήσεων, διοικητική λογιστική κλπ) - Ανάπτυξη γυναικείας επιχειρηματικότητας (ΕΠΑΝΕΚ) - ΠΑΑ: Μέτρο 2 : Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης αγροτικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση 	CO01 Άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, [Τιμή στόχος (2023): 140]	CR06 Συμμετέχοντες που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι (6) μηνών από τη λήξη της συμμετοχής τους, [Τιμή βάσης: 105 - Τιμή στόχος: 126]	<p>Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Φορείς Κατάρτισης</p> <p>Ωφελούμενοι: Άνεργοι, Επιχειρήσεις, Αυτοαπασχολούμενοι, Αγρότες</p>	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: 1.600.000 € ΠΑΑ: 12.500.000 € ΕΠΑΝΕΚ: 1.500.000 €	
8 v) προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	<ul style="list-style-type: none"> - Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις για την είσοδο τους σε συγκεκριμένες αγορές εναλλακτικού τουρισμού, - Δράσεις κατάρτισης για την προσαρμογή των εργαζομένων σε επιχειρήσεις - Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του τεχνικού προσωπικού σε καινοτόμες πρακτικές βασισμένες στις αρχές της περιβαλλοντικής προστασίας, της εξοικονόμησης, ενέργειας, της χρήσης νέων υλικών, των ευφυών μεταφορών κλπ. - Δράσεις υποστήριξης (mentoring, κλπ) για τη συνένωση μικρών επιχειρήσεων με στόχο τις οικονομίες κλίμακας, μείωση κόστους κλπ και την αύξηση της εξωστρέφειας τους 	<ul style="list-style-type: none"> - Ενίσχυση της συμβουλευτικής, υποστήριξη των επιχειρήσεων για την αναδιοργάνωση και αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους. (Οι ενέργειες που προβλέπονται αναφέρονται σε διαγνωστική μελέτη της επιχείρησης, ως προς την καταλληλότητα οργάνωσης και διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού τους, καθώς και συμβουλευτικές υπηρεσίες για την βελτιστοποίηση αυτών των διαδικασιών) - Ενίσχυση των επιχειρήσεων για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού τους, σύμφωνα με πρόγραμμα αναδιοργάνωσης (Οι ενέργειες που προβλέπονται αναφέρονται σε χρηματοδότηση προγραμμάτων κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων, σε εξειδικευμένα αντικείμενα) -Υποστήριξη μεμονωμένων επιχειρήσεων και ομάδων επιχειρήσεων για την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων προσαρμογής και αναδιάρθρωσης - Πιστοποίηση γνώσεων, δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων - Υπηρεσίες και εργαλεία υποστήριξης και καθοδήγησης επιχειρήσεων 	CO23 Αριθμός υποστηριζόμενων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων [Τιμή στόχος (2023): 364]	CO05 Απασχολούμενοι συμπεριλαμβανομένων και των αυτοαπασχολούμενων [Τιμή στόχος (2023): 2.024]	CR07 Συμμετέχοντες με βελτιωμένη κατάσταση στην αγορά εργασίας εντός έξι (6) μηνών από τη λήξη της συμμετοχής τους [Τιμή στόχος (2023): 901]	<p>Δικαιούχοι: Περιφέρεια, Φορείς Κατάρτισης, Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας & Καινοτομίας</p> <p>Ωφελούμενοι: Επιχειρήσεις, Αυτοαπασχολούμενοι, Αγρότες</p>	ΠΑΑ: 8.000.000 € ΕΠΑΝΕΚ: 5.000.000 €

3. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ RIS3

3.1. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ, ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΜΕ ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Αρχικά στον Πίνακα 3.1 που επισυνάπτεται στην παρούσα ενότητα γίνεται συσχέτιση των Ενοτήτων Παρέμβασης της RIS με τις επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

Ακολούθως στον Πίνακα 3.2 αναλύεται το Σχέδιο Δράσης της RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε ότι αφορά:

- α) Τις προτεινόμενες/ενδεικτικές δράσεις της Έξυπνης Εξειδίκευσης ανά Επενδυτική Προτεραιότητα
- β) Την συσχέτισή τους με τις αντίστοιχες δράσεις που περιλαμβάνονται στα χρηματοδοτικά πλαίσια των Περιφερειακών, Τομεακών και Κοινοτικών Προγραμμάτων της επόμενης Προγραμματικής Περιόδου (ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020, ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020, ΠΑΑ 2014-2020, HORIZON 2020)

Επιπλέον στον Πίνακα 3.3 γίνεται αιτιολόγηση των αναμενόμενων πόρων από το ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1 Συσχέτιση στόχων της RIS3 με τις επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020

Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου		ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020																			Συσχέτιση των στόχων RIS ως προς το σύνολο των σημείων											
Ενότητες Παρέμβασης	Στόχοι Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης	1a	1b	2b	2c	3a	3c	3d	4c	5a	6a	6b	6c	6d	6e	7b	7c	8iii	8v	9a	9b	9c	9d	9i	9ii	9iii	9iv	9v	9vi	10a		
Ανθρώπινο Δυναμικό	Ποιοτική τριτοβάθμια εκπαίδευση																													x	0,03	
	Δια Βίου Μάθηση																													x	0,03	
	Επιχειρηματικό Πνεύμα																	x													0,03	
	Αναβάθμιση δεξιοτήτων Προσωπικού επιχειρήσεων - αυτοαπασχολούμενων																	x		x											0,06	
Ερευνά -Τεχνολογία Καινοτομία	Αξιοποίηση & ενσωμάτωση τεχνολογικών και μη τεχνολογικών καινοτομιών στους παραδοσιακούς κλάδους		x			x																									0,06	
	Προσέλκυση νέων επιχειρήσεων έντασης γνώσης		x			x																									0,06	
	Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος, προσαρμογή της κλιματικής αλλαγής στον αγροδιατροφικό τομέα									x																					0,03	
Επιχειρηματικότητα	Δημιουργία clusters		x			x																									0,06	
	Πρώθηση – Προβολή συντεταγμένα της «ταυτότητας Πελοποννήσου» στον αγροδιατροφικό τομέα – τουρισμό			x	x				x																						0,10	
	Εμπλουτισμός της παραγωγικής βάσης με επιχειρήσεις έντασης		x			x	x	x																							0,13	
	Μετασχηματισμός της εγχώριας επιχειρηματικότητας προς την παραγωγή διεθνώς ανταγωνιστικών προϊόντων του αγροδιατροφικού τομέα,						x	x																							0,06	
	Διεύρυνση διεθνούς προσανατολισμού των επιχειρήσεων και αύξηση των ροών προς το εξωτερικό για προϊόντα / υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας						x	x																							0,06	
	Δημιουργία δια-τομεακών δικτύων		x			x																							x		0,10	
Δικτύωση	Δημιουργία μηχανισμών δικτύωσης/ μεταφοράς γνώσης		x																												0,03	
	Ανάπτυξη κουλτούρας επιχειρηματικής συνεργασίας και συνεργασίας μεταξύ των βασικών φορέων των παραγωγικών συστημάτων (επιχειρήσεις, εργαζόμενοι, επιστημονική-ερευνητική κοινότητα, Κράτος) στη δικτύωση		x			x																									0,06	
ΤΠΕ	Βελτίωση υποδομών ΤΠΕ – Ανάπτυξη εφαρμογών – Διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στις επιχειρήσεις			x	x																										0,06	
Συσχέτιση ανά επενδυτική προτεραιότητα ως προς το σύνολο των σημείων			0,23	0,06	0,06	0,19	0,10	0,13	0,03									0,06	0,03										0,03	0,06	1,00	

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

1a - Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας και ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και πρώιμη κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος

1b - Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, ανάπτυξη δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων στην ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική

- καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξη της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, δοκιμαστικών δράσεων, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής, ειδικά σε βασικές τεχνολογίες, και διάδοση των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής
- 2b - Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ
- 2c - Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, της ηλεκτρονικής ένταξης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας
- 3a - Προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω φυτωρίων επιχειρήσεων
- 3c - Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών
- 3d - Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας
- 4c - Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης
- 5a - Στήριξη των επενδύσεων για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή καθώς και των τεχνικών που βασίζονται στο οικοσύστημα
- 6a - Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων, ώστε να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ένωσης και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις
- 6b - Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων, ώστε να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ένωσης και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις
- 6c - Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- 6d - Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών
- 6e - Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου
- 7b - Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ, περιλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων
- 7c - Ανάπτυξη και βελτίωση φιλικών προς το περιβάλλον και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα συστημάτων μεταφορών (στα οποία περιλαμβάνονται και τα συστήματα χαμηλού θορύβου), συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών πλωτών οδών και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των αερολιμενικών υποδομών, με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας
- 8iii - Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και ειδικά καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
- 8v - Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές
- 9a - Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και τις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μειώνοντας τις ανισότητες όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, προωθώντας την κοινωνική ένταξη μέσω βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες αναψυχής και τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα της κοινότητας
- 9b - Παροχή στήριξης για τη φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών
- 9c - Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις
- 9d - Πραγματοποίηση επενδύσεων στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών
- 9i - Ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστήριας συμμετοχής και τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης
- 9ii - Κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά

9iii - Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών

9iv - Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας

9v - Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση

9vi - Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων

10α - Επενδύσεις στην εκπαίδευση την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών κατάρτισης και εκπαίδευσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2 Αναμενόμενη Χρηματοδότηση RIS3 Πελοποννήσου ανά πηγή

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (E&K) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας	- Υποστήριξη ερευνητικής υποδομής των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Περιφέρειας, δημιουργία ερευνητικών υποδομών με την συνεργασία ερευνητικών κέντρων του εξωτερικού	- Ενίσχυση της αναβάθμισης, συμπλήρωσης ή / και επέκτασης ή και δημιουργίας ερευνητικών υποδομών στη Πελοπόννησο, κυρίως για την εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών στόχων της Περιφέρειας. (Η ενίσχυση αναφέρεται, κυρίως σε ερευνητικό εξοπλισμό για την ανάπτυξη ερευνητικού έργου)	1.500.000,00	3.02.03. Ανάπτυξη Κέντρων Ικανότητας (Centers of Competence) με παράλληλη ενίσχυση των εργαστηριακών υποδομών καινοτομίας, που δημιουργούνται για την παροχή επιστημονικών και τεχνικών υπηρεσιών με όρους αγοράς και σύμφωνα με τις ανάγκες της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης	5.000.000,00	0,00		- Δράση 1 : - Επιστημονική Αριστεία - Εκπαίδευση και επαγγελματική Ανάπτυξη	8.000.000,00	14.500.000,00
				3.02.04. Συγκρότηση Δικτύου Ανάπτυξης Καινοτομίας που θα οργανώσει και θα ενισχύσει τη συνεργασία των ελληνικών επιχειρήσεων με τους έλληνες ερευνητές και την πρόσβαση τους στις ερευνητικές υποδομές της χώρας						
1β) προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην E&K, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς	Σύσταση και υποστήριξη της λειτουργίας με φθίνουσα επιδότηση κατ' έτος του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου. Πρόσληψη Τεχνικού Συμβούλου για την μεταβατική περίοδο μέχρι την ενεργοποίηση και λειτουργία του Κέντρου.	- Δημιουργία και λειτουργία υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσων για ίδρυση ή / και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων (μεταφορά γνώσης και κινητοποίηση των επιχειρήσεων για συμμετοχή στα προγράμματα καινοτομίας με απώτερο στόχο την ενσωμάτωση αποτελεσμάτων τεχνολογικής και μη βιωσιμότητα και ανάπτυξή τους, σε σύνδεση και με τους ερευνητικούς φορείς της Περιφέρειας)	1.000.000,00	1.01.01. Ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της επίδειξης σε λειτουργούσες επιχειρήσεις Υποστήριξη της κινητικότητας ερευνητών προς τις επιχειρήσεις	15.000.000,00	7.000.000,00	- Μέτρο 16 : Συνεργασία - Επιχειρησιακές ομάδες για την γενετική πιστοποίηση παραδοσιακών ποικιλιών αμπέλου - Επιχειρησιακές ομάδες για την μετατροπή παραδοσιακών θερμοκηπίων οπωρολαχανικών σε υδροπονικά -αεροπονικά - Επιχειρησιακές ομάδες για την εφαρμογή γεωργίας ακριβείας σε επιλεγμένες καλλιέργειες - Επιχειρησιακή ομάδα για την βελτίωση της βοσκοϊκανότητας των βοσκοτόπων με την εφαρμογή καλλιεργητικών πρακτικών και την προώθηση νέων φυτών - Επιχειρησιακή ομάδα για	- Δράση 2 : - Χρηματοδοτικό εργαλείο για ΜΜΕ - Επιτάχυνση της καινοτομίας	2.000.000,00	27.300.000,00
				1.01.02. Ενίσχυση των νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών για την εκμετάλλευση της γνώσης που προκύπτει από την ερευνητική δραστηριότητα (επιχορήγηση της δημιουργίας τεχνολογικών, σε μια ή δυο φάσεις)						
				1.01.03. Ενίσχυση της δημιουργίας και ανάπτυξης συστάδων ή συμπράξεων επιχειρήσεων, ερευνητικών και εκπαιδευτικών οργανισμών						
	- Κουπόνια καινοτομίας προς	- Προώθηση της έρευνας και	1.500.000,00	1.01.05. Ενίσχυση Συμπράξεων						

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής	τις επιχειρήσεις και μηχανικούς – επιστήμονες για τους υποστηρικτικούς τομείς, με σκοπό την προμήθεια τεχνογνωσίας ανάπτυξης των κύριων τομέων, -Χρηματοδότηση και εγγυοδοτικά σχήματα για την ανάληψη επιχειρηματικού-καινοτομικού κινδύνου,	της καινοτομίας, ή / και της χρήσης των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας, στην παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα, υφιστάμενων και νέων ΜΜΕ. (Οι ενέργειες που προβλέπονται στη συγκεκριμένη δράση έχουν το χαρακτήρα του κουπονιού για εφαρμογή καινοτομιών στις επιχειρήσεις, προκειμένου να ενσωματωθεί στις επιχειρήσεις η καινοτομία που επιλέγουν σε ό,τι αφορά ή /και η εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων)		(συνεργασιών) επιχειρήσεων με ακαδημαϊκά και ερευνητικά κέντρα στο πλαίσιο κοινοπραξιών μεσοπρόθεσμης διάρκειας 1.01.06. Ενίσχυση των βραχυπρόθεσμων συνεργασιών επιχειρήσεων με εργαστήρια ΑΕΙ και ερευνητικών ιδρυμάτων Ερευνητικά προγράμματα για την ανάδειξη των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών βασικών αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας με στόχο την παραγωγή τροφίμων που απευθύνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες καταναλωτών Ερευνητικά προγράμματα για την αξιοποίηση παραπροϊόντων της πρώτης μεταποίησης (απόβλητα ελαιολιβιών, τυροκομείων) Ερευνητικά προγράμματα για την δημιουργία πολλαπλασιαστικού υλικού προσαρμοσμένου στις ξηροθερμικές συνθήκες της Περιφέρειας Ερευνητικά προγράμματα για την αντιμετώπιση της διάβρωσης του εδάφους -Ερευνητικά Προγράμματα για την ανάπτυξη νέων προϊόντων για ειδικές ομάδες καταναλωτών και για ειδικές χρήσεις 1.01.07. Υποστήριξη της κατοχύρωσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων και γενικότερα της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στα κυριότερα γραφεία στον κόσμο		την δημιουργία πρότυπων κτηνοτροφικών πάρκων - Επιχειρησιακή ομάδα για την σήμανση του ελαιολάδου (γευστικά χαρακτηριστικά) - Επιχειρησιακή ομάδα για την εφαρμογή της συμβολαϊκής γεωργίας				

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
				1.01.08. Ανάπτυξη, αναβάθμιση ερευνητικού δυναμικού και διάδοση των νέων τεχνολογιών						
	<p>Αγροδιατροφικός Τομέας:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Clustering - Δικτυώσεις επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα με ερευνητικά ιδρύματα της χώρας - Βράβευση καινοτομικών ιδεών για τον αγροδιατροφικό τομέα, - Ενίσχυση συνεργασίας του πρωτογενούς τομέα με την μεταποίηση (συμβολαϊκή γεωργία, ολοκληρωμένη γεωργία, Γεωργία Ακριβείας, οργανική γεωργία, και βιολογική γεωργία) - Συνεργατική καινοτομία και διασύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα με τον τουρισμό και πολιτισμό, την παράδοση και την ιστορία. - Υποστήριξη ώριμων ερευνητικών δράσεων: (Πιστοποίηση προέλευσης προϊόντων, Βελτίωση και διατήρηση πολλαπλασιαστικού υλικού, αύξηση παραγωγικότητας και ποιότητας φυτικού και ζωικού κεφαλαίου και Πιστοποίηση γευσιγνωστικών χαρακτηριστικών προϊόντων – ανάδειξη διατροφικών πλεονεκτημάτων), <p>Τουρισμός-Πολιτισμός:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Διασύνδεση του τουρισμού με τον Πολιτισμό και αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς με την 			<p>1.01.09. Ανάπτυξη δομών σύνδεσης επιχειρήσεων με ακαδημαϊκά /ερευνητικά κέντρα</p> <p>1.01.10. Υποστήριξη των ελληνικών ερευνητικών ομάδων να συμμετέχουν στις ευρωπαϊκές δραστηριότητες του ΟΡΙΖΩΝ 2020 και του COSME</p> <p>1.01.11. Χρηματοδότηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης διά μέσου των διακρατικών ερευνητικών συμφωνιών</p>						
			800.000,00							

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
	αξιοποίηση των ΤΠΕ - Ανάπτυξη clusters με τον αγροδιατροφικό τομέα, τον πολιτισμό, τον τομέα της υγείας και την λοιπή τοπική παραγωγή (βιοτεχνία),			1.01.12. Εγκατάσταση Μηχανισμού Παρακολούθησης (monitoring mechanism) της υλοποίησης της στρατηγικής RIS3 1.01.13. Αλλαγή της εικόνας της Ελλάδας στο εξωτερικό αναφορικά με τη δυνατότητα ανάπτυξης επιχειρηματικότητας έντασης γνώσης						
2 α) Επέκταση της ανάπτυξης των ευρυζωνικών υπηρεσιών και των δικτύων υψηλών ταχυτήτων και στήριξη της υιοθέτησης των αναδυόμενων τεχνολογιών και δικτύων στον χώρο της ψηφιακής οικονομίας			0,00	3.02.01. Γεφύρωση Ψηφιακού Χάσματος & ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών νέας γενιάς (NGA) 3.02.02. Ενίσχυση των υποδομών νέφους	5.800.000,00	Μέτρο 7.3: Ευρυζωνικές υποδομές σε αγροτικές περιοχές	5.000.000,00		0,00	10.800.000,00
2 β) ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	- Προώθηση/Υποστήριξη δράσεων ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce) και e-marketing / e-branding), - Ανάπτυξη εργαλείων ΤΠΕ, λογισμικό και εφαρμογών τόσο για βιομηχανική χρήση, αυτοματισμών και ανάπτυξη τεχνολογιών στην παραγωγή προϊόντων όσο και για την παροχή ποιοτικών και εξειδικευμένων – καινοτομικών υπηρεσιών, - Ανάπτυξη εξειδικευμένων συστημάτων για τη βελτιστοποίηση των μεταφορών, της αποθήκευσης, της εφοδιαστικής αλυσίδας (optimization) με τελικό στόχο τη βελτιστοποίησης αλυσίδας αξίας (value chain), - Ανάπτυξη συστημάτων μέτρησης και βελτίωσης ποιότητας σε προϊόντα και	- Ενίσχυση επενδύσεων για ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου (όπως, ηλεκτρονικό επιχειρείν ή / και digital Marketing). (Αναφέρεται για τη πλήρη μηχανογράφηση των εμπορικών τους δραστηριοτήτων, τόσο στο μέρος των πωλήσεων, όσο και στο μέρος των προμηθειών τους και αξιοποίηση εφαρμογών, στο μεγαλύτερο εύρος των, εμπορικών τους δραστηριοτήτων) - Ενίσχυση υφιστάμενων ή νέων επιχειρήσεων, για ανάπτυξη ή / και χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ, στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες (ειδικές εφαρμογές ΤΠΕ για εκσυγχρονισμό / αναβάθμιση των παραγωγικών, λειτουργικών και διοικητικών τους διαδικασιών)	1.000.000,00	1.02.01. Ανάπτυξη & προσαρμογή ολοκληρωμένων λύσεων λογισμικού & ψηφιακού περιεχομένου 1.02.02. Εστίαση σε γρήγορα αναπτυσσόμενες περιοχές ΤΠΕ, υποστηριζόμενες από τεχνολογική ανάπτυξη 1.02.03. Ανάπτυξη ψηφιακής επιχειρηματικότητας που αξιοποιούν ανοιχτά δεδομένα και big data (πχ. Δημοσίου)	6.200.000,00	-			0,00	7.700.000,00
			500.000,00	1.02.04. Βελτίωση της εξωστρέφειας και υποστήριξη της επιχειρηματικότητας μέσω αναβάθμισης των πληροφοριακών υποδομών της Δημόσιας Διοίκησης 1.02.05. Ανάπτυξη υποδομών και ψηφιακών υπηρεσιών καταγραφής και διαχείρισης ακίνητης περιουσίας – Κτηματολόγιο						

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
	υπηρεσίες (life-cycle assessment), - Ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος,									
2 γ) ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία	- Ανάπτυξη και λειτουργία συστήματος διαχείρισης προορισμού σε περιφερειακό Επίπεδο (Destination Management System) - Εφαρμογές augmented reality σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία της Περιφέρειας, με στόχο την βελτίωση της προβολής του πολιτιστικού αποθέματος και την αύξηση της επισκεψιμότητας	- Ενίσχυση των φορέων πολιτισμού και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφέρειας, για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής προβολής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. (Η δράση αυτή περιλαμβάνει ενέργειες για ψηφιοποίηση πολιτιστικών πόρων και ιστορικών γεγονότων της Περιφέρειας, για προβολή και τουριστική αξιοποίηση)	1.000.000,00		0,00		0,00		0,00	1.000.000,00
3 α) προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	- Νέα επιχειρηματικότητα στον αγροδιατροφικό τομέα (υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων) - Υποστήριξη ανάπτυξης start-ups, - Νέα επιχειρηματικότητα στον τουριστικό κλάδο και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και υποστηρικτικών δομών, - Νέα επιχειρηματικότητα και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων & Υποστήριξη ανάπτυξης τεχνολογικών start-up των σημαντικών υποστηρικτικών κλάδων,	- Ενίσχυση επιχειρήσεων για την αξιοποίηση καινοτομιών και προϊόντων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης για την βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή / και για την ανάπτυξη νέων προϊόντων. (Αφορά δράσεις εκσυγχρονισμού υφιστάμενων επιχειρήσεων μέσω τεχνολογικής και μη τεχνολογικής αναβάθμισης, με αξιοποίηση υποστηρικτικών τεχνολογιών για τη βελτίωση της παραγωγικότητας ή της ποιότητας και καινοτομίας σε επίπεδο επιχείρησης)	7.000.000,00	1.03.01. Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών ιδεών, διερεύνηση δυνατοτήτων αξιοποίησης τους και εφαρμογή τους μέσω νέων προϊόντων και υπηρεσιών	10.000.000,00	<u>Δράση 6.1</u> : Ενίσχυση εκκίνησης επιχείρησης για νέους γεωργούς. <u>Δράση 6.2</u> : Ενίσχυση εκκίνησης επιχείρησης για μη γεωργικές δραστηριότητες σε γεωργικές περιοχές. <u>Δράση 6.3</u> : Ενίσχυση εκκίνησης επιχείρησης για την ανάπτυξη μικρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων	25.000.000,00		0,00	45.000.000,00

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
	- Υποδομές και πιλοτικές μονάδες για την παροχή τεχνολογικών υπηρεσιών προς τον αγροδιατροφικό τομέα (σχεδιασμός νέων προϊόντων, συσκευασία, κ.λπ.) - Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς,	- Ενίσχυση / υποστήριξη της ίδρυσης καινοτόμων επιχειρήσεων, με προτεραιότητα για την αξιοποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων δεύτερης μεταποίησης και μέσω υποστηρικτικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.	2.000.000,00	1.03.02. Υποδομές εκκόλαψης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων έντασης γνώσης και θερμοκοιτίδες Δημιουργία θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων σε συνεργασία με τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Περιφέρειας						
	- Ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, δημόσιων και ακαδημαϊκών φορέων με συναφές αντικείμενο (τουριστικές επιχειρήσεις, Υπουργείο Τουρισμού, ΕΟΤ, Πανεπιστήμια ή σχολές με αντίστοιχα τμήματα),	- Ενίσχυση της λειτουργίας υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσων για ίδρυση, ανάπτυξη των εργασιών καινοτόμων επιχειρήσεων και προαγωγή της επιχειρηματικότητας, κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με τη RIS, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου	1.000.000,00	1.03.03. Η χρηματοδοτική ενίσχυση των επιχειρηματικών επενδύσεων						
3 γ) στήριξη της δημιουργίας και επέκταση προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	- Τυποποίηση και αναβάθμιση προστιθέμενης αξίας τοπικών αγροτικών προϊόντων και μεταποιημένων προϊόντων, αξιοποίηση και ανάδειξη των ιδιαίτερων οργανοληπτικών χαρακτηριστικών συγκεκριμένων ελληνικών προϊόντων (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης □ ΠΟΠ ή Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης □ ΠΓΕ) .	- Ενίσχυση της εκπόνησης και εφαρμογής επιχειρηματικών σχεδίων υφιστάμενων επιχειρήσεων για ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, κατά προτεραιότητα με τη χρήση καινοτομιών. (Τεχνική υποστήριξη και χρηματοδοτική ενίσχυση των ΜΜΕ για εκπόνηση και υλοποίηση business plan αναδιοργάνωσης των παραγωγικών, διοικητικών και λειτουργικών τους διαδικασιών)	500.000,00	1.04.01. Απλοποίηση/ αυτοματοποίηση λειτουργικών δραστηριοτήτων μέσω της εισαγωγής ή/και αύξηση της χρήσης ΤΠΕ στις ΜΜΕ	10.500.000,00	Δράση 4.1 : Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις Χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούν τα αποτελέσματα του Μέτρου 16 Συνεργασία Δράση 4.3 Δημιουργία κτηνοτροφικών Πάρκων	20.000.000,00		0,00	33.500.000,00
				1.04.02. Πιστοποίηση λειτουργιών και προϊόντων των επιχειρήσεων Υποστήριξη διαπιστευμένων αναλυτικών εργαστηρίων για ελέγχους ποιότητας και πιστοποιήσεις αγροδιατροφικών προϊόντων						
	1.04.03. Υποστήριξη δράσεων απόκτησης τεχνογνωσίας για νέα προϊόντα και υπηρεσίες									
	<u>Αγροδιατροφικός Τομέας (Πρωτογενής-Δευτερογενής):</u> - Υποστηρικτικά έργα τεχνοοικονομικής βελτίωσης (εξοικονόμηση ενέργειας, μείωση περιβαλλοντικού	- Ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων για αναδιοργάνωση των παραγωγικών, εμπορικών και διοικητικών λειτουργιών για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και	2.500.000,00	1.04.04. Στήριξη ρευστότητας 1.04.05. Αναβάθμιση υποδομών για την εγκατάσταση και λειτουργία σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων						

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
	<p>αποτυπώματος, εισαγωγή ΤΠΕ και αυτοματισμών στην παραγωγική αλυσίδα, Μείωση κόστους συγκομιδής, μεταφοράς) και έργα οργανωσιακής καινοτομίας (βελτίωση ποιότητας προϊόντων, δράσεις marketing/branding, υποστήριξη κτηνοτροφικών πάρκων και τεχνητών λειμώνων),</p> <p><u>Τουρισμός:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση των καταλυμάτων σε ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών: Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την αναβάθμιση των καταλυμάτων και την συμμόρφωση με τις ανάγκες του σήματος ποιότητας, - Ανακαίνιση και τουριστική αξιοποίηση από επιχειρήσεις μεταποίησης, παραδοσιακών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, - Επενδύσεις για την αναβάθμιση υφιστάμενων τουριστικών υποδομών (αναβάθμιση κατηγορίας) και υποστήριξης πρόσβασης σε ΑΜΕΑ. - Υποστήριξη δράσεων πιστοποίησης για την λήψη σημάτων/πιστοποιητικών ποιότητας, - Επενδύσεις/Εφαρμοσμένη καινοτομία για την μείωση του λειτουργικού κόστους επιχειρήσεων (εξοικονόμηση ενέργειας, ύδατος, μείωση κόστους περιβαλλοντικής διαχείρισης), -Ανάπτυξη του τουρισμού σε 	υπηρεσιών.		1.04.06. Ανάπτυξη εργαστηριακών υποδομών προτυποποίησης και πιστοποίησης προϊόντων και υπηρεσιών						

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
	αρμονία με το περιβάλλον (δράσεις ενίσχυσης πράσινου τουρισμού)									
3 δ) στήριξης της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας	<ul style="list-style-type: none"> - Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για ανάπτυξη Έρευνας / Τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με τοπική προέλευση των ενδιάμεσων ή / και πρώτων υλών. - Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για την προώθηση στο εξωτερικό των μεταποιημένων προϊόντων τοπικής προέλευσης με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας που ανέπτυξαν οι ίδιες - Υποστήριξη των διασυνδεδεμένων φορέων με το Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου (συνεργατικά περιφερειακά σχήματα ανάδειξης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών). - Ανάπτυξη/Εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων 	<ul style="list-style-type: none"> - Ενίσχυση / υποστήριξη των Επιχειρήσεων για ανάπτυξη Έρευνας / Τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με τοπικής προέλευσης των ενδιάμεσων ή / και πρώτων υλών (Συνεργασία με ερευνητικούς φορείς για ανάπτυξη νέων προϊόντων. Εκσυγχρονισμός / επέκταση του εξοπλισμού τους. Συμβολαιακές συνεργασίες με άλλες τοπικές επιχειρήσεις Προωθητικές ενέργειες των νέων προϊόντων.) 	500.000,00	1.05.01. Υποστήριξη επιχειρήσεων για αναζήτηση ευκαιριών σε νέες αγορές του εξωτερικού	5.000.000,00	<ul style="list-style-type: none"> Δράση 4.2: Μεταποίηση και εμπορεία γεωργικών προϊόντων. Χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούν τα αποτελέσματα του Μέτρου 16 Συνεργασία 	10.000.000,00	0,00	18.000.000,00	
			1.05.02. Βελτίωση ικανότητας εξυπηρέτησης υφιστάμενων αγορών							
			1.05.03. Αναβάθμιση της εικόνας των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό							
			1.05.04. Συνεργασίες, συμπράξεις ή / και ανάπτυξη δικτύων επιχειρήσεων που είναι ομοειδείς, συμπληρωματικές ή ανήκουν στην ίδια αλυσίδα αξίας							
		<ul style="list-style-type: none"> - Ενίσχυση / υποστήριξη των Επιχειρήσεων για την προώθηση στο εξωτερικό των μεταποιημένων προϊόντων τοπικής προέλευσης με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας και χρήση καινοτομιών (Αναζήτηση ευκαιριών σε νέες αγορές του εξωτερικού. Ενδυνάμωση της θέσης τους σε υφιστάμενες 	2.000.000,00							

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
	προώθησης, marketing, πωλήσεων και διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, προώθηση νέων επιχειρηματικών μοντέλων και παρακολούθησης των αναγκών των πελατών και της αγοράς (περιλαμβάνει και δράσεις εκπαίδευσης στελεχών του τουριστικού τομέα), Ενίσχυση υποδομών λειτουργίας Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού σε ότι αφορά την ανάπτυξη Οργανωσιακής καινοτομίας (μέτρηση και βελτίωση παραγωγικής διαδικασίας, branding, marketing, κ.ά.) στους τομείς τουρισμού-πολιτισμού – Προμήθεια/δημιουργία τεχνολογικών υποδομών και συστημάτων ανάλυσης της ζήτησης και υποστήριξης της λήψης αποφάσεων σε στρατηγικό επίπεδο. - Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς, - Συμμετοχή σε διαπεριφερειακούς και εθνικούς οργανισμούς για προώθηση του θεματικού τουρισμού,	αγορές. Προβολή αναβάθμισης εικόνας των τοπικών προϊόντων)								
		- Ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων για τον αναπροσδιορισμό του επιχειρηματικού τους μοντέλου, με εξαγωγικό προσανατολισμό των παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων τους.	500.000,00	1.05.05 Στήριξη ρευστότητας						
6 γ) Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Δικτύωση πολιτιστικών φορέων μέσω του Συστήματος Διαχείρισης Προορισμού (DMS)	- Ενίσχυση της ελκυστικότητας των χώρων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς. (δράσεις δικτύωσης και σύνδεσής τους με τον τουρισμό, δράσεις προβολής των πόρων συμπεριλαμβανομένης της αξιοποίησης ΤΠΕ, παρατηρητήρια, πράσινες	Οι πόροι βαρύνουν την επενδυτική προτεραιότητα 3α		0,00		0,00		0,00	0,00

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
		υποδομές, δράσεις δικτύωσης πολιτιστικών φορέων στο πλαίσιο ενιαίας προβολής πλούτου, τουριστική προβολή, καταφύγια & αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών κ.α.)								
6 δ) Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών	Ανάδειξη περιβαλλοντικών δράσεων και προορισμών μέσω του συστήματος διαχείρισης προορισμού (DMS)	- Δράσεις προστασίας και ανάδειξης περιοχών NATURA (ενδεικτικές δράσεις προβλέπονται εργαλεία διαχείρισης, δράσεις ερμηνείας περιβάλλοντος, παρατηρητήρια, οικολογικές διαδρομές, κέντρα πληροφόρησης, υποδομές περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, δράσεις και εξοπλισμός φύλαξης (οργάνωση εισόδων, σύστημα παρακολούθησης επισκεπτών), δράσεις προβολής – προσέλκυσης, δικτύωσης , κ.α.	0,00							0,00
6ε) Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπτυξη των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	- Αναβάθμιση της εισόδου των πόλεων - Αναβάθμιση αστικού περιβάλλοντος στις σημαντικότερες πύλες εισόδου (λιμάνια , αεροδρόμια)	- Σχεδιασμός και εκπόνηση μελετών αστικής ανάπτυξης (Βασικό στοιχείο των παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης θα είναι η δημιουργία υποδομών για διευκόλυνση της κινητικότητας των πεζών και ιδιαίτερα για εκείνους με μειωμένη κινητική ικανότητα) - Δράσεις αναβάθμισης αστικού φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (Ενδεικτικά περιλαμβάνονται αναπλάσεις αστικών περιοχών, ενεργειακής αναβάθμισης δημόσιας υποδομής, ποδηλατόδρομοι σε πόλεις ή πέριξ αυτών, μονοπάτια σε περιαστικό φυσικό περιβάλλον, διαμόρφωση χώρων πράσινου	0,00	250.000,00						250.000,00

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
		σε οικισμούς, εκπόνηση / επικαιροποίηση επιχειρησιακών σχεδίων καθώς και δράσεις υλοποίησής τους για την ποιότητα της ατμόσφαιρας σε αστικά κέντρα, μελέτες και δράσεις χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού κ.α.								
8 iii) αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων, πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> - Δράσεις κατάρτισης ανέργων κυρίως αυξημένων εκπαιδευτικών προσόντων - Παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης για ειδικό τουριστικό προϊόν (περιηγητικός τουρισμός, τουρισμός υγείας, αθλητικός τουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός - τοπική κουζίνα κλπ), - Ευαισθητοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων για τις δυνατότητες που προσφέρει η διαφοροποίηση, 	- Συμβουλευτική Υποστήριξη ανέργων για ίδρυση επιχειρήσεων (Οι ενέργειες που προβλέπονται σ' αυτό το είδος της δράσης, αναφέρονται στην επιχορήγηση ανέργων, για εκπόνηση Business Plan των επιχειρήσεων που θέλουν να ιδρύσουν, προκαταρκτική συμβουλευτική περιίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεων)	500.000,00	- Ανάπτυξη γυναικείας επιχειρηματικότητας - Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στους τομείς του ΕΠ	1.500.000,00	<u>Μέτρο 2</u> : Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης αγροτικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση	12.500.000,00	0,00	15.600.000,00	
		- Ενίσχυση της ίδρυσης επιχειρήσεων / αυτοαπασχόληση για ανέργους (Στη δράση αυτή προβλέπεται ενίσχυση / χρηματοδότηση για έναν χρόνο συμβουλευτικής υποστήριξης των νέων επαγγελματιών / επιχειρηματιών σε θέματα επιχειρηματικής πρακτικής, όπως marketing, διοίκησης επιχειρήσεων, διοικητική λογιστική κλπ)	1.100.000,00							
8 ν) προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	<ul style="list-style-type: none"> - Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις για την είσοδο τους σε συγκεκριμένες αγορές εναλλακτικού τουρισμού, - Δράσεις κατάρτισης για την προσαρμογή των εργαζομένων σε επιχειρήσεις - Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του τεχνικού προσωπικού σε καινοτόμες πρακτικές βασισμένες στις 	- Ενίσχυση της συμβουλευτικής, υποστήριξη των επιχειρήσεων για την αναδιοργάνωση και αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους. (Οι ενέργειες που προβλέπονται αναφέρονται σε διαγνωστική μελέτη της επιχείρησης, ως προς την καταλληλότητα οργάνωσης και διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού τους,	0,00	-Υποστήριξη μεμονωμένων επιχειρήσεων και ομάδων επιχειρήσεων για την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων προσαρμογής και αναδιάρθρωσης - Πιστοποίηση γνώσεων, δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων - Υπηρεσίες και εργαλεία υποστήριξης και καθοδήγησης επιχειρήσεων	5.000.000,00	<u>Μέτρο 1</u> : Δράσεις μεταφοράς γνώσεων και ενημέρωσης	8.000.000,00	0,00	13.000.000,00	

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Ενδεικτικές Δράσεις RIS3 Πελοποννήσου	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾		ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾		ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾		HORIZON ⁽⁴⁾		ΣΥΝΟΛΟ
		ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	ΔΡΑΣΕΙΣ	Π/Υ	
	αρχές της περιβαλλοντικής προστασίας, της εξοικονόμησης, ενέργειας, της χρήσης νέων υλικών, των ευφών μεταφορών κλπ. - Δράσεις υποστήριξης (mentoring, κλπ) για τη συνένωση μικρών επιχειρήσεων με στόχο τις οικονομίες κλίμακας, μείωση κόστους κλπ και την αύξηση της εξωστρέφειας τους	καθώς και συμβουλευτικές υπηρεσίες για την βελτιστοποίηση αυτών των διαδικασιών)								
		- Ενίσχυση των επιχειρήσεων για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού τους, σύμφωνα με πρόγραμμα αναδιοργάνωσης (Οι ενέργειες που προβλέπονται αναφέρονται σε χρηματοδότηση προγραμμάτων κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων, σε εξειδικευμένα αντικείμενα)	0,00							
ΣΥΝΟΛΟ		ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2014-2020 ⁽¹⁾	25.150.000,00	ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020 ⁽²⁾	64.000.000,00	ΠΑΑ 2014-2020 ⁽³⁾	87.500.000,00	HORIZON ⁽⁴⁾	10.000.000,00	186.650.000,00

(1) Τα ποσά που καταγράφονται αντιστοιχούν στο εγκεκριμένο ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 - 2020

(2) Τα ποσά που αφορούν στο ΕΠΑΝΕΚ 2014 - 2020 υπολογίζονται με βάση τους πόρους που αντιστοιχούν στην Κατηγορία Περιφερειών Μετάβασης σύμφωνα με τον Πίνακα 1.2

(3) Τα ποσά που αφορούν στο ΠΑΑ 2014 - 2020 αφορούν το σύνολο των πόρων ανεξαρτήτου του φορέα διαχείρισης και ενδεχομένως θα απαιτηθεί η αναθεώρησή τους με βάση τον εγκεκριμένο χρηματοδοτικό πίνακα του ΠΑΑ, ο οποίος δεν έχει ακόμη εγκριθεί από την ΕΕ, αλλά και την αποσαφήνιση των ποσών που θα βαρύνουν το ΠΑΑ 2007 -13, τα ποσά των ανειλημμένων δεσμεύσεων που θα βαρύνουν τελικώς το ΠΑΑ 2007-13 και τα ποσά των ανειλημμένων που θα μεταφερθούν στο ΠΑΑ 2014-20.

(4) Τα ποσά που αφορούν στο HORIZON είναι ιδιαίτερα χαμηλά λόγω της μη ς συμμετοχής της Περιφέρειας Πελοποννήσου στα προηγούμενα προγράμματα πλαίσιο

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3 Αιτιολόγηση αναμενόμενων πόρων ΕΠΕΝΕΚ 2014-20120

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
1α) Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (E&K) και των ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και της προαγωγής των κέντρων ικανότητας	16%	Από τις 6 Περιφέρειες σε Μετάβαση η Πελοπόννησος παρουσιάζει περιορισμένη συγκέντρωση σε ερευνητικές και εκπαιδευτικές υποδομές
1β) προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην E&K, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής	12%	Η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει χαμηλή δυναμικότητα για την απορρόφηση καινοτομίας ενώ και κλαδική και τομεακή της εξειδίκευση εστιάζεται σε κλάδους χαμηλής έντασης γνώσης
2 α) Επέκταση της ανάπτυξης των ευρυζωνικών υπηρεσιών και των δικτύων υψηλών ταχυτήτων και στήριξη της υιοθέτησης των αναδυόμενων τεχνολογιών και δικτύων στον χώρο της ψηφιακής οικονομίας	10%	Επειδή προβλέπεται και η χρηματοδότηση από το ΠΑΑ το ακριβές ποσό θα προσδιορισθεί μετά την ολοκλήρωση του έργου που έχει ενταχθεί στο ΠΑΑ 2007-13 και την εκπλήρωση της ειδικής αιρεσιμότητας του θεματικού στόχου 2
2 β) ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ενίσχυσης της ζήτησης για ΤΠΕ	15%	Η Πελοπόννησος παρουσιάζει σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων στον αγροδιατροφικό τομέα και στο τουρισμού και θα απαιτηθεί η μεγαλύτερη αξιοποίηση των ΤΠΕ του ηλεκτρονικού εμπορίου για την ενίσχυση της εξωστρέφειάς τους
3 α) προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων	21%	Η ίδρυση του Κέντρου Μεταφοράς Καινοτομίας αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στη προώθηση της επιχειρηματικότητας
3 γ) στήριξη της δημιουργίας και επέκταση προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών	15%	Η ίδρυση του Κέντρου Μεταφοράς Καινοτομίας αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στη προώθηση της επιχειρηματικότητας

3 δ) στήριξης της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας	10%	Υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της εξωστρέφειας των ΜΜΕ της Περιφέρειας
8 iii) αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων, πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	8%	Λόγου του αυξημένου ποσοστού απασχόλησης στο πρωτογενή τομέα, αναμένεται και αυξημένη συμβουλή από το ΕΓΤΑ
8 ν) προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	5%	

(*) Το ποσοστό υπολογίζεται επί των πόρων των Περιφερειών σε Μετάβαση του ΕΠΑΝΕΚ (Κρήτη, Ιόνια Νησιά, Πελοπόννησος, Βόρειο Αιγαίο, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Μακεδονία)

3.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΓΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΡΑΞΕΩΝ

Τα κριτήρια επιλογής των πράξεων που εξυπηρετούν την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ) και εντάσσονται στις σχετικές επενδυτικές προτεραιότητες/ειδικούς στόχους εγκρίνονται από την Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος και αποτυπώνονται στους οδηγούς εφαρμογής/αιτήσεις υποβολής των δικαιούχων.

Η ΠΣΕΕ Πελοποννήσου περιλαμβάνει, όπως αναλύθηκε, πράξεις που χρηματοδοτούνται από Τρία Προγράμματα και συγκεκριμένα το ΠΕΠ Πελοποννήσου, το ΕΠΑΝΕΚ και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.

Είναι ευνόητο ότι η ΠΣΕΕ δεν μπορεί να θέσει αναλυτικά κριτήρια και να «δεσμεύσει» τις Επιτροπές Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, αλλά να προσδιορίσει τις γενικές αρχές/ενότητες των κριτηρίων που θα εξειδικευτούν περαιτέρω.

(I) Η πρώτη ενότητα κριτηρίων θα πρέπει να είναι **κριτήρια επιλογής** κυρίως ποιοτικά. Περιλαμβάνει τη βιωσιμότητα των ενταγμένων έργων, δηλαδή η διασφάλιση ότι το έργο θα είναι λειτουργικό και μετά τη διακοπή της χρηματοδότησης από τα ΕΔΕΤ. Για παράδειγμα, θα πρέπει να αποφευχθεί το φαινόμενο της δημιουργίας φορέων που διακόπτουν τη λειτουργία τους μετά το πέρας της περιόδου επιλεξιμότητας των δαπανών. Επιμέρους κριτήρια που πρέπει να προταθούν στην Επιτροπή Παρακολούθησης ως παράμετροι που πρέπει να εξετάζονται είναι η δυνατότητα παροχής συγκεκριμένων ανταποδοτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, η συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο νομικών οντοτήτων που καταβάλλουν συνδρομές,

η ευελιξία στη λειτουργία τους και το περιορισμένο κόστος ανελαστικών πάγιων λειτουργιών. Η ενότητα αυτή αφορά κυρίως τα έργα που αφορούν την δημιουργία φορέων/ μηχανισμών. Είναι αυτονόητο ότι η διασφάλιση της βιωσιμότητας για ιδιωτικές επενδύσεις αποδεικνύεται από τη σχετική μελέτη οικονομικής βιωσιμότητας που πρέπει να αποδεικνύει κερδοφορία. Το κριτήριο της βιωσιμότητας δεν μπορεί να ισχύσει για την χρηματοδότηση πιλοτικών έργων ή ερευνητικών έργων. Για τα έργα αυτά πρέπει να εξετάζεται η «ποιότητα» της σύμπραξης, δηλαδή η αξιοπιστία του Ερευνητικού Φορέα, η ενεργοποίησή του σε αντίστοιχα έργα κατά το παρελθόν, ο αριθμός των επιχειρήσεων που συμμετέχουν και τα χαρακτηριστικά τους, όπως για παράδειγμα ο εξαγωγικός προσανατολισμός, το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολούν, η δυναμική του τομέα που δραστηριοποιούνται, οι διακλαδικές διασυνδέσεις και η σημασία της αλυσίδας αξίας για την οικονομία της Περιφέρειας, η πρόθεση τους να πραγματοποιήσουν επενδύσεις/εφαρμογές σε περίπτωση επιτυχούς Ολοκλήρωσης του Ερευνητικού έργου. Στην ενότητα αυτή εντάσσονται και τα κριτήρια που διασφαλίζουν τη συμβατότητα του επιλεχθέντος έργου με τις κατευθύνσεις της ΠΣΕΕ και την τομεακή/κλαδική ανάλυση που αυτή περιλαμβάνει.

(II) Η δεύτερη ενότητα κριτηρίων περιλαμβάνει **ποσοτικά κριτήρια** που βαθμολογούνται. Προτείνεται να υπάρχει ελάχιστη βαθμολογία «κατώφλι» για τα υποβαλλόμενα έργα ανεξάρτητα της διαθεσιμότητας των πόρων. Στην ενότητα αυτή εντάσσεται η συμβολή στους ποσοτικούς δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων των αντίστοιχων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, αλλά και των δεικτών πλαισίου της ΠΣΕΕ (Δαπάνη Επιχειρήσεων για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Ακαθάριστη Περιφερειακή Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογία, Αριθμός Πατεντών ανά 1000 κατοίκους, αριθμός ερευνητών σε Ισοδύναμα Ανθρώπινης Απασχόλησης, Αριθμός Απασχολουμένων σε Επιχειρήσεις σε τομείς υψηλής και μέσης τεχνολογίας).

(III) Η τρίτη ενότητα κριτηρίων μπορεί να είναι **συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων**. Στην ενότητα αυτή εντάσσονται, η καινοτομικότητα (δυνατότητα παραγωγής καινοτομίας) της πρότασης, αν δηλαδή περιλαμβάνει τεχνολογική, οργανωτική, εμπορική καινοτομία, εάν πρόκειται για νέο προϊόν με ανάλογη βαθμολογική διαβάθμιση εάν είναι νέο προϊόν στην αγορά είτε στην επιχείρηση, εάν η επιχείρηση δραστηριοποιείται στους εννέα τομείς που έχει αναδείξει η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (π.χ. για την περίπτωση των έργων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠΑΝΕΚ), εάν προβλέπεται αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης για υφιστάμενες επιχειρήσεις, εάν πρόκειται για νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις, η κατάταξη του κλάδου που θα δραστηριοποιηθεί σε Υψηλής/Μέσης /Χαμηλής τεχνολογικής έντασης, εάν το προϊόν απευθύνεται σε εξειδικευμένες αγορές

(niche market), εάν προβλέπεται η αύξηση της απασχόλησης σε προσωπικό υψηλών προσόντων, εάν η πρόταση στο πλαίσιο της Επενδυτικής Προτεραιότητας 1β προβλέπει και την αξιοποίηση πόρων στο πλαίσιο άλλων επενδυτικών προτεραιοτήτων (π.χ. ΘΣ 3 ή 8), ο βαθμός μόχλευσης ιδιωτικών πόρων, εάν το παραγόμενο προϊόν είναι πιστοποιημένο και τέλος ιδιαίτερα για τις επενδυτικές δράσεις του ΘΣ3 εάν το ύψος της παραγωγής υπερβαίνει μια κρίσιμη μάζα αλλά και στο κατά πόσον ενσωματώνεται στις αλυσίδες αξίας της Περιφέρειας, η περιβαλλοντική και κλιματική επίδοση της ενισχυόμενης επένδυσης.

3.3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ RIS3

Η αρχική έγκριση της RIS3 έγινε από το Περιφερειακό Συμβούλιο Πελοποννήσου τον Ιούλιο του 2014 με την υπ' αρ. 338/28-7-2014 (ΑΔΑ: 751Β7Λ1-ΝΘ2) απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Πελοποννήσου με θέμα «Έγκριση Στρατηγικού Σχεδίου Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου στο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2014 – 2020 (RIS3).

Η έγκριση του Action Plan θα γίνει και πάλι από το Περιφερειακό Συμβούλιο Πελοποννήσου μετά από εισήγηση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου στα μέλη του οποίου κοινοποιήθηκε και θα πρέπει να απαντήσουν μέχρι της 31/3/2015.

Η πρώτη συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου έλαβε χώρα τον Φεβρουάριο του 2014. Αποφασίστηκε η υποβολή προτάσεων σε χρονικό διάστημα ενός μηνός (ήτοι εντός του Μαρτίου 2015). Αναμένονται, συνεπώς, και οι προτάσεις των Επιμελητηρίων και των φορέων τουρισμού της Πελοποννήσου που είναι μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας και εκπροσωπούν τον επιχειρηματικό κόσμο.

Η αναθεώρηση των στόχων και δράσεων του Action Plan θα εγκρίνεται από το Περιφερειακό Συμβούλιο Πελοποννήσου μετά από εισήγηση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου.

4. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

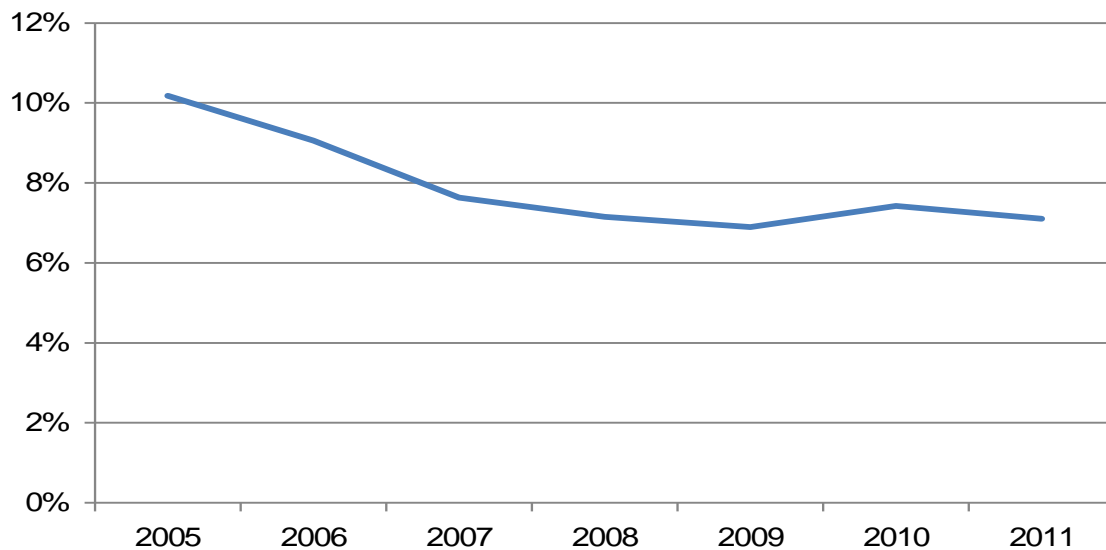
Ανάλυση της Παραγωγικής Βάσης της Περιφέρειας (όπως περιλαμβάνεται στις ενότητες 1.1.2 και 1.1.3 της Μελέτης Έξυπνης Εξειδίκευσης)

4.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

4.1.1. Ανάλυση βάσει στατιστικών δεδομένων (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

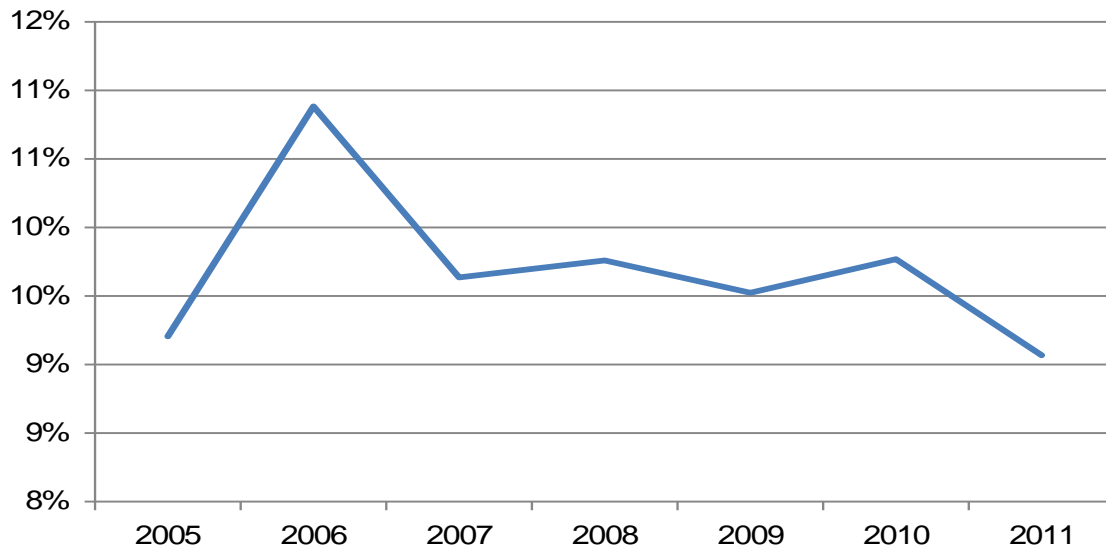
Πρωτογενής τομέας

Το 2011 η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανήλθε σε 560 εκατ. € αντιστοιχώντας στο 7,1% της ΑΠΑ όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας. Το μέγεθος της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα σε τρέχουσες τιμές συρρικνώνεται καθ' όλη την περίοδο 2005-2011 (με μια μοναδική εξαίρεση το 2010 που υπήρξε ελάχιστη θετική μεταβολή σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρονιά). Το 2011 η μείωση της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα φθάνει το 27,8% της ΑΠΑ του 2005. Ταυτόχρονα, το μερίδιο της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα ως προς την ΑΠΑ που δημιουργείται στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου περιορίζεται διαρκώς κατά την ίδια περίοδο εξέτασης (2005-2011).

Διάγραμμα 4.1: Εξέλιξη του μεριδίου της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της ΑΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου (2005-2011)

Η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχεί στο 9,1% της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα όλης της Χώρας, διατηρώντας όμοιο μερίδιο καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 4.2: Εξέλιξη του μεριδίου της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Χώρας (2005-2011)

Η Ακαθάριστη αξία της γεωργικής παραγωγής αγαθών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 ανήλθε σε 914,7 εκατ. € και αντιστοιχούσε στο 9,3% της ακαθάριστης αξίας της γεωργικής παραγωγής τη Χώρας. Το μερίδιο αυτό είναι το χαμηλότερο της περιόδου 2005-2011 και φανερώνει την ταχύτερη μείωση της αξίας γεωργικής παραγωγής αγαθών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από την αντίστοιχη μείωση που παρατηρείται στο σύνολο της Χώρας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του Μητρώου επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ., στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 δραστηριοποιούνταν 1.462 επιχειρήσεις στον πρωτογενή τομέα με κύκλο εργασιών 198,4 εκατ. €. Ο αριθμός των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχούσε στο 5,8% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα της χώρας, ενώ ο κύκλος εργασιών τους αντιστοιχούσε στο 6,1% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων του τομέα στη Χώρα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα εντάσσονται στον κλάδο της φυτικής και ζωικής παραγωγής, θήρας και συναφών δραστηριοτήτων (90,2%) προσομοιάζοντας στο πρότυπο που εμφανίζεται στο σύνολο της Χώρας (87,9% των επιχειρήσεων του πρωτογενή ανήκουν στον κλάδο της φυτικής και ζωικής παραγωγής, θήρας και συναφών δραστηριοτήτων).

Ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στον πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι 137,5 χιλ. € ο οποίος είναι υψηλότερος από τον εθνικό μέσο όρο

στον πρωτογενή τομέα κατά 6,4%. Τον υψηλότερο κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει η δραστηριότητα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (344,0 χιλ. €), ο οποίος είναι σημαντικά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο κατά 35,4%. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη φυτική και ζωική παραγωγή, τη θήρα και τις συναφείς δραστηριότητες εμφανίζουν κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση που ανέρχεται στις 123,8 χιλ. €, ο οποίος είναι υψηλότερος του εθνικού μέσου όρου κατά 20,2%. Τέλος, στη δασοκομία και υλοτομία ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση είναι σημαντικά περιορισμένος (45,9 χιλ. €) και υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου κατά 25,1%.

Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην Περιφέρεια Πελοποννήσου στον πρωτογενή τομέα για την περίοδο 2005-2011 ανήλθαν αθροιστικά σε 707,0 εκατ. €, αντιπροσωπεύοντας το 4,3% των ΑΕΠΚ στο των οικονομικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας. Οι επενδύσεις στον τομέα δεν εμφανίζουν μια ομαλότητα καθώς μετά το από τα επίπεδα των 180-190 εκατ. € την περίοδο 2005-2006, περιορίζονται σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα των 80 εκατ. € την περίοδο 2007-2009, το 2010 επιστρέφει στα 140 εκατ. € και το 2011 περιορίζεται πάλι και διαμορφώνεται στο ήμισυ.

Σε σύγκριση με το επίπεδο των ΑΕΠΚ στη Χώρα, οι επενδύσεις στην Περιφέρεια Πελοποννήσου στον πρωτογενή τομέα αντιπροσωπεύουν το 5,7% της Χώρας. Τα υψηλά μεγέθη της περιόδου 2005-2006 έδωσαν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου μερίδιο της τάξης του 11,5% και 11,7% αντίστοιχα, ενώ το επόμενο διάστημα το μερίδιο περιορίστηκε σημαντικά, φτάνοντας το 2008 να αντιπροσωπεύει μόλις το 0,7%, ενώ το 2011 ήταν 5,1%.

Φυτική παραγωγή

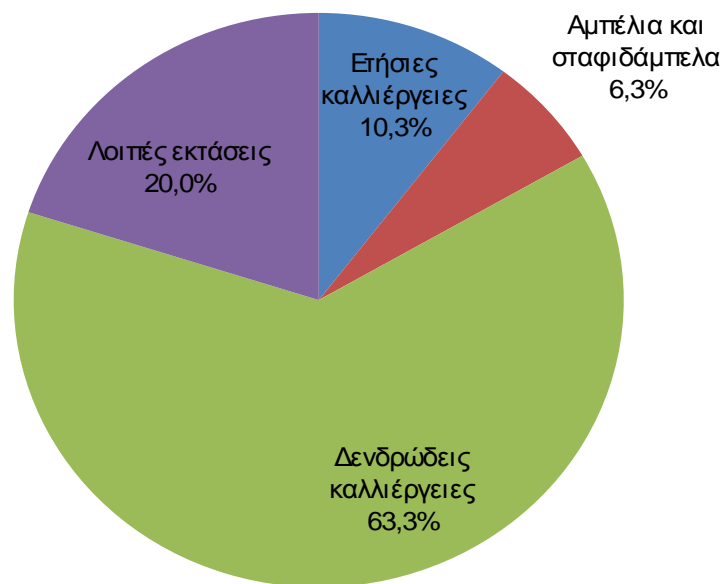
Η Ακαθάριστη αξία Φυτικής Παραγωγής της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011 ανήλθε σε 719,76 εκατ. € που, ακόμα και σε τρέχουσες τιμές, αποτελεί τη χαμηλότερη επίδοση της περιόδου 2005-2011. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 10,4% της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής της συνολικής φυτικής παραγωγής στη Χώρα. Το μεγαλύτερο μέρος της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής (39,2%) προέρχεται από τον κλάδο των φρούτων, κυρίως τα εσπεριδοειδή (17,3%), των νωπών λαχανικών (18,2%), ενώ το ελαιόλαδο αντιπροσωπεύει το 24,9% της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής της φυτικής παραγωγής. Η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής του κλάδου των εσπεριδοειδών και των τροπικών φρούτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιστοιχούσαν το 2011 στο 51,4% της συνολικής Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής των κλάδων αυτών στο σύνολο της Χώρας. Η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής στο ελαιόλαδο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει το 26,7% της συνολικής Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής του

κλάδου στη Χώρα, στις ελιές κατέχει το 25,2%, στο κρασί το 16,3% και στα κτηνοτροφικά φυτά το 14,6%.

Το 2009 ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανήλθε σε 94.149 (13,0% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της Χώρας) με συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση 3.382 στρέμματα (9,7% του συνόλου της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της Χώρας). Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση με γεωργική έκταση ανήλθε σε μόλις 36 μ2, ενδεικτικό του κατακερματισμένου και πολύ μικρού γεωργικού κλήρου που εμφανίζεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί στο 74% του μέσου όρου της χώρας και οφείλεται σημαντικά και στη γεωμορφολογία των εδαφών της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Οι δενδρώδεις καλλιέργειες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου με 2.142 στρέμματα, το οποίο αντιστοιχεί στο 24,9% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων της Χώρας.

Σημαντικό μερίδιο ως προς το σύνολο της χώρας κατέχουν και οι καλλιεργούμενες γεωργικές εκτάσεις αμπελιών και σταφιδάμπελων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς τα 212 στρέμματα αντιστοιχούν στο 24,6% των συνολικών καλλιεργούμενων εκτάσεων αμπελιών και σταφιδάμπελων της Χώρας.

Διάγραμμα 4.3: Κατανομή καλλιεργούμενων εκτάσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 ανά είδος εκμετάλλευσης

Από τη συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το 44,2% είναι αρδευόμενη, ενώ το 39,5% είναι αρδευθείσα. Τα μεγέθη αυτά υπολείπονται του εθνικού μέσου όρου ο οποίος αντίστοιχα ανέρχεται σε 51,3% αρδευόμενες εκτάσεις και 40,6% αρδευθείσες εκτάσεις. Η σημαντική αυτή διαφοροποίηση συνδέεται τόσο με τα είδη των καλλιεργειών που επιλέγονται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, όσο και στο γεγονός ότι δεν υπάρχουν αντίστοιχου εύρους τεχνικά έργα για την εξυπηρέτηση των αναγκών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το έτος 2010, το 2,5% των εκμεταλλεύσεων είναι πιστοποιημένες βιολογικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις (2.350 εκ των 94.150), μερίδιο μεγαλύτερο το εθνικού μεριδίου που ανέρχεται σε 2,1%. Ο αριθμός των πιστοποιημένων βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων αντιστοιχεί στο 15,2% των συνολικών πιστοποιημένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Χώρας. Τα μερίδια αυτά διαφοροποιούνται σημαντικά ανάλογα με το μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης, καθώς όσο στις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις (από 100 στρέμματα και άνω) το μερίδιο υπερβαίνει το 10%, όταν στη χώρα το μερίδιο των βιολογικών εκμεταλλεύσεων είναι άνω του 10% στις εκμεταλλεύσεις άνω των 500 στρεμμάτων.

Συνολικά, το 3,1% των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι πιστοποιημένες βιολογικές εκμεταλλεύσεις (157,1 χιλ. στρέμματα εκ των συνολικά 5.024,7 χιλ. στρεμμάτων). Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί στο 12,8% των συνολικών πιστοποιημένων βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Χώρας.

Επιπλέον των πιστοποιημένων βιολογικών καλλιεργειών, οι καλλιέργειες σε φάση μετάβασης αποτελούν ένα πολύ μικρό τμήμα του συνόλου (0,1% των εκμεταλλεύσεων και 0,2% των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων). Τα μεγέθη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε φάση μετάβασης αντιστοιχούν στο 12,0% του αριθμού των εκμεταλλεύσεων και στο 9,8% των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων που βρίσκονται σε αυτή τη φάση στο σύνολο της Χώρας.

Ως προς τα καλλιεργούμενα είδη των βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, σημαντικό είναι το ποσοστό των ελιών (2,4% του αριθμού των εκμεταλλεύσεων – 2,6% των καλλιεργούμενων εκτάσεων). Ο αριθμός των πιστοποιημένων βιολογικών εκμεταλλεύσεων ελιάς στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιστοιχεί στο 21,0% των συνολικών βιολογικών εκμεταλλεύσεων της Χώρας και οι συνδεδεμένες εκτάσεις κατέχουν το 27,2% του συνόλου των πιστοποιημένων εκτάσεων βιολογικής καλλιέργειας ελιάς.

Επίσης, παρά το ότι ως μεγέθη ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων και των καλλιεργούμενων εκτάσεων πατάτας δεν είναι σπουδαία ως μερίδια των συνολικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων στην Περιφέρεια, ωστόσο οι πιστοποιημένες βιολογικές εκμεταλλεύσεις και καλλιεργούμενες εκτάσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχούν στο 12,5% και 22,2% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων πατάτας της Χώρας. Τα ίδια ισχύουν και για την καλλιέργεια φρούτων και καρπών (19,3% και 20,0% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων φρούτων και καρπών της Χώρας), την καλλιέργεια εσπεριδοειδών (39,2% και 38,9% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων εσπεριδοειδών της Χώρας), την καλλιέργεια αμπελιών και σταφιδάμπελων (24,1% και 25,3% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων εσπεριδοειδών της Χώρας).

Τα αγροτικά προϊόντα που περιλαμβάνονται στο **«Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων»** της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι τα ακόλουθα:

- Ελαιόλαδο (ΠΟΠ Καλαμάτα, ΠΟΠ Λακωνίας, ΠΓΕ Λακωνίας, Πετρίνας, Κρεοκεών Φοινικίου, Αργολίδας)
- Ελιές καλαμών
- Οίνοι (Αγιωργίτικο Νεμέας, Μοσχοφίλερο Μαντινείας, Μονεμβασιά -Μαλβαζία)
- Σταφίδα (Κορινθιακή, Σουλτανίνα)
- Εσπεριδοειδή και παράγωγα ηδύποτα (λικέρ)
- Σύκα
- Μήλα Τριπόλεως (Πιλαφά – Ντελίσιους)
- Καρπούζι Μεσσηνίας
- Κηπευτικά θερμοκηπίου (τομάτες, αγγούρια, πιπεριές, μελιτζάνες)
- Σκόρδα Τρίπολης
- Όσπρια (Φάβα Φενεού, Φακές)
- Πατάτες
- Αρωματικά φυτά (Ταϋγетος, Πάρνωνας, Μαίναλο, κλπ)
- Τυρί Φέτα ΠΟΠ, Σφέλα, Ταλαγάνι Μεσσηνίας
- Μέλι (Μαινάλου ΠΟΠ, Ταϋγетος, κλπ)
- Αιγοπρόβειο κρέας
- Κατσικάκι Ταϋγетου – σύγκλινο Μάνης
- Βόειο κρέας
- Χοίρειο κρέας
- Σηροτροφία
- Ψάρια
- Ζυμαρικά Πελοποννήσου

- Επιτραπέζια σταφύλια (φράουλα, σουλτανίνα)
- Αγκινάρα Ιρίων, Αγριαγκινάρα Μικρομάνης
- Μελιτζάνα Τακώνικη (Λεωνίδιο)

Αναλυτικότερα:

Ελαιόλαδο (ΠΟΠ Καλαμάτα)

Είναι αναγνωρίσιμο, φημισμένο παγκοσμίως, εξαιρετικό extra παρθένο, αρίστης ποιότητας. Παράγεται από την εξαιρετική ποικιλία «Κορωνέικη» και αποτελεί brand name.

Ελιές Καλαμών

Θεωρείται διεθνώς η καλύτερη επιτραπέζια ποικιλία, με άριστα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, σκούρο μαύρο χρώμα και ισχυρό όνομα.

Οίνοι (Αγιωργίτικο Νεμέας, Μοσχοφίλερο Μαντινείας, Μονεμβασιά-Μαλβαζία)

Υπάρχουν 3 ζώνες ΠΟΠ (Νεμέα, Μαντινεία, Μονεμβασιά-Μαλβαζία), εκ των οποίων στις δύο από αυτές καλλιεργούνται οι δύο από τις τέσσερις γηγενείς τοποποικιλίες-πρεσβευτές, το Αγιωργίτικο Νεμέας και το Μοσχοφίλερο Μαντινείας.

Επιπλέον, στην Περιφέρεια υπάρχουν αμπελοτόπια όπου παράγονται εξαιρετικής ποιότητας οίνοι ΠΓΕ (Μεσσηνιακός, Τριφυλιακός, Λακωνικός, Αργολίδας, Κορινθιακός, Αρκαδικός και Πυλίας).

Παράγεται επίσης και ο διαμερισματικός Πελοποννησιακός σε επίπεδο Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια αποτελεί ένα εξαιρετικό προορισμό για οινoturισμό (δρόμοι κρασιού), όπου ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί τους ορεινούς και μη αμπελώνες, να γευτεί τους αρίστης ποιότητας οίνους συνοδευόμενους με τα τοπικά εδέσματα.

Υπάρχουν υποδομές και οργανωμένα οινοποιεία με σύγχρονη τεχνολογία, όπου παλαιώνονται οι οίνοι, οινοποιεία οι οίνοι των οποίων φέρουν πολλές διακρίσεις σε διεθνείς διαγωνισμούς.

Σταφίδα (Κορινθιακή, Σουλτανίνα)

Η σουλτανίνα εξάγεται σε πολλές χώρες, είναι λευκή ποικιλία χωρίς σπέρματα, με μια μοναδική τεχνική καλλιέργειας στην περιοχή της Κορινθίας με εξαιρετικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά και είναι διεθνούς φήμης.

Η μαύρη κορινθιακή σταφίδα καλλιεργείται μόνο στην Πελοπόννησο με καθαρά εξαγωγικό προσανατολισμό, αποτελεί εξαιρετικής ποιότητας προϊόν και είναι συνδεδεμένη με την ιστορία της Πελοποννήσου.

Εσπεριδοειδή

Τα εσπεριδοειδή, πορτοκάλια, μανταρίνια της Αργολίδας και της Λακωνίας και τα λεμόνια της Κορινθίας με τα άριστα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά τους έχουν κατακτήσει τις αγορές του εξωτερικού και κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης, είναι αναγνωρίσιμα και φημισμένα τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά.

Σύκα

Τα σύκα Καλαμών είναι πασίγνωστα διεθνώς για την ποιότητά τους, καλλιεργούνται μόνο στην περιοχή της Καλαμάτας και της Λακωνίας είναι στο σύνολό τους εξαγωγίμα.

Μήλα Τριπόλεως (Πιλαφά)

Παράγονται στην Αρκαδία, είναι προϊόν ΠΟΠ, εξαιρετικής ποιότητας, φημισμένα με χαρακτηριστικό άρωμα που το αναδεικνύουν οι εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής.

Καρπούζι Μεσσηνίας

Προϊόν υπερ-πρώιμο εξαιρετικής ποιότητας, με εξαιρετικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, που παράγεται με μια μοναδική διεθνώς τεχνική καλλιέργειας. Το πιο πρώιμο καρπούζι στην Ευρώπη, με εξαγωγές στο σύνολο των χωρών της Ευρώπης, με ενσωματωμένη φιλο-περιβαλλοντική μέριμνα.

Κηπευτικά Θερμοκηπίου (τομάτες, αγγούρια, πιπεριές, μελιτζάνες)

Η Περιφέρεια και ειδικότερα η περιοχή της Τριφυλίας αποτελεί το δεύτερο κέντρο θερμοκηπιακών καλλιεργειών της χώρας μετά την Κρήτη, με κυριότερες καλλιέργειες τομάτα, αγγούρι, πιπεριά και φασολάκι. Τα προϊόντα εξαιρετικής ποιότητας, πιστοποιημένα, ασφαλή, προωθούνται στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού. Ο κλάδος παρουσιάζει ενδιαφέρον και έχει δυναμική.

Πατάτες

Οι πατάτες της Αρκαδίας και της Μεσσηνίας είναι εξαιρετικής ποιότητας, πρώιμες με εξαγωγικό προσανατολισμό.

Ζωική παραγωγή

Η Ακαθάριστη Αξία Ζωικής Παραγωγής της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011 ανήλθε σε 194,99 εκατ. € διατηρώντας στο ίδιο σημείο, έστω και σε τρέχουσες τιμές, το

επίπεδο επιδόσεων της περιόδου 2006-2011. Από την άλλη πλευρά η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής της ζωικής παραγωγής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 αντιστοιχούσε στο 6,7% της ΑΠΑ της συνολικής ζωικής παραγωγής στη Χώρα. Το μεγαλύτερο τμήμα της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής στη ζωική παραγωγή προέρχεται από τον υποκλάδο των ζώων κρεατοπαραγωγής (52,9%), κυρίως αιγοπρόβατα (31,9%) και χοιροειδή (12,9%), ενώ στον κλάδο των ζωικών προϊόντων παρά το μεγαλύτερο μερίδιο που κατέχει ο κλάδος του γάλακτος (30,8%), οι κλάδοι των λοιπών ζωικών προϊόντων και των αυγών είναι εκείνοι που κατέχουν αξιοσημείωτο μερίδιο σε σύγκριση με τις επιδόσεις των αντίστοιχων κλάδων στο σύνολο της χώρας με 15,7% και 12,6%.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός πως μόνο στις κατηγορίες αιγοειδών και αριθμού κυψελών μελισσών το μέγεθος του ζωικού κεφαλαίου υπερβαίνει το 10% του συνόλου της χώρας το 2009. Συγκεκριμένα, τα 517.085 αιγοειδή που καταγράφηκαν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιστοιχούν στο 12,3% του συνόλου των αιγοειδών της Χώρας, ενώ οι 138.398 κυψέλες αντιστοιχούν στο 14,7% των κυψελών μελισσών της Χώρας.

Από πλευράς αριθμού εκμεταλλεύσεων για το 2009, σημαντικός είναι συγκριτικά με τη Χώρα ο αριθμός που καταγράφεται στις κατηγορίες των βουβαλιών (23,1% του συνόλου της Χώρας), των κυψελών μελισσών (12,4% του συνόλου της Χώρας), των αιγοειδών (11,5% του συνόλου της Χώρας), των κουνελιών (10,9% του συνόλου της Χώρας) και των πουλερικών (10,8% του συνόλου της Χώρας). Ως προς τα αιγοειδή, το 2011 διατηρείται ακέραιο το μερίδιο που κατέχουν οι εκμεταλλεύσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της Χώρας (11,5%) με ελαφρά αυξημένο το απόλυτο μέγεθος του αριθμού των εκμεταλλεύσεων κατά 3,2%, ενώ το μέγεθος του ζωικού κεφαλαίου εμφανίζεται ελαφρά χαμηλότερο από το 2009 (11,9%) καθώς ο αριθμός των αιγοειδών εμφανίζεται μειωμένος κατά 1,0%.

Από την αναλυτική εξέταση των στοιχείων των εκμεταλλεύσεων για το έτος 2009 προκύπτει ότι το μέσο ζωικό κεφάλαιο ανά εκμετάλλευση είναι μικρότερο στις εκμεταλλεύσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου από εκείνο που προκύπτει στις εκμεταλλεύσεις του συνόλου της Χώρας, με εξαίρεση τις κατηγορίες των αιγοειδών, των χοίρων και των κυψελών μελισσών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το έτος 2010, προκύπτει το εντυπωσιακό 67,5% των πουλερικών ως πιστοποιημένα βιολογικά (όταν στο σύνολο της Χώρας το αντίστοιχο μέγεθος δεν ξεπερνά το 12,0%) κατέχοντας το 35,1% του συνολικά πιστοποιημένου βιολογικού ζωικού κεφαλαίου στα πουλερικά της Χώρας. Επιπλέον,

το 11,5% των αιγοπροβάτων είναι πιστοποιημένα βιολογικά (όταν στο σύνολο της Χώρας το αντίστοιχο μέγεθος είναι 9,7%) κατέχοντας όμως μόλις το 7,4% του συνολικά πιστοποιημένου βιολογικού ζωικού κεφαλαίου στα αιγοπρόβατα της Χώρας.

Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου επηρεάζεται σημαντικά από την ύπαρξη ελάχιστων κατ' εξαίρεση υπερτοπικών μονάδων, από τις οποίες απουσιάζει η δυνατότητα σύνδεσης με άλλες τοπικές δραστηριότητες, όπως π.χ. τα διυλιστήρια στην Κόρινθο, η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στη Μεγαλόπολη και η καπνοβιομηχανία στην Καλαμάτα.

Η ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα με 1.921 εκατ. € συνεισέφερε το 24,4% της συνολικής ΑΠΑ της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011. Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί στο 6,6% της ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα στο σύνολο της χώρας. Το μερίδιο της ΑΠΑ του δευτερογενή της Περιφέρειας Πελοποννήσου ως προς το σύνολο της ΑΠΑ του δευτερογενή της Χώρας εμφανίζεται ελαφρά αυξημένο σε σχέση με το 2005 (όταν ήταν 5,9%) που σηματοδοτεί την αρχή της παρούσας περιόδου ανάλυσης, καθώς η συρρίκνωσή του εμφανίζει μικρότερους ρυθμούς από τη συρρίκνωση του δευτερογενούς στο σύνολο της Χώρας.

Στο μητρώο επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. το 2008 καταγράφονται περίπου 14.000 επιχειρήσεις (λόγω εμπιστευτικότητας των στοιχείων σε μεμονωμένους κλάδους δεν εμφανίζεται ο ακριβής αριθμός όταν σημειώνονται έως τρεις επιχειρήσεις), αντιπροσωπεύοντας το 27,9% του συνόλου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου και το 6,3% του συνόλου των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της Χώρας. Από αυτές, οι 8.764 επιχειρήσεις (το 62,6% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό κλάδο, οι 4.688 επιχειρήσεις (το 33,5% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση, 473 επιχειρήσεις (το 3,4% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην παροχή ενέργειας και νερού, διαχείριση λυμάτων και εξυγίανση, ενώ περί τις 70 επιχειρήσεις (0,5%) δραστηριοποιούνται στον κλάδο των ορυχείων και λατομείων.

Σε όρους συγκέντρωσης επιχειρήσεων σε επιμέρους δραστηριότητες προκύπτει πως 1.529 επιχειρήσεις (το 10,9% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στον κλάδο των τροφίμων, 907 επιχειρήσεις (το 6,5% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, 547 επιχειρήσεις (το 3,9% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία ξύλου, 295 επιχειρήσεις (το 2,1% του συνόλου)

δραστηριοποιούνται στην παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων και άλλες 292 επιχειρήσεις (το 2,1% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού.

Ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στο δευτερογενή τομέα ανήλθε σε 152.041 € ποσό που υπολείπεται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου που ανέρχεται σε 530.323 €. Η διαφορά αυτή οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην έντονη διαφοροποίηση που προκύπτει στον κλάδο της παροχής ενέργειας, καθώς το μέγεθος αυτό ανεβάζει σε πολύ υψηλά επίπεδα τον εθνικό μέσο όρο, καθιστώντας έτσι τη σύγκριση της Περιφέρειας Πελοποννήσου με τη Χώρα σε όρους δευτερογενούς τομέα παραγωγής αδύνατη. Ωστόσο, μπορεί να επιχειρηθεί σε αυτό το επίπεδο σύγκριση των επιμέρους του δευτερογενή τομέα.

Έτσι, στον κλάδο των ορυχείων – λατομείων ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε το 2008 σε 321.331 €, ποσό που δεν ξεπερνά το 35,7% του εθνικού μέσου στον ίδιο κλάδο δραστηριότητας.

Στις μεταποιητικές επιχειρήσεις ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 329.335 €, το οποίο αντιπροσωπεύει το 37,0% του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι στα μεγέθη αυτά δεν λαμβάνονται υποψία οι επιδόσεις της καπνοβιομηχανίας Καρέλια, των διυλιστηρίων Κορίνθου, καθώς δεν σημειώνονται στο δημοσίευμα της ΕΛ.ΣΤΑΤ. οι σχετικές τιμές για λόγους εμπιστευτικότητας.

Στις επιχειρήσεις παροχής ενέργειας ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 εμφανίζεται εξαιρετικά χαμηλός με μόλις 23.054 €, ποσό που αντιστοιχεί μόλις στο 0,5% του εθνικού μέσου όρου στον κλάδο. Μια πιθανή εξήγηση μπορεί να είναι το γεγονός ότι την περίοδο που αφορούν τα στοιχεία άρχισε η δραστηριοποίηση αρκετών νέων επιχειρήσεων στον τομέα της ενέργειας, οι οποίες δεν ήταν δυνατό να εμφανίσουν έσοδα καθώς δεν είχαν ολοκληρώσει τα επενδυτικά τους σχέδια και δεν είχαν ξεκινήσει την παραγωγική τους λειτουργία.

Στις επιχειρήσεις παροχής νερού, επεξεργασίας αποβλήτων, ανακύκλωσης και εξυγίανσης ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 380.859 €, ποσό που αντιστοιχεί στο 49,5% του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου για τον κλάδο.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά για τις ομάδες κλάδων του δευτερογενή τομέα, διαπιστώνεται πως για τις επιχειρήσεις του κατασκευαστικού κλάδου ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 55.442

€, ποσό που αντιστοιχεί στο 34,2% του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου για τον κλάδο.

Τον υψηλότερο κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει ο κλάδος κατασκευής ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων με 6.313 χιλ. € ανά επιχείρηση (4,8 φορές μεγαλύτερος του μέσου όρου του κλάδου στη χώρα), ο οποίος επηρεάζεται σημαντικά από τη δραστηριοποίηση μιας μόνο επιχείρησης κατασκευής οργάνων μέτρησης (Landis and Gyr) η οποία εκτιμάται ότι συνεισφέρει κατά ποσοστό υψηλότερο του 60% στο συνολικό κύκλο εργασιών του κλάδου.

Σε όλους τους υπόλοιπους κλάδους του δευτερογενή τομέα ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου στον αντίστοιχο κλάδο.

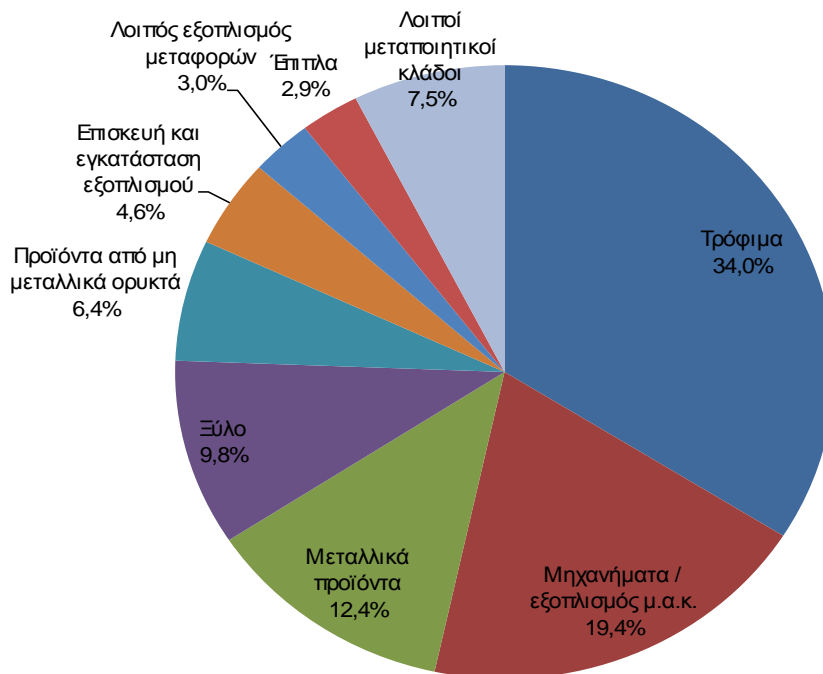
Από τους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας της Περιφέρειας τους υψηλότερους κύκλους εργασιών ανά επιχείρηση παρουσιάζουν ο κλάδος κατασκευής προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες (891.978 €), η χαρτοποιία (829.090 €), ο κλάδος παραγωγής άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων (673.832 €), ο κλάδος παραγωγής βασικών μετάλλων (601.548 €), η συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων και η ανάκτηση υλικών (594.181 €) και η βιομηχανία τροφίμων (474.379 €).

Από τα ανωτέρω στοιχεία είναι καταφανές ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου τα μεγέθη των επιχειρήσεων είναι σημαντικά μικρότερα του μέσου μεγέθους που καταγράφεται σε εθνικό επίπεδο. Συνδυάζοντας αυτή τη διαπίστωση με το γεγονός ότι τα εθνικά μεγέθη υπολείπονται σημαντικά των αντίστοιχων ευρωπαϊκών μέσων μεγεθών των επιχειρήσεων, προκύπτει ένα σημαντικό στοιχείο – εμπόδιο για την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων.

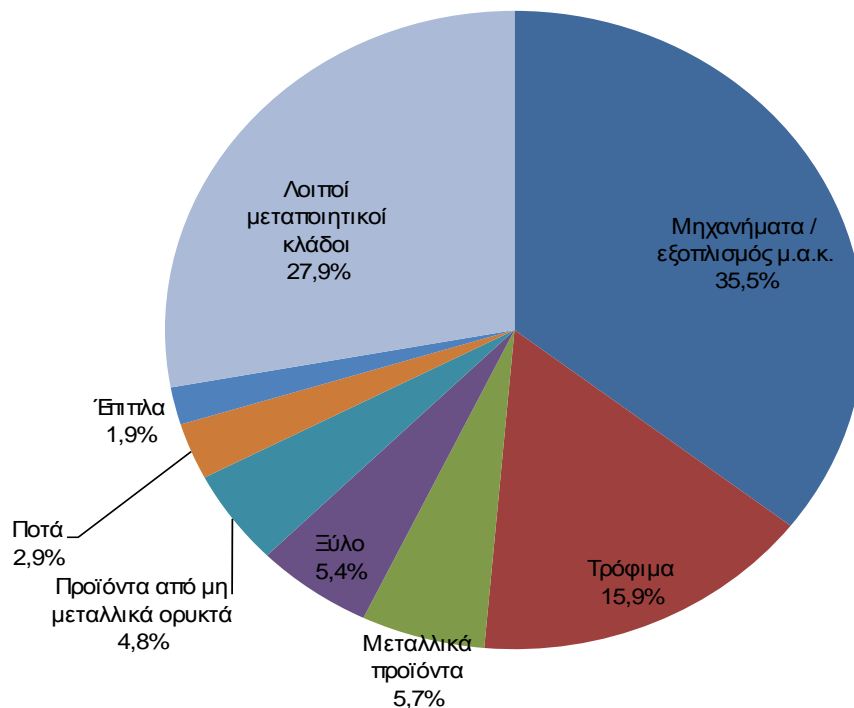
Από τα στοιχεία που τηρούνται στη Eurostat για το έτος 2009 προκύπτει πως στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν 13.268 μονάδες του δευτερογενή τομέα, εκ των οποίων οι 7.947 μονάδες δραστηριοποιούνται στις κατασκευές, οι 5.276 μονάδες δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση, περίπου 11 μονάδες στην παροχή νερού, διαχείριση αποβλήτων και εξυγίανση και 34 μονάδες σε δραστηριότητες ορυχείων και λατομείων. Στις μονάδες αυτές απασχολούνται 35.657 άτομα, εκ των οποίων 23.635 στη μεταποίηση, 11.544 στις κατασκευές, 275 στην παροχή ενέργειας, νερού, διαχείριση αποβλήτων και εξυγίανση και 203 σε μονάδες ορυχείων – λατομείων.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως το μέσο μέγεθος μονάδας του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 ήταν 2,7 άτομα, μέγεθος χαμηλότερο του εθνικού μέσου όρου που είναι 3,7 άτομα ανά μονάδα. Ειδικότερα, η απασχόληση ανά μονάδα στην παροχή ενέργειας, νερού, διαχείριση αποβλήτων και εξυγίανση ήταν 25,0 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 70 άτομα), στα ορυχεία – λατομεία 6,0 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 12,1 άτομα), στην μεταποίηση 4,5 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 5,0 άτομα) και στις κατασκευές 1,5 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 2,5 άτομα).

Ο αριθμός των μονάδων του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιπροσωπεύει το 6,7% του συνόλου των μονάδων του δευτερογενή τομέα της Χώρας. Σημαντικό μερίδιο της αντίστοιχης δραστηριότητας στη Χώρα εντοπίζεται να αντιπροσωπεύει ο αριθμός των μονάδων στους κλάδους της κατασκευής μηχανημάτων που δεν κατατάσσονται σε κάποια κατηγορία (1.026 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 38,7% του συνόλου της Χώρας), της κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (159 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 35,7% του συνόλου της Χώρας), της βιομηχανίας τροφίμων (1.792 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 11,2% του συνόλου της Χώρας) και της παροχής νερού, διαχείρισης αποβλήτων και εξυγίανσης (11 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 10,3% του συνόλου της Χώρας).

Διάγραμμα 4.4: Κατανομή μεταποιητικών μονάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2009 στους επιμέρους κλάδους

Διάγραμμα 4.5: Απασχόληση στους κλάδους της μεταποίησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009

Για λόγους εμπιστευτικότητας των στοιχείων δεν απεικονίζεται η απασχόληση και ο αριθμός των μονάδων σε κλάδους που δεν δραστηριοποιούνται περισσότερες από 3 μονάδες. Έτσι, δεν είναι δυνατή η εμφάνιση ξεχωριστά σε δική της κατηγορία της απασχόλησης στον κλάδο π.χ. της καπνοβιομηχανίας, όπου είναι γνωστό πως υπάρχει μια επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου που απασχολεί μεγάλο αριθμό εργαζομένων. Κατά συνέπεια, εμφανίζεται μαζί ως σύνολο στους λοιπούς μεταποιητικούς κλάδους.

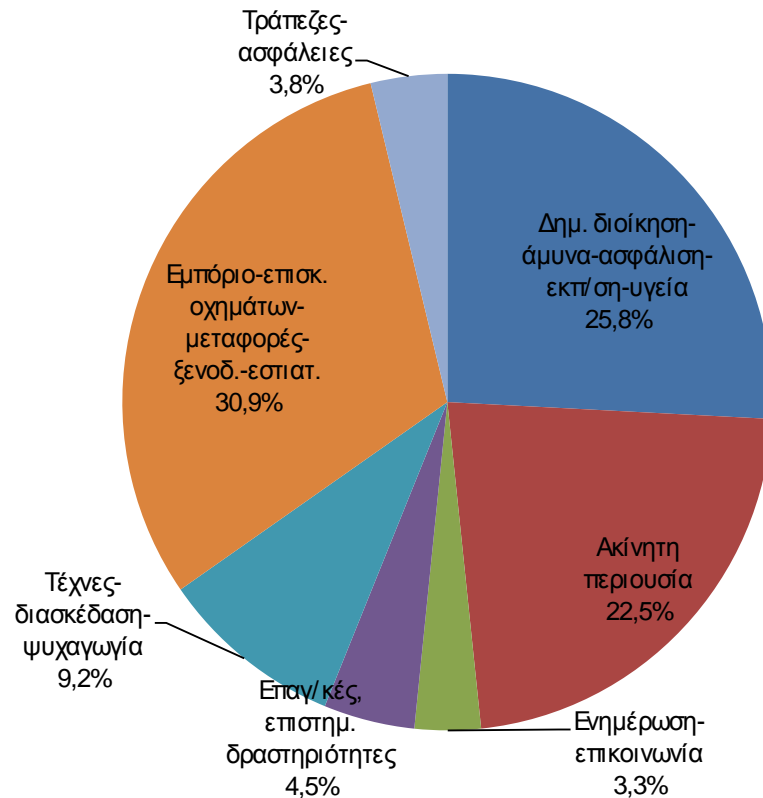
Τριτογενής τομέας

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το 2011, ο τριτογενής τομέας συνεισφέρει το 68,5% της συνολικής ΑΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το μερίδιο αυτό υπολείπεται σημαντικά του αντίστοιχου μεριδίου που κατέχει ο τριτογενής τομέας στο σύνολο της Χώρας το οποίο ανέρχεται σε 80,8%. Σε σχέση με το 2005, ο τριτογενής τομέας έχει αυξήσει το μερίδιό του κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται κυρίως με το γεγονός ότι η συρρίκνωση της ΑΠΑ τα τελευταία έτη είναι μικρότερη αναλογικά από τη συρρίκνωση που καταγράφεται στους άλλους δύο κύριους τομείς της οικονομίας της Περιφέρειας. Καθ' όλη την περίοδο 2005-2011 ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνεισέφερε το 3,6%-3,7% της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας.

Κυρίαρχος κλάδος στον τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011 βάσει ΑΠΑ είναι ο κλάδος του εμπορίου, επισκευής οχημάτων, μεταφορών, ξενοδοχείων και εστιατορίων, κατέχοντας το 30,9% της συνολικής ΑΠΑ του τομέα. Όμοιο είναι και το μερίδιο του κλάδου στο σύνολο της Χώρας το ίδιο έτος. Διαχρονικά, το μερίδιο του κλάδου στο σύνολο της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα μειώνεται, καθώς στην αρχή της περιόδου ανάλυσης ανερχόταν στο 37%-38%.

Δεύτερος σε μέγεθος κλάδος του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 εμφανίζεται ο κλάδος της δημόσιας διοίκησης, άμυνας, κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης, υγείας και μέριμνας με μερίδιο 25,8% της συνολικής ΑΠΑ της Περιφέρειας, ακολουθώντας το ίδιο μοτίβο με αυτό της Χώρας, ως προς τη σημασία του κλάδου για τον τριτογενή τομέα.

Ο τρίτος κλάδος του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 είναι ο κλάδος της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, ο οποίος συνεισφέρει το 22,5% της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα, μερίδιο που είναι κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το μερίδιο που έχει ο κλάδος στον τριτογενή τομέα του συνόλου της Χώρας. Το μερίδιο του κλάδου αυξάνεται προοδευτικά από την αρχή της περιόδου ανάλυσης, ενώ είναι αξιοπρόσεκτο ότι μαζί με τον κλάδο των τεχνών, διασκέδασης και ψυχαγωγίας αποτελούν τους μοναδικούς κλάδους της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου στους οποίους καταγράφεται αύξηση της ΑΠΑ ακόμα και τα τελευταία χρόνια, έστω και σε τρέχουσες τιμές.

Διάγραμμα 4.6: Διάρθρωση της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά κλάδο το 2011

Έντονη διαφοροποίηση μεταξύ Περιφέρειας και Χώρας εμφανίζεται στα μερίδια της ΑΠΑ των τραπεζών και ασφαλειών, καθώς και στις τέχνες – διασκέδαση – ψυχαγωγία ως προς το σύνολο της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα. Ο μεν τραπεζικός / ασφαλιστικός κλάδος κατέχει μερίδιο (3,8%) που είναι περιορισμένο κατά 38% του μεριδίου που κατέχει αντίστοιχα στο σύνολο της Χώρας, ενώ ο κλάδος των τεχνών, της διασκέδασης και ψυχαγωγίας (9,2%) έχει αυξημένο κατά 50% μερίδιο σε σχέση με το αντίστοιχο στη Χώρα. Αντίστοιχη διαφοροποίηση εμφανίζεται στα μερίδια των κλάδων ενημέρωσης – επικοινωνίας (3,3%) και επαγγελματικών / επιστημονικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων με το μερίδιο του κλάδου ενημέρωσης να περιορίζεται στο 55% του αντίστοιχου της Χώρας και το μερίδιο του κλάδου των επαγγελματικών / επιστημονικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων να περιορίζεται στο 75% του αντίστοιχου της Χώρας.

Με βάση τα στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το έτος 2008, ο αριθμός των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε σε 34.370, αντιστοιχώντας 68,6% του συνόλου των επιχειρήσεων στην

Περιφέρεια και στο 4,8% του αριθμού των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας.

Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων συγκεντρώνεται στις δραστηριότητες του χονδρικού και λιανικού εμπορίου με 16.222 επιχειρήσεις (47,2% του συνόλου του τριτογενή τομέα), στις υπηρεσίες εστίασης με 5.725 επιχειρήσεις (12,4% του συνόλου του τριτογενή τομέα) και στις δραστηριότητες μηχανικών με 2.211 επιχειρήσεις (6,4% του συνόλου του τριτογενή τομέα).

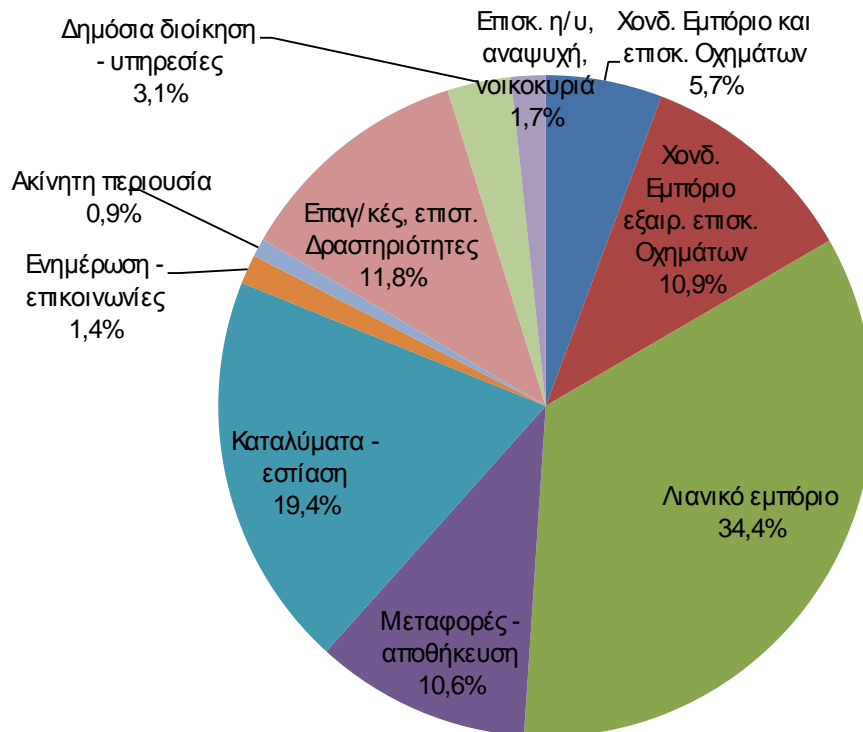
Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 6.323 εκατ. € αντιστοιχώντας στο 73% του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στο σύνολο των τομέων παραγωγής της Περιφέρειας Πελοποννήσου και στο 2,3% του κύκλου εργασιών του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας.

Το μεγαλύτερο μερίδιο κατέχουν οι επιχειρήσεις χονδρικού και λιανικού εμπορίου με συνολικό κύκλο εργασιών 4.845 χιλ. € συνεισφέροντας το 76,6% του συνόλου του κύκλου εργασιών του τριτογενή τομέα. Οι επιχειρήσεις υπηρεσιών εστίασης συγκεντρώνουν κύκλο εργασιών 377 εκατ. € (ποσοστό 6,0% του συνόλου του κύκλου εργασιών), οι μεταφορικές επιχειρήσεις συγκεντρώνουν 278 εκατ. € (ποσοστό 4,4% του συνόλου του κύκλου εργασιών) και τα τυχερά παιχνίδια συγκεντρώνουν 268 εκατ. € (ποσοστό 4,2% του συνόλου του κύκλου εργασιών).

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία, ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 διαμορφώνεται στις 184,0 χιλ. €. Το μέγεθος αυτό είναι υποδιπλάσιο του αντίστοιχου μεγέθους στη Χώρα το οποίο ανέρχεται σε 385,8 χιλ. €. Πάνω από το μέσο όρο της Περιφέρειας διαμορφώνεται ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση μόνο στους κλάδους των τυχερών παιχνιδιών (7.047,2 χιλ. €), του χονδρικού εμπορίου (469,5 χιλ. €) και του λιανικού εμπορίου (215,0 χιλ. €). Επίσης, συγκριτικά με τις επιδόσεις των επιμέρους κλάδων στο σύνολο της Χώρας, υψηλότερο κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση εμφανίζουν μόνο οι κτηνιατρικές δραστηριότητες και οι δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας.

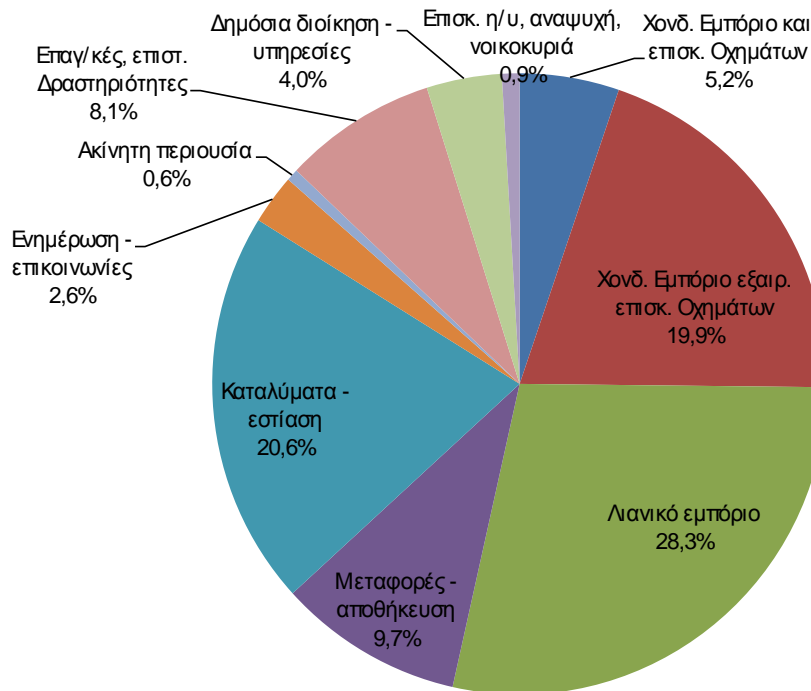
Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της έρευνας Structural Business Survey της Eurostat για το έτος 2009 ο αριθμός των καταγεγραμμένων μονάδων του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε σε 34.213, αντιστοιχώντας στο 5,0% του συνόλου των μονάδων του τριτογενή τομέα της Χώρας. Μερίδιο ίσο με 51,0% των μονάδων του τριτογενή τομέα δραστηριοποιούνται στο εμπόριο. Σημαντικό είναι και

το μερίδιο των μονάδων εστίασης και παροχής καταλύματος (19,4%), καθώς και εκείνα των επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων (11,8%) και των μεταφορικών και αποθηκευτικών μονάδων (10,6%).

Διάγραμμα 4.7: Κατανομή αριθμού μονάδων τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2009 στους επιμέρους κλάδους

Η απασχόληση στις ανωτέρω μονάδες του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 έφτασε στους 82.008 εργαζόμενους, αντιπροσωπεύοντας το 4,2% της συνολικής απασχόλησης σε αντίστοιχες μονάδες στο σύνολο της Χώρας. Οι εμπορικές μονάδες συνεισφέρουν στο 53,4% της απασχόλησης του τριτογενή τομέα. Οι δραστηριότητες εστίασης και παροχής καταλύματος έπονται σε μέγεθος απασχόλησης (συνεισφέρουν το 20,6%) και ακολουθούν οι δραστηριότητες μεταφορών και αποθήκευσης (9,7%) και οι επαγγελματικές και επιστημονικές δραστηριότητες (8,1%).

Διάγραμμα 4.8: Κατανομή της απασχόλησης του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 στους επιμέρους κλάδους

Βάσει των ανωτέρω στοιχείων, προκύπτει πως η απασχόληση ανά μονάδα του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 ανήλθε σε 2,4 εργαζόμενους, μέγεθος που υπολείπεται σε σχέση με τους 2,8 εργαζόμενους που είναι το μέγεθος της απασχόλησης ανά μονάδα του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας. Το υψηλότερο μέσο μέγεθος μονάδας εμφανίζεται στον κλάδο του χονδρικού εμπορίου εξαιρουμένων των οχημάτων με 4,4 εργαζόμενους, το οποίο είναι και υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου που φτάνει στους 4,2 εργαζόμενους. Ειδικότερα, ο συγκεκριμένος κλάδος επηρεάζεται από την υψηλή τιμή που εμφανίζουν οι χονδρεμπορικές μονάδες τροφίμων, ποτών και καπνού (7,1 εργαζόμενοι). Άλλες δραστηριότητες με σημαντική, σχετικά, μέση απασχόληση είναι οι τηλεπικοινωνίες (9,2 εργαζόμενοι, αλλά στη Χώρα ο δείκτης είναι 34,6 εργαζόμενοι), στις ταχυδρομικές υπηρεσίες (6,2 εργαζόμενοι, αλλά στη Χώρα ο δείκτης είναι 11,0 εργαζόμενοι), στις αποθηκευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες μεταφορών (5,7 εργαζόμενοι που είναι υψηλότερος των 4,8 εργαζομένων στο σύνολο της Χώρας) και στις συμβουλευτικές και διαχειριστικές δραστηριότητες (5,7 εργαζόμενοι που είναι υψηλότερος των 4,3 εργαζομένων στο σύνολο της Χώρας).

Τουρισμός

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτούργησαν το 2012 621 ξενοδοχειακές μονάδες, που αντιπροσωπεύουν το 6,4% του συνόλου των ξενοδοχειακών μονάδων της Χώρας. Η δυναμικότητα των μονάδων αυτών ανέρχεται σε 18.734 δωμάτια και 36.575 κλίνες, αντιπροσωπεύοντας το 4,7% του συνόλου των δωματίων και των κλινών που λειτούργησαν σε όλη τη Χώρα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανήκει στην κατηγορία των δύο αστέρων (41,7%) και ακολουθούν οι μονάδες τριών αστέρων (30,4%), οι μονάδες τεσσάρων αστέρων (13,2%), έπονται οι μονάδες ενός αστέρα (12,2%) και για το τέλος υπάρχουν και λίγες μονάδες πέντε αστέρων (2,4%).

Όσον αφορά στα μερίδια που έχουν οι κλίνες ανά κατηγορία ξενοδοχείου, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία δύο αστέρων κατέχουν το 32,4%, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία τριών αστέρων κατέχουν το 30,3%, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων κατέχουν το 17,7%, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία πέντε αστέρων κατέχουν το 14,6% και οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία ενός αστέρα κατέχει το 5,0%. Στην Αργολίδα είναι συγκεντρωμένο το 23,3% των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, στη Μεσσηνία το 22,2%, στη Λακωνία το 20,8%, στην Κορινθία το 17,4% και στην Αρκαδία το 16,3%. Αντίστοιχα, ο αριθμός των ξενοδοχειακών κλινών στην Αργολίδα αντιπροσωπεύουν το 30,5% του συνόλου των ξενοδοχειακών κλινών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, στη Μεσσηνία το 26,9%, στην Κορινθία το 20,9%, στην Λακωνία το 13,1% και στην Αρκαδία το 8,7%.

Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις από περιοχή σε περιοχή ως προς το μέσο μέγεθος των ξενοδοχειακών μονάδων. Η τυπική ξενοδοχειακή μονάδα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει 30 δωμάτια και 59 κλίνες, μεγέθη που είναι σημαντικά μικρότερα του εθνικού μέσου όρου που είναι 41 δωμάτια και 80 κλίνες. Κοντά στον εθνικό μέσο όρο βρίσκεται η Αργολίδα με την τυπική ξενοδοχειακή μονάδα να διαθέτει 40 δωμάτια και 77 κλίνες. Λίγο πιο κάτω ακολουθεί η Κορινθία με 37 δωμάτια και 71 κλίνες. Ακολουθεί η Μεσσηνία με 35 δωμάτια και 71 κλίνες, ενώ η Λακωνία με 19 δωμάτια και 37 κλίνες και η Αρκαδία με 16 δωμάτια και 31 κλίνες βρίσκονται πολύ μακριά από τον εθνικό μέσο όρο.

Ο αριθμός των αφίξεων τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα πλην των campings στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 στις 32.228 κλίνες που

λειτούργησαν (4,6% του συνόλου της Χώρας) ήταν 790.521 αντιπροσωπεύοντας το 5,5% του συνολικού αριθμού αφίξεων τουριστών στο σύνολο των ξενοδοχειακών καταλυμάτων πλην campings της Χώρας. Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά παρατηρείται μείωση των αφίξεων κατά 20,0%, σχεδόν διπλάσια από τη μείωση που παρατηρήθηκε στο σύνολο της Χώρας (11,3%).

Η σύνθεση των αφίξεων αυτών ήταν 69,9% ημεδαποί τουρίστες και 30,1% αλλοδαποί τουρίστες. Η σύνθεση αυτή είναι η ακριβώς αντίθετη από τη σύνθεση που απαντάται σε επίπεδο Χώρας, όπου οι ημεδαποί τουρίστες αποτελούν το 36,3% και οι αλλοδαποί τουρίστες το 63,7%. Ιδιαίτερα στις περιοχές της Αρκαδίας οι αφίξεις των ημεδαπών τουριστών ανέρχονται σε 91,5%, και στις περιοχές της Λακωνίας και της Μεσσηνίας ξεπερνούν το 80% των αφίξεων.

Το μεγαλύτερο μερίδιο των αφίξεων καταγράφεται στην Αργολίδα με 31,7% και στην Κορινθία με 27,9%. Ακολουθεί η Μεσσηνία με 20,9% και έπονται η Λακωνία με 12,3% και η Αρκαδία με 7,2%.

Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα πλην campings στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 ανήλθε σε 1.974.291, αριθμός ο οποίος αντιπροσωπεύει το 3,1% του συνολικού αριθμού διανυκτερεύσεων τουριστών στη Χώρα. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων εμφανίζεται μειωμένος κατά 20,4% σε σχέση με το 2011, ποσοστό υπερδιπλάσιο της αντίστοιχης μείωσης που εμφανίστηκε για το σύνολο της χώρας (8,8%).

Η σύνθεση των διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ήταν 63,2% ημεδαποί τουρίστες και 36,8% αλλοδαποί τουρίστες. Και στην περίπτωση των διανυκτερεύσεων τονίζεται, όπως και στις αφίξεις, η πλήρης αντίθεση με το μοτίβο που ακολουθείται στο σύνολο της Χώρας, όπου οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών αποτελούν μόλις το 19,8% του συνόλου, ενώ το 80,2% είναι οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών.

Αναλύοντας το μέγεθος των διανυκτερεύσεων σε τοπικό επίπεδο, παρατηρείται πως η Κορινθία με μερίδιο 30,8% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια υπερκερνά την Αργολίδα, της οποίας το μερίδιο είναι 30,1%. Ακολουθεί η Μεσσηνία με το 23,1% των διανυκτερεύσεων και ακολουθούν η Λακωνία με 9,9% και η Αρκαδία με 6,0%.

Από τα προηγούμενα προκύπτει πως η μέση διάρκεια παραμονής ανά άφιξη στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 ήταν 2,5 διανυκτερεύσεις, ενώ στη Χώρα το

αντίστοιχο μέγεθος ήταν 4,3 διανυκτερεύσεις. Η διαφοροποίηση από περιοχή σε περιοχή δεν είναι σημαντική με την υψηλότερη επίδοση να εμφανίζεται στη Μεσσηνία (2,8 διανυκτερεύσεις) και τη χαμηλότερη στη Λακωνία (2 διανυκτερεύσεις).

Το επίπεδο της πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων πλην campings στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ήταν 23,2%, το οποίο απέχει σημαντικά από το αντίστοιχο μέγεθος για το σύνολο της Χώρας (43,2%). Το επίπεδο πληρότητας εμφανίζεται χαμηλότερο κατά 23% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, ενώ στη Χώρα η υποχώρηση ήταν της τάξης του 11%. Η χαμηλότερη πληρότητα εμφανίζεται στα ξενοδοχεία της Αρκαδίας (μόλις 14,4%), ενώ η υψηλότερη καταγράφεται στα ξενοδοχεία της Αργολίδας (με 25,8%).

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτούργησαν το 2012 18 μουσεία, εκ των οποίων 2 στην Αργολίδα (Άργους και Ναυπλίου), 5 στην Αρκαδία (Άστρους, Δημητσάνας, Μεγαλόπολης, Τεγέας και Τρίπολης), 1 στην Κορινθία (Ισθμια), 5 στη Λακωνία (Διρού, Μονεμβασιάς, Πύργου Πικουλάκη, Σπάρτης, Γυθείου) και 5 στη Μεσσηνία (Μεσσήνης, Καλαμάτας, Πύλου, Καρδαμύλης και Χώρας Τριφυλίας). Σε αυτά τα μουσεία εκδόθηκαν 59.185 εισιτήρια τα οποία αντιστοιχούν στο 2,0% των εκδοθέντων εισιτηρίων σε μουσεία στο σύνολο της Χώρας. Στη Μεσσηνία εκδόθηκαν τα περισσότερα εισιτήρια μουσείων (22.639), αν και το πιο επισκέψιμο μουσείο ήταν το Αρχαιολογικό Μουσείο του Ναυπλίου (17.467 εισιτήρια).

Επίσης, είναι επισκέψιμοι 18 αρχαιολογικοί χώροι, εκ των οποίων 6 στην Αργολίδα (Αργος (Ηραίο-Θέατρο-Αγορά), Επίδαυρος, Λέρνη, Μυκήνες & Θησαυρός Ατρέα, Τίρυνθα, Φρούριο Παλαμηδίου) 1 στην Αρκαδία (Αρχαιολογικός χώρος ναού Αλέας), 5 στην Κορινθία (Ακροκόρινθος, Αρχαία Κόρινθος, Αρχαία Νεμέα, Αρχαία Σικυών Στάδιο Νεμέας), 1 στη Λακωνία (Μυστράς) και 5 στη Μεσσηνία (Κάστρο Μεθώνης, Ανάκτορο Νέστορος, Αρχαίας Μεσσήνης, Φρούριο Πύλου, Κάστρο Καλαμάτας). Σε αυτούς τους αρχαιολογικούς χώρους εκδόθηκαν το 2012 793.497 εισιτήρια τα οποία αντιπροσωπεύουν το 11,9% των εισιτηρίων σε αρχαιολογικούς χώρους για το σύνολο της Χώρας. Οι περισσότεροι επισκέπτες παρουσιάζονται στους αρχαιολογικούς χώρους της Αργολίδας (552.887 εισιτήρια) με κύριους τόπους ενδιαφέροντος την Επίδαυρο και τις Μυκήνες.

(Στο Παράρτημα Α' της παρούσας έκθεσης παρουσιάζονται οι αναλυτικοί Πίνακες στα στοιχεία των οποίων βασίστηκε η ανάλυση των ενοτήτων 1.1.1, 1.1.2. και 1.1.3.)

4.1.2. Ανάλυση βάσει έρευνας πεδίου στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Η έρευνα πεδίου στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις (4) άξονες:

- Ανάλυση οικονομικών επιδόσεων επιχειρήσεων βάσει οικονομικών στοιχείων της τελευταίας τριετίας. Η βάση δεδομένων περιελάμβανε 580 περίπου επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους για τις οποίες υπήρχαν δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία (οικονομικές καταστάσεις – ισολογισμοί) και το οποίο ο Σύμβουλος προμηθεύτηκε μέσω της HellasStat.
- Δημιουργία και αποστολή δομημένων ερωτηματολογίων σε ένα επιλεγμένο αντιπροσωπευτικό δείγμα επιχειρήσεων όλων των τομέων (~1.000 επιχειρήσεις). Στο Παράρτημα Δ' επισυνάπτεται το ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τον σκοπό της έρευνας. Η επεξεργασία των απαντήσεων (27) και τα συνοπτικά συμπεράσματα από την εξέταση των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ε.
- Διοργάνωση κλαδικών/θεματικών συναντήσεων με τους οικονομικούς φορείς της Περιφέρειας με στόχευση στη διερεύνηση των στρατηγικών παρεμβάσεων στην αλυσίδα αξίας των δυναμικών κλάδων παραγωγής/υπηρεσιών της Περιφέρειας Πελοποννήσου.
- Διενέργεια είκοσι (20) προσωπικών συνεντεύξεων με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Ανάλυση οικονομικών επιδόσεων επιχειρήσεων βάσει οικονομικών στοιχείων της τελευταίας τριετίας

Με βάση τα στοιχεία βάσης δεδομένων 2.300 επιχειρήσεων της Περιφέρειας που αντλήθηκαν μέσω της HellasStat, υπήρχαν διαθέσιμες από οικονομικές καταστάσεις (ισολογισμοί) για την τριετία 2010-2012 για 584 επιχειρήσεις. Τα δεδομένα κύκλου εργασιών, αποτελεσμάτων χρήσης και δεικτών βιωσιμότητας αποτέλεσαν την βάση για την αξιολόγηση – εντοπισμό των δυναμικών κλάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται διαχρονικά οι μέσοι όροι βασικών οικονομικών δεικτών για το σύνολο των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου βάσει του επιλεγμένου δείγματος.

Πίνακας 1: Συνοπτική εικόνα οικονομικών επιδόσεων επιχειρήσεων Περιφέρειας Πελοποννήσου 2010-2012

Δείκτης	2012	2011	2010
Κύκλος Εργασιών	1.817.644.016	1.984.457.590	2.068.960.009
Μέσος Όρος Κύκλου Εργασιών ανά επιχείρηση	3.578.039	3.906.413	4.072.756
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	1.581.664.510	1.580.046.943	1.602.219.285
Μέσος Όρος Κυκλοφορούντος Ενεργητικού ανά επιχείρηση	2.717.637	2.714.857	2.752.954
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.023.404.550	1.069.246.017	1.008.687.972
Μέσος όρος βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων ανά επιχείρηση	1.786.046	1.866.049	1.760.363
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων	30.632.989	33.912.210	34.797.810
Μέσος όρος καθαρών αποτελεσμάτων χρήσης ανά επιχείρηση	53.742	59.495	61.049
Μερικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης	23.780.218	25.995.845	-
Μερικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης (Μέσος όρος ανά επιχείρηση)	44.283	48.409	-
Κέρδη προ τόκων αποσβέσεων και φόρων	172.199.314	171.820.537	166.787.148
Κέρδη προ τόκων αποσβέσεων και φόρων (Μέσος όρος ανά επιχείρηση)	299.999	299.339	290.570
Γενική Ρευστότητα	1,522	1,455	1,564
Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων	8,60	7,94	10,43
Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων (ΜΟ)	6,34	7,81	10,76
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις/Κυκλοφορούν Ενεργητικό (%)	65,7%	68,7%	63,9%
Περιθώριο Μικτού Κέρδους (%)	22,10%	24,07%	24,13%
Κεφάλαιο Κίνησης προς Συνολικό Ενεργητικό	0,97	1,02	1,01
Ποσοστό Επιχειρήσεων στο όριο της χρεωκοπίας (σύμφωνα με τον δείκτη Altman Z-Score)	33,52%	33,33%	32,41%

Πηγή : Hellastat 2013, επεξεργασία Συμβούλου

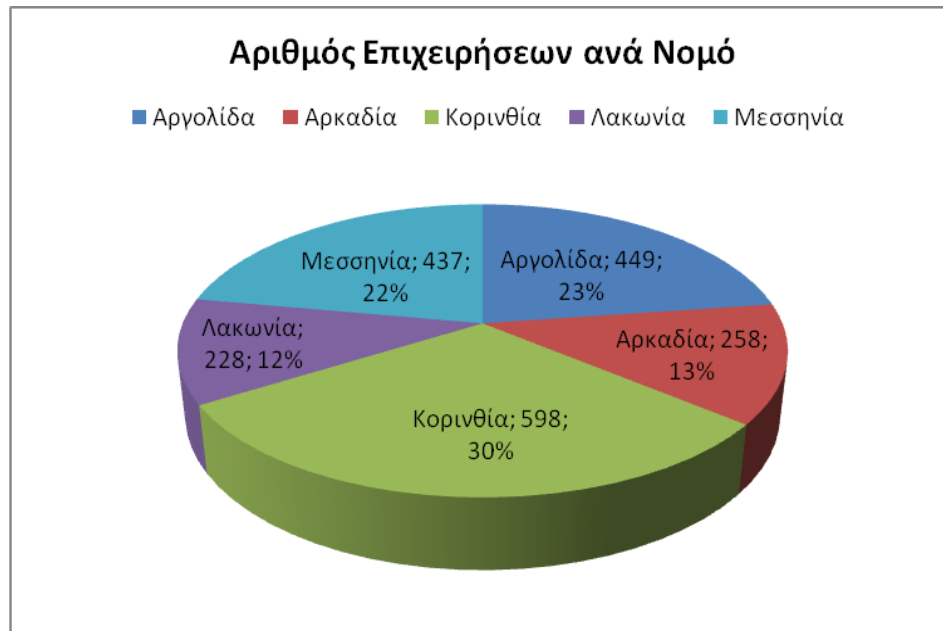
Ανάλυση δυναμικότητας επιχειρήσεων Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά κλάδο.

A. Ανάλυση Οικονομικών Δεδομένων σε επίπεδο Περιφέρειας

Ανάλυση Πλήθους Επιχειρήσεων ανά Νομό και Κλάδο

Στον Πίνακα Β.1 του Παραρτήματος και το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή του πλήθους των επιχειρήσεων του επιλεγμένου δείγματος ανά Νομό. Υψηλότερη συγκέντρωση αριθμού επιχειρήσεων εμφανίζεται στους Νομούς Κορινθίας, Αργολίδας και Μεσσηνίας.

Σε όλους τους Νομούς εμφανίζονται υψηλότερα ποσοστά αριθμού επιχειρήσεων στους κλάδους του Χονδρικού Εμπορίου, του Λιανικού Εμπορίου, του Τουρισμού (Ξενοδοχεία-Εστιατόρια) και στη Βιομηχανία Τροφίμων και Ποτών. Στην Αρκαδία υπάρχει επίσης υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων στον κλάδο των Κατασκευών.

Διάγραμμα 4.9: Πλήθος Επιχειρήσεων ανά Νομό

Κύκλος Εργασιών ανά Κλάδο

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.2 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση του Κύκλου Εργασιών ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 508 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία κ.ε. για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, η μείωση του κύκλου εργασιών κατά τα τρία τελευταία έτη είναι σημαντική και σε μέσο όρο Περιφέρειας για το σύνολο του δείγματος επιχειρήσεων ανέρχεται στο 12%.

Οι κλάδοι που εμφανίζουν αύξηση του κύκλου εργασιών ή μείωση μικρότερη του μέσου όρου της Περιφέρειας είναι οι ακόλουθοι:

- Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες
- Λοιπά ορυχεία και λατομεία
- Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
- Παραγωγή προϊόντων καπνού
- Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)
- Παραγωγή βασικών μετάλλων
- Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού

- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού
- Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Διαχείριση ακίνητης περιουσίας
- Εκπαίδευση
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες
- Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες

Σε όλους τους τομείς (πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή) διακρίνονται διασυνδεδεμένοι κλάδοι που σχετίζονται με παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία αγροδιατροφικών προϊόντων.

Κυκλοφορούν Ενεργητικό ανά Κλάδο

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.3 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 579 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία κ.ε. για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, η μείωση του κύκλου εργασιών κατά τα τρία τελευταία έτη είναι πολύ μικρή και σε μέσο όρο Περιφέρειας για το σύνολο του δείγματος επιχειρήσεων ανέρχεται στο 1,3%.

Η διάρθρωση των κλάδων που εμφανίζουν αύξηση ή σταθεροποίηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού τους είναι αντίστοιχη με αυτών που κατά μέσο όρο διατηρούν ή αυξάνουν τον κύκλο εργασιών τους, με πολύ μικρές διαφοροποιήσεις.

Ο μέσος όρος του κυκλοφορούντος ενεργητικού ανά επιχείρηση (στο σύνολο της Περιφέρειας) αντιστοιχεί σχεδόν σε ποσοστό 76,3% του μέσου κύκλου εργασιών.

Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.4 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση των Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων

ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 567 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά μέσο όρο την τριετία 2010-2012 σε ποσοστό 1,2%.

Οι κλάδοι που εμφανίζουν αύξηση του δείκτη βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων πέραν του μέσου όρου είναι οι ακόλουθοι:

- Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
- Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
- Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής
- Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)
- Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
- Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Κατασκευές
- Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Ξενοδοχεία και εστιατόρια
- Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών
- Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή: ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Εκπαίδευση

Ειδικότερα ορισμένοι κατασκευαστικοί κλάδοι εμφανίζουν υψηλή αύξηση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων μεγαλύτερη σε μέσο όρο του 20%.

Καθαρά αποτελέσματα προ φόρων

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.5 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση των Καθαρών Αποτελεσμάτων ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 570 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται στο σύνολο των 570 επιχειρήσεων μόλις το ~50% του αριθμού των επιχειρήσεων (281 επιχειρήσεις) εμφανίζει θετικά αποτελέσματα και αυτές αφορούν στους ακόλουθους κλάδους:

- Λοιπά ορυχεία και λατομεία
- Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
- Παραγωγή προϊόντων καπνού
- Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)
- Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού
- Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
- Ανακύκλωση
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού
- Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες
- Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή: ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Εκπαίδευση
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες

Από τους ανωτέρω κλάδους οι μόνοι κλάδοι που εμφανίζουν βελτίωση της καθαρής θέσης είναι οι ακόλουθοι (και περιλαμβάνουν μόλις 29 επιχειρήσεις):

- Παραγωγή προϊόντων καπνού
- Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
- Εκπαίδευση
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες

Ήτοι, σχεδόν 83% των επιχειρήσεων του δείγματος εμφανίζουν αρνητική καθαρή θέση (αποτελέσματα προ φόρων) ή μείωση της καθαρής θέσης. Στο σύνολο της Περιφέρειας η μέση καθαρή θέση του συνόλου των επιχειρήσεων (με εξαίρεση την καπνοβιομηχανία) παρουσίασε μείωση κατά -100%, από -13εκ Ευρώ το 2010 σε -26 εκ. Ευρώ το 2012.

Ανάλυση Βιωσιμότητας επιχειρησιακών κλάδων

Στον Πίνακα Β.6 του Παραρτήματος παρουσιάζονται αναλυτικά στατιστικά στοιχεία βιωσιμότητας πλήθους επιχειρήσεων κατά κλάδο (από διαθέσιμα οικονομικά δεδομένα έτους 2012) για σύνολο δείγματος 620 επιχειρήσεων.

Με βάση τον δείκτη Altman Z-Score, εκτιμάται πολυπαραμετρικά η βιωσιμότητα η μη κάθε επιχείρησης από επιμέρους οικονομικά στοιχεία. Σε σύνολο Περιφέρειας σχεδόν το 1/3 των επιχειρήσεων βρίσκεται στην περιοχή της «χρεοκοπίας».

Οι κλάδοι που εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερο κίνδυνο (ποσοστό επιχειρήσεων στην περιοχή χρεοκοπίας μεγαλύτερο του μέσου όρου της περιφέρειας) είναι οι ακόλουθοι:

- Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
- Λοιπά ορυχεία και λατομεία
- Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής
- Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων
- Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
- Παραγωγή βασικών μετάλλων
- Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών
- Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού
- Κατασκευές
- Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα
- Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών
- Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Εκπαίδευση
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες
- Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες

Για τους ανωτέρω κλάδους το μέσο ποσοστό επιχειρήσεων υπό χρεοκοπία ανέρχεται (58,5%) σχεδόν στο διπλάσιο του Μ.Ο. της περιφέρειας.

Β. Εντοπισμός δυναμικών και συσχετιζόμενων κλάδων

Μετά την ανάλυση των οικονομικών δεδομένων του δείγματος επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου όπως προηγήθηκε, επιχειρείται ο εντοπισμός/διαχωρισμός των κλάδων που εμφανίζουν ενδείξεις δυναμικής/διαφοροποίησης σε σχέση με τις μέσες επιδόσεις των επιχειρήσεων στο σύνολο της Περιφέρειας.

Η μεθοδολογία στάθμισης των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων βασίσθηκε στα ακόλουθα σημεία/παραδοχές:

- Για το σύνολο των διαθέσιμων οικονομικών δεδομένων (508 επιχειρήσεις) υπολογίσθηκε ο μέσος όρος για την Περιφέρεια, σε ότι αφορά των κύκλο εργασιών (μεταβολή κατά την τριετία 2010-2012). Ο κύκλος εργασιών παρουσιάζει μια μέση μείωση της τάξης του 12% κατά την περίοδο αναφοράς (από 2,1 εκ. Ευρώ το 2010 στα 1.82 εκ. Ευρώ το 2012).
- Ο μέσος κύκλος εργασιών για τις επιχειρήσεις αυτές ανήλθε για το έτος 2012 στα 3,57 εκ. Ευρώ (βλ. Πίνακα Β.2)
- Το πλέγμα δυναμικών κλάδων σε πεμπτοβάθμιο κωδικό κλάδου κατά ΣΤΑΚΟΔ της Περιφέρειας προσδιορίζεται συνδυαστικά από τις επιχειρήσεις που πληρούν τα ακόλουθα κριτήρια:
 - ο Εμφανίζουν αύξηση του κύκλου εργασιών από το έτος 2010 έως το έτος 2012 ή μείωση το πολύ κατά 6% (το 50% της σχετικής επίδοσης όλου του δείγματος της Περιφέρειας),
 - ο Μέσος όρος του κύκλου εργασιών του κλάδου είναι μεγαλύτερος ή ίσος του 40% του μέσου όρου του συνόλου του δείγματος επιχειρήσεων,

Οι 162 αυτές επιχειρήσεις που τελικώς πληρούν τα ανωτέρω κριτήρια, αθροίζουν στο 70% του κύκλου εργασιών του συνόλου του δείγματος και κατανέμονται σε κατά ΣΤΑΚΟΔ κλάδους (επίπεδο 5), όπως φαίνεται στον Πίνακα 2 ακολούθως.

Πίνακας 2: Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων 2010-2012 Δυναμικών Κλάδων Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΚΩΔ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡ.	Κ. ΕΡΓ. 2012	Κ. ΕΡΓ. 2010	Μ.Ο. ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒ. %
0133	Καλλιέργεια αμπελιών και σταφιδάμπελων	1	3.658.855	3.914.195	3.658.855	93
0144	Έκτροφή πουλερικών	4	17.296.277	16.486.446	4.324.069	105
1411	Λατομεία μαρμάρων και λοιπών λίθων για οικοδομικές χρήσεις και διακοσμητικούς σκοπούς	1	6.260.593	3.227.105	6.260.593	194

ΚΩΔ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡ.	Κ. ΕΡΓ. 2012	Κ. ΕΡΓ. 2010	Μ.Ο. ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒ. %
1511	Παραγωγή και συντήρηση κρέατος	9	42.147.089	41.353.032	4.683.010	102
1532	Παραγωγή χυμών από φρούτα και λαχανικά	5	57.300.989	47.723.850	11.460.198	120
1533	Παρασκευή ζαχαρωδών προϊόντων από φρούτα και λαχανικά	1	3.910.548	2.814.610	3.910.548	139
1539	Παρασκευή διατηρούμενων φρούτων και λαχανικών	15	126.617.037	120.631.466	8.441.136	105
1541	Ελαιοτριβεία	5	9.520.434	6.180.287	1.904.087	154
1543	Παραγωγή εξευγενισμένων ελαίων και λιπών	10	31.638.295	28.762.996	3.163.830	110
1551	Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομία	12	35.016.171	33.090.990	2.918.014	106
1561	Παραγωγή προϊόντων αλευρομύλων	2	61.620.320	49.124.666	30.810.160	125
1571	Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών για ζώα που εκτρέφονται σε αγροκτήματα	5	88.939.124	86.071.507	17.787.825	103
1582	Παραγωγή φρυγανιών και μπισκότων· παραγωγή διατηρούμενων ειδών ζαχαροπλαστικής	1	10.404.870	9.460.895	10.404.870	110
1584	Παραγωγή κακάου, σοκολάτας και ζαχαρωτών	1	3.664.208	3.492.194	3.664.208	105
1587	Παραγωγή αρτυμάτων και καρυκευμάτων	1	4.276.158	4.039.167	4.276.158	106
1589	Παραγωγή άλλων ειδών διατροφής	2	6.458.328	5.544.862	3.229.164	116
1593	Παραγωγή κρασιού	14	23.750.006	21.323.712	1.696.429	111
1598	Παραγωγή μεταλλικών νερών και αναψυκτικών	2	6.295.112	6.120.650	3.147.556	103
1600	Παραγωγή προϊόντων καπνού	1	174.526.000	139.398.000	174.526.000	125
2229	Βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την εκτύπωση	1	2.412.737	2.251.169	2.412.737	107
2521	Κατασκευή πλαστικών πλακών, φύλλων, σωλήνων και ειδών καθορισμένης μορφής	1	2.905.940	2.544.851	2.905.940	114
2522	Κατασκευή πλαστικών ειδών συσκευασίας	6	31.136.778	23.796.177	5.189.463	131
2822	Κατασκευή σωμάτων και λεβήτων κεντρικής θέρμανσης	1	7.859.073	6.017.967	7.859.073	131

ΚΩΔ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡ.	Κ. ΕΡΓ. 2012	Κ. ΕΡΓ. 2010	Μ.Ο. ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒ. %
2922	Κατασκευή εξοπλισμού ανύψωσης και διακίνησης φορτίων	1	3.685.484	2.872.628	3.685.484	128
3320	Κατασκευή οργάνων και συσκευών μέτρησης, επαλήθευσης, δοκιμών, πλοήγησης και άλλων χρήσεων, με εξαίρεση τον εξοπλισμό ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής	2	53.519.772	41.019.228	26.759.886	130
5030	Εμπόριο ανταλλακτικών και εξαρτημάτων αυτοκινήτων οχημάτων	3	7.039.567	6.374.978	2.346.522	110
5121	Χονδρικό εμπόριο δημητριακών, σπόρων και ζωοτροφών	2	5.301.369	5.274.821	2.650.685	101
5124	Χονδρικό εμπόριο δερμάτων, προβιών και κατεργασμένου δέρματος	1	2.223.350	1.389.121	2.223.350	160
5132	Χονδρικό εμπόριο κρέατος και προϊόντων κρέατος	2	55.408.227	51.353.108	27.704.113	108
5133	Χονδρικό εμπόριο γαλακτοκομικών προϊόντων, αβγών και βρώσιμων ελαίων και λιπών	8	54.076.429	51.238.903	6.759.554	106
5138	Χονδρικό εμπόριο άλλων τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων των ψαριών και των θαλασσινών (οστρακοειδή, μαλάκια)	10	18.974.714	18.310.943	1.897.471	104
5139	Μη ειδικευμένο χονδρικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού	1	1.878.165	1.570.201	1.878.165	120
5146	Χονδρικό εμπόριο φαρμακευτικών προϊόντων	10	193.038.255	198.880.594	19.303.826	97
5211	Μεγάλα καταστήματα γενικών πωλήσεων, στα οποία υπερισχύουν τα τρόφιμα, τα ποτά ή ο καπνός	8	90.700.462	59.211.892	11.337.558	153
5222	Λιανικό εμπόριο κρέατος και προϊόντων κρέατος	2	5.685.019	5.374.037	2.842.509	106
5552	Τροφοδοσία με τρόφιμα (κέτερινγκ)	1	3.260.450	3.330.234	3.260.450	98

ΚΩΔ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡ.	Κ. ΕΡΓ. 2012	Κ. ΕΡΓ. 2010	Μ.Ο. ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒ. %
7482	Δραστηριότητες συσκευασίας	1	4.275.472	3.532.954	4.275.472	121
8519	Άλλες δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία	7	10.907.524	6.827.451	1.558.218	160
9269	Άλλες αθλητικές δραστηριότητες	2	3.157.687	2.630.169	1.578.843	120
ΣΥΝΟΛΟ:		162	1.270.746.885	1.122.562.054	438.696.026	113

Πηγή : Hellastat 2013, επεξεργασία Συμβούλου

Όπως φαίνεται από την εξέλιξη του κύκλου εργασιών των επιλεγμένων επιχειρήσεων για την περίοδο αναφοράς (βλ. Πίνακα 2) ο συνολικός κύκλος εργασιών από το 2010 έως το 2012 αυξήθηκε κατά μέσο όρο 13%.

Επιπλέον, η μέση επίδοση της βιωσιμότητας του επιλεγμένου δείγματος επιχειρήσεων δεν εμφανίζει διαφοροποίηση από τις περιφερειακές επιδόσεις του συνόλου του πληθυσμού, βάσει του δείκτη Altman με το ποσοστό των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην περιοχή της εν δυνάμει χρεοκοπίας να ανέρχεται στο 33%.

Η προϊοντική ανάλυση των επιλεγμένων κλάδων οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Στον πρωτογενή τομέα διακρίνεται ο κλάδος εκτροφής πουλερικών.
- Στο δευτερογενή τομέα αναδεικνύονται οι κλάδοι που σχετίζονται κυρίως με την επεξεργασία και μεταποίηση αγροτικών (οπωροκηπευτικά, φρούτα, λαχανικά, λάδι, κρασί) και κτηνοτροφικών προϊόντων (κρέας, τυροκομικά προϊόντα, γαλακτοκομικά) και άλλων ειδών διατροφής (αναψυκτικά, ποτά). Επίσης, διακρίνεται ο κλάδος παραγωγής πλαστικών ειδών συσκευασίας (που εξυπηρετεί τον τομέα μεταποίησης τροφίμων και τομέα παραγωγής ποτών, αναψυκτικών) και περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους κατασκευής μηχανημάτων και οργάνων. Ο κλάδος του καπνού θεωρείται ότι δεν συνεισφέρει στην προσδιοριζόμενη αλυσίδα αξίας προϊόντων διότι αφορά αποκλειστικά σε μια πολύ μεγάλη καπνοβιομηχανία.
- Στον τριτογενή τομέα, στους κλάδους του χονδρικού εμπορίου επίσης αναδεικνύονται οι τομείς που συσχετίζονται με προϊόντα διατροφής και φαρμακευτικά προϊόντα.
- Στον τομέα του λιανικού εμπορίου διακρίνεται σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών, με μια σημαντική όμως διαφοροποίηση: η αύξηση προέρχεται από μεγάλα καταστήματα γενικών πωλήσεων, στα οποία υπερισχύουν τα τρόφιμα (συμπεριλαμβανομένων των κρεοπωλείων) και τα ποτά ενώ όλοι οι άλλοι

υποκλάδοι λιανικού εμπορίου (έπιπλα, υπολογιστές, ενδύματα, υποδήματα, καλλυντικά, τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός κ.ο.κ) παρουσιάζουν σημαντική πτώση του κύκλου εργασιών (και ως εκ τούτου δεν εμφανίζονται στον παραπάνω Πίνακα).

Συμπερασματικά, όπως προκύπτει από την μικρό-οικονομική ανάλυση που προηγήθηκε:

- Οι κλάδοι που αφορούν σε πρωτογενή παραγωγή και μεταποίηση αγροδιατροφικών προϊόντων εμφανίζουν δυναμικότητα σε όλους τους τομείς (πρωτογενή-δευτερογενή-τριτογενή), αλλά από τα οικονομικά αυτά στοιχεία δεν υπάρχει σαφής ένδειξη σε ότι αφορά την δυναμικότητα της προώθησης εντός και εκτός της Περιφέρειας του καλαθιού των προϊόντων της περιφέρειας σε επίπεδο λιανικού εμπορίου (τριτογενής τομέας).
- Ο τουριστικός κλάδος εμφανίζει (όπως προκύπτει από τα αναλυτικά στοιχεία οικονομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων) σημαντική κάμψη κύκλου εργασιών (-23%) και κερδοφορίας (συνεχής μείωση της αρνητικής καθαρής θέσης του κλάδου). Περαιτέρω διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν αρνητικά τον τουριστικό κλάδο (π.χ. μείωση του εσωτερικού τουρισμού λόγω κρίσης) απαιτείται για τον προσδιορισμό των ευκαιριών του συγκεκριμένου κλάδου.
- Ο μεταποιητικός-παραγωγικός τομέας (ειδικότερα στους κλάδους τροφίμων και ποτών) παρουσιάζει ισχυρές αντιστάσεις στην επιδεινούμενη κρίση εμφανίζοντας σημαντικές ενδείξεις ισχυρής προστιθέμενης αξίας και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην αλυσίδα αξίας των αγροδιατροφικών προϊόντων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

4.2. ΧΑΡΑΚΗΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

4.2.1. Εξωτερικό εμπόριο – εξαγωγές

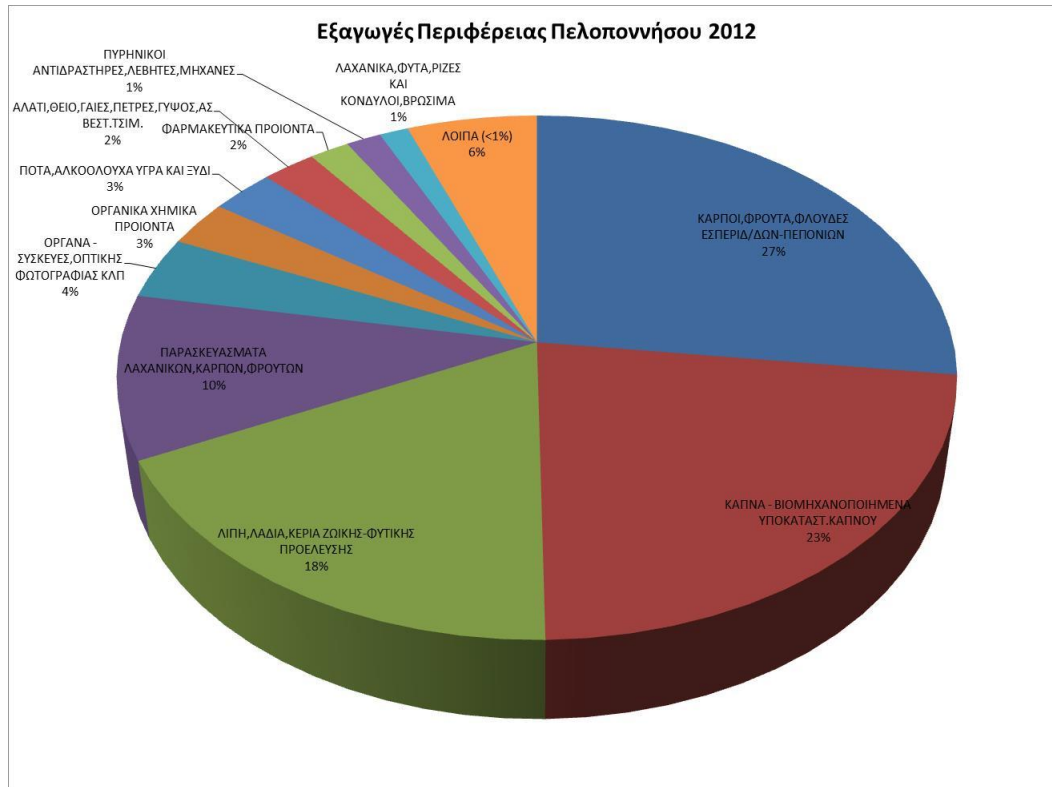
Η ανάλυση του εξωτερικού εμπορίου – εξαγωγών προϊόντων της Περιφέρειας Πελοποννήσου βασίστηκε σε αναλυτικά στοιχεία εξαγωγών για την Περιφέρεια και την χώρα για τα έτη 2005, 2008 και 2012 που διατέθηκαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Τα αναλυτικά στοιχεία Εξαγωγών Προϊόντων (Όγκος, Αξία, Ποσοστά συμμετοχής, Χώρες Προορισμού κ.ο.κ. παρατίθενται σε Πίνακες του Παραρτήματος Γ της Μελέτης RIS3).

Στον Πίνακα 3 και το Διάγραμμα 11 που ακολουθεί παρουσιάζεται συνοπτικά η εξαγωγική δραστηριότητα της Περιφέρειας ανά προϊόν και έτος:

Πίνακας 3: Διαχρονική Εξέλιξη Εξαγωγών Προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΕΤΟΣ			(%) 2012
	2005	2008	2012	
ΠΡΟΪΟΝΤΑ				
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	157.358.172	160.439.032	165.547.059	27,0%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	88.192.812	97.068.105	139.629.345	22,7%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	105.075.464	79.941.696	111.339.089	18,1%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	43.340.064	51.483.759	62.020.997	10,1%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	32.687.674	51.910.956	23.499.760	3,8%
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	9.693.111	9.764.387	17.361.048	2,8%
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	12.072.119	14.601.640	17.065.697	2,8%
ΑΛΑΤΙ, ΘΕΙΟ, ΓΑΙΕΣ, ΠΕΤΡΕΣ, ΓΥΨΟΣ, ΑΣΒΕΣΤ. ΤΣΙΜ.	88.717	17.424.793	14.472.602	2,4%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	19.762.524	11.307.367	10.691.281	1,7%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	3.865.502	9.320.939	9.459.617	1,5%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	3.924.046	6.186.245	7.768.907	1,3%
ΛΟΙΠΑ (<1%)	80.059.574	97.001.276	34.959.127	5,7%
ΣΥΝΟΛΟ	556.119.779	606.450.195	613.814.529	100,0%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ., επεξεργασία Συμβούλου

Διάγραμμα 4.10: Εξαγωγική δραστηριότητα Περιφέρειας Πελοποννήσου (μερίδια προϊόντων)

Στην πλειοψηφία των κύριων προϊόντων που συμμετέχουν στο μίγμα εξαγωγών της Περιφέρειας παρουσιάζεται καθαρή αύξηση της αξίας των εξαγωγών (και του όγκου) κατά την περίοδο 2005-2012 με εξαίρεση τις κατηγορίες Οργάνων-Συσκευών και Φαρμακευτικών Προϊόντων.

Την σημαντικότερη συμβολή στις εξαγωγές έχουν οι κατηγορίες προϊόντων: καρποί-φρούτα, προϊόντα καπνού, έλαια-λίπη, λαχανικά και ποτά-αλκοολούχα.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται η συμμετοχή κάθε κατηγορίας εξαγόμενων προϊόντων ως προς το σύνολο των εξαγωγών της χώρας:

Πίνακας 4: Συμμετοχή αξίας εξαγόμενων προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της Χώρας

ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΠΡΟΪΟΝΤΑ			
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	24,4%	19,6%	37,0%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	20,4%	21,8%	32,7%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	22,3%	21,1%	26,1%
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	28,8%	24,1%	21,9%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	26,4%	33,1%	15,3%
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	5,0%	3,1%	8,8%
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	8,2%	7,9%	7,9%
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	6,4%	10,7%	7,3%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	7,5%	7,1%	7,1%
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	24,6%	31,9%	5,7%
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	14,9%	0,7%	5,3%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	3,4%	4,2%	5,2%
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ.ΤΣΙΜ.	0,0%	4,9%	3,8%
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	4,1%	4,7%	3,5%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	0,4%	2,8%	2,9%
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	4,0%	0,9%	2,3%
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	4,9%	4,3%	1,9%
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	0,7%	1,0%	1,9%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	3,1%	4,4%	1,5%
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	0,5%	1,2%	1,2%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	0,5%	0,9%	1,2%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1,9%	1,3%	1,1%
ΣΥΝΟΛΟ	4,2%	3,7%	3,7%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία Συμβούλου

Πολύ υψηλά ποσοστά συμμετοχής (>15%) ως προς το σύνολο της χώρας εμφανίζουν τα Οργανικά Χημικά Προϊόντα, τα προϊόντα καπνού, το λάδι, τα φρούτα και η κατηγορία οργάνων-συσκευών.

Σημαντικό ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο της χώρας (5-10%) εμφανίζουν επίσης άλλα προϊόντα του μεταποιητικού αγροδιατροφικού κλάδου όπως: κρέατα, ποτά, παρασκευάσματα λαχανικών, λαχανικά, χυμοί και φυτικά εκχυλίσματα καθώς και προϊόντα αλευροποιίας και δέρματα.

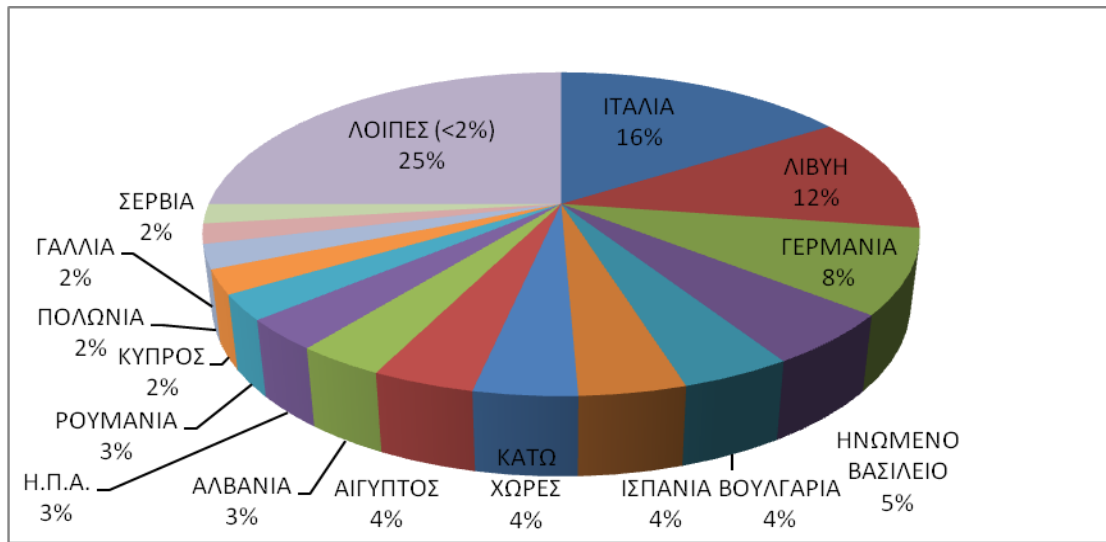
Τα προϊόντα του αγροδιατροφικού τομέα αναδεικνύονται ως «πρωταθλητές» της εξαγωγικής δραστηριότητας της Περιφέρειας.

Η ανάλυση της αξίας εξαγωγών ανά χώρα προορισμού παρουσιάζεται συνοπτικά στον Πίνακα 5 και το Διάγραμμα 13 που ακολουθούν.

Πίνακας 5: Συμμετοχή αξίας εξαγόμενων προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά Χώρα Προορισμού

ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΕΤΟΣ					
	ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	2005	%	2008	%	2012
ΙΤΑΛΙΑ	109.028.514	19,6%	78.303.943	12,9%	97.127.763	15,8%
ΛΙΒΥΗ	17.022.253	3,1%	4.215.238	0,7%	70.880.199	11,5%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	56.948.443	10,2%	57.999.308	9,6%	51.932.875	8,5%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	54.193.130	9,7%	29.759.836	4,9%	32.268.868	5,3%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	7.903.958	1,4%	22.505.203	3,7%	25.824.268	4,2%
ΙΣΠΑΝΙΑ	14.119.126	2,5%	9.884.723	1,6%	24.995.025	4,1%
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	24.367.074	4,4%	22.380.029	3,7%	24.122.806	3,9%
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	12.614.408	2,3%	14.339.652	2,4%	23.942.985	3,9%
ΑΛΒΑΝΙΑ	11.245.063	2,0%	17.919.537	3,0%	20.514.235	3,3%
Η Π Α	15.818.552	2,8%	17.617.856	2,9%	19.177.788	3,1%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	13.774.707	2,5%	16.663.407	2,7%	15.645.736	2,5%
ΚΥΠΡΟΣ	24.401.305	4,4%	25.846.383	4,3%	14.822.787	2,4%
ΠΟΛΩΝΙΑ	9.274.407	1,7%	14.018.172	2,3%	14.808.769	2,4%
ΓΑΛΛΙΑ	10.311.888	1,9%	13.309.585	2,2%	12.237.403	2,0%
ΣΕΡΒΙΑ	2.665.341	0,5%	12.259.893	2,0%	12.019.357	2,0%
ΤΟΥΡΚΙΑ	13.068.956	2,4%	25.811.593	4,3%	11.034.019	1,8%
ΑΥΣΤΡΙΑ	10.259.711	1,8%	8.623.712	1,4%	9.673.629	1,6%
ΔΑΝΙΑ	2.077.568	0,4%	5.588.446	0,9%	8.554.562	1,4%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	8.473.287	1,5%	8.565.900	1,4%	8.335.911	1,4%
ΕΛΒΕΤΙΑ	6.439.359	1,2%	6.555.858	1,1%	8.080.064	1,3%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	3.432.240	0,6%	4.081.143	0,7%	7.162.088	1,2%
ΣΟΥΗΔΙΑ	3.895.882	0,7%	12.779.582	2,1%	6.628.358	1,1%
ΛΟΙΠΕΣ (<1%)	124.784.607	22,4%	177.421.196	29,3%	94.025.034	15,3%
ΣΥΝΟΛΟ	556.119.779	100,0%	606.450.195	100,0%	613.814.529	100,0%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ

Διάγραμμα 4.11: Συμμετοχή αξίας εξαγόμενων προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά Χώρα Προορισμού

Οι σημαντικότερες χώρες προορισμού των προϊόντων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι: Ιταλία, Λιβύη, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Βουλγαρία, Ισπανία, Κάτω Χώρες και Αίγυπτος.

Οι εξαγωγές προς Ιταλία αφορούν κατά κύριο λόγο (81,2%) σε ελαιόλαδο και παραπροϊόντα αυτού. Οι εξαγωγές προς Λιβύη αφορούν κατά κύριο λόγο σε προϊόντα καπνού (75,7%) και οργανικά χημικά προϊόντα (23,0%).

Οι εξαγωγές προς Γερμανία αφορούν σε καρπούς, φρούτα (44,9%), παρασκευάσματα λαχανικών και λαχανικά (26,5%), φαρμακευτικά προϊόντα (10,7%), ποτά-αλκοολούχα υγρά (5,9%) και λίπη-λάδια-κεριά (5,8%).

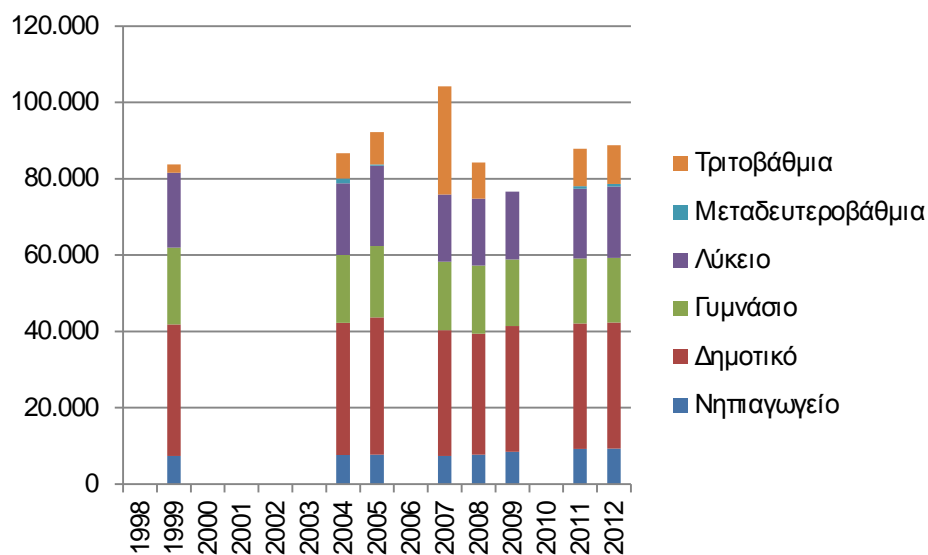
Οι εξαγωγές προς Ηνωμένο Βασίλειο αφορούν κυρίως (83,6%) σε καρπούς, φρούτα και λαχανικά και τέλος προς Βουλγαρία εξάγονται κυρίως προϊόντα καπνού (73,4%) και καρποί, φρούτα και λαχανικά (18,6%).

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το εύρος προϊόντων ανά προορισμό είναι πολύ στενό και στοχευμένο ανά αγορά, πράγμα το οποίο υποδηλώνει πως υπάρχουν σημαντικά περιθώρια εμπλουτισμού των αγορών με ευρύτερο μίγμα των προϊόντων της Περιφέρειας.

Η σημαντική απορρόφηση του εξαγόμενου ελαιολάδου από την Ιταλία οφείλεται στο γεγονός ότι οι Ιταλοί τυποποιητές έχουν επικρατήσει στην παγκόσμια αγορά ελαιολάδου.

4.2.2. Μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού

Από τα στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι ο αριθμός των μαθητών και σπουδαστών στο σύνολο των βαθμίδων εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε το 2012 στα 88.768 άτομα, αντιπροσωπεύοντας το 4,1% του συνόλου των μαθητών και σπουδαστών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες στο σύνολο της Χώρας.

Διάγραμμα 4.12: Μαθητές / σπουδαστές στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1998-2012 ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Πηγή: Eurostat)

Ο μαθητικός και σπουδαστικός πληθυσμός αποτελούσε το 2012 το 15,1% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Σε σχέση με το παρελθόν εμφανίζεται τάση σταθεροποίησης γύρω στο 15%. Το μέγεθος αυτό υπολείπεται του μέσου όρου της Χώρας (19,3), αλλά και του αντίστοιχου της ΕΕ27 (το 2011 ήταν 21,6%, ενώ στοιχεία για το 2012 δεν υπάρχουν δημοσιευμένα).

Οι μαθητές και οι σπουδαστές της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας (όχι τριτοβάθμιας) εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 αποτελούσαν το 31,9% του συνόλου των μαθητών και σπουδαστών της Περιφέρειας. Συγκρινόμενο με το παρελθόν, το μερίδιο αυτής της εκπαιδευτικής βαθμίδας εμφανίζει αυξητικές τάσεις. Στο σύνολο της Χώρας αντίστοιχα, το μερίδιο αυτής της εκπαιδευτικής βαθμίδας

ανέρχεται σε 33,6%, ενώ σε επίπεδο ΕΕ27 το ποσοστό εκτιμάται κοντά στο 39% (38,9% το 2011, δεν υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία για το 2012).

Οι σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανέρχονται στο 1,5% του συνολικού πληθυσμού σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Χώρας για το 2012. Το μερίδιο αυτό συγκρινόμενο με τα μερίδια των προηγούμενων ετών δείχνει μια τάση εδραίωσης της Περιφέρειας σε αυτό το επίπεδο τα τελευταία χρόνια, που πάντως είναι υψηλότερο από εκείνο των αρχών της δεκαετίας του 2000.

Στο σημείο αυτό είναι ενδιαφέρον να αποτυπωθεί το επίπεδο εκπαίδευσης της παραγωγικής ηλικιακής ομάδας 25-64 ετών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Όπως προκύπτει από την μελέτη των στοιχείων που δημοσιεύονται στη Eurostat, το 2012 το ποσοστό των ατόμων της υπό εξέταση ηλικιακής ομάδας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με επίπεδο εκπαίδευσης έως και γυμνάσιο ανερχόταν σε 40,8%, το οποίο είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στη Χώρα (34,3%) και πολύ υψηλότερο από εκείνο στην ΕΕ27 (25,8%). Βεβαίως, από το 2000, όταν και το μερίδιο έφθανε το 55,8%, περιορίζεται σταθερά, μειώνοντας σταδιακά και την απόσταση από το μέσο όρο της ΕΕ27.

Το μερίδιο των ατόμων ηλικίας 25-64 αποφοίτων λυκείου και μεταλυκειακής εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 ήταν 41,6% (από 31,8% το 2000), ελαφρά υψηλότερο από το αντίστοιχο μέγεθος στη Χώρα (39,7%) για πρώτη φορά όπως καταγράφουν τα εξετασθέντα στοιχεία από το 2000. Από την άλλη πλευρά, διατηρείται σε χαμηλότερο επίπεδο από το μέσο όρο της ΕΕ27 (46,5%), με εξαιρετικά μειωμένη ωστόσο την απόσταση σε σχέση με το παρελθόν.

Επίσης, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 αντιπροσώπευαν το 17,6% του πληθυσμού της (από 12,3% το 2000). Σε σύγκριση με τους μέσους όρους της Χώρας (26,1%), αλλά και της ΕΕ27 (27,6%) διατηρείται μεγάλη απόσταση καθ' όλη την περίοδο 2000-2012 και η απόκλιση διευρύνεται.

Όσον αφορά στην συμμετοχή των ατόμων ηλικίας 25-64 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση προκύπτει πως το 2012 αντιπροσώπευαν το 1,2% του συνολικά εκπαιδευόμενου και κατάρτιζόμενου πληθυσμού της Περιφέρειας. Διαχρονικά σε αυτό το δείκτη δεν σημειώνεται αξιόλογη μεταβολή εντός της Περιφέρειας. Το αντίστοιχο μέγεθος στο σύνολο της Χώρας ανήλθε την ίδια χρονιά στο 2,9%, σταθεροποιούμενο σε μεγέθη που είναι σχεδόν

τριπλάσια από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Από την άλλη πλευρά, ο δείκτης αυτός είναι σημαντικά μικρότερος σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ27 ο οποίος για το 2012 ανήλθε σε 9,0%.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Ανάλυση της δυνατότητας των ΤΠΕ για συμβολή τόσο στην ανάπτυξη καινοτομίας όσο και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Βασικοί δείκτες χρήσης ΤΠΕ στην Πελοπόννησο (Ενότητα 1.3 της Μελέτης Έξυπνης Εξειδίκευσης)

5.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΓΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΣΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Κομβικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων αποτελεί η ένταξη εργαλείων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου υστερεί στην δυναμική υποδομών και ανθρώπινων πόρων, ώστε να αποτελέσει πρότυπο λειτουργίας της Ψηφιακής Περιφέρειας και εμφανίζει μη ικανοποιητικές επιδόσεις σε ΤΠΕ.

Σύμφωνα με την βάση δεικτών της Eurostat για την Περιφέρεια Πελοποννήσου παρατηρούνται οι ακόλουθες επιδόσεις σε σχέση με την διαθεσιμότητα και χρήση ΤΠΕ για το έτος 2013:

- Το ποσοστό των νοικοκυριών της Περιφέρειας που διαθέτει πρόσβαση στο διαδίκτυο ανέρχεται στο 41%, χαμηλότερο από τον μέσο όρο της χώρας (56%) και της ΕΕ27 (79%)
- Το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας που κάνει συχνή χρήση του διαδικτύου ανέρχεται στο 42%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ27) ανέρχεται σε 56% και 72% αντίστοιχα
- Το ποσοστό του πληθυσμού που δεν χρησιμοποιεί Η/Υ ανέρχεται στο 47%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ27) ανέρχεται σε 35% και 19% αντίστοιχα
- Το ποσοστό του πληθυσμού που έχει πραγματοποιήσει αγορές μέσω διαδικτύου ανέρχεται στο 15% ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά σε εθνικό επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ27) είναι 25% και 47% αντίστοιχα

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την «Έρευνα για την ανάπτυξη & διείσδυση υπηρεσιών ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης Πολιτών & Επιχειρήσεων» της Κοινωνίας της Πληροφορίας Α.Ε. (Σεπτέμβριος 2012) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου:

- Το ποσοστό χρήσης των βασικών διαθέσιμων ηλεκτρονικών υπηρεσιών του Δημοσίου είναι 15,6%.
- Το ποσοστό χρήσης ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών ανέρχεται στο 29,7%.

Σύμφωνα με την σχετική έρευνα του «Παρατηρητηρίου για την Ψηφιακή Ελλάδα», με τίτλο «Ταυτότητα Χρηστών Internet στην Ελλάδα» (Μάρτιος 2010), η Πελοπόννησος βρίσκεται στην 3η από το τέλος θέση σχετικά με το ποσοστό (33,6%) χρήσης Η/Υ και σχετικά με το ποσοστό (34,6%) χρήσης του Διαδικτύου.

Παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί κατά την περίοδο 2005-2008 στα ποσοστά χρήσης του διαδικτύου η Περιφέρεια Πελοποννήσου υστερεί ακόμη σημαντικά σε σχέση με τις λοιπές Περιφέρειες της χώρας, και δεν έχει αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό η δυνατότητα χρήσης των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών.

Πίνακας 6: Επιδόσεις σε ΤΠΕ ανά Περιφέρεια

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα	
Χρήση Η/Υ (%)	39	42,4	31,3	29,6	31,4	41,6	39	36,2	33,6	57,3	41,7	45,4	44,6	2008
Χρήση διαδικτύου (%)	39,4	41,3	32,8	28,4	32,2	37	38,8	36,5	34,6	57	41,9	47,2	43,8	2008
Μεταβολή χρήσης του διαδικτύου (% 2005-2008)	108	84	25	49	64	66	154	128	198	79	238	129	137	2008
Νοικοκυριά με πρόσβαση στο διαδίκτυο (%)	29,7	36,8	21,3	25,3	26,2	35	30,7	32,1	30,3	56	38,9	44,1	37,5	2008
Χρήση Ηλεκτρονικά Διαθέσιμων Δημόσιων Υπηρεσιών (%)	43,5	32,4	31,5	33,3	17,6	52,4	7,1	61,7	29,7	34,9	61,3	19,5	37,7	2011

Πηγή: Παρατηρητήριο Ψηφιακής Ελλάδας

Σύμφωνα με μελέτη του Παρατηρητηρίου για την Διοικητική Μεταρρύθμιση, το ποσοστό των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου που κατά το 2011

διέθεσαν κεφάλαια για ΤΠΕ (λογισμικό, εξοπλισμό, προσωπικό και υπηρεσίες) ήταν 23,8%, καταλαμβάνοντας την τελευταία θέση μεταξύ των λοιπών Περιφερειών, τη στιγμή που την ίδια χρονιά η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό σε αυτόν τον τομέα και ήταν της τάξης του 43,5%. Σύμφωνα με στοιχεία της ίδιας μελέτης το ποσοστό επί των συνολικών εξόδων της επιχείρησης που αφορούσε ο προϋπολογισμός για ΤΠΕ το 2011, η Πελοπόννησος βρίσκεται στην 9η θέση με 10,0%.

Πίνακας 7: Επενδύσεις Επιχειρήσεων σε ΤΠΕ ανά Περιφέρεια

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ
Ποσοστό επιχειρήσεων που κατά το 2011 διέθεσαν κεφάλαια για ΤΠΕ (%)	30,2	34,2	36,2	36,0	35,1	34,1	36,1	28,6	23,8	39,8	31,6	43,5	38,3
Ποσοστό επί των συνολικών εξόδων της επιχείρησης που αφορούσε ο προϋπολογισμός για ΤΠΕ το 2011 (%)	9,3	15,2	25,0	17,0	8,1	6,8	13,1	15,9	10,0	14,5	18,4	17,7	16,5

Πηγή: Παρατηρητήριο για την Διοικητική Μεταρρύθμιση

Ανησυχητικά είναι τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τη διείσδυση του διαδικτύου στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τις μετρήσεις για το 2012, η Ελλάδα είχε το πιο χαμηλό ποσοστό χρήσης του διαδικτύου σε σύγκριση με τα υπόλοιπα μέλη της Ε.Ε. και το μέσο όρο της Ευρώπης, που φτάνει το 70%. Αναφορικά με την καθημερινή χρήση, τα ποσοστά για το 2012 φτάνουν στο 41% από 37% το 2011 και πολύ χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, που φτάνει το 59%.

Το πιο απογοητευτικό απ' όλα είναι το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει πολύ υψηλό ποσοστό πολιτών, που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ το Ίντερνετ. Το ποσοστό αυτό έφτασε στο 42% το 2012 από 45% το 2011 και πολύ υψηλότερα σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ευρώπης, που σε αυτή την κατηγορία φτάνει το 22%.

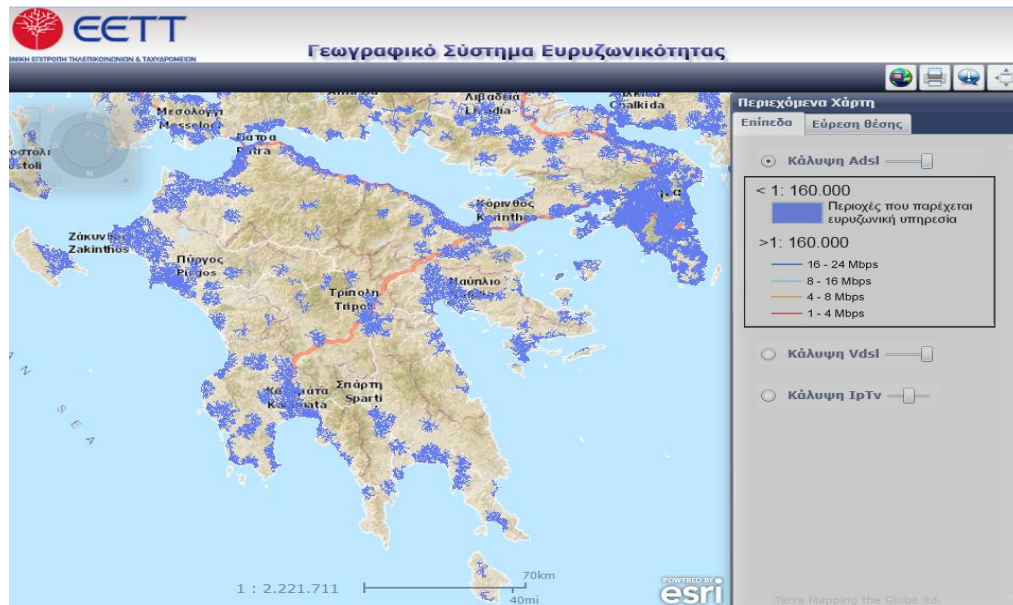
Παρά το γεγονός ότι οι Έλληνες δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στην κινητή τηλεφωνία και κάνουν εκτενή χρήση των κινητών υπηρεσιών, εν τούτοις η χρήση του διαδικτύου μέσω φορητών συσκευών είναι πολύ χαμηλότερη στην Ελλάδα, σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη και το 2012 έφτασε στο 23% σε σύγκριση με 36% που ήταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος. Τα ποσοστά σε αυτήν την κατηγορία, του φορητού Ίντερνετ, είναι χαμηλά ακόμη και στις επαγγελματικές κατηγορίες χρηστών. Μόλις το

27% των εταιρειών στην Ελλάδα διαθέτουν φορητές συσκευές με πρόσβαση στο Ίντερνετ στα στελέχη τους, σε σύγκριση με 48% στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Όσον αφορά τους λόγους χρήσης του διαδικτύου στην Ελλάδα, το 2012 η συλλογή πληροφοριών για αγαθά και υπηρεσίες ήταν πρώτη στη λίστα των προτιμήσεων με 45% σε σύγκριση με 62% στην υπόλοιπη Ευρώπη και ακολουθούσε η ενημέρωση με 43%. Μόλις το 9% των Ελλήνων διαδικτυακών χρηστών πραγματοποιεί on line τραπεζικές υπηρεσίες, ενώ μένει ακόμη πολύς δρόμος για να εμποδίσουν οι Έλληνες τη νοοτροπία του ηλεκτρονικού εμπορίου, παρά την όποια πρόοδο έχει γίνει το τελευταίο διάστημα.

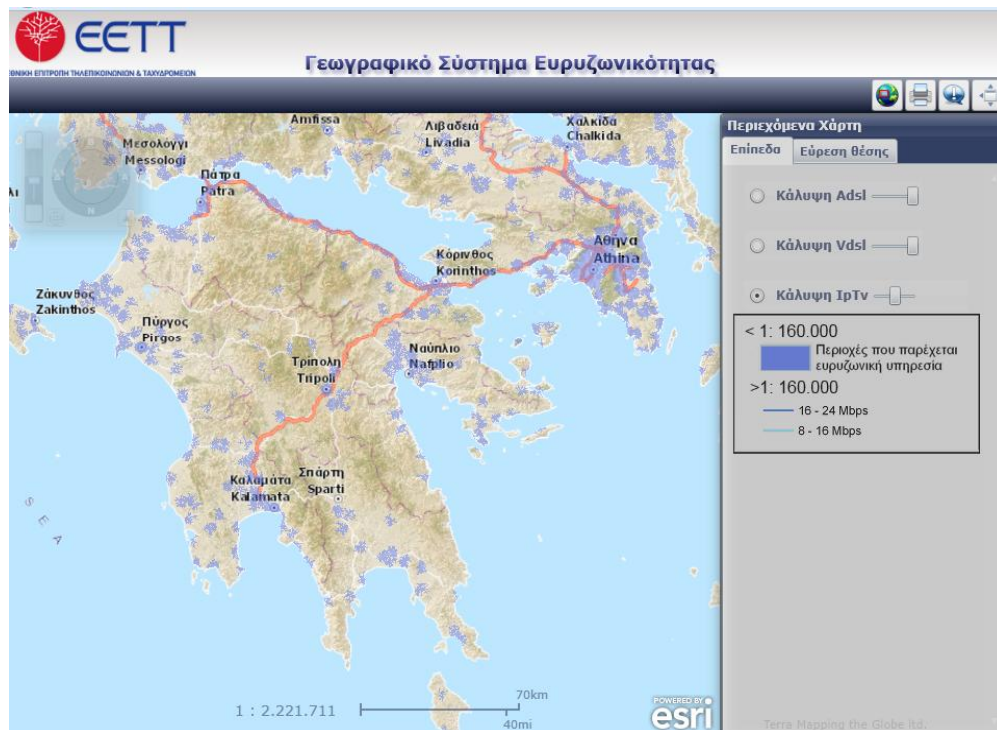
Στον τομέα των ΤΠΕ οφείλεται το 5% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ, αγοραίας αξίας 660 δισεκατομμυρίων ευρώ ετησίως, με πολύ μεγαλύτερη όμως συμβολή στην αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας (20% απευθείας από τον τομέα των ΤΠΕ και κατά 30% από τις επενδύσεις ΤΠΕ). Αυτό οφείλεται στα υψηλά επίπεδα δυναμισμού και καινοτομίας του τομέα, καθώς και στον καταλυτικό του ρόλο στην αλλαγή του τρόπου διεξαγωγής των συναλλαγών σε άλλους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ταυτόχρονα, ο κοινωνικός αντίκτυπος των ΤΠΕ έχει καταστεί σημαντικός, για παράδειγμα το γεγονός ότι υπάρχουν περισσότεροι από 250.000.000 χρήστες του διαδικτύου καθημερινά στην Ευρώπη και ότι σχεδόν όλοι οι Ευρωπαίοι διαθέτουν κινητά τηλέφωνα, έχει μεταβάλει τον τρόπο ζωής.

Σύμφωνα με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων Ελλάδος (ΕΕΤΤ), η κάλυψη ADSL για την Πελοποννήσου δεν είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο, όπως φαίνεται και με τον παρακάτω χάρτη και περιορίζεται στα όρια των μεγάλων πόλεων σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα. Η κάλυψη σε VDSL δίκτυο είναι μηδενική.

Σχήμα 1: Χάρτης Κάλυψης ADSL στην Πελοπόννησο

Τέλος, κάλυψη τηλεοπτικού δικτύου με πρωτόκολλο internet, Internet Protocol TV (IPTV), υπάρχει σε μικρό επίσης βαθμό και φαίνεται στον παρακάτω χάρτη:

Σχήμα 2: Χάρτης Κάλυψης IPTV στην Πελοπόννησο

6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

**Αντικειμενικοί Στόχοι της RIS3 Πελοποννήσου και οι βασικοί Άξονες Παρεμβάσεων
(Ενότητες 2.3 – 2.5 της Μελέτης Έξυπνης Εξειδίκευσης)**

6.1. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Οι αντικειμενικοί στόχοι και οι βασικοί άξονες των παρεμβάσεων αναλύονται στην παρούσα ενότητα στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης κατόπιν των διαβουλεύσεων με τους τοπικούς επιχειρηματικούς φορείς και τους τοπικούς/υπερτοπικούς ερευνητικούς φορείς.

Με βάση την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που διενεργήθηκε κατά την προηγούμενη φάση της μελέτης έχουν διαφανεί δύο βασικοί οικονομικοί κλάδοι (αγροδιατροφικός τομέας, τουρισμός-πολιτισμός) στους οποίους η Περιφέρεια εδράζει την Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης. Η επιλογή των τομέων/κλάδων αυτών έγινε με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, την ύπαρξη κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων και τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργειών.

Υπάρχουν και άλλοι οικονομικοί κλάδοι με ισχυρή παρουσία σε όρους αριθμού απασχολουμένων, αξίας παραγωγής και εξαγωγών, όπως η εξόρυξη άνθρακα /παραγωγή ενέργειας, η χημική βιομηχανία (διύλιση πετρελαίου), η παραγωγή τσιγάρων. Κοινό χαρακτηριστικό αυτών των κλάδων είναι η δραστηριοποίηση μόνο μιας επιχείρησης, η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση και η απουσία διασυνδέσεων με άλλους τομείς και κλάδους της περιφερειακής οικονομίας. Η βαρύνουσα σημασία των επιχειρήσεων αυτών σε εθνικό επίπεδο, λόγω του μεγέθους αλλά και των αναγκών τους, μπορούν να αντιμετωπισθούν στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Για την εκπόνηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για την κινητοποίηση του περιφερειακού επιχειρηματικού και ερευνητικού δυναμικού, χωρίς όμως να καταστεί πλήρως εφικτή η επίτευξη του στόχου. Ειδικότερα, για την ενημέρωση /καταγραφή των απόψεων των φορέων της αυτοδιοίκησης, των Επιμελητηρίων, των επιχειρήσεων, των εκπαιδευτικών κέντρων και των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων η Περιφέρεια διοργάνωσε σε χρονικό διάστημα ενός έτους:

- ✓ Τρεις ανοιχτές ημερίδες,
- ✓ Έξι (6) εργαστήρια (Workshop) με εκπροσώπους επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων ακαδημαϊκών φορέων. Τα εργαστήρια που διοργανώθηκαν

- αφορούσαν τους υποκλάδους του οίνου, εσπεριδοειδών, ελαιολάδου, τουρισμού, θερμοκηπιακών καλλιεργειών, κτηνοτροφίας,
- ✓ Παράλληλα, υπήρξε συνεχής διαβούλευση με τις αρμόδιες Εθνικές Αρχές (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας – ΕΥΣΣΑΠ, Γενική Γραμματεία Έρευνας Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ), Υπουργείο Εργασίας και συμμετοχή στο Δίκτυο για την Έξυπνη Εξειδίκευση,
 - ✓ Αποστολή 1.000 ερωτηματολογίων σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας (δόθηκαν 27 απαντήσεις),
 - ✓ Διενέργεια είκοσι (20) προσωπικών συνεντεύξεων με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Στις ενότητες που ακολουθούν γίνεται ανάπτυξη των Στρατηγικών Προτεραιοτήτων ανά προϊοντική αλυσίδα αξίας.

6.2. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ – ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΗ & ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

6.2.1. Παραγωγή και νέα προϊόντα στην αγροδιατροφή

Ο αγροδιατροφικός τομέας στην Περιφέρεια, αν και εμφανίζει ισχυρά σημεία δυναμικότητας, όπως αναλύθηκε στην πρώτη φάση της μελέτης, εξακολουθεί να έχει τα διαρθρωτικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν ευρύτερα τον ελληνικό αγροτικό τομέα. Το πρόβλημα του μικρού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων και του πολυτεμαχισμού του κλήρου παραμένουν έντονα και διαχρονικά και επηρεάζουν αρνητικά τις προοπτικές ανάληψης δράσεων σε αμιγώς ιδιωτικό επιχειρηματικό επίπεδο στα πλαίσια της Έξυπνης Εξειδίκευσης από μεμονωμένες μονάδες χωρίς την συνεργασία στον ίδιο ή σε άλλους τομείς σε επίπεδο clusters. Επιπρόσθετα, η εποχικότητα, το αυξανόμενο κόστος συγκομιδής και η έλλειψη οργανωμένης δικτύωσης παραγωγών-μεταποιητών αλλά και Η έλλειψη στόχευσης σε σχέση με εξαγωγικούς προσανατολισμούς, επηρεάζουν αρνητικά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του τομέα σε διεθνές αλλά και εθνικό επίπεδο.

Σε συνδυασμό και με άλλες δράσεις, η παρέμβαση σε συγκεκριμένα σημεία της αλυσίδας αξίας της αγροδιατροφής είναι απαραίτητη για την Περιφέρεια Πελοποννήσου. Από την ανάλυση που προηγήθηκε και τη διαβούλευση έχουν

προκύπτει τα ακόλουθα «παραγωγικά συστήματα» που συνθέτουν και τις «αλυσίδες αξίας»:

- ✓ Ελιά – Ελαιόλαδο
- ✓ Αμπέλι – οίνος
- ✓ Εσπεριδοειδή – Χυμοί
- ✓ Οπωρολαχανικά – Θερμοκηπιακές καλλιέργειες
- ✓ Αιγοπροβατοτροφία – Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων

Παραγωγή νέων αγροδιατροφικών προϊόντων/πιστοποίηση ποιότητας υφιστάμενων:

- Δράσεις διασύνδεσης παραγωγικού ιστού με ΑΕΙ/ΤΕΙ με σκοπό την δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών όπως ενδεικτικά – νέες χρήσεις προϊόντων – πιστοποίηση ποικιλιών, γεύσεων, ποιότητας, εντοπιότητας – ανίχνευση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αναγκών των αγορών άλλων χωρών (οργανοληπτικών, γευστικών), διασφάλιση γενετικών πόρων για τα προϊόντα ΠΟΠ – ΠΓΕ (φυτικό, ζωικό κεφάλαιο),
- Υποστήριξη παραγωγής & μεταποίησης – αποθήκευσης – εμπορίας «παραδοσιακών προϊόντων» και βιολογικών (οικολογικών κλπ) προϊόντων (κρασί, λάδι, χυμοί φρούτων, γαλακτοκομικά προϊόντα κλπ) – τεχνολογικός εκσυγχρονισμός υφιστάμενων επιχειρήσεων,
- Ανάπτυξη παραγωγής νέων προϊόντων που συνάδουν με τοπική βιοποικιλότητα (πιστοποιημένες ποικιλίες οίνου, ελαιολάδου),
- Τυποποίηση, πιστοποίηση, σχεδιασμός & ταυτότητα, προώθηση προϊόντων, εφαρμογή μεθόδων ιχνηλασιμότητας, δημιουργία Τράπεζας τοπικών ποικιλιών,
- Δημιουργία «κάθετων» & «οριζόντιων» παραγωγικών δικτύων (π.χ. δίκτυα οινοποιών-ποτοποιών, ελαιοπαραγωγών-παραγωγών ελαιολάδου-συσκευαστηρίων, κτηνοτρόφων-τυροκόμων, δίκτυα προώθησης τοπικών προϊόντων κλπ),
- Ενσωμάτωση στοιχείων καινοτομίας & τεχνολογίας με τη σύμπραξη ερευνητικών κέντρων (π.χ. ανάλυση και ανάδειξη γευσιγνωστικών χαρακτηριστικών και διατροφικών ιδιοτήτων (λειτουργικά τρόφιμα), – ανίχνευση ιδιαίτερων αναγκών καταναλωτών (τρόφιμα για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού) – δικτύωση με ερευνητικά κέντρα άλλων Περιφερειών,
- Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας (τεχνητοί λιμνώνες, κτηνοτροφικά πάρκα),
- Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των θερμοκηπίων, προώθηση υδροπονίας – αεροπονίας, επέκταση στην παραγωγή νέων προϊόντων.

Ποιότητα, πιστοποίηση και εξωστρέφεια

- Προβολή και προώθηση των προϊόντων,
- Πιστοποίηση, σήμανση και ποιότητα τοπικών προϊόντων - Εφαρμογή μεθόδων ιχνηλασιμότητας προϊόντων,
- Ανάπτυξη συμφώνων συνεργασίας ανάμεσα στα ξενοδοχεία και εστιατόρια, τους παραγωγούς και την Περιφέρεια για τη χρήση των τοπικών προϊόντων στα μενού τους,
- Ανάπτυξη συμφωνιών συνεργασίας ανάμεσα σε εταιρείες διαχείρισης τουριστικών προορισμών και τοπικούς συνδέσμους ή επιχειρήσεις για χρήση των πελοποννησιακών προϊόντων στα μενού τους (ισχυρή διασύνδεση-διεπαφή και συνεργασία με τον τριτογενή τομέα).

Ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού

- Κατάρτιση & εξειδίκευση επαγγελματιών εστίασης στην Πελοποννησιακή Κουζίνα μέσα από την χρήση τοπικών οικολογικών προϊόντων,
- Εκμάθηση παραδοσιακών τεχνικών καλλιέργειας και μαγειρικής,
- Εκπαίδευση αγροτών και ειδικά των νέων αγροτών σχετικά με τη διαχείριση φυσικών πόρων και την εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον γεωργικών πρακτικών,
- Υποστήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας μέσω της παρουσίασης των νέων ευκαιριών,
- Κατάρτιση κτηνοτρόφων σε θέματα υγιεινής και καταπολέμησης ζωνοδόσων,
- Κατάρτιση σε νέες τεχνολογίες όπως η υδροπονία και η αεροπονία,
- Κατάρτιση στην εφαρμογή της Γεωργίας Ακριβείας.

Χρήση των ΤΠΕ για την αγροδιατροφή και το Περιβάλλον

- Δημιουργία σύγχρονων ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων για τη διαχείριση & αξιοποίηση των δεδομένων του αγροδιατροφικού τομέα της Περιφέρειας (παρατηρητήριο εξέλιξης προόδου αγροδιατροφικού κλάδου με στόχευση στην εξωστρέφεια και την ποιότητα),
- Νέες τεχνολογίες για την παρακολούθηση και καταγραφή των μετεωρολογικών & κλιματικών αλλαγών που επηρεάζουν την παραγωγή,
- Προώθηση της Γεωργίας Ακριβείας,
- Νέες τεχνολογίες για την παρακολούθηση και καταγραφή της εξοικονόμησης νερού για άρδευση,
- Ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων για την αξιοποίηση των αποβλήτων, παραπροϊόντων και υπολειμμάτων για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης & την παραγωγή κομπόστ (σε συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα της χώρας),

- Ενίσχυση της έρευνας για νέα υβρίδια - ποικιλίες για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής,
- Σε οριζόντιο επίπεδο χρήση των ηλεκτρονικών μέσων (διαδίκτυο) για την ανάδειξη-προβολή-προώθηση των αγροδιατροφικών κλάδων της Περιφέρειας σε εθνικό και διεθνές (κυρίως) επίπεδο.

6.2.2. Ανάδειξη της Πελοποννησιακής γαστρονομίας

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει τη δυνατότητα να κεφαλαιοποιήσει τον γαστρονομικό πλούτο και πολιτισμό της περιοχής σχεδιάζοντας, αναπτύσσοντας και υλοποιώντας μια ολοκληρωμένη και ολιστική πολιτική για τη σύνδεση του αγροτικού τομέα με τον τουρισμό μέσω της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού, που μπορεί να αποτελέσει σημαντική εισροή για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της αλλά και τη διασύνδεση των κλάδων που η Περιφέρεια παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα.

Η ένταξη της γαστρονομίας στο τουριστικό προϊόν και η ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού διευρύνεται και πέρα από το συνδυασμό υγιεινών μεθόδων παρασκευής φαγητού με τοπικά αγροτικά προϊόντα (κρασί, λάδι, τυροκομικά προϊόντα και οπωροκηπευτικά), περιλαμβάνοντας τη συμμετοχή σε μαθήματα μαγειρικής, την αγορά χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων γαστρονομίας, την επίσκεψη σε τοπικές αγορές τροφίμων, την επίσκεψη σε χώρους παραγωγής τροφίμων ή ποτών (π.χ. σε οινοποιεία, παραδοσιακά ελαιολιβεύματα, τυροκομεία), τη συμμετοχή σε γαστρονομικές γιορτές και φεστιβάλ, την πραγματοποίηση περιηγήσεων κλπ. Αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής θα είναι να δοθεί νέα διέξοδος στα ποιοτικά «επώνυμα» προϊόντα, να δημιουργηθεί διακριτή «εικόνα» στα τοπικά προϊόντα ώστε να διευκολυνθεί στη συνέχεια και η εξαγωγική προσπάθεια, να προωθηθεί ένα πρότυπο τουρισμού εμπειρίας με την αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής και πολιτιστικής παράδοσης, συνδυάζοντας τα προϊόντα που προσφέρει ο προορισμός Πελοπόννησος στο σύνολό του – καθώς και την ποικιλία που προσφέρουν μεταξύ τους οι διαφορετικές περιοχές - ενώ ταυτόχρονα να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των μικρών τοπικών επιχειρήσεων μέσω της προώθησης και ανάδειξης της δικής τους ιδιαίτερης γαστρονομικής κουλτούρας, ιστορίας και δημιουργικής ικανότητας. Ο στόχος της συγκεκριμένης αναπτυξιακής προσέγγισης που θα δίνει έμφαση στην ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού ως προς:

1. Την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων και της γαστρονομίας της Περιφέρειας ως διαφοροποιητικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της, εμπλουτίζοντας και

- αναβαθμίζοντας την ταυτότητα (brand) του προορισμού, κάνοντας τον πιο ελκυστικό,
2. Τη δημιουργία νέων (πιστοποιημένων και διακριτών) νέων προϊόντων, διατροφής αλλά και υπηρεσίες γαστρονομικού τουρισμού, έτσι ώστε αυτά να καθιερωθούν ως αναπόσπαστο κομμάτι του Πελοποννησιακού brand και να τα συνδέσει άρρηκτα με την τουριστική εμπειρία των επισκεπτών στον προορισμό. Έτσι θα αυξηθεί η ζήτηση για τοπικά προϊόντα και γεύσεις και άρα η κατανάλωση και πώλησή τους από τις τοπικές επιχειρήσεις, διοχετεύοντας τα έσοδα άμεσα στην τοπική οικονομία,
 3. Τη δημιουργία κατάλληλων κινήτρων έτσι ώστε να αυξηθούν οι επενδύσεις για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή / και επέκτασης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αξιοποιώντας τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, προστατεύοντας και εξελίσσοντας την τοπική παράδοση και πολιτισμό και ενισχύοντας τον κοινωνικό ιστό.

Η συγκεκριμένη στρατηγική έχει στόχο τη σταδιακή ανάπτυξη και καθιέρωση ενός βιώσιμου οικονομικού μοντέλου «ενδογενούς ανάπτυξης» που θα βασίζεται στην σύνδεση της τοπικής παραγωγής, γαστρονομίας και φιλοξενίας με όρους ποιότητας, εντοπιότητας και περιβαλλοντικής αειφορίας – μια προσέγγιση η οποία ξεπερνά τα αυστηρά όρια του τουρισμού αλλά και της αγροτικής παραγωγής, γεφυρώνοντας τους δυο πιο δυνατούς οικονομικούς κλάδους της Περιφέρειας. Παρεμβάσεις μέσω των οποίων αυτή η προσέγγιση θα δημιουργήσει τους όρους για μια βιώσιμη – περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά - τοπική ανάπτυξη είναι οι κάτωθι :

- Επικέντρωση σε πιο υγιεινές διατροφικές επιλογές με την κατανάλωση ποιοτικών εποχικών αγροτικών προϊόντων που θα έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο θα αυξήσει την σχετική ζήτηση, κάνοντας οικονομικά βιώσιμη και συμφέρουσα την βιολογική παραγωγή, κάτι που σε βάθος χρόνου θα μπορούσε να δώσει την δυνατότητα καθιέρωσης περιοχών ως «πράσινους» προορισμούς,
- Η άμεση σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό και η ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων με άξονα την ελληνική γαστρονομία με χρήση τοπικών προϊόντων, και την διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, αυξάνοντας τα κίνητρα για την υποστήριξη της ποιοτικής αγροτικής παραγωγής,
- Η ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών με επίκεντρο την ιδιαίτερη τοπική γαστρονομία θα συμβάλει στην προστασία της ενδημικής χλωρίδας και πανίδας και την αύξηση της βιοποικιλότητας,

- Η αύξηση των ημερήσιων δαπανών των τουριστών μπορεί να δημιουργήσει μια αύξηση του τουριστικού εισοδήματος αντίστοιχη αυτής που θα προκαλούσε η αύξηση των αφίξεων κατά πολλές χιλιάδες τουριστών. Ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας θα συμβάλει στην αύξηση της κατά κεφαλήν κατανάλωσης, συντελώντας σε οικονομική ανάπτυξη και ευημερία με μικρότερο αριθμό επισκεπτών – ήτοι σε ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού τομέα.

6.2.3. Στρατηγικές Δράσεις

Συντονισμός της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού μέσω ενός κεντρικού φορέα σε επίπεδο Περιφέρειας

Για τη σύνδεση της τοπικής παραγωγής (γαστρονομίας) με τον τουρισμό είναι απαραίτητο να υπάρξει κάποιος συντονιστικός φορέας (ή Τμήμα) που θα αφορά το σύνολο της Περιφέρειας και θα μπορεί να συντονίζει όλες τις απαραίτητες δράσεις για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την προβολή του «Πελοποννησιακού προϊόντος» - «γαστρονομικός τουρισμός» (σε αυτό εντάσσονται όλες οι δράσεις που υπάγονται στην σύνδεση αγροτικού τομέα με τον τουριστικό). Τα πεδία δραστηριότητας του φορέα θα είναι τα εξής:

1. Προστασία του πολιτιστικού πόρου «Πελοπόννησος» μέσα απ' την καταγραφή, διάσωση και διάδοση των τοπικών γαστρονομικών προϊόντων, ποικιλιών, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, συνταγών, παραδόσεων συνολικά στην Περιφέρεια και σε κάθε Περιφερειακή ενότητα (ή περιοχή) ξεχωριστά.
2. Συντονισμός της ανάπτυξης, αναβάθμισης, οργάνωσης, πιστοποίησης και προώθησης της παραγωγής, μεταποίησης & τυποποίησης τοπικών προϊόντων διατροφής.
3. Ένταξη, ανάδειξη και προώθηση των τοπικών προϊόντων και της παραδοσιακής κουζίνας στο τουριστικό προϊόν της Πελοποννήσου μέσα απ' τα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία, την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον γαστρονομικό τουρισμό, την πιστοποίηση της ποιότητας της τοπικής γαστρονομίας και την προώθηση / καθιέρωση της γαστρονομίας ως ανταγωνιστικό και διαφοροποιητικό στοιχείο του τουριστικού προϊόντος.
4. Συντονισμός των δράσεων μεταξύ των φορέων της Πολιτείας για την διευκόλυνση και υποστήριξη των παραγωγών και επιχειρηματιών του τουρισμού

που θέλουν να αναπτύξουν την «γαστρονομική επιχειρηματικότητα», την καινοτομία και την εξωστρέφεια.

Δημιουργία Τοπικού Σήματος Ποιότητας

Για την αποτελεσματική ανάπτυξη του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου και την εξασφάλιση μιας σταθερής και ποιοτικής προσφοράς γαστρονομικών προϊόντων, υπηρεσιών και εμπειριών, προτείνεται η δημιουργία ενός Τοπικού Σήματος Ποιότητας, το οποίο θα εγγυάται την προέλευση και ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών εστίασης προστατεύοντας και ενισχύοντας τη φήμη της τοπικής γαστρονομίας και του προορισμού συνολικά. Για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εμπειρίες απ' την εφαρμογή (και σε πολλές περιπτώσεις αποτυχία) αντίστοιχων Σημάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, με μεγαλύτερη έμφαση στην δομή και φιλοσοφία των Σημάτων της Περιφέρειας Κρήτης, τα οποία είναι τα μόνα τα οποία μέχρι αυτή την στιγμή είναι λειτουργικά.

Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα της Σήμανσης, με δεδομένο τον μεγάλο αριθμό προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ που διαθέτει η Περιφέρεια (σήμανση Ευρωπαϊκού επιπέδου) αλλά και της πρόσφατης θεσμοθέτησης νέου Ευρωπαϊκού Σήματος για τα γεωργικά προϊόντα που παράγονται σε ορεινές περιοχές.

Καταγραφή και Ανάπτυξη του Γαστρονομικού Τουριστικού Χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου

Στόχος της συγκεκριμένης δράσης είναι η διαμόρφωση του γαστρονομικού τουριστικού προϊόντος, όλων δηλαδή των σχετικών προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Τα βήματα για την δημιουργία του ποιοτικού γαστρονομικού τουριστικού χαρτοφυλακίου είναι:

- Ο εντοπισμός και η καταγραφή της γαστρονομικής προσφοράς – προϊόντων τοπικών ποικιλιών, υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, φορέων, μελετών, βιβλίων μαγειρικής κοκ - που μπορεί να ενταχθούν στο γαστρονομικό χαρτοφυλάκιο,
- Ο εντοπισμός όλων των τοπικών επιχειρήσεων και φορέων που προσφέρουν ποιοτικές γαστρονομικές εμπειρίες, ανά τόπο προορισμού και περιοχή παραγωγής και η δημιουργία δικτύου,
- Η αναβάθμιση της γαστρονομικής προσφοράς μέσα από έμπρακτη υποστήριξη των επιχειρήσεων που επιθυμούν να προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες και προϊόντα που σχετίζονται με τον γαστρονομικό τουρισμό (εστίαση, μαθήματα τοπικής κουζίνας, μαγειρικές επιδείξεις, γευσιγνωσίες,

- επισκέψεις σε χώρους παραγωγής κλπ) και την δημιουργία εξειδικευμένων χώρων (πχ Οινολογικά Μουσεία, επισκέψιμα οινοποιεία, Εκθέσεις προϊόντων – κέντρα γαστρονομίας),
- Ο σχεδιασμός και η δημιουργία γαστρονομικών διαδρομών σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα, που θα προωθήσουν την επίσκεψη των τουριστών σε σημεία γαστρονομικού ενδιαφέροντος.

Προβολή και Επικοινωνία

Πέραν της στρατηγικής που αφορά στην ανάπτυξη των προϊόντων και των υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, το δεύτερο μεγάλο σκέλος της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας αποτελεί η προβολή και η επικοινωνία της γαστρονομίας και των προϊόντων και υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα τοπικά. Σημαντικό για την προβολή της γαστρονομικής ταυτότητας του προορισμού είναι η δημιουργία ενός marketing mix το οποίο θα συμπεριλαμβάνει μια σειρά από συμπληρωματικά εργαλεία μάρκετινγκ για μέγιστο αποτέλεσμα. Επιγραμματικά, οι επιμέρους ενέργειες ενός ικανοποιητικού επικοινωνιακού προγράμματος είναι οι παρακάτω:

- Παραγωγή κειμένων,
- Δημιουργία φωτογραφικού αρχείου,
- Δημιουργία διαδικτυακής πύλης (portal) ή ενσωμάτωση περιεχομένου σε κεντρικά portals προβολής του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος (π.χ. ΕΟΤ) με στόχο την δυνατότητα επιλογής προσωποποιημένων τουριστικών διαδρομών που θα συνδυάζουν με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού και την αγροδιατροφή,
- Δημιουργία και διαχείριση προφίλ σε κοινωνικά δίκτυα,
- Παραγωγή γαστρονομικού οδηγού και άλλων εντύπων,
- Ενέργειες δημοσιότητας,
- Παραγωγή newsletters,
- Φιλοξενία δημοσιογράφων, τηλεοπτικών συνεργείων & επαγγελματιών του τουρισμού,
- Συνεργασία με τουριστικούς πράκτορες για την προώθηση του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου

Κρίσιμα για τη φάση αυτή είναι:

1. Η χρήση του Διαδικτύου ως του βασικού εργαλείου προβολής. Δεδομένης της οικονομικής στενότητας και των συνεχόμενων αλλαγών στον τρόπο με τον οποίο οι καταναλωτές και οι ταξιδιώτες ενημερώνονται, κρίνεται πρωταρχικής σημασίας η αξιοποίηση στο μέγιστο των δυνατοτήτων που δίνει το διαδίκτυο (ιστοσελίδα, google adwords κλπ) και τα εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter, tripadvisor κλπ).

2. Η δημιουργία περιεχομένου (content) υψηλής ποιότητας (κειμένων, φωτογραφιών, βίντεο, χαρτών, βάσεων δεδομένων κα) για έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας και προβολής. Η δράση αυτή δημιουργεί από μόνη της εκτεταμένη δωρεάν προβολή μέσω της αναδημοσίευσης σε μέσα τρίτων, και μάλιστα ασύγκριτα μεγαλύτερη από αυτήν που δημιουργούν οι παραδοσιακοί και ιδιαίτερα δαπανηροί τρόποι προβολής όπως η διαφήμιση.

Έρευνα και Ανάπτυξη

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ταχύτερη ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού και την αύξηση της ελκυστικότητας των τοπικών προϊόντων είναι η υποστήριξη του συγκεκριμένου τομέα από τοπικούς ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς φορείς. Στόχος θα πρέπει να είναι η δημιουργία ενός δικτύου με κέντρα έρευνας που θα μπορέσουν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του συγκεκριμένου τομέα. Η στόχευση της έρευνας και ανάπτυξης για τον γαστρονομικό τουρισμό θα πρέπει να είναι σε πέντε βασικούς τομείς:

1. Τοπικά προϊόντα: Στην καταγραφή, ανάλυση και αναβάθμιση τους σε επίπεδο καλλιεργητικών μεθόδων, προστασίας του περιβάλλοντος, παραγωγής, μεταποίησης, τυποποίησης και διακίνησης, σε σχέση πάντα με την ιδιαίτερη διατροφική αξία των προϊόντων,
2. Γαστρονομικός τουρισμός: Στην καταγραφή, ανάλυση, βελτίωση και ανάπτυξη υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού,
3. Στην επιχειρηματική δικτύωση,
4. Στην έρευνα αγοράς, ανταγωνισμού, τάσεων στον τουρισμό και την παραγωγή προϊόντων,
5. Στην επικοινωνία και ανάδειξη διεθνώς των γευσιγνωστικών και διατροφικών χαρακτηριστικών των Πελοποννησιακών προϊόντων.

Κατάρτιση

Για την αναβάθμιση της ποιότητας των τοπικών προϊόντων και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών προϋπόθεση είναι και η εκπαίδευση των επαγγελματιών και των ιδιοκτητών των τοπικών επιχειρήσεων. Τα κυρίαρχα θέματα στα οποία υπάρχει ανάγκη για ευαισθητοποίηση και κατάρτιση των επαγγελματιών του χώρου είναι:

1. Επιχειρηματικότητα και λειτουργία ΜΜΕ στο παρόν οικονομικό περιβάλλον,
2. Βασικές δεξιότητες για την παραγωγή αγροτικών προϊόντων και την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών,
3. Νέες δεξιότητες για την δημιουργία νέων υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού,

4. Ηλεκτρονικό τουριστικό μάρκετινγκ,
5. Νέες τάσεις και καλές πρακτικές από την Ελλάδα και το εξωτερικό,
6. Θέματα σχετικά με την γαστρονομική Πελοποννησιακή παράδοση, τα τοπικά προϊόντα και τις συνταγές, για την σωστή χρήση, εκτέλεση και προβολή τους.
7. Εκπαίδευση στην τοπική κουζίνα.

Επιπρόσθετα, κρίνεται σημαντικό να δοθεί έμφαση στην προέλκυση και εξειδίκευση σεφ μαγείρων στην τοπική κουζίνα και την χρήση των τοπικών προϊόντων. Λόγω του κεντρικού τους ρόλου στην κατάρτιση του μενού των εστιατορίων, καθώς και της οργάνωσης της κουζίνας (επιλογή πρώτων υλών, εκτέλεση συνταγών, τεχνικές προετοιμασίας εδεσμάτων, παρουσίαση), Οι εμπλεκόμενοι στην παραγωγή φαγητού αποτελούν μια πολύ σημαντική ομάδα στόχου, καθώς με τις επιλογές τους μπορούν να επηρεάσουν πολλαπλασιαστικά στην προβολή της τοπικής κουζίνας και την κατανάλωση των πελοποννησιακών προϊόντων. Το κύριο αντικείμενο των προγραμμάτων κατάρτισης θα αφορά στην πρακτική εκμάθηση της εκτέλεσης των παραδοσιακών συνταγών και την χρήση τοπικών προϊόντων στην κουζίνα. Επίσης, η εξοικείωση με τη χρήση ιδιαίτερων τοπικών προϊόντων (ελαιόλαδο, τυροκομικά προϊόντα, οίνος κλπ) θα προωθήσει τον πειραματισμό και την σταδιακά αυξανόμενη ενσωμάτωση των τοπικών προϊόντων σε εξειδικευμένα πιάτα-μενού και εστιατόρια.

Τοπικές Διασυνεργασίες και Δικτύωση (Clusters)

Η δικτύωση αποτελεί ένα πολύ δυνατό αναπτυξιακό εργαλείο καθώς με την συσπείρωση επιχειρηματιών μπορεί να δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα από οικονομικούς παράγοντες που θα αναδείξουν διαφορετικές πτυχές της τοπικής οικονομίας – π.χ. στον τομέα των τοπικών προϊόντων, του εναλλακτικού τουρισμού, της γαστρονομίας κλπ. Η συσπείρωση αυτή λειτουργεί με τους όρους του «Συνανταγωνισμού» και μπορεί να δημιουργήσει όφελος σε δυο διαφορετικά επίπεδα:

1. **Σε επίπεδο προορισμού** (Περιφερειακής Ενότητας ή τουριστικής διαδρομής) – θα αναδείξει πτυχές της τοπικής οικονομίας για τις οποίες μπορεί να μην ήταν γνωστή στο παρελθόν η περιοχή λόγω έλλειψης μεγάλων και γνωστών επιχειρήσεων. Με την συγκέντρωση μιας κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σ' έναν τομέα και μέσω εστιασμένης και συγκροτημένης προβολής τους κάτω απ' την ομπρέλα του Πελοποννησιακού σήματος, η συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να «τοποθετηθεί στον οικονομικό χάρτη» σε δραστηριότητες που πριν δεν είχε δυνατή παρουσία και δεν είχε καθιερωθεί στην αντίληψη του καταναλωτικού κοινού - πχ να καθιερωθούν ως προορισμός γαστρονομικού τουρισμού και παραγωγής ποιοτικών τοπικών

παραδοσιακών προϊόντων. Αυτό δεν μπορεί να γίνει χωρίς συσπείρωση γιατί το μικρό μέγεθος και οι περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες των μεμονωμένων επιχειρηματιών δεν μπορούν να πετύχουν τις οικονομίες κλίμακας και το εύρος της προβολής που μπορεί να δώσει η συνέργια πολλών επιχειρήσεων. Το όφελος στο συγκεκριμένο επίπεδο είναι το αμοιβαίο όφελος για τους επιχειρηματίες, καθώς δημιουργείται μια νέα οικονομική προοπτική αφού «αυξάνει το οικονομικό αντικείμενο-αγορά» ενώ ενισχύεται συνολικά και ο Τουριστικός Προορισμός Πελοποννήσος.

2. **Σε επιχειρηματικό επίπεδο** – μετά την «αύξηση της αγοράς» που προκύπτει απ' την τοπική συνεργασία, οι επιχειρηματίες έχουν όφελος καθώς τους δίνεται η πρόσβαση σε μεγαλύτερες ή / και εξειδικευμένες αγορές στις οποίες τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τους έχουν ζήτηση. Δεδομένου ότι η αναπτυξιακή προσέγγιση της Περιφέρειας στοχεύει στην ανάδειξη πιο εξειδικευμένων και ιδιαίτερων προϊόντων και υπηρεσιών (πιστοποιημένα προϊόντα διατροφής και γαστρονομικό τουρισμό), η πρόσβαση θα είναι σε πελατειακό κοινό με μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη. Σε αυτό το επίπεδο δημιουργείται το μεμονωμένο πλέον όφελος για τους επιχειρηματίες οι οποίοι καλούνται μέσα από όρους ανταγωνισμού να διεκδικήσουν το δικό τους κομμάτι απ' την «οικονομική πίτα», η οποία σε κάθε περίπτωση, ως αποτέλεσμα της συνεργασίας, είναι μεγαλύτερη από πριν.

6.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

6.3.1. Διαφοροποίηση του Τουριστικού Προϊόντος

Στρατηγική για την ανάπτυξη του τομέα

Η βιομηχανία της εμπειρίας και ιδιαίτερα ο τουρισμός είναι μια διεθνοποιημένη βιομηχανία και επομένως οι δραστηριότητες στην Περιφέρεια εντάσσονται στις γενικότερες μεταβολές που σημειώνονται στην παγκόσμια αγορά. Στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας είναι η βιώσιμη περιβαλλοντικά και σε όρους φέρουσας ικανότητας οικονομική αναβάθμιση του τουρισμού και των συσχετιζόμενων κλάδων της δημιουργικής βιομηχανίας, δηλαδή η μετακίνηση των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες και αγορές οι οποίες είναι περισσότερο κερδοφόρες, μεγαλύτερης

έντασης δεξιοτήτων και τεχνολογίας που αναπτύσσονται σε αρμονία με το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Η στρατηγική της αναβάθμισης στοχεύει σε τέσσερις άξονες:

1. Διεύρυνση της αλυσίδας αξίας

Επιδιώκεται η προσέλκυση περισσότερων δραστηριοτήτων στην αλυσίδα αξίας της βιομηχανίας της εμπειρίας με την ανάπτυξη των διασυνδέσεων του τουρισμού με τον αγροδιατροφικό τομέα, την αξιοποίηση του πολιτισμού και της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς και τη διασύνδεση των επιχειρήσεων πολιτιστικών προϊόντων με τον τουρισμό, τον προσανατολισμό της τοπικής βιοτεχνίας στην παραγωγή προϊόντων που αξιοποιούνται από τις τουριστικές επιχειρήσεις (π.χ. εξοπλισμός) ή την παραγωγή προϊόντων για τους τουρίστες (κοσμήματα, χειροτεχνήματα κ.λπ.)

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος

Διαφοροποίηση από το παραδοσιακό μοντέλο ήλιος - θάλασσα – βουνό, και τον μαζικό τουρισμό αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει ο φυσικός, γαστρονομικός και πολιτισμικός πλούτος της Περιφέρειας. Η σημαντική διαφοροποίηση της υλικής και άυλης “περιουσίας” της Πελοποννήσου δίνει τη δυνατότητα αφενός της ανάδειξης της ταυτότητας των περιοχών προορισμού για κάθε νομό ή τουριστικών διαδρομών σε όλη την Περιφέρεια, και αφετέρου της ανάπτυξης ενός μοναδικού μείγματος νέων ή ανανεωμένων τουριστικών προϊόντων που περιλαμβάνουν:

- ◆ το φυσιολατρικό τουρισμό,
- ◆ το θαλάσσιο τουρισμό,
- ◆ τον ιατρικό τουρισμό,
- ◆ τον γαστρονομικό τουρισμό,
- ◆ τον αγροτουρισμό,
- ◆ τον πολιτιστικό τουρισμό,
- ◆ τον θρησκευτικό τουρισμό,
- ◆ city breaks,
- ◆ μαθητικές εκδρομές,
- ◆ το συνεδριακό τουρισμό.

Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί διακριτή ενότητα για το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας και αποτελείται από δύο διακριτά τμήματα που είναι :

(i) Ιστιοπλοΐα και yachting

(ii) Κρουαζιέρα.

Η ανάπτυξη και των δύο τύπων τουρισμού σχετίζονται με την ύπαρξη υποδομών (μαρίνες- λιμάνια κρουαζιέρας).

Η κρουαζιέρα στην Μεσόγειο είναι ο πλέον ταχέως αναπτυσσόμενος τουριστικός κλάδος και γνώρισε ταχύτερη ανάπτυξη στη δεκαετία του 2000. Γεωγραφικά η Πελοπόννησος μπορεί να αποτελέσει ενδιάμεσο σταθμό στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η επιλογή του κύριου λιμένα κρουαζιέρας μπορεί να γίνει μεταξύ Καλαμάτας – Γυθείου – Ναυπλίου. Η απόφαση οφείλει να λάβει υπόψη της τις κρίσιμες παραμέτρους που οδηγούν τις εταιρείες κρουαζιέρας να λάβουν την απόφαση να προσθέσουν ένα επιπλέον λιμάνι ως τόπο προορισμού. Με δεδομένο ότι με την Περιφέρεια γεινιάζουν δύο από τα σημαντικότερα λιμάνια κρουαζιέρας της χώρας (Πειραιάς – Κατάκολο) η λήψη σχετικών αποφάσεων προϋποθέτει την κατ' αρχήν διερεύνηση των εναλλακτικών λύσεων και την ενδεχόμενη κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων. Η συνήθης πρακτική των εταιρειών κρουαζιέρας είναι να επενδύουν στους σταθμούς επιβατών, ενώ η κατασκευή της λιμενικής υποδομής αναλαμβάνεται από τις δημόσιες αρχές.

Σε ότι αφορά στην ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού απαιτείται, επίσης, διεξοδική διερεύνηση των ιδιαίτερων κλιματολογικών χαρακτηριστικών και την συσχέτιση τους με ομάδες-στόχους, τη διαθεσιμότητα ιατρικών υπηρεσιών κλπ. Με δεδομένο ότι η ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού προϋποθέτει και την επίλυση μιας σειράς θεσμικών θεμάτων θα μπορούσε να διερευνηθεί σε πρώτη φάση εάν υφίσταται ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον.

Φυσικά, οι ανωτέρω διαφοροποιήσεις μπορούν και πρέπει να λειτουργήσουν συνδυαστικά σε μόνιμη διαχρονικά βάση, με στόχους:

- α) Τη δυνατότητα δημιουργίας προσωποποιημένων διαδρομών,
- β) Τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, την αύξηση των διανυκτερεύσεων και την αύξηση της κατά κεφαλής δαπάνης ανά επισκέπτη στην Περιφέρεια.

Απαραίτητες δράσεις που απαιτούνται για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας είναι :

Αναβάθμιση των καταλυμάτων σε ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών: Η αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα καταλύματα (ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια) σχετίζεται τόσο με την αναβάθμιση των καταλυμάτων και την άνοδό τους σε μεγαλύτερη κατηγορία (αστέρια ή κλειδιά) όσο και με την απόκτηση σημάτων ποιότητας π.χ. τοπικό σήμα ποιότητας, κλπ.

Χρήση ΤΠΕ και καθαρών τεχνολογιών: Η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει την αύξηση της παραγωγικότητας, την άμεση προώθηση των υπηρεσιών, την απεξάρτηση από τους

ενδιάμεσους (tour operators και γραφεία ταξιδιών) και την άμεση διαχείριση των κρατήσεων. Επίσης, η υιοθέτηση καθαρών τεχνολογιών και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας επιτρέπει τη μείωση του κόστους, την μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και τη δημιουργία φιλικής προς το περιβάλλον εικόνας ή οποία στη συνέχεια μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα για την είσοδο σε αγορές οικολογικά ευαίσθητων τουριστών.

Στην εφαρμογή τους οι παραπάνω επιμέρους στρατηγικές μπορούν να συνδυαστούν και να αλληλοϋποστηριχτούν. Για παράδειγμα η διαφοροποίηση του προϊόντος μπορεί να συνδυαστεί με την διεύρυνση της αλυσίδας του τουρισμού όπως συμβαίνει στον γαστρονομικό τουρισμό, ή στον καλλιτεχνικό τουρισμό. Επίσης η διαφοροποίηση με την ανάδειξη του οικοτουρισμού ή του φυσιολατρικού τουρισμού μπορεί να υποστηριχθεί με την προώθηση πράσινων τεχνολογιών.

Σε πρώτη φάση τονίζεται η ανάγκη της αύξησης της χρήσης των ΤΠΕ στις τουριστικές επιχειρήσεις, όπως τονίζεται και στις προτεραιότητες που αναδείχθηκαν στην Πλατφόρμα του Τουρισμού της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας.

6.3.2. Στρατηγικές Δράσεις για τη διεύρυνση της αλυσίδας αξίας

Η αλυσίδα αξίας του τουρισμού διασταυρώνεται με τις αλυσίδες αξίας μεγάλου αριθμού κλάδων. Η αξιοποίηση των συνεργιών τροφοδοτεί την ανάπτυξη όχι μόνο του τουρισμού αλλά και των συνεργαζόμενων κλάδων. Η ανάπτυξη της συνεργασίας είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για αναδυόμενες δραστηριότητες οι οποίες είτε άρχισαν να αναπτύσσονται εξαιτίας του τουρισμού είτε η διασύνδεση τους με τον τουρισμό μπορεί να δημιουργήσει την αναγκαία αρχική αγορά για την καθιέρωσή τους. Προτεραιότητες προς την κατεύθυνση αυτή αποτελούν :

- Χρηματοδότηση νέων επιχειρήσεων (start-ups) που επιθυμούν να προσφέρουν καινοτόμες, για την Περιφέρεια, υπηρεσίες ή παραγωγικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό με έμφαση σε υπηρεσίες και προϊόντα που σχετίζονται με προωθούμενες μορφές εναλλακτικού τουρισμού,
- Δημιουργία clusters με στόχο την ενδυνάμωση των διασυνδέσεων και της συνεργασίας πάνω στην αλυσίδα αξίας. Υποστήριξη της δημιουργίας cluster με τον γαστρονομικό τομέα από άλλες περιοχές της χώρας και διεθνώς και μεταφορά τους ως καλή πρακτική στην Πελοπόννησο,
- Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς αγροτικών ή μεταποιημένων προϊόντων και σύναψη μνημονίων συνεργασίας για την απορρόφηση συμφωνημένων ποσοτήτων,,

- Διασύνδεση του τουρισμού με τον Πολιτισμό και αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής κληρονομίας αλλά και του σύγχρονου πολιτισμού. Κρίσιμη παράμετρο αποτελεί η ενίσχυση της Καλαμάτας και του Ναυπλίου ως πόλων για την ανάπτυξη πολιτιστικών εκδηλώσεων διεθνούς εμβέλειας.

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος

Η διαφοροποίηση από το μαζικό τουρισμό απαιτεί την κατανόηση και ανάδειξη των τοπικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και την υποβοήθηση των τοπικών επιχειρήσεων να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις των νέων μορφών τουρισμού. Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Πελοποννήσου για τον τουρισμό εντοπίζει σειρά νέων αγορών εναλλακτικού τουρισμού στις οποίες θα μπορούσαν να εισέλθουν οι τουριστικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας σε συνδυασμό με την ανάδειξη των μικρών οικογενειακών μονάδων που προσφέρουν μια διαφορετική διάσταση στη φιλοξενία. Αρκετές επιχειρήσεις έχουν ήδη με επιτυχία εισέλθει σε αυτές τις αγορές, αλλά οι δυνατότητες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτες.

Η υιοθέτηση από τις επιχειρήσεις (καταλύματα, οργανωτές δραστηριοτήτων, εστιατόρια, κλπ.) νέων μοντέλων τουρισμού απαιτεί τον σχεδιασμό ή τον επανασχεδιασμό (εάν είναι υφιστάμενες επιχειρήσεις) των λειτουργιών και διεργασιών των επιχειρήσεων έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και στα πρότυπα της διεθνούς αγοράς.

Οι ενέργειες που θα στηρίξουν την προσπάθεια των τουριστικών επιχειρήσεων να αναπτύξουν και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στις αγορές του εναλλακτικού τουρισμού περιλαμβάνουν:

- Μελέτη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που προσφέρονται σε κάθε περιοχή για την ανάπτυξη συνδυασμών εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάδειξη του τρόπου με τους οποίους αυτά θα ενσωματωθούν στο προσφερόμενο τουριστικό προϊόν,
- Διάχυση και ενημέρωση των εμπλεκόμενων στον τουρισμό για τις δυνατότητες που προσφέρει κάθε Περιφερειακή Ενότητα με βάση τα συμπεράσματα της προηγούμενης δράσης. Ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων του τουρισμού για τις δυνατότητες που προσφέρει η διαφοροποίηση,
- Μελέτη του τοπικού μοντέλου των καταλυμάτων και ξενοδοχείων και των μεθόδων με τους οποίους τα χαρακτηριστικά τους θα αναδειχθούν και θα μετατραπούν σε συγκριμένες υπηρεσίες και ρουτίνες μέσα στις τουριστικές επιχειρήσεις,

- Μεταφορά εμπειρίας επιτυχημένων παραδειγμάτων εναλλακτικού τουρισμού από επιχειρήσεις της Περιφέρειας αλλά και από άλλες Περιφέρειες ή το εξωτερικό.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις για την είσοδο τους σε συγκεκριμένες αγορές εναλλακτικού τουρισμού. Το πακέτο συμβουλευτικών υπηρεσιών που θα προσφέρεται σε κάθε τουριστική επιχείρηση περιλαμβάνει το σχεδιασμό των νέων υπηρεσιών που θα παρέχονται από την επιχείρηση, εντοπισμό παρεμβάσεων και αλλαγών μέσα στην επιχείρηση, καθώς και τη σύνταξη επιχειρηματικού σχεδίου για την εφαρμογή και υλοποίηση των νέων υπηρεσιών. Χρηματοδότηση των αναγκαίων επενδύσεων για την υλοποίηση των επιχειρηματικών σχεδίων,
- Ενέργειες διάδοσης της Πελοποννησιακής κουζίνας και απονομή σήματος. Εξειδικευμένες ενέργειες προβολής ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής,
- Ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών μικρής κλίμακας όπου αυτό είναι αναγκαίο π.χ. χαράξεις διαδρομών, χωροθέτηση και προστασία ορεινών διαδρομών, πάρκων, κατασκευή ή ανάπτυξη μαρινών κλπ. για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού ανάλογα με τις ανάγκες όπως θα προκύψουν από τις μελέτες,
- Ανακαίνιση και αξιοποίηση από επιχειρήσεις μεταποίησης, παραδοσιακών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, με έμφαση στην σύνδεση της αρχιτεκτονικής ταυτότητας με την σύγχρονη οικονομική δραστηριότητα,
- Δημιουργία e-υπηρεσιών και e-περιεχομένου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από προσωπικούς υπολογιστές όσο και από ταμπλέτες και έξυπνα τηλέφωνα που θα υποστηρίζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Το παραγόμενο υλικό και οι σχετικές βάσεις δεδομένων θα πρέπει να είναι σε θέση να τροφοδοτήσουν και διεθνείς υπηρεσίες διαμοίρασης περιεχομένου. Οι εφαρμογές θα πρέπει να υποστηρίζουν:
 - Συλλογή, οργάνωση και διαδικτυακή προβολή (ιστοσελίδα και ανάπτυξη σχετικών εφαρμογών για ταμπλέτες και έξυπνα κινητά) πληροφοριών που αφορούν στους εκάστοτε τουριστικούς (πολιτιστικούς, θρησκευτικούς, οικολογικούς κλπ) προορισμούς.
 - Πλατφόρμες καταγραφής εκδηλώσεων
 - Εικονική αναπαράσταση γεγονότων
 - Ανάδειξη παραδοσιακών αρχιτεκτονικών τεχνικών και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας

- Ψηφιοποίηση τουριστικών και πολιτισμικών πόρων, διαδρομών, χαρτών κλπ.
- Εφαρμογές αστικών οδηγών για ευέλικτες περιηγήσεις, σημεία ενδιαφέροντος, πληροφορίες για προσφορές και αγορές, ξενοδοχεία, εστιατόρια, εκδηλώσεις κλπ.
- Εφαρμογές οδηγών μουσείων: Περιηγήσεις, δημοφιλή εκθέματα, χάρτες τοποθεσίας, νέα του μουσείου κλπ.
- Εφαρμογές οδηγών αρχαιολογικών χώρων: Αναπαράσταση του χώρου όπως ήταν την αρχαιότητα, και επιπρόσθετα χαρακτηριστικά περιήγησης, πληροφοριών κλπ.

Επειδή, το εύρος των υπηρεσιών αυτό είναι κοινό για το σύνολο της χώρας, αυτές οι εφαρμογές θα μπορούσαν να φιλοξενηθούν σε κοινό σύστημα που θα λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο (π.χ. portal του ΕΟΤ) και η κάθε Περιφέρεια θα συντονίζει μέσω των οργάνων της, την τροφοδότησή του με πιστοποιημένο – ελεγμένο, έγκυρο και ποιοτικό περιεχόμενο.

Αναβάθμιση καταλυμάτων

- Δημιουργία τοπικού σήματος ποιότητας καταλυμάτων και τουριστικών υπηρεσιών
- Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την αναβάθμιση της κατηγορίας στην οποία βρίσκεται το κατάλυμα. Περιλαμβάνονται:
 - η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για το σχεδιασμό της αναβάθμισης και για τη βελτίωση των υπηρεσιών,
 - εκπαίδευση προσωπικού
 - αναγκαίες επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό ιδιαίτερα σε σχέση με την εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ αλλά και ατόμων της τρίτης ηλικίας
- Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την απόκτηση σημάτων ποιότητας. Περιλαμβάνονται:
 - η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για το σχεδιασμό της αναβάθμισης και για τη βελτίωση των υπηρεσιών,
 - εκπαίδευση προσωπικού,
 - αναγκαίες επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό για την συμμόρφωση με τις ανάγκες του σήματος ποιότητας.

Σημειώνεται ότι έμφαση θα πρέπει να δοθεί στον εκσυγχρονισμό των καταλυμάτων για την κάλυψη των αναγκών συντονισμού προώθησης ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής με τον Τομέα Πολιτισμού (πρόγραμμα επίσκεψης μουσείων,

αρχαιολογικών χώρων και λοιπών υποδομών ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς).

Ανάπτυξη του τουρισμού σε αρμονία με το περιβάλλον

Ο άξονας αυτός αυτή αποτελείται από τρεις επιμέρους ενότητες που σχετίζονται με τη χρήση των πράσινων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις, την περιβαλλοντική διαχείριση περιβάλλοντος και την λειτουργία μηχανισμών για τη μέτρηση της οικονομικής δραστηριότητας και της επίδρασής της στο περιβάλλον.

Χρήση πράσινων τεχνολογιών

Η χρησιμοποίηση πράσινων τεχνολογιών και τεχνολογιών ενεργειακής εξοικονόμησης προσφέρει τη δυνατότητα στις ξενοδοχειακές μονάδες και επιχειρήσεις του τουρισμού να μειώσουν σημαντικά τα λειτουργικά τους κόστη και ταυτόχρονα να προστατεύσουν το περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται η δραστηριότητά τους. Θα ακολουθηθεί ολοκληρωμένη προσέγγιση στα ακόλουθα βήματα/στάδια:

- Ευαισθητοποίηση των τουριστικών επιχειρήσεων για τα οφέλη από τη χρήση καθαρών τεχνολογιών και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας.
- Κουπόνι πράσινης καινοτομίας: Οι επιχειρηματίες στον τουρισμό και ιδιαίτερα τα τουριστικά καταλύματα και οι επιχειρήσεις στην εστίαση θα χρηματοδοτηθούν 100% με τη μορφή κουπονιού για την ανάθεση σε ειδικό σύμβουλο τη σύνταξη σχεδίου πράσινων παρεμβάσεων που θα μειώνουν το ενεργειακό κόστος και το περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Επίσης η μελέτη θα περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την απόκτηση Eco-label.
- Δημιουργία χρηματοδοτικού εργαλείου για τη χρηματοδότηση της επένδυσης εφαρμογής των προτάσεων της μελέτης και ιδιαίτερα όσων αιτούνται για την απόκτηση του Eco-label. Στην περίπτωση παρεμβάσεων ενεργειακής εξοικονόμησης θα χρηματοδοτηθεί το 100% της επένδυσης και οι δικαιούχοι θα αποπληρώνουν ένα ποσοστό της εξοικονόμησης από τη μείωση του ενεργειακού κόστους (μοντέλο ESCO).

Παρακολούθηση οικονομικής δραστηριότητας και επιπτώσεων στο περιβάλλον

Η επίτευξη της βιώσιμης και με σεβασμό στο περιβάλλον τουριστικής ανάπτυξης απαιτεί την παρακολούθηση και καταγραφή στοιχείων για την ανάπτυξη του τουρισμού σε σχέση με τη φέρουσα ικανότητα ανά προορισμό, καθώς και την μέτρηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των τουριστικών και άλλων ανθρωπογενών δραστηριοτήτων.

Για την κάλυψη των παραπάνω είθισται να καταγράφονται και να παρακολουθούνται από υπηρεσίες της Περιφέρειας (Κέντρο Καινοτομίας – Παρατηρητήριο Περιβάλλοντος) τα οικονομικά μεγέθη ανά νομό όπως η τουριστική δραστηριότητα (καταλύματα, κλίνες, πληρότητα, επισκέπτες κλπ.),

Επίσης καταγράφονται και μεγέθη που σχετίζονται με την ποιότητα του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος και των ορεινών προορισμών. Πιλοτικά το παρατηρητήριο καλύπτει τους πλέον τουριστικούς προορισμούς και σταδιακά η λειτουργία επεκτείνεται και στα υπόλοιπα.

Χρήση των ΤΠΕ

Η εισαγωγή των ΤΠΕ σε όλα τα σημεία της αλυσίδας αξίας του τουρισμού μπορεί να αυξήσει σημαντικά την παραγωγικότητα, την αυτονομία και την ευελιξία των τουριστικών επιχειρήσεων. Αναγκαία είναι η προώθηση (χρηματοδότηση ή ευαισθητοποίηση επιχειρήσεων στην χρήση ΤΠΕ) μέσω των ακόλουθων δράσεων:

- Ανάπτυξη ιστοσελίδων και εφαρμογών για ταμπλέτες και κινητά για την προώθηση των καταλυμάτων και των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Επέκταση της διασύνδεσης των τοπικών ή μεμονωμένων συστημάτων κρατήσεων με τις μεγάλες διεθνείς υπηρεσίες κρατήσεων.
- Ανάπτυξη και βελτίωση εφαρμογών δημιουργίας τουριστικών πακέτων για μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, το οποία συνδυάζουν όλες τις αναγκαίες υπηρεσίες (αεροπορικά, εισιτήρια, ασφαλιστική κάλυψη, μεταφορά, εκδρομές, δραστηριότητες κλπ). Υποστήριξη δράσεων διάχυσης της χρήσης τους με ενέργειες ενημέρωσης και επίδειξης.
- Ανάπτυξη και διάχυση εφαρμογών διαχείρισης επισκεπτών σε όλα τα στάδια της αλυσίδας αξίας του τουρισμού.

6.3.3. Συσχέτιση τουρισμού και δημιουργικής βιομηχανίας

Ενδεικτικές δράσεις για την συσχέτιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος με την αξιοποίηση της δημιουργικής βιομηχανίας σε χώρους όπως:

- Χειροτεχνία / Αντίκες / Ενθύμια
- Τοπικά προϊόντα γαστρονομίας (γλυκά / κεράσματα / βότανα / αρτοποιήματα)
- Πολιτισμός / Μουσική / Θέατρο / Ζωγραφική
- Δημιουργία δικτύου «Εκκολαπτηρίων Πολιτιστικών & Δημιουργικών Επιχειρήσεων» (Πολιτισμός /Τέχνες και Ψηφιακή Τεχνολογία, παραγωγή ψηφιακών & χειροποίητων ενθυμημάτων, πιστών αντιγράφων κλπ)

- Προώθηση έρευνας & ψηφιακών εφαρμογών σε «δημιουργικούς» τομείς (εικονικής αναπαράστασης γεγονότων «ανοικτού χώρου», εξειδικευμένες εφαρμογές ήχου & εικόνας, «έξυπνα» συστήματα μετάφρασης & ξενάγησης, τεχνικές αξιοποίησης αρχαιακού υλικού κλπ)
- Εφαρμογή καταγραφής κάθε είδους εκδήλωσης από οργανωτές, πολιτιστικούς φορείς ή επιχειρηματίες με ετήσιο προγραμματισμό και κεντρική συντήρηση
- Εικονική αναπαράσταση γεγονότων
- Διασύνδεση και ανάδειξη των παραδοσιακών αρχιτεκτονικών τεχνικών και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας
- Αύξηση προσβασιμότητας και βιωσιμότητας των ψηφιακών συλλογών
- Εφαρμογές έξυπνων πόλεων και προορισμών (π.χ. εφαρμογές ενημέρωσης και διευκόλυνσης των τουριστών και των κατοίκων μέσω κινητής τηλεφωνίας και tablets)
- Μηχανισμός ενίσχυσης επιχειρηματικότητας στον τουρισμού-πολιτισμό
 - Δημιουργία ενιαίου Ευρετηρίου Υπηρεσιών (Service Registry)
 - Δημιουργία σύγχρονων ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων για την καταχώρηση, διαχείριση & αξιολόγηση των δεδομένων του τουρισμού.
- Αναζωογόνηση του ανθρώπινου δυναμικού
 - Υποστήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας - Δημιουργία εκκολαπτηρίου σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 - Μάθηση παραδοσιακών τεχνών και τεχνικών και κατάρτιση διδασκόντων

Ορισμένες από τις ανωτέρω δράσεις εφόσον είναι κοινές σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας μπορούν να ενταχθούν και να αναληφθούν σε εθνικό επίπεδο μέσω των Τομεακών Προγραμμάτων.